

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
YAKINÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

**73 NUMARALI ADANA ŞER'İYYE SİCİLİ
(H. 1263-1264/M. 1847-1848)
TRANSKRİPSİYON ve DEĞERLENDİRME**

Yüksek Lisans Tezi

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. İbrahim İSLAM**

**HAZIRLAYAN
Osman KARLANGIÇ**

ŞANLIURFA-2007

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
YAKINÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

73 NUMARALI ADANA ŞER'İYYE SİCİLİ
(H. 1263-1264/ M. 1847-1848)
TRANSKRİPSİYON ve DEĞERLENDİRME

Yüksek Lisans Tezi

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. İbrahim İSLAM

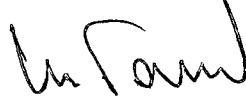
HAZIRLAYAN

Osman KARLANGIÇ

ŞANLIURFA - 2007

ONAY BELGESİ

Yrd. Doç. Dr. İbrahim İSLAM'ın danışmanlığında, Osman KARLANGIÇ'ın hazırladığı "73 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili (H. 1263-1264/ M. 1847-1848) Transkripsiyon ve Değerlendirme" konulu bu çalışma 20.06.2007 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yakınçağ Tarihi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Yrd. Doç. Dr. İbrahim İSLAM

Üye : Yrd. Doç. Dr. İlhan PALALI

Üye : Yrd. Doç. Dr. İlhami YURDAKUL

Bu tezin Tarih Anabilim Dalına bağlı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalında yapıldığını ve Enstitümüz Kayıtlarına göre düzenlendiğini onaylarım.

Prof. Dr. Zuhar KARAHAN KARA
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	Sayfa IV
KISALTMALAR	VI
ÖZET	VII

GİRİŞ

ADANA'NIN TARİHÇESİ VE ŞER'İYYE SİCİLLERİ

I) ADANA'NIN TARİHÇESİ	1
II) OSMANLI HUKUNDA ŞER'İYYE SİCİLLERİNİN YERİ	4
A) OSMANLI HUKUKUNUN GENEL YAPISI	4
B) OSMANLI ADALET ÖRGÜTÜ TAŞRA TEŞKİLATI	5
1) Kadı	5
2) Naib	7
3) Katibler	8
4) Muhzırlar	8
5) Çuhadar	8
6) Subaşı	8
7) Muhtesib	9
8) Şuhudü'l- hâl	9
9) Kassamlar	9
C) ŞER'İYYE MAHKEMELERİ	9
D) ŞER'İYYE SİCİLLERİ	11
1) Şer'iyye Sicillerinin Genel Özellikleri	12
2) Şer'iyye Sicillerinin Belge Çeşitleri	12
a) Kadılar Tarafından Düzenlenen Belgeler	12
b) Üst Makamlardan Gelen ve Sicile Kaydedilen Belgeler	13
c) Tezkireler ve Temessükler	14
3) Şer'iyye Sicillerinin Önemi	14

I. BÖLÜM

73 NO'LU ADANA ŞERR'İYYE SİCİLİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

I) 73 NUMARALI ŞER'İYYE SİCİLİ	16
A) DEFTERİN TANITIMI	16
B) DEFTERİN İÇERİĞİ	17
II)ADANA'NIN İDARİ, SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI	20
A) MAHALLELER VE KÖYLER	22
B) SOSYAL HAYAT	24
1) Müslüman Erkek İsimleri	24
2) Müslüman Kadın İsimleri	25
3) Gayrimüslim Erkek İsimleri	25
4) Unvanlar	25
5) Lakaplar	26
6) Aşiret İsimleri	26
C)EKONOMİK HAYAT	27

II. BÖLÜM

DAVALAR

I) MÜSLİM –GAYRİMÜSLİM DAVALARI	35
A)GAYRİMÜSLİMLERİN KENDİ ARALARINDAKİ DAVALAR	35
B)GAYRİMÜSLİMLERİN MÜSLÜMANLAR HAKKINDA AÇTIĞI DAVALAR	35
C)MÜSLÜMANLARIN GAYRİMÜSLÜMLER HAKKINDA AÇTIĞI DAVALAR	36
II)MÜSLÜMANLARIN KENDİ ARALARINDAKİ DAVALAR	36
A) EVLENME	36
B) BOŞANMA	37
C) TEHDİT, YARALAMA VE CİNAYET	39
D)VASİ TAYİNLERİ	41

III. BÖLÜM

TRANSKRİPSİYON VE BELGE ÖZETLERİ

I)73 NO'LU ADANA ŞER'YYE SİCİLİNİN TRANSKRİPSİYONU	42
II)BELGE ÖZETLERİ	126
SONUÇ	148
BİBLİYOGRAFYA	150
EKLER	
EK-1. Adana Şer'iyye Sicilleri	153
EK-2. 73 No'lu Şer'yye Sicilinde Geçen Osmanlıca Kelimeler	157
EK-3. Metin Örnekleri	161

ÖNSÖZ

Sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan önemli bilgi ve kayıtlar içeren Osmanlı şer'iyye sicilleri geçmiş günümüze yansıtan kıymetli yazılı tarih kaynaklarıdır. Osmanlı Devleti tarihinin araştırılmasında şer'iyye sicilleri, tarih araştırmacılarının gittikçe artan oranlarda ilgisini çeken bir inceleme sahasıdır. Belli bölgelere ait olan bu siciller yerel farklılıkları ortaya koymasının yanı sıra tümü incelendiğinde genel tespitlerin oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Adana şer'i mahkeme sicilleri, Ankara'da bulunan Milli Kütüphane'dedir. Mikrofilmleri araştırmacıların hizmetine sunulmuş durumdadır. Bu mikrofilmler Milli Kütüphane'de İbn-i Sina okuma salonunda yer almaktadır. Milli Kütüphane'de Adana Şer'iyye Mahkemesi'ne ait 147 tane kayıtlı defter vardır. Defter numaraları, Adana müzesindeki numaralarıyla aynıdır. Bu çalışmaya konu olan defter 1263-1264/1846-1848 yılları arası tutulan sicil defteridir. Adana'ya ait şer'iyye sicillerinin toplu kataloğu ekler kısmında tablo şeklinde verilmiştir.(bk. Ek-1)

Adana Şer'iyye Sicilleri hakkında yapılan çalışmalara bakıldığında, çok yetersiz olduğu görülür. Bu konuda tespit edebildiğimiz çalışmalar şunlardır:

1) 6 No'lu Adana Şer'iyye Sicili, H.1203-1204/M.1789-1790 yılları arasında tutulmuştur. 138 sayfalık bir defterdir. Bu şer'iyye sicili, Zülfiye KILIÇ tarafından Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Yüksek Lisans tezi olarak çalışılmıştır.

2) 17 No'lu Adana Şer'iyye Sicili, H.1156-1157/M.1743-1744 yıllarını içeren 220 sayfalık bir defterdir. Bu şer'iyye sicili, Metin CEYLAN tarafından İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Yüksek Lisans Tezi olarak çalışılmıştır.

3) 133 No'lu Adana Şer'iyye Sicili, H.1167-1169/M.1754-1756 yıllarını kapsayan 210 sayfalık bir defterdir. Bu şer'iyye sicili, Murat FİDAN tarafından İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Yüksek Lisans Tezi olarak çalışılmıştır.

4) 135 No'lu Adana Şer'iyye Sicili, H.1266-1267/M.1849-1851 yılları arasında tutulmuştur. 112 sayfadır. Bu şer'iyye sicili, Mahmut KARATEPE tarafından İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Yüksek Lisans Tezi olarak çalışılmıştır.

5) Bu konuda Yapılan başka bir çalışma da Ö. Faruk TEBER tarafından Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, *Adana Şer'iyye Sicillerine Göre H.1150-*

1160/M.1737-1747 Yılları Arasında Adana'nın Sosyo- Ekonomik Yapısı adlı Yüksek Lisans tezidir. Bu çalışmada şer'iyye sicil defterleri baştan sona transkribe edilmemiş yalnızca ekonomik ve sosyal meselelere ait bölümler incelenmiştir.

6)138 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili H.1323-1326/M.1905-1908 yıllarını içermektedir ve 202 sayfadır. Bu şer'iyye sicili, Osman ÖZKAN tarafından Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Yüksek Lisans Tezi olarak çalışılmıştır. Bu, hususi izinname defteridir. Evlilik için kadından alınan izinnameleri içermektedir.

Bizim araştırmamıza konu olan 73 No'lu Şer'iyye Sicilidir. H. 1263-1264 /1846-1848 yılları arasındaki Osmanlı toplum hayatına ait önemli vesikalar içermektedir. Çalışmanın giriş bölümünde; Osmanlı hukukunda şer'iyye sicillerinin yeri, Osmanlı hukukunun genel yapısı, Osmanlı adalet örgütünün taşra teşkilatı ve şer'i mahkemeler incelenmiştir. I. Bölüm; 73 No'lu Şer'iyye Sicilinin değerlendirilmesi ve Adana'nın idari, sosyal ve ekonomik yapısı konularını kapsamaktadır. II. Bölümde; müslümanlarla gayrimüslimler arasındaki davalar ve müslümanların kendi aralarındaki davalar incelenmektedir. III. Bölümde; 73 No'lu Şer'iyye Sicilinin transkripsiyonu ve belge özetleri yer almaktadır.

73 No'lu şer'iyye sicilinin içeriği oldukça zengindir. Çalışmada en çok zorlanılan nokta ise araştırmaya konu olan defterin iyi korunamamış olması ve sayfalarının yıpranmasıdır. Bu yıpranma sonucu bir kısım belgeler tamamen okunamaz hale gelmiştir.

Yapılan çalışmalar sırasında katkılarını esirgemeyen sayın hocam Yrd. Doç. Dr. İbrahim İSLAM'a ve bölümün diğer değerli hocalarına teşekkür ederim.

Osman KARLANGIÇ
Şanhurfa 2007

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
B	: Receb
bk.	: Bakınız
c.	: Cilt
C	: Cemaziyelahir
CA	: Cemaziyelevvel
İA	: İslam ansiklopedisi
L	: Şevval
M	: Muharrem
MÖ.	: Milattan önce
MS.	: Milattan sonra
N	: Ramazan
No	: Numara
R	: Rebiülahir
RA	: Rebiülevvel
S	: Safer
s.	: Sayfa
Ş	: Şaban
yay.	: Yayınlayan
Z	: Zilhicce
ZA	: Zilkade

ÖZET

Osmanlı Devleti'nin en önemli tarihi kaynaklarından birisi olan şer'iyye sicilleri, Osmanlı tarihinin aydınlatılması konusunda büyük bir öneme sahiptir. Osmanlı döneminde kaleme alınan vakanüvis ve diğer hususi tarihlerdeki şehir, kasaba ve köylere ait malumatın yokluğu veya azlığı göz önüne alındığında, bu malzemenin sadece bizim kültürümüz için değil Osmanlı toprakları üzerinde kurulan bir çok ülke için büyük değer ifade ettiği görülür.

Osmanlı sosyal tarihinin incelenmesi söz konusu olduğunda akla ilk gelen kaynak şer'iyye sicilleridir. Sicillerimiz ait olduğu bölgenin insanların sosyal hayatını bize ayrıntılı olarak yansıtır. Adana şer'iyye sicili üzerine yaptığımız bu araştırma ile Adana'nın sosyal, ekonomik, ve siyasal hayatına katkıda bulunulacağı düşünülmüştür.

ABSTRACT

Şer'iyye records, one of the most important sources of Ottoman Empire, has a great importance to enlighten the history of Ottoman Empire. Considering the lack of information wich belonged to cities , towns and willages in certain dates, these records have hat a great value not only for our culture but also for the otler countries which had been founded in Ottoman lands.

When the Ottoman social history is to be examined, Şer'iyye records are the first sources to use and search our records reflect the social life of these people which they belong to. To search Adana şer'iyye records, it is considered to contribute Adana's social, economical and political life.

GİRİŞ

ADANA'NIN TARİHÇESİ VE ŞER'İYYE SİCİLLERİ

I)ADANA'NIN TARİHÇESİ

Adana Akdeniz bölgesinin, doğusunda yer alan ve kuzeyi Toros dağları ile çevrili, Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin oluşturduğu, verimli bir delta ovasında bulunan dünyanın en eski yerleşim yerlerinden birisidir. Anadolu'nun kuzey ve batısını, güney ve güneydoğu ile bağlayan olması, bölgedeki liman şehirlerine yakınlığı ve Mezopotamya'ya açılan kapı olması sebebiyle târihin her döneminde çok önemli bir coğrafi konuma sahip olmuştur. Adana, coğrafi olarak Çukurova'nın içerisinde yer alır. Çukurova, Adana'yı da içine alacak şekilde, batıda Taşucu'ndan doğuda Dört Yol civârına kadar uzanan coğrafi bölgenin adıdır.

Çukurova tarihinin ilk devirlerinden beri insanların yerleştikleri bir bölge olan Adana'yı kimlerin nasıl kurduğuna dair kesin bilgiler yoktur. Adana'nın tarihteki adı Kilikya'dır. Herodotos, Kilikya adının Fenike kralı Agenor'un oğlu Kiliks'ten geldiğini söyler.

Hititler döneminde Uru Adaniye adıyla anılmakta iken sonraki dönemlerde Erdene, Edene, Ezene ve Azana adıyla isimlendirmektedir. Adana'ya ait olan ilk bilgiler Hititler dönemine aittir. Kültepe ve Boğazköy tabletlerine göre M.Ö. 1900'den sonra Çukurova'nın doğusunda Luviler, batısında ise Arzava krallığı bulunmaktadır. Arzava Krallığı'nın, Ceyhan Irmağı'ndan, Toroslara ve Silifke'ye uzandığı görülmektedir.

Yine bu bölgede Kizvatna Krallığı (M.Ö.1500) hüküm sürmekteydi. Hititler M.Ö.1333 yılında Kizvatna Krallığı'nı yenerek kendine bağladı. Ticaret yolları üzerinde önemli bir yer olan Adana da böylece Hitit Krallığı'na bağlanmıştı. Hititler M.Ö.1190 yılına kadar burada hüküm sürmüşlerdir. Bu târihten sonra bölge Kueler'in hakimiyetine girmiştir.

Çukurova'nın zenginliklerine ilgi duyan Asurlular kendilerine bağlı olan Kueleri tamamen hakimiyetleri altına aldılar. M.Ö.612'de Asurluların yıkılmasından sonra Çukurovalılar giderek bağımsız bir krallığa dönüştüler.

Kilikya Krallığı M.Ö.663 yılında bu bölgede yaşayan insanlar tarafından kuruldu. Kilikya Krallığı daha sonra Pers satraplığına dönüşmüştür. Çukurova M.Ö. 333 yılına

kadar Pers eğemenliğinde kaldı. Tarsus, Pers satraplığının merkeziydi. Perslerin Atina seferlerinin başarısızlığa uğraması sonucu, Kilikya Makedonya eğemenliğine geğti. İskender'in ölümüyle ülke komutanlar arasında bölüştürüldü.

Daha sonra Selokidler, bölgeyi Eğemenlikleri altına aldılar(M.Ö.312). Romalılar , Kilikya korsanlarını etkisiz hale getirip, M.Ö.12 yıllarında hakimiyetlerini kesinleştirerek burayı kendileri için besin deposu haline getirdiler. Roma'nın ikiye ayrılmasından sonra Bizans'a bağlı olan Adana hızlı bir gelişme gösterdi.

Adana'ya ilk İslam akınları Halife Ömer döneminde başlamıştır. Buranın fethi Emevi Halifesi Abdülmelik zamanında gerçekteşmiştir. İslam Türk unsurları tarafından iskanı Abbasiler döneminde başlar. Türkler büyük gruplar halinde Horasan ve Türkeli'nden getirilerek Çukurova'ya yerleştirildiler. Bu iskan Horasanlı kumandan Ebu Süleym et-Türkî tarafından gerçekteşmiştir.

Adana, X.Yüzyılda Rumların, X1. yüzyılın sonlarında Selçukluların ve bir dönem Haçlıların eline geçmiştir. X11. yüzyılda bir ara Konya Selçuklularının idaresine girmişse de bu hakimiyet uzun sürmeyerek tekrar Bizans İmparatorluğu ile Kilikya Ermenileri arasında el değiştirmiştir. Bundan sonra Adana 1336 yılında Memlüklüler'in eğemenliği altına girdi.

Memlük Sultanı, 1353'te Dulkadiroğlu Karaca Bey'in yerine Türkmen Emirliğine Ramazan Bey'i atadı. Böylece 1517 yılına kadar sürecek Ramazanoğulları dönemi başlamış oluyordu. Adana târihinde çok önemli bir yere sahip olan Ramazanoğulları, Yüreğir boyuna mensupdur.

Bu beyliğin bölgeye gelişi, X111. yüzyılın ikinci yarısında Moğol İstilasının önünden kaçarak Anadolu'ya gelen Horosan Türkmenlerinden bir grup Moğol baskısına dayanamayarak Suriye tarafına inmişlerdir. Sayıları 40.000 hanaden fazla olan bu Türkmenleri Mısır Sultanı Baybars, Antakya ile Gazze arasındaki topraklara yerleştirmiş ve beylerine de çeşitli dirlikler verilmiştir. Târihte Hâlep Türkmenleri diye anılan bu Türkler, Çukurova'nın fethinde önemli rol oynâmıştır. Bunlardan sol kola mensûb olan Üçoklar Adana ve Tarsus yöresine yerleşmişler ve Ramazanoğulları, Gündüzoğulları, Özeroğulları gibi siyasi oluşumlar meydana getirmişlerdir. Bunlardan Ramazanoğulları çoğu zaman liderliği elinde bulundurmuş ve 1516 yılına kadar Mısır Memlüklüleri'ne bağlı olarak bölgeyi idare etmişlerdir.

Yukarıda ifade edilen Ramazanoğulları Beyliğine bağlı olan Varsak, Kusun, Gündüz, Kuştemur, Özer ve Karaisa aşiretlerinin yaşadığı yerler günümüzde de kendi isimleriyle anılmaktadır.

Osmanlı Devleti döneminde ise Adana bazı dönemlerde Hâlep Eyâleti'nin bir sancağı bazende müstakil bir Eyâlet şeklinde Osmanlı Devleti'nin idari teşkilatında yer almıştır.

Ramazanoğulları Beyliği 1516'da Osmanlı Eyaleti olmasına rağmen 1608'e kadar iç işlerinde bağımsız bir beylik olarak devam etmiştir. Pir Mansur Bey'in kendi isteği ile idareyi bırakması sonucu, Adana 1608 yılından itibaren mütesellimlik şeklinde idare edilmeye başlanmıştır. 1833 yılında bölgeye gelen İbrahim Paşa dönemine kadar merkezden atanan mütesellimlerce yönetildi. 1883 yılında yapılan Kütahya Antlaşmasıyla Mısır'a bağlanan Adana 1840 Londra Antlaşması ile tekrar Osmanlı eğemenliği altına girdi.

XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda buradaki beyler devlete başkaldırmaya başladılar. Devlet otoritesi yok denecek kadar azdı. Kırım Savaşı sırasında ortaya atılan ancak savaş sonrasına ertelenen aşiretlerin zorunlu iskana tabi tutulması fikri, 1865 yılında Ahmet Cevdet Paşa ve Derviş Paşa tarafından uygulamaya koyuldu ve başarıyla uygulandı. Bu uygulamayı yapan ordu Fırka-i İslahiye olarak adlandırılmıştır. Böylece Adana'da asayiş sağlanmış oluyordu. Bu iskan politikası sayesinde zirai alanda canlanma, boş olan yerlerin şenlenmesi sağlandı. Bozdoğanlar, Küçükaliogulları, Kerimoğulları, Sırkıntı, Kozanoğulları, Menemencioğulları vesair aşiretler, aileler böylece itaat altına alınarak yerleşik hayata geçirilmişlerdir. 1867'de Kozan, Cebelibereket, Payas ve İç-il sancaklarının birleştirilmesiyle bir eyâlet hâline gelmiştir.

II. Meşrutiyetin ilanından bir yıl sonra 13 Nisan 1909 yılında Ermeniler ayaklanarak Adana'da karışıklığa neden oldular. Kilikya Ermeni Krallığı'nı kurmak istiyorlardı. Adana Valisi Cemal Paşa, olayları bastırarak eyalette güvenliği sağladı.

II) OSMANLI HUKUNDA ŞER'İYYE SİCİLLERİNİN YERİ

A) OSMANLI HUKUKUNUN GENEL YAPISI

İslam Devleti olması sebebiyle Osmanlı hukukunun temelini şer'i hukuk teşkil etmektedir. Osmanlı hukuku şer'i hukukun yanında zaman içinde oluşan örfi hukuk temeli üzerine kurulmuştur. Örfi hukuk, şer'i hukukun yanı sıra padişah irade ve fermanlarıyla oluşan hukuktur.¹ Şer'i hukuk, ilahi kökenlere dayanmaktadır. Klasik İslami düşünceye göre hukuki düzenleme yapma yetkisi Allah'a aittir. Bu nedenle İslam hukukunun ilk kaynağı Kur'andır. İkinci kaynağı ise sünnettir. Ancak her iki kaynaktan tüm kuralları açık bir şekilde içermekten çok hukuka kaynaklık eden genel emirleri ihtiva eder.²

Hız Mehmed'in ölümünden sonra ortaya çıkan yeni sorunların aşılması için yeni bir kavram ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu kavram Müslümanların üzerinde fikir birliğine vardığı konuların dine uygun sayılmasıdır. Bu tür bir fikir birliği, terminolojideki adıyla icma, İslami hukuk kaynaklarından üçüncüsü kabûl edilmiştir.³

Yine İslam hukukunun kaynaklarından olan ictehad, sözlük anlamı olarak bir şeyi elde etmeye çalışmak, anlamına gelir. İslami hukuktaki anlamı ise çeşitli yollarla hüküm oluşturmaktır.

Bir konuda benzer olaydan yola çıkarak karar verme (kıyas); Herhangi bir delil aramadan bilinen imamlardan birinin sözüne uyma (taklit), İslam hukukunun kaynaklarından kabûl edilmiştir.⁴

Osmanlı Devletini kuranlar o zamana kadar Türk ve İslam devletlerinde işlemekte olan ve büyük ölçüde müştereklik arz eden bir hukuki yapıyı da almışlardı. Altı asırlık bir süreç içerisinde ihtiyaç duyuldukça bu hukuki yapıda değişiklikler ve ilaveler yapmışlardır.⁵ Yapılan bu değişikliklerde örfi hukukun şer'i hukuka aykırı olmamasına gayret edilmiştir.⁶ Bu değişiklikler sonrasında bile Osmanlı hukukuyla

¹ M. Akif Aydın, "Osmanlı'da Hukuk", **Osmanlı Devleti Târîhi**, cilt 2, İstanbul 1999, s. 375.

² Nurcan Abacı, **Bursa Şehri'nde Osmanlı Hukukunun Uygulanması (17. Yüzyıl)**, Ankara 2001, s. 38.

³ Coşkun Üçok, Ahmet Mumcu, **Türk Hukuk Târîhi**, Ankara 1976, s.51.

⁴ Abacı, **a.g.e.**, s. 42.

⁵ Aydın, **a.g.m.**, s. 377

⁶ Yusuf Hâlaçoğlu, **XIV-XVII Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal yapı**, Ankara 1995, s.118-119.

daha önceki İslam ve Türk devletlerinin hukukları arasında büyük ölçüde bir paralellik olmuştur.

Şer'i hukuk alanında çoğu medreselerde ders kitabı olarak da okutulan Hanefi fıkıh kitapları aynı zamanda kadılara aradıkları hükmü bulmakta yardımcı olan birer bilgi kaynağı idiler. Yine Fatih devrinde Molla Hüsrev tarafından yazılan Dürer, Kanuni döneminde İbrahim el- Hâlebi tarafından yazılan Mültekâ 'l-ebhur adlı eserler kadıların en çok başvurdukları kaynak olmuştur.⁷

Tanzimat'la başlayan dönem diğer alanlarda olduğu gibi hukuk alanında da bir batılılaşma dönemidir. Sosyal ve iktisadi hayatta XIX. Asırda görülmeye başlayan köklü değişiklik ve gelişmeler bunlara paralel olarak hukuki düzenlemeleri gerekli kılmıştır. Yargı mercilerine intikâl eden davâ sayısının ve türlerinin artması, her türlü davâya tek dereceli bir mahkeme olarak bakmakta olan klasik Osmanlı mahkemesinin yenilerle takviye edilmesini ve bir temyiz mahkemesiyle adli yapının zenginleştirilmesini ve asgari iki dereceli hâle getirilmesini gerekli kılmıştı. Bu nedenle Tanzimat'tan sonra ticâret mahkemeleri, nizamiye mahkemeleri ve ilk temyiz mahkemesi olan Divan-ı Ahkam-ı Adliye kurulmuştur.⁸

B) OSMANLI ADALET ÖRGÜTÜ TAŞRA TEŞKİLATI

1) Kadı

Hâlkın davâ ve düşmanlıklarını hâl ve fasl etmek işine kaza denir. Kadı ise “kazî kökünden gelen bir kelime olup kaza bunun mastar hâlidir. Kazi, hakim demektir.⁹

Padişah yargı yetkisini kadılar vasıtasıyla kullanırdı. Doğrudan padişah fermanıyla atanan kadıların özlük işlerini kadıaskerler yürütürdü. Fakat kadı, padişah yani devlet adına hüküm vermekteydi. Kadı, kazanın en büyük ve en önemli amiriydi. Yargı görevinin dışında, mülki, beledi, askeri, mali ve noterlik konularında da geniş yetkilere sahipti.¹⁰

⁷ Aydın, “a.g.m.”, s. 415.

⁸ Aydın, “a.g.m.”, s. 433.

⁹ Ebul' ula Mardin , “Kadı” maddesi, İA, C. 6, İstanbul 1977, s 42 vd.

¹⁰ Mehmet Ali Ünal, **Osmanlı Müesseseleri Târîhi**, Isparta 1999, s. 237.

Kadı hukuki açıdan mahkemenin re'isidir. Her türlü anlaşmazlık ve müeyyideyi gerektiren suçlar meclis-i şer denilen kadı'nın başkanlık ettiği mahkemede çözümlenirdi. Kadının hükmü olmaksızın hiç kimse cezalandırılmazdı. Her türlü alacak, borç ve mirâs da'vâları ile arazi ihtilafı, ehl-i örf ile re'aya arasındaki anlaşmazlıklar kadılar tarafından hâll edilirdi. Ayrıca ilmiye sınıfına mensûp müderris, müteveli ve diğer vakıf görevlileriyle mürtezikanın tayin ve azilleri kadı'nın arzı ile mümkün olurdu.¹¹

Öte yandan kadı, bulunduğu şehrin belediye hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu en üst amirdir. Şehir kethudası, çöpçübaşı, mimarbaşı, esnâf kethudaları, pazarbaşı ve muhtesip gibi kişilerden oluşan bir çeşit belediye meclisinin de başkanıydı.¹² Esnâfın sattığı her türlü ticârî mallara narh koyma yetkisi kadıya aitti.

Asker görevleri arasında ise, avarız hanelerinin tespiti ve avarız bedellerinin toplanması, kürekçi bedelinin toplanması, nüzul ve sürsat zahiresi adı altında ordunun iâşe işlerinin hâll edilmesi geliyordu.¹³

Merkezden yazılan fermanlar, hatt-ı hümayûnlar, beratlar ve yasaklar da doğrudan doğruya kadılara bildirilirdi. Kadılar hem bunların gereğini yerine getirir, hem de birer suretini sicile kayderlerdi.¹⁴

Kadılar bazı meselelerde müftüden fetva ister ve mahkemede bu fetvaya göre hükmederdi. Bu fetvalar sicile kaydolunurdu.¹⁵

Bir kadının tayini için, aşağıdaki şartlara sahip olması gerekir:

- Reşit olmalı,
- Temyiz kudretine sahip olmalı,
- İman sahibi ve adil olmalı,
- Hukuki ehliyet ve muamele kabiliyetine sahip olmalı,
- Bitaraf olmalı,
- Nesebi sahih olmalı,
- Yeterli derecede hukuki bilgi sahibi olmalı,

---

¹¹ Ünal, a.g.e. , s. 237.

¹² Mustafa Akdağ, **Türk Halkının Dirlik Düzenlik Kavgası**, Ankara 1975, s. 96.

¹³ M. Zeki Pakalın , **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, c. II , İstanbul 1971, s. 121.

¹⁴ Ahmet Kankal-Kenan Z. Taş , **195 Nolu Mardin Şer'iyye Sicili Belge Özetleri ve Mardin**, İstanbul 2006, s.4.

¹⁵ Kankal , a.g.e., s.4.

Erkek olmalı.

Kadı'nın tayininde olduğu gibi, azli ve istifasında da şu sebepler rol oynar:

Aklını ve temyiz kabiliyetini kaybetmesi,

Kör, sağır ve dilsiz olması,

Görevinde irtikâp yoluna sapması ve kanunu ihlal etmesi,

İmanını kaybetmesi,

Yolsuzluğunun anlaşılması,

Bilgisizliğinin anlaşılması veya kendisinin açıklaması.¹⁶

17. ve 18.yüzyıllarda kadının yetkileri iyice daraltılmıştı. Özellikle büyük şehirlerin kadılıkları ulemadan kimi ünlü kişilere “*arpalık*” olarak verilmeye başlanınca , buraya gönderdikleri naiblerin bilgisiz ve beceriksiz oluşları kurumun etkinliğini yitirmesinde en büyük etkindir. 19. yüzyılda yargı ile yönetim işleri hemen hemen tamamen birbirinden ayrılmaya başlamıştır. Tanzimat öncesi Osmanlı kadısı gerçek bir hakim durumuna gelmiştir¹⁷

II. Mahmut, kadıları ve naibleri yola getirmek için çok uğraştı. Bu dönemde “*Tarîk-i ilmîye’ye da’ir ceza Kânunnâmesi*” adı altında hâzırlattığı yasaı 1838 yılında yürürlüğe koydu. Bu yasa yolsuzlukları ortadan kaldırmak amacıyla hâzırlanmıştır.¹⁸

2)Naib

Kadıların yargı yetkisi alanında bulunan tüm bölgelere hizmet götürmeleri dönemin koşulları göz önüne alındığında pek mümkün gözükmemektedir. Her kazaya bir kadı atanmakla birlikte bunların yargı sorumluluğundaki yerlerin sayısı 40’tan 300’e kadar değişebilmektedir.¹⁹Bu nedenle kadı'nın mahkeme işlerinde yardımcısı olan bir kısım memurlar da mevcuttu. Bunların başında nâip geliyordu. Nâip, kadı'nın bulunmadığı hâllerde duruşmaları idare etmek, serbest dirlikler içerisinde yer almayan köylerdeki davâların yerinde görülmesi için olay mahâlline gitmek gibi görevleri ifa ediyordu.²⁰

¹⁶ İlber Ortaylı, **Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı**, Ankara 1994, s. 9-10.

¹⁷ Musa Çadircı, **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Ekonomik ve Sosyal Yapısı**, Ankara 1997, s. 80-86.

¹⁸ Çadircı, **a.g.e.**, s.84 .

¹⁹ Abacı, **a.g.e.**, s. 59.

²⁰ Akdağ, **a.g.e.**, s. 99.

3)Katibler

Katibler yazışma ve da'vâların sicile kaydedilmesi işini yürütmektedirler. Ender durumlarda mahkeme dışında yerine getirilmesi gereken keşif olayları ile ilgili görevlendirildikleri görülmektedir. Naiplerde olduğu gibi bu grubu da çoğunlukla yerel aydınlar oluşturmaktadır. Katiblerinde gelirleri mahkemeyi kullanan kişilerden alınan harçlarla sağlanmaktadır. Gerek naipler gerekse katibler doğrudan kadıya bağlıdır ve değiştirilmeleri mümkündür.²¹

4)Muhzırlar

Kadı'nın işlerine yardımcı olan bir başka görevli ise muhzırdır. Kelimenin sözlük anlamı, huzûru getiren demektir. Bunlar davâlıları mahkemeye getirmekle yükümlü idiler. Kurumun işleyişinden muhzırbaşı sorumludur. Muhzırların gelirleri mahkemeye başvuranlardan alınan ihzâriye/muhziriye isimli para ile karşılanırdı. ²²Tanzimat'ın ilanına kadar niteliğini koruyarak süregelmiştir.

5) Çuhadar

Belgelerde çuhadar olarak geçmektedir. Giysileri genellikle çuha olduğu ve üst düzey görevlilerin dairelerinde kapıların perdelerinin açılıp kapatılması ile sorumlu oldukları için bu ismi aldıkları sanılmaktadır.²³ Çuhadarlar daha çok mahkeme dışında kalan ve kadı'nın ilgilendiği işlerin yeri yerine getirilmesinde görevli kimselerdir. Örneğin yol tamiri için kadı'nın müraselesini köy imamına çuhadarı götürüyordu.²⁴

6)Subaşı

Subaşı mahkemenin işleyişi açısından kadıdan sonra gelen ikinci görevlidir. Kadı'nın emrinde olan subaşı, şehir ve kasabalarda belediye, zabıta ve asayiş işlerine bakmaktadır.²⁵

---

²¹ Abacı, **a.g.e.**, s. 62.

²² Pakalın **,a.g.e.** , s. 572

²³ Pakalın **,a.g.e.**, c. II, s. 501.

²⁴ Çadırcı, **a.g.e.** s.87.

²⁵ Ünal, **a.g.e.** , s. 243.

7) Muhtesib

Muhtesib, eski bir kurum olan ihtisab'ın Osmanlı imparatorluğu devlet organizasyonu içinde aldığı şekli uygulamakla yükümlü görevlinin adıdır. Muhtesibin temel görevleri olarak niteleyebileceğimiz satılan malların fiyatlarını belirlemek ve üretim ve hizmet sektörünün kurallara uygun çalışmasını sağlamaktır.²⁶

8)Şuhudü'l- hâl

Kadınların bir diğer yardımcısı mahkemelerde yargılamaya bir anlamda müşâhid sıfatıyla katılan şuhudü'l- hâldir. Bu tür şâhitler mahkemeye intikâl eden hukuki ihtilafın şâhitleri değil, mahkemede yapılan yargılamanın müşâhidleridir. O kaza bölgesinin ileri gelenleri arasından seçilen sayıları beş altı veya daha fazla olan şâhitler muhâkemenin işleyişine veya karara herhangi bir şekilde müdahâle etmez, sadece kadınların adil karar vermesinde varlıklarıyla dolaylı olarak etkili olurlar. Şer'iyeye sicil defterindeki kararların altında bu şâhidlerin isim ve imzaları bulunmaktadır.²⁷ Bunlar sürekli mahkemede görev yapan bir grup olmaktan çok, değişen kişilerden oluşmaktadır.²⁸

9)Kassamlar

Kadınların yaptıkları önemli görevlerden birisi de, ölen kimselerin mallarını İslam mirâs hukuku çerçevesinde mirâsçılara paylaştırmaktır. Bu görevi kadı adına bu işle görevli yardımcısı olan gassamlar yapar. Kamu görevlilerinin mirâs taksimleri ise kazasker kassamları tarafından yapılır ve kazaskere düşen harç (resmi kısmet) onun adına tahsil edilirdi.²⁹

C) ŞER'İYYE MAHKEMELERİ

Şer'iyeye mahkemeleri Osmanlı Devletinin kuruluşundan Tanzimat Dönemine kadar her türlü ihtilafların çözüldüğü merci olmuştur. burada bir kadı ve mahkemenin

---

²⁶ Abacı, **a.g.e.**, s. 66.

²⁷ Aydın, *a.g.m.*, s. 399-400.

²⁸ Abacı, **a.g.e.**, s. 69.

²⁹ Aydın, *a.g.m.*, s. 400.

bulunduğu yerin büyüklüğüne göre sayıları değişen çeşitli yardımcıları görev yaparlar.³⁰

Osmanlı İmparatorluğu'nda hukukla ilgili bütün sorunlar, İslam hukukunun öngördüğü kurallar çerçevesinde şeriat mahkemelerinde görüşülüp sonuçlandırılmaktaydı. Tanzimat'ın ilan edildiği 1839'dan birkaç yıl sonrasına kadar bu kurum dışında "haklaştırma" işleminin yapıldığı yetkili başka bir kuruluş yoktu. Bu mahkemelerde yalnız kişiler arasındaki anlaşmazlıklar değil, şehir ve kasabaların belediye işleri, alım- satım işleri, vekalet, verâset gibi geniş kitleleri ilgilendiren güncel yaşantının ayrılmaz bir parçası olan işlerin yanı sıra hükümet merkezinden gönderilen emirlerin ve fermanların hâlka duyurulması, vergilerin dağıtımı gibi işler de yapılmaktaydı.³¹

19. asır yargı kurumlarında görülen değişikliklerde dikkat edilmesi gereken nokta yargılamada batılı hukuk kurallarının alınmaya başlanmasıdır. 1837'de "*Meclis-i Ahkam-ı Adliye*" ve "*Şura-yı Bâb-ı Ali*" adında iki encümen kurulmuştur. Yine 1868'de kurulan "*Divân-ı Ahkam-ı Adliye*" ile mahkemeler biri şer'i diğeri nizami olmak üzere ikiye ayrılmıştır.³² Bu sebeple 1869-1926 yılları arasında yürürlükte olan "*Mecelle*" adlı kanun neşredilmiştir. 1879'da "*Divân-ı Ahkam-ı Adliye*", Adliye Nezareti'ne çevrilerek bütün nizamiye mahkemeleri bu nezarete bağlanmıştır. 12 mart 1916 yılında ise şer'iye mahkemeleri ve bağlı müesseseler Adliye Nezareti'ne bağlanmıştır. 8 nisan 1924 'de şer'iye mahkemeleri kaldırılmıştır. Kadılık ve naiplik târihe karışmıştır.³³

Tanzimat'tan sonra kurulan Nizamiye Mahkemeleri'nde uygulanmış hukuk ve ceza muhâkemesi kanunları bir tarafa bırakılırsa, Osmanlılar yargılama hukuku sahasında özellikle Hanefî mezhebini uygulamışlardır. Hanefî mezhebine ait fıkıh kitaplarının kaza, davâ, şehâdet, ikrâr, beyyinat, yemin, sulh ve vekalet bölümlerinde geçen hükümlerdir. Bunların büyük bir bölümü Mecelle'de de yer almıştır.³⁴

---

³⁰ Aydın, *a.g.m.*, s. 391.

³¹ Çadircı, *a.g.e.*, s. 79 -80.

³² Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, "*Kanunlaştırma Hareketleri ve Tanzimat*", **Tanzimat** c. 1 İstanbul 1999, s. 215.

³³ Kankal, *a.g.e.*, s.6.

³⁴ Abdülaziz Bayındır, "*Osmanlı'da Yargının İşleyişi*" **Osmanlı**, c. 6, s. 429.

Kaza idaresinin başı olan kadı umumiyetle kaza merkezi olan ve “nefs” tabir edilen şehirde oturur. Kaza bölgesi içinde kalan bütün köylerin davâları “meclis-i şer” denilen ve çok defa kadının evi yada merkez camiinin yanında bulunan mahkemede görülürdü.³⁵

Osmanlı yargı sisteminin temelini kadı oluşturur. Osmanlı idare anlayışında taşraya temel olarak iki görevli atanmaktadır. Bunlar asker kökenli bey, padişahın idari yetkisini temsil eder. Diğeri ise padişahın kural koyma yetkisinin temsilcisi olan kadıdır. Bu iki görevlinin birinin diğeri üzerinde etkinlik kazanmasını önleyici düzenlemeler yapılmıştır.³⁶ Ancak bunlar iş birliği içinde çalışmaktadır. Kadı merkezle yazışmak istediği zaman bölgesindeki en yüksek ehli örf kanalıyla değil, doğrudan yazışmaktadır. Böyle bir düzenleme şeklinin yargının bağımsızlığı ilkesine daha uygun düştüğü söylenebilir.³⁷

D) ŞER’İYYE SİCİLLERİ

Şer’i mahkemelerde mahkemenin bilgisi dâhilinde tutulan ve resmi geçerliliği olan her türlü kayıtların toplanmış olduğu defterlere “şer’iyye sicili”denilmektedir. Şer’iyye sicillerine “kadı defterleri “ “mahkeme defterleri” “defatir-i şer’iyye”,zabıt defterleri” de denir. Bu defterler XV. yüzyılın ilk yarısından başlayarak XX.yüzyılın ilk çeyreğine kadarki zaman dilimi içinde Osmanlı târihini ve sosyal, siyasi , hukuki hayatını çok önemli oranda ilgilendirmektedir . Bu özelliğiyle Osmanlı kültür târihinin temel kaynaklarının başında gelmektedir.³⁸

Şer’iyye sicili kayıtları:

“Kadı tarafından verilen hükümler,

Herhangi bir hadiseyi, bir şâhitliği bir ikrârı, bir hibeyi, resmiyete rabtolunması istenen bir hususu zaptedenler,

---

³⁵ Ünal, a.g.e, s. 236.

³⁶ Abacı, a.g.e., s.52.

³⁷ Akdağ, a.g.e, s. 88-90.

³⁸ Kankal-,a.g.e. s.7.

Devlet merkezinden gelen bütün fermanlar, emirler ve tebliğler kadı tarafından tetkik olunup doğru oldukları tespit edildikten sonra deftere yazılanlar”³⁹ şeklinde gruplandırılabilir.

1) Şer’iyye Sicillerinin Genel Özellikleri

Şer’iyye sicilleri belli bir kural dâhilinde düzenlenmektedir. Bu kurala “*Sakk-ı Şer’i*” kuralı denilmektedir. “*Sak*” kavramı Farsça “çek” kelimesinin Arapçalaştırılmış hâlidir. Berat, hüccet, temessük, tapu tezkiresi kısaca yazılı belge anlamına gelir. Târih terimi olarak ise şer’i mahkemelerin sicile kaydettiği veya yazılı olarak tarafların eline verdiği belgelerin yazılmasında ve düzenlenmesinde takip edilen yazım usulüne denir.⁴⁰

Şer’iyye sicillerinin maruzlara, ilamlara, hüccetlere, aile hukukuna terekeye izinnâmeye, emir ve fermanlara, vekalet ve kefaletlere ait ayrı ayrı tutulmuş olanları olduğu gibi çeşitli vesikaları bir arada bulunduranları da vardır. Sicillerin çoğu karışık tutulmuştur.

Mahkemelerde yapılan bütün işlemler deftere kaydedilmemiştir. Vakfiyeler ve mirâs taksimi dışındaki kayıtlar yarım sayfayı geçmemektedir. Tanzimat’tan sonraki şer’iyye sicillerinde daha teferruatlı bilgilere yer verildiği için daha fazla yer tutmaktadır. Araştırmaya konu olan 73 numaralı şer’iyye sicili belgelerinde bu açıklamayı destekleyici kayıtlar görülmektedir. Bu defterler kadı’nın cübbesinin cebine girecek kadar dar ve uzuncaydı.

2) Şer’iyye Sicillerinin Belge Çeşitleri

a) Kadılar Tarafından Düzenlenen Belgeler

Şer’iyye sicillerinde bulunan ve kadılar tarafından tutulan belgeler, “*hüccetler*”, “*ilamlar*”, “*tereke*”, “*maruzlar*”, mürasele şeklinde adlandırılmaktadır.

Hüccet: Osmanlılarda kadıların şer’i ve kazai konularda yazmış oldukları vesikalara hüccet denilirdi. Hüccet hakimın kararını ihtiva etmeyen, taraflardan

³⁹ Pakalın ,a.g.e. , s. 343.

⁴⁰ Osman Özkan, **138 Numaralı Adana Şer’iyye Sicili(H. 1323-1326/M. 1905-1908) Transkripsiyon ve Değerlendirme**, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek lisans Tezi (basılmamış), Şanlıurfa 2004, s.4.

birinin i'tirâfıyla diğèrinin kabûlünü içeren ve üzerinde onu düzenleyen hakimin mühür ve imzasını taşıyan belgedir⁴¹.

İlam: Kadının bir da'vâda verdiği kararını, üstünde imza ve mührünü taşıyan belgedir. Davâcının iddiası, delilleri davâlının buna cevâbı, eğer savunmada bulunmuşsa dayandığı deliller ve hakimin gerekçeli kararı yazılır.⁴² İlamın hüccetten farkı kadı'nın hükmünü bildirmesidir. İki taraftan biri haklı ya da haksızdır.⁴³

Maruz: Mahkemelere yapılan şikayetler, kadı'nın emriyle görevliler tarafından yapılan keşif ve tahkikat raporları ve naiplerin daha çok ceza konularında yürüttükleri soruşturma sonunda hakimin onayına sundukları kararlar ile hakimlerin üst makamlara arz ettikleri konular "maruz" başlığı adı altında kaydedilmişlerdir.⁴⁴

Mürasele: Anadolu ve Rumeli kazaskerleri tarafından kadı ve naiplere ve onlar tarafından nahiye naiplerine tayinleri ve yetkilerini belirten resmi emirlere denir. Kadılar tarafından bir mesele hakkında yazılan belgeler de "mürasele" olarak adlandırılır.⁴⁵

b)Üst Makamlardan Gelen ve Sicile Kaydedilen Belgeler

Üst makamlardan gelen belgeler "ferman", "berat", ve "buyrultu" olarak adlandırılmaktaydı. "Ferman", Padişah tarafından verilen ve üzerinde tuğrasının bulunduğu yazılı emir manasına gelen bir tabirdir.⁴⁶

Ferman 7 ana bölümden oluşur:

- 1.Fermanın başında ve içerisinde ferman veya bu anlama gelen bir kelime yer alır.
2. Fermanının gönderildiği kişiler kendi görev ve mevkilerine göre elkab ve dua ile anılır.
3. Fermanın niçin gönderildiği açıkça yazılmaktadır. Bu bölüm nakil ve iblağ bölümüdür.
- 4.Padişah buyruğunun ne olduğunu açıklar. Bu bölüm emir bölümüdür.

⁴¹ Bayındır, "a.g.m." s.432.

⁴² Bayındır, "a.g.m." s.432.

⁴³ Yılmaz Kurt, **Osmanlıca Dersleri II**, Ankara 1997, s. 174.

⁴⁴ Bayındır, "a.g.m." s.432.

⁴⁵ Pakalın ,a.g.e. , c.II, s.621.

⁴⁶ Pakalın ,a.g.e. , c.II, s.607.

5. İstenilen şeyin ne olduğu ve kaçınılması gereken şeylerin daha açık belirtildiği bölüm te'kit bölümüdür.
- 6.İşin başarılması için dua edilir ve alamet-i şerife itimat edilmesi istenir.
7. Fermanın yazıldığı târih yazı ile gösterilir ve altına yazıldığı şehir belirtilir.

Fermanlar divani ile yazılır. En üzerinde Hüve yani Allah anlamında O lafzı bulunur, bunun da altında padişahın tuğrası yer alırdı. ⁴⁷

Diğer bir belge çeşidi de berattır. “*Berat*”, Osmanlı devlet teşkilatında bazı vazife, hizmet ve memuriyetlere tayin edilenlerin, vazifelerini yapma ve yetkilerinin neler olduğunu belirtme adına, padişahın tuğrasının bulunduğu yazılı belgelerdi.⁴⁸

Buyrultu, sadrazam padişahın emrine dayanarak, bazı hususları kadılara anlatabilirdi. Bu çeşit kayıtların yer aldığı belgelere buyrultu denir .

Kaptan-ı derya, kazasker, vezir ve beylerbeyi gibi diğer devlet erkanından da gelebilirdi.⁴⁹

c)Tezkireler ve Temessükler

Aynı şehirde bulunan resmi daireler arasında yapılan yazışmalarla ilgili belgelere “*tezkire*” denir. Tezkireler mühürsüzdü ve imzayla bitirilmekteydi.

Sadaret tezkirelerine arz tezkiresi de denilmekteydi.⁵⁰

Şer’iyye sicillerinde, miri arazide ve gayr-i sahih vakıflarda tasarrûf hakkı sahiplerine yetkili makam ve şahıslarca verilen mühürlü kağıtlara “*temessük*” denir.⁵¹

3) Şer’iyye Sicillerinin Önemi

Şer’iyye sicilleri Osmanlı târihinin en önemli kaynaklarından biridir. İçerik açısından çok zengin ve çok çeşitlidir. Bu durum Osmanlı târih araştırmacıları için çok önemlidir. Yine Osmanlı devleti toprakları üzerinde kurulmuş bir çok ülkenin târihini ilgilendiren değerli birer vesikadırlar.

---

⁴⁷ Kurt, *a.g.e.*, s. 172.

⁴⁸ Pakalın, *a.g.e.*, c.II, s.205.

⁴⁹ Özkan, *a.g.e.*, s.7.

⁵⁰ Kurt, *a.g.e.*, s. 177.

⁵¹ Özkan, *a.g.e.*, s.7.

Şer'ye siciller iyi tetkik edildiğinde araştırmacıya, araştırdığı bölgenin sosyal, iktisadi , idari, siyasi, kültürü, adetleri, nüfus yapısı, dönemin şartları, etnik, dini, felsefi yapıları hakkında bilgi sunmaktadır.

Şer'iyye siciline suret olarak geçmiş muhtelif fermanlar, beratlar, mektuplar, divan tezkireleri vesair resmi kayıtlar eski nizamların iç yüzünü ortaya koyan en olumlu vesikalardır. Şer''iye sicilleri, Osmanlı hukukunda şer'i hukuk ve örfi hukukun yeri ve nasıl içtihat oluşturulduğuna dair çarpıcı bilgiler ihtiva etmektedir.

Çok kısa olmalarına rağmen bu zabıtlar davâ ve mahkeme usullerini, davâcılarının iddialarını, davâlıların cevaplarını, kadıların şer'i kararlarını ihtiva etmesi açısından hukukçuların da ilgisini çekecek kadar önemli bilgiler içermektedir.

Şer'iyye sicilleri, hâlkın iştiğal ettiği işler ve ekonomik durumları hakkında bilgi veren paha biçilmez bir kaynaktır.

Şer'iyye sicillerinin kasaba, köy, mahâlle, aşiret ve cema'at adları ve bunların demogrâfik yapıları hakkında verdiği bilgiler iskan târihimiz açısından çok önemlidir.

Şer'iyye sicillerinden taşrada hangi devlet görevlilerinin bulunduğunu, yetki ve sorumluluklarının neler olduğunu öğrenebilmekteyiz.

Şer'iyye sicilleri evlilik ve mirâs hukuku konusunda aydınlatıcı bilgiler içermektedir.

Şer'iyye sicillerinde müslim, gayrimüslim ilişkileri yine gayr-i müslimlerin kendi aralarındaki ilişkileri hakkında çeşitli ip uçları ortaya çıkmaktadır.

Şer'iyye sicillerinden yararlanmadan Osmanlı toplum yapısını doğru algılamak pek mümkün gözükmemektedir.

I. BÖLÜM

73 NO'LU ADANAŞER'İYYE SİCİLİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

I) 73 NUMARALI ŞER'İYYE SİCİLİ

A)DEFTERİN TANITIMI

73 No'lu Adana Şer'iyye Sicili⁵² defterinin tutulduğu dönem, Sultan Abdulmecid'in saltanatı zamanındadır.73 No'lu Adana Şer'iyye Sicili'nin sayfa numaraları sonradan verilmiştir. Numaralandırma verilirken bazı sicil ve belge numaraları atlanmıştır. Bu atlanan belge numaraları, o sayfa içinde "1-1/numarasız" şeklinde belirtilmiş olup eski numaralandırma sisteminde bir değişiklik yapılmamıştır. Bu tür Belge sayısı 18 adettir. Numaralandırmada (27/91) ilk kısım sayfa numarasını, "/" işaretinden sonraki kısım ise belge numarasını göstermektedir. Defterde kullanılan yazı çeşidi rikadır.

73 No'lu Adana Şer'iyye Sicili defterinde genel bir düzenleme yoktur. Tarih sıralamasında kronolojik bir sıralama takip edilmemiştir. Yazıların birbirinden farklı olması, kayıtların deftere farklı katipler tarafından yazıldığını göstermektedir. Sicilin yazıları genellikle okunaklı olmakla beraber, yanlış yazıldığı için üzeri çizilen kısımlar okumada zorluğa neden olmaktadır.⁵³

Defter iyi muhafaza edilememiştir. Defterin okunmasında en büyük zorluk, özellikle 27. sayfa ile 38. sayfa arasındaki belgelerin yıpranmış olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca mikrofilm çekimlerinde sayfaların iç içe geçmiş olması belgelerin bir kısmının okunamamasına neden olmuştur. Diğer belgelerde de yıpranma dolayısıyla silinmiş kısımlar bulunmaktadır. Defterde 6. sayfadan 27. sayfaya kadar olan kısım ve 33. sayfa araştırma konumuz dışındadır. Bu sayfalar Midilli Şehrine aittir. Ankara'ya getirilen şer'iyye sicili defterlerine ait bazı bölümler muhtemelen diğer defterlerin bölümleriyle karışmıştır.

⁵² Ankara'da Milli Kütüphane'de bulunmaktadır. 11 Zilhicce1263-25 Safer 1264(1846-1848) tarihlerine ait belgeler ihtiva etmektedir. Defterde farklı tarihlere ait belgeler de bulunmaktadır. Sayfa sayısı 74, numaralandırılan belge sayısı 173 ve numaralandırılmayan belge sayısı 18'dir.

⁵³ BELGE NO:1/1.

B)DEFTERİN İÇERİĞİ

73 No'lu Adana Şer'iyye Sicili, ihtiva ettiği belgeler bakımından oldukça zengindir. Bu defter, Tanzimat dönemi yenilikleri ile ilgili uygulamada görülen aksaklıkların düzeltilmesi için taşraya yazılan emirleri de içermektedir. 1262 tarihli bir belgede, tımar mutasarrıflarının tımarları dahilinde tapu rüsümü talep ettikleri, ancak bu yetkinin hazine-i celileye ait olduğu anlatılmakta, mutasarrıfların bu konuda uyarılmaları istenmektedir.⁵⁴

Müslüman, gayrimüslim ilişkilerine, ticari ilişkilere ve anlaşmazlıklara, Gülek Boğazı Madeni'nin işleyişine, ihalesine ve vergilerin ne kadar alınacağına dair belgeler önemli oranda yer tutmaktadır. Halkın refah seviyesine ilişkin bilgiler ihtiha eden terekeler, incelenen defterde oranı en fazla olan belge çeşididir.

73 No'lu Adana Şer'iyye Sicilinde, Adana idari hayatında söz sahibi olan Vali, naip, evkaf müdürü ve mal müdürü gibi üst düzey yöneticilerin tayinlerine ait belgeler de yer almaktadır. Belgelerde evkaf müdürlerinin hangi kurallar dahilinde çalışmalarını gerektiğine dair bilgilere de ulaşmaktayız.

Sosyal hayatta asayişin sağlanması için devletin silah taşıyanlara tezkire verdiğine, tezkiresiz silah taşıyanların serseri takımından sayılacağına; yaralama, adam öldürme, gasp olaylarına dair belgeler de bulunmaktadır. Aile hayatını ilgilendiren evlenme, boşanma, nafaka davalarını içeren belge sayısı azdır. Eyaletlerde huzursuzluk çıkaranların bazen sürgüne gönderildiğine de rastlamaktayız.

73 Numaraları Şer'iyye Sicilinde Bulunan Belgelerin Konularına Göre Teferruatlı Dökümü:

Belge Konusu	Belge Sayısı	Sayfa No/Belge No
Cinayet	10	1/1, 4/10-11, 5/11, 39/105, 40-41/106, 42/107, 53/135, 55-3/141, 72/171
Aşiretler Arası Kavga	1	1/2,
El Koyma ve Darp	2	2/3, 28/95

⁵⁴ BELGE NO:54/136.

Şahitlik	2	2/4, 2/5
Alacak –Verecek Davası	5	2/6, 5/13, 48/120, 56/142, 73/172
Boşanma ve Mal Paylaşımı	1	28/94
Kız Kaçırma	1	3-2/ numarasız
Kız Kaçırma ve Tehdit	1	3-3/8
Vasi Tayini	4	4/9, 34-1/100, 47/118-119
Kayıp Mallar	2	5/11, 5/12
Arsa Davası	2	27/90, 27/92
Boşanma	3	27/91, 28/93, 68/163
Zarar Eden Tüccarların Malları	1	29-1/ numarasız
Tereke Kaydı	38	29-2/numarasız, 31-1/numarasız, 32-1/numarasız, 34-2/101, 36-1/numarasız, 36-2/numarasız, 36-3/numarasız, 37-1/numarasız, 37-2/numarasız, 38-1/numarasız, 38-2/numarasız, 43-2/numarasız, 51/125, 52/128, 52/129, 53/131, 53/132, 53/133, 53/134, 55-1/numarasız, 55-2/140, 56/143, 56/144, 59-1/148, 59-2/numarasız, 61/150, 61/151, 62-1/numarasız, 66/159, 67/160, 67/161, 68/164, 69/165, 70-1/numarasız, 70-2/166, 70-3/numarasız, 70-4/numarasız, 70-5/167
Gülek Boğazı Madeni İhalesi ve buraya Atanan Memura Maaş Tahsisi	4	30/96, 44/109, 57/145, 58/146
Mülk Alım Satımı	2	34-3/102, 3-1/7
Emanet Tüfengin İade Edilmemesi	1	34-4/numarasız
Borç Tahsili	1	35/103
Yalancı Şahitlik	2	38-1/numarasız, 71/168,

Yalancı Şahitlik Hakkında Çıkan Kanun	1	71/169-170
Evkaf Müdürünün Müstefi Sayılması ve Yerine Yeni Müdür Atanması	1	38-3/104
Esliha Hakkında Mektup	1	43-1/108
Kaimakamın Eşyaları	1	45/110
Pazarcıoğlu'nun Zayi Olan Tezkiresi	1	46/111
Gümrükler	3	46/112, 46/113, 49-50/122
Evkaf Müdürlerinin Uyması Gereken Kurallar	3	47/114, 47/115, 47/116
Vakıfların Statüsü	1	47/117
Sürre-i Hümayun	1	48/121
Ramazan Ayının Başı ve Sonu	2	50/123, 50/124
Tuz Dükkanının Yağmalanması	2	51/126, 51/127
Kaçan Evli Kadın	1	52/130
Tapu Rüsumatı	1	54/136
Sürgün	2	54/137, 54/138
Kefil Olma	1	52/139
Cizye Tahsili	4	58/147, 64-65-66/156-157-158
Vali Tayini	1	60/149
Fetva	1	62-2/152
Mal Müdürü Atanması	1	63/153
Katil Deli Mehmed'in Affı	1	64/154
Öşür Merasimi	1	64/155
Naip Atanması	1	68/162
Posta Tatarlarının Güvenliği	1	73/173

II) ADANA'NIN İDARİ, SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI

Adana'da, 1517 yılında Osmanlı eğemenliğine geçtikten sonra 1608 yılına kadar sürecek olan Ramazanoğulları'nın valilik dönemi başlıyordu. Adana, XVI. Yüzyılda Halep Eyaleti'ne bağlıydı. 1608'den 1831 yılına kadar mütesellimlikle yönetildi.⁵⁵ 1833-1840 yılları arasında Mısır idaresine girmiştir.

1866 yılında Mithat Paşa'nın Tuna Vilayeti örnek alınarak Adana, Halep'le birleştirilmiş ve Halep Vilayeti'nin bir sancağı haline gelmiştir. Adana'nın kazaları ise, Tarsus, İç-il ve Karaisalı olmuştur.⁵⁶

Tanzimat'tan milli mücadeleye kadar Adana Valileri :

Valinin ismi	Görev süresi			
	Yıl	Ay	Gün	Tarih
Arif Paşa (1845)		9 ay	4 gün	1261
Hasan Hakkı Paşa(1846)	1 yıl	7 ay	3 gün	1261
Osman Nuri Paşa (1847)		11 ay	1 gün	1263
İşkodralı Mustafa Paşa (1848-1850)	3 yıl	4 ay	12 gün	1264
Ziya Paşa (1851-1854)	3 yıl	5 ay	29 gün	1267
Hacı Kamil Paşa (1854-1855)	2 yıl	8 ay	5 gün	1271
Ziya Paşa (1856-1857)	1 yıl	9 ay	28 gün	1273
Ahmet Paşa(1857-1859)	2yıl	5 ay	14 gün	1275
Mürşid Ağa (1862)	-	8 ay	15 gün	1278
Ali Rıza Paşa (1865)	3 yıl	--	14 gün	1278
Veysel Paşa(1867-1868)	2 yıl	2 ay	--	1281
Mehmet Halil Paşa (1868-1870)	--	1 ay	24 gün	1284
Takiyüddin Paşa (1870)	2 yıl	--	12 gün	1287
Naşid Paşa (1871)				
Yaver Paşa (1872)	--	1 ay	7 gün	1289
Mahmud Nedim Paşa (1873-1874)	1 yıl	4 ay	6 gün	1289
Safvet Paşa (1874)	-	4ay	4 gün	1291
Kayserili Ahmed Paşa (1874)			4 gün	1291

⁵⁵ **Yurt Ansiklopedisi**, “*Adana Maddesi*”, c. I. s.27 vd.

⁵⁶ Mustafa Onar, **Kurtuluşundan Kuruluşuna Bağlantıları ile Saimbeyli**, Adana 2002. s.75.

Süleymaniyeli Ahmed Paşa (1874)		3 ay	2 gün	1291
Nusret Paşa (1876)		6 ay	28 gün	1292
Vezir Tefvik Paşa (1876-1878)	1 yıl	11 ay	22 gün	1294
Abdulhamid Ziya Paşa (1879-1880)	1 yıl	11 ay	27 gün	1294
Hacı Akif Bey (1881)	-	7 ay	27 gün	1296
Abidin Paşa (1881-1883)	4 yıl	7 ay	14 gün	1296
Raif Paşa (1885-1887)	1 yıl	8 ay	17 gün	1301
Hasan Tahsin Paşa	--	--	--	1303
Hacı Hüseyin Bey (1887-1889)	1 yıl	6 ay	21 gün	1303
Sami Paşa (1889)	--	--	--	--
Hasan Bey (1890)	--	--	--	--
Sırrı Paşa (1890)	--	--	--	--
Şakir Paşa (1891)	2 yıl	1 ay	17 gün	1305
Hacı İzzet Efendi		10 ay	1 gün	1307
Nasuhi Bey (1892)	1 yıl	7 ay	--	1308
Nasuhi Bey (1893-1894)	--	--	--	--
Ferik Emin Paşa (1894)	--	--	--	--
Mustafa Faik Paşa (1894-1895)	2 yıl	6 ay	10 gün	1310
Hüseyin Hilmi Paşa (1897)	--	7 ay	4 gün	1313
Şakir Paşa (1897-1898)	--	4 ay	3 gün	1313
Süleyman Bahri Paşa (1899- 1908) Göreve başlaması; H. 17 Şevval 1315				
Cevdet Bey (1908)				
Ali Paşa (1908)				
Sefa Bey (1908)				
Kaymakam Cemal Bey (1901-1911)				
Babanzade Mustafa Zihni Paşa (1911)				
Muammer Bey (1911)				
Mehmed Naim Efendi (1911)				
Kazım Bey (1911)				
Defterdar Rifat Bey (1911)				
Emin Bey (1912)				

Ali Seydi Bey (1913)
Said Bey (1915)
Midhat Bey (1915)
Memduh Bey (1915)
Süleyman Refik (1915)
Cevdet Paşa (1916)
Mithat Paşa (1916)
Defterdâr Rasim (1917)
Said Bey (1917)
Mustafa Nedim Bey (1917)
Nazım Bey (1917).⁵⁷

Miladi 1892(H.1309) tarihli salnameye göre, Adana'ya bağlı sancak, kaza , nahiyeler şunlardır. Karataş Nahiyesi, Sırkıntı Nahiyesi, Karsantı Nahiyesi, Misis Nahiyesi, Karaisalı Kazası, Cebelibereket Sancağı, Kozan Sancağı, Kars Kazası , Haçın Kazası, Mersin Sancağı, Tarsus Kazası, İç-il Sancağı.⁵⁸

A) MAHALLELER VE KÖYLER

Osmanlı şehir idaresinde mahalle; mektebi , medresesi, mescidi, meydanı, pazarı ile sosyal bir bütündü. Kasaba ve şehirler, kendine has özellikler taşıyan mahallelerden oluşmaktaydı. Mahalleler genellikle dini bakımdan mütecanis insanların oturdukları mekanlardır. Bunun yanında farklı dinlere ve mezheplere mensup insanların birlikte yaşadığı mahallelerde bulunmaktaydı.

Osmanlı devletinde mahallenin merkezi müslümanlar için cami, gayrimüslim azınlıklar için ise kilise ve havradır. Bu mabetler günlük hayatın kültürel yönünde nasıl belirleyici rol almışlarsa, idari ve siyasi hayatında da etkili olmuşlardır. XIX. yüzyılın ilk yarısına kadar mahallelerin yönetimi imamlar ya da papazlar tarafından yürütülmekteydi.

Tanzimat dönemi öncesi imamlar, mahallenin yönetiminden sorumlu idi . Doğum, ölüm, evlenme, boşanma ve yer değiştirme işlemlerinden gibi nüfus olaylarıyla

---

⁵⁷ 1320 tarihli Adana Salnamesi; Özkan, a.g.e, s.26-28.

⁵⁸ 1309 Tarihli Adana Salnamesi

da ilgilenen imamlar, bir bakıma nüfus ve evlendirme memurluğu görevini de yerine getiriyorlardı.

Mahalle yönetiminde imamların görevlerinde yetersizlikleri nedeniyle muhtarlık teşkilatı ilk defa 1829 yılında İstanbul'da ortaya çıkmıştır. Anadolu'da ise ilk defa 1833 yılında Kastamonu Sancağı'nda kurulmuştur. Bu yıldan itibaren tüm Osmanlı vilayet, kaza, mahalle ve köylerinde uygulanmasına karar verilmiştir.⁵⁹

Muhtarların görevleri ise mahalle ve köyde asayiş sağlaması; mahalleden veya köyden, başka ; bir yere gitmek isteyenlere “*mühürlü pusula*” vermek; yönetimleri altındaki yerlere girip çıkanları kontrol etmek; yerleşmek için gelenlerin kimliğini tespit etmek ve kendisine kefil olanlarla birlikte deftere kaydetmek⁶⁰; veraset işleriyle ilgilenmek; bulunduğu yörenin gelir ve giderlerini gösteren hesap defterini tutmak ve mahalle payına düşen vergilerin tevziinde imamla birlikte Meclis-i Şer'e katılmak; mahalle ve köy halkı haksızlığa uğradığında halkı adına gerekli yerlere başvurmasıdır.

73 No'lu Adana Şer'iyye Sicili'nde geçen, Adana'ya bağlı mahalle isimleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Ağamescid	Alidede	Deliduman	Debbağhane	Derunkule
Hacızade	Hankurbu	Hurmalı	Hızırilyas	Kendel
Kuruköprü	Karasofi	Mestanzade	Paşanebi	Silahlar
Sugediği	Sofiler	Sucuzade	Serecan	Sofibağçe
Şeyhzade	Tekekırlı	Tekyezimyan	Yüksekdolap	Neccaran

Köyler; büyük ölçüde milli geleneklerimizin şekillendirdiği bir yönetim birimidir. Kökleri çok eskilere dayanmakla birlikte, o da 1864 Vilayet Nizamnamesi'yle belirgin bir şekil alarak , mülki yapımızda vazgeçilmez bir kurum olmuştur.⁶¹ Belirli bir nüfusa sahip idari bakımdan bir üniteyi temsil eden bir yerleşme şeklidir. Osmanlı Devleti kayıtlarında adı karye olarak geçerdi. Karye iskan edilen yer manasına gelmektedir.⁶² 73 No'lu Şer'iyye Sicili'nde de karye olarak geçmektedir.

73 No'lu Adana Şer'iyye Sicili'nde geçen, Adana'ya bağlı köy isimleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

⁵⁹ Bilal Eryılmaz, **Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması**, İstanbul 1997, s.202.

⁶⁰ BELGE NO:52/139.

⁶¹ Eryılmaz, **a.g.e.**, s.202.

⁶² Tuncer Baykara, **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş**, Ankara 1998, s. 41.

Büyükdikili	Baltalı(Tarsus)	Camuscu	Çay (Beylan)	Denizkuyusu
Denkli	Eskici	Gerdan	İncirlik	Kılınç
Köprügözü	Kargılı	Karaysuflu	Mihmandar	Ocaklı(Beylan)
Payas (Beylan)	Sakalıağca	Şahirli(Tarsus)	Tekfur(Tarsus)	Yenitam

B) SOSYAL HAYAT

Türk -İslam toplumlarında doğan çocuklara isim verilirken dini ve milli motifler ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında aile büyüklerinin isimlerinin çocuklara verildiği de görülmektedir. Gayrimüslim isimlerine baktığımızda Adana'da Yahudi, Kıpti, Dürzi, Rum ve Ermenilerin de yaşadığı bu isimlerden anlaşılmaktadır. Mesela Abraham Yahudilerin kullandığı bir isimdir.

Hacı, derviş, seyyid, dede ve şeyh gibi dini nitelikli unvanların kullanılması ve yine Abdullah, Abdurrezak gibi isimlerin toplum hayatında yaygın olması bu dönemde dini duyguların toplum hayatında çok etkili olduğunun açık bir göstergesidir. Aşağıdaki tabloya bakıldığında peygamber isimleri, dini sadakat bildiren isimler(Sıddık) ve halife isimleri diğer isimlerden çok daha fazla yer tutmaktadır. Dede unvanı ve Bektaş ismi Adana'da Alevilerin de yaşadığının bir delilidir.

1) Müslüman Erkek İsimleri

73 Numaralı Şer'iyye Sicilinde tespit edilen müslüman erkek isimleri şunlardır:

Abdurrahman	Abdulhamit	Abdulmenaf	Abdulnafi	Abdulfettan
Abdulmennan	Abdulaziz	Abdulhamid	Abdullah Affan	Abdülkerim
Abdulhalim	Abo	Abbas	Abdil	Abdo
Abdal	Adem	Arif	Asım	Ali
Ahmed	Ahmed Lütfi	Ahmed Ataullah	Aytımur	Ali Rıza
Ahmet Nazif	Abdulkadir	Bekir	Bektaş	Beytimur
Bilal	Bekir	Bekir Kavas	Cahid	Cuma
Canpolat	Durmuş	Davud	Emin	Emir Ali
Ebubekir	Faruk	Gani	Girayhan	Halid
Hurşid	Halil	Haydar	Hüseyin	Hazım
Hacir Talib	Hasan Hakkı	Hasan	Haşım	Hakim
Habib	Hamza	İdris	İzzet	İyde

İbrahim	İsrafil	İsmail	İlyas	Kasım
Kusay	Külbay	Lütfullah	Musa	Mehmed
Mehmed Emin	Mustafa Nabi	Mustan	Muhsin	Murad
Mustafa	Mahmud	Musto	Musa	Mehmed Şükri
Müslim	Nezir	Nölek	Osman	Osman Nuri
Onkay	Ömer	Receb	Reşid	Rüstem
Refet	Süleyman	Safer Temaç	Salih	Samed
Sıtkı	Sıdık	Sadık	Şaban	Şükri
Temaç	Turan	Totorak	Temurkay	Timur
Vasfi	Vahab	Yakub	Yeğen	Yahya
Yursil	Zülfü			

2) Müslüman Kadın İsimleri

73 Numaralı Şer'iyeye Sicilinde tespit edilen müslüman kadın isimleri şunlardır :

Aliye	Aişe	Ayşe	Bazban Fatıma	Benaşır
Cennet	Emine	Emhan	Elmernur	Elif
Fatıma	Gülistan	Hadice	Hanife	Hacer
Hüsnüye	İmhan	İncü Melek	Melek	Selvar
Raziye	Safiye	Şar	Şerife	Tutu
Zeliha	Zeynep	Zühre	Züleyha	Sultan

3) Gayrimüslim Erkek İsimleri

73 Numaralı Şer'iyeye Sicilinde tespit edilen gayrimüslim erkek isimleri şunlardır:

Arkes	Abraham	Agop	Bezdik	Dimitri
Evanis	Elkaç	Esteban	Estelik	Feste
Hacer	Haçi	İstel	Karabet	Kazar
Mihail Azar	Mardiros	Mesih	Mihail	Manuk
Mülakılıyuz	Nikola	Nezer	Niko	Onrili
Ohan	Pedo	Serkiz	Serkul	Totor
Tokiliyuz	Vasil	Vaktazi	Yorgi	

Gayrimüslimlere ait kadın ismine rastlanmamıştır.

4) Unvanlar

73 Numaralı Şer'iyeye sicilinde geçen unvanlar dini, askeri ve mülki unvanlardır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir.

Bey	Cerrahbaşı	Derviş	Dürzibaşı	Hevace
Hacı	Hoca	İmam	Kolağası	Kapıcubaşı
Kolcu	Kethuda	Ka'imakam	Mal müdürü	Muhzır
Müfti	Müdür	Mübaşir	Muhtar	Molla
Naip	Nazır	Paşa	Seyyid	Vali
Yüzbaşı	Beytü'l-mal memuru			

5) Lakaplar

73 Numaralı Şer'iyye Sicilindeki lakaplara bakıldığında kişilerin etnik kökenlerinin, fiziki özelliklerinin, sosyal statülerinin, aşiretlerinin, doğum yerlerinin, mesleklerin onlara lakap olarak verildiği görülür.

Araban	Arapoğlu	Adıyamanlı	Aşcıoğlu	Arapkirli
Arifzade	Abdulkadiroğlu	Bıçaklı	Beydenoğlu	Bağdatlı
Bıyıklıoğlu	Borlu	Besnili	Cumalı	Çerkezli
Çolağmoğlu	Çobanoğlu	Deraliyyeli	Deli	Debbağ
Değirmenci	Ekmekçi	Eginli	Efkafçı	Erdelli
Fişekli	Fırıncı	Garipzade	Harputlu	Hadım
Halepli	Hafız	Hızırlı	Halilzade	Ibrıkçı
İmamzade	İskenderiyeli	Kıbrıslı	Körkara	Küçük
Karaoğlu	Kaşoğlu	Kel	Kötü	Kovacı
Kuyucu	Keşişoğlu	Karacaoğlu	Karcıalizade	Kilislioğlu
Konevi	Karamehmetoğlu	Koca	Kör	Kahvecibaşı
Kilitlioğlu	Kocaoğlu	Lazzade	Mısırlı	Musullu
Müftizade	Müzmincizade	Mükettepzade	Mevlana	Malatyalı
Maraşlı	Menemencizade	Misli	Nefer	Oturakçı
Pazarcıoğlu	Rumelili	Reis	Şamlı	Topal
Tüfekçi	Tarsuslu	Tekklizade	Uzunoglan	Usta
Uşak	Uluyly	Verdizade	Yafalı	Zenci
Zeybek	Köşker	Zileli		

6) Aşiret İsimleri

73 Numaralı Adana Şer'iyye Sicilinde geçen aşiret isimleri Adana'nın demografik yapısı hakkında bilgiler ihtiva etmektedir.

Abdallar	Akkoyun	Babakürdi	Bozdoğan	Deliduman
Ekrad	Haciblü	Harzan	Karakayalı	Karahaciblü

Kürkçü	Klavuz	Kıpti	Menemenci	Nogay
Rışvan	Tekeli	Zenci		

C) EKONOMİK HAYAT

1262 senesinde Hasan Hakkı Paşa döneminde Gülek Boğazı'nda kurşun madeni işletilmektedir. Buraya 2000 kuruş maaşla memur atanmıştır. Bu rakam müdür maaşına denk gelmektedir. Daha sonraki yıllara ait belgelerde Gülek Boğazı Madeni Müdürlüğü tabirinin kullanılması buraya bir müdür atandığının, devletin bu maden işletmesine çok önem verdiğinin göstergesidir.

Gülek Boğazı madeninin senelik ihaleye verildiği, “*Gülek Boğazı nâm mahalde kurşun madeni müdirliğinin işbu bin iki yüz altmış beş senesine mahsuben ihalesi hulûl eylediğinden* “ sözüyle anlaşılmaktadır. Her senenin başında ihalenin yapılması için ferman gönderilmektedir.

Gönderilen fermanlardan maden müdürlüğünden kurşunun “*istihsal, teksir ve irsalatına*” özen gösterilmesi istenmektedir. Maden için gerekli odun kütüğü, kömür ve lazım gelen diğer malzeme vali, kaimakam ve mal müdürü tarafından sağlanmaktadır. Çıkarılan kurşunlar pey der pey Darphaneye gönderilmektedir. Burada çalışan maden işçilerinin bir kısmı Gümüşhane'den gelmiştir. Gülek Boğazı Maden İşletmesi'nin Hasan Hakkı Paşa zamanında faaliyete geçtiği düşünüldüğünde Gümüşhane'den tecrübeli maden işçilerinin getirilmesinin önemi daha iyi anlaşılır.

Gülek Boğazı Madeni ile ilgili devletin her yıl ferman gönderdiği tespit edilmiştir. Bu fermanlarda kurşun ihtisalinin arttırılması talep edilmektedir. Devletin kurşun madenine önemli ölçüde ihtiyacı olduğu bu fermanlardan anlaşılmaktadır. Gülek Boğazı Maden İşletmesi'nin defterlerinin düzenli tutulması, yapılan çalışmaların özenle yapılması için devlet ihtimam göstermektedir.⁶³

XIX. yüzyılın ilk yarısının sonlarına doğru Adana'da ticari hayatın canlılığı dikkat çekmektedir. Ticari hayatta hem müslümanların hem gayrimüslimlerin etkin olduğu görülmektedir. İstanbul ile Adana arasında ticaretin canlı olduğu belgelerden anlaşılmaktadır. 73 Numaralı Şer'iyye Sicilinde özellikle gayrimüslimlerin Der-

⁶³ BELGE NO: 30/96, 44/109, 57/145, 58/146.

saadet'le olan ticari ilişkilerine dair örnekler vardır. Pazarcıoğlu adında bir zımmi yetmiş bir bin üç yüz otuz sekiz adet lüleyi İstanbul'dan getirmiştir.

Tanzimat öncesi döneme ait olan “*reftiyye*”⁶⁴ vergisi Tanzimat'la birlikte alınmaya devam etmiştir. Pazarcıoğlu adındaki zımmi İstanbul'dan aldığı reftiyye tezkiresini kaybetmiş ve İstanbul'dan icap eden tezkireyi alıp gelmesi için kendisine yirmi bir gün süre verilmiştir.⁶⁵

Reftiyye tezkireleri olmadan mallarını Adana dışına çıkarmak isteyenler, çeşitli yollara başvurmaktadırlar. Gümrük vergisi vermek istemeyenler tezkire üzerindeki damgaları buruşturmakta ve tezkireyi okunamaz hale getirmektedirler. Bu tür olaylar vergilerin toplanmasını zorlaştırmaktadır.⁶⁶

Adana'da üretimin arttığı ve ticari hayatın ne kadar canlı olduğuna 46/113 numaralı belge çok güzel bir örnek teşkil etmektedir. XIX. yy. ortalarında Adana'da sahtiyan(işlenmiş ve boyanmış deri) ve basma üretimi yapılmaktadır. Üretilen sahtiyan ve basma tüccarlar tarafından eyalet dışında satılmaktadır. Taşraya giden basmadan çift başına altmış pare alınmaktadır. Adana'da üretilip işlenen derinin eyalet dışına tüccarlar aracılığıyla satılması, dericiliğin gelişim düzeyi hakkında bilgiler vermektedir. Aynı şekilde basmanın Adana'da üretilmesi ve dışarıya satılması buranın çeşitli alanlarda üretim merkezi durumuna geldiğinin bir göstergesidir.

Bu dönemde Adana'da basmahanelerin sayılarının fazla olduğu sanılmaktadır. Çünkü üretimde önce şehrin ihtiyacı karşılanmakta sonra da eyalet dışına çıkarılıp tüccarlar aracılığıyla başka şehirlerde satılmaktadır. 1848 yılında Adana çevresinde en az yüz seksen dört iş yeri bulunmaktadır.⁶⁷ Adana'da gayrimüslimler tuz ve çivi ticareti de yapmaktadırlar. Beylan Kazası'na tabi Payas Karyesinden Mihail adlı zımmi tuz ticareti yapmaktadır.⁶⁸ Tarsus ve Silifke'de kereste ticareti yapıldığı belgelerde ortaya çıkmaktadır. Silifke'de dört adet hızar bulunmaktadır.⁶⁹ Gayrimüslimlerin ticari hayatta daha etkin oldukları, ticari ilişkilere ilişkin davalarda daha fazla yer almalarından anlaşılmaktadır. Bezdanoğlu, Kaşoğlu, Keşişoğlu, Çivioğlu

⁶⁴ Tanzimat'tan önce şehir dışına çıkarılan eşya ve emtiadan alınan vergi, Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat**, Ankara 1996, s.882.

⁶⁵ BELGE NO: 46/111.

⁶⁶ BELGE NO:46/112.

⁶⁷ İrade-i Dahiliye No:43/63'ten naklen Cezmi Yurtsever, **Kovgun**, Adana 2004, s. 60 vd.

⁶⁸ BELGE NO: Dükkanında 163 kantar tuz bulunmaktadır. 51/126.

⁶⁹ BELGE NO:48/120.

vb. zimmiler, Adana ticari hayatında etkilidirler. Ayrıca Osmanlı Devleti'nde posta teşkilatının hızla yayılmasının Adana'nın ticari hayatına katkı sağladığı düşünülebilir.⁷⁰

Adana Eyaleti ile çevresindeki eyaletler arasında ticaret yapılmaktadır. Halep, Adana arasında ticari ilişkiler vardır. Bu ticarete taşıma işi develerle yapılmaktadır. Adana bölgesinde deve ticari ve ekonomik hayatta taşımacılık alanında çok önemli bir yere sahiptir. Rışvan Aşireti'nden olup Halep'te oturan Mehmed ticaretle uğraşırken Adana'da ölmüştür. Terekesinde altı adet celeb deve bulunmaktadır.

“Surre” kelimesi hem içerisine para konulan kese, çıkın, torba, cüzdan anlamlarına gelmekte, hem de bunların içerisindeki para ve altının kendisine denmektedir. Eskiden padişahların hac mevsiminden önce, Receb ayında İstanbul'dan Mekke ve Medine'ye, oranın en ileri gelenlerinden en yoksullarına varıncaya kadar dağıtılmak üzere özel bir törenle ve alayla gönderdikleri para, altın ve armağanlardır.⁷¹

Surre alayları kara yoluyla Konya, Adana ve Halep üzerinden Şam'a ulaşana kadar konaklama, güvenlik ve yiyecek ihtiyacını adı geçen eyaletlerin valileri ve kaymakamları karşılamaktadır. Surre alaylarının bütün ihtiyaçlarının geçiş bölgelerinden temin edildiği belgelerden anlaşılmaktadır. Surre alaylarının geçtiği dönemlerde Adana'da ticari hayatta canlanma olduğu söylenebilir.

Gayrimüslimler genellikle ticaretle uğraştıklarından, ticaretini yaptıkları emtia veya eşyanın adı ile de anılmaktadırlar. Mesela Çivioğlu, çivi ticareti yaptığı için bu adla anılmaktadır. Ticaret yapmak gayesiyle Adana Eyaleti'ne çok farklı bölgelerden insanların geldikleri ve burada ikamet ettikleri Halepli, Erzurumlu tüccar , Trabluslu, Kayseriyeli gibi tabirlerden anlaşılmaktadır.

Adana Eyaleti'nde mal müdürü tayinlerinde önceki dönemin bütün işlemleri meclisce hesaplanmakta ve yeni mal müdürüne devredilmektedir. Mal müdürlüğünde aylık masraf defterleri tutulmakta bazı durumlarla düzenli tutulmayan bu defterlerden dolayı mal müdürü uyarılmaktadır.⁷²

Cizyeler müşir, vali, defterdar, kaimakam ve mutasarrıflar tarafından tayin edilen memurlar tarafından toplanmaktadır. Cizye üç farklı şekilde toplanmaktadır. Maddi durumu iyi olanlardan alınan cizyeye “ala”, orta halli olanlardan alınan cizyeye

⁷⁰ BELGE NO:73/173.

⁷¹ Münir Atalar, **Osmanlı Devletinde Surre-i Hümayun ve Surre Alayları**, Ankara 1999, s.2.

⁷² BELGE NO:63/153.

“*evsat*”, maddi durumu düşük olanlardan alınan cizyeye “*edna*” denilmektedir. Ala cizye vermesi gerekenler muharrem ayı içinde 60 kuruş, evsat cizyeye tabi olanlar muharrem başlangıcından safer ayına kadar otuzar kuruş iki ay zarfında, etna cizyeye layık olanlar muharrem ayından Rebiu-l’evvel ayının sonuna kadar 15 kuruştan tahsil edilmekte ve pey der pey maliye hazinesine gönderilmektedir. Cizyeleri ödeyenlerden tekrar cizye talep edilmemesi için matbu makbuz senetleri verilmektedir. Bu senetlerde cizyeyi verenlerin her birinin isim ve eşkali yazılmaktadır. Ticaretle uğraşanların buldukları mahalde cizyeleri tahsil edilmektedir. Cizyesini ödeyenler kendi mahallerine gittiklerinde bu matbu senetlerini gösterdiklerinde tekrar cizye talep edilmemektedir.

Ancak uygulamada çeşitli aksaklıklarla karşılanmaktadır. Bazı memurlar gönderilen matbu kağıtlara reyanın isim ve eşkalini doldurmaksızın vermektedirler. Cizye defterlerine reyanın ismi yazılmakla birlikte belirtilen miktardan daha fazla cizye tahsil edildiği bu konuda memurların uyarılmasından anlaşılmaktadır.

Bir başka dikkat çekici yön ise mahalde görev yapan memurların evsat gurubuna giren reyadan ala cizye almak istediği reyanın memurların zulmüne maruz kaldığı, devletin bu konuda çeşitli tedbirler aldığı 58/147 numaralı belgede yer almaktadır.

Devlet cizye toplanmasında yapılan usulsüzlükleri önlemek için ferman yayınlamıştır. Bu fermanla alınacak tedbirler şöyle sıralanmıştır :

- Hiçbir şahsa ismi açık kağıt verilmeyecek,
- Şahsın isim ve eşkali matbu makbuzunda yer alacak,
- Malın fiyatı cizye defterine yazılacak,
- Etnaya müstehak olanlardan evsat, evsata müstehak olanlardan ala cizye talep edilmeyecek,
- Cizyeler nizamına uygun bir şekilde toplanarak pey der pey hazineye gönderilecek ve kesinlikle bakaya bırakılmayacaktır.
- Kıptilerden usulüne uygun cizye alınacaktır.

Bu fermanla Adana’daki üst düzey yöneticilerden reyayı memurların zulmünden korumaları istenmektedir.

Bütün bu ferman ve emirler incelendiği zaman XIX. yüzyılın ortalarına gelindiğinde vergilerin toplanmasında usulsüzlüklerin çok fazla olduğu ve devletin bu sorunları çözmek için çaba sarf ettiği anlaşılmaktadır. Sorunların çözümünde devletin başarısızlığının nedenlerinden biri Adana'daki üst düzey memurların her türlü usulsüzlüğü bizzat kendilerinin yapmasından kaynaklanmaktadır. Adana Mal Müdürü Abdunnafi Efendi 1848 yılında yolsuzluk ve rüşvetten yargılanmıştır. Hakkındaki iddialar şunlardır:

-Abdunnafi Efendi'nin kardeşinin dost ve akrabaları zabtiye defterine kaydedilerek açıktan maaş almaktadır.

-Akrabaları yüz yirmi dört hanelik mahallelerinin vergilerini vermemiştir.

-Köylülerden adaletli vergi alınmamaktadır. Fakir bir köylüden bir çift öküz için yüz veya yüz yirmi kuruş alınırken, bazı kimselerin yirmi otuz çift öküzünden seksen veya yüz kuruş vergi alınmıştır.

-Abdunnafi Efendi'nin Adana yakınlarında bulunan han, hamam, bağ, bahçe kontrat yapması gerekirken zabtiye defterine sadece yüz seksen beş kadar iş yeri kaydetmiştir. Aslında bu sayı daha fazladır. Diğer iş yerleriyle kontrat yapılmamıştır. Ayrıca yapılan kontratların bazılarında yüz kuruş kayıt parası alınmıştır.

Adana'dan dışarı satılan bal ve yağ için gümrük vergisi alınmazken Abdunnafi Efendi bal sahiplerinden iki yüz altmış kıyye rüşvet yollu bal almıştır.

Şikayetler daha fazla olmakla birlikte sadece vergilerle ilgili iddialar buraya alınmıştır. Padişah bu suçlamalar üzerine Abdunnafi Efendi'ye görevden el çektirmiş ve valiye suçluların cezalandırılması için tam yetki vermiştir.⁷³

1840'lı yıllarda Adana'da devletin düzeni sağlamak için kendilerine fermanlar gönderdiği üst düzey yöneticilerin bir kısmının, her türlü rüşvet alma ve usulsüzlük olaylarına karıştıkları görülmektedir.

Adana'da memurların reayadan tahsil ettikleri vergilerde usulsüzlükler yaptıkları, bu durumun halk için dayanılmaz bir hal aldığı belgelerde açıkça ortaya çıkmaktadır. 1262 ve 1264 tarihli fermanlarda bu durum çok açıkça görülmektedir. Farklı tarihlerde uyarıların hemen hemen aynı olması, devletin bu usulsüzlükleri gidermediğine kanıt

---

⁷³ Yurtsever, **aynı yer** , s. 60 vd.

olarak gösterilebilir. Özellikle Kiptilerle ilgili durum bu iki fermanda da görülmektedir.

Osmanlı devrinde toplumdaki sosyal denge vakıflar sayesinde sağlanmıştır. Devlet sosyal amaçlı tesis yaptırmamakla birlikte bu eserlerin kurulmasına ön ayak olmuştur. Tanzimat döneminde taşrada evkaf müdürlüklerinin bulunduğu ve bu evkaf müdürlerinin hayır işlerinde ne kadar harcama yapabilecekleri, merkezden gönderilen emirlerle belirtilmektedir. 47/113 numaralı belgede evkaf müdürlerinin azami 2500 kuruşa kadar “*cevami’i şerife ve hayrat-ı saire* “ için harcama yapabilecekleri daha fazla harcama gerektiren işlerde Nezaret-i Evkaf-ı Hümayun’dan izin almaları gerektiği belirtilmektedir.

1263 senesinde Adana’da vakıf durumundaki malların babadan oğluna veya kızına intikaliyle alınan vergi % 5’tir. Vakıf durumunda iken bazı mahallere incelenmeden senetler verilip bu mahallerin mülkiyete dönüştürüldüğü, yine mülkler için incelenmeden vakıf olduklarına dair senet verildiği anlaşılmakta ve bu yanlışlıkların düzeltilmesi için devletin sürekli emirler gönderdiği kayıtlarda görülmektedir. Mesela

Adana Valisi Osman Nuri Paşa’dan, vakıf memurlarını işlerini düzenli yapmaları konusunda uyarması istenmiştir.⁷⁴

Adana’da Tanzimat döneminde vergileri alan (resm-i tapu) tımar mutasarrıflarının da yenilikleri takip edemedikleri İstanbul’dan gönderilen yazılardan anlaşılmaktadır.⁷⁵

73 Numaralı Şer’iyye Sicilindeki belgelerden Tanzimat Dönemi Adana’sında yaşam şartları, giyim-kuşam şekilleri, kadın ve erkeklere ait takılar, meslek grupları ve Adana ile ticaret yoğunluğu olan bölgeler hakkında şu bilgilere ulaşılmaktadır:

73 numaralı Şer’iyye Sicilindeki belgelerde geçen değirmenci, fırıncı, köşker, debbağ, Çivioğlu, hızarcı, keresteci ve kasap gibi tabirler, Adana’daki meslek gruplarının neler olduğu hakkında bize bilgi vermektedir. Bu meslekleri icra edenler farklı dinlere mensupturlar. Hem müslümanlar hem de gayrimüslimler bu meslek grupları içinde faaliyet göstermektedir. Bazen aynı meslek grubunda hem müslümanlar

---

⁷⁴BELGE NO:47/117.

⁷⁵BELGE NO:54/136

hem de gayrimüslimler çalışmaktadırlar.⁷⁶ Bir kasaphane kurmak için 50000 kuruşluk bir sermaye gerekmektedir.⁷⁷

Halk arasında faizle borç alıp vermenin yaygın olduğu görülmektedir. Ağcamescid Mahallesinden Mehmed Ağa, borç olarak verdiği 27000 kuruşa karşılık 8300 kuruş faiz istemektedir.⁷⁸ Gayrimüslimlerden de faizle borç para alınmaktadır. Borç paralar bir senet karşılığı verilmektedir. Müslümanlarla gayrimüslimler borç alıp vermekte, ortak iş yapmaktadır. Adana'da Müslümanlarla gayrimüslimler arasında arsa alım satımı yapılmaktadır. Hankurbu Mahallesinde Pedro, on zira arsayı 300 kuruşa Hacı Ahmet'e satmıştır.⁷⁹ Halk arasında birbirinin borcuna kefil olma olayları görülmektedir. Borçlu ödeyemeyince alacaklı borcu kefilden talep etmektedir. Bazı alacak verecek davalarında devlet büyüklerinin de uzlaştırıcı rolü olduğu görülmektedir. Örneğin, Vasfi Paşa davalı olan iki tarafın arasında arabuluculuk yapmıştır.⁸⁰

Tarımda susam, buğday, arpa, tütün ve darı üretimi önemli yer tutmaktadır. Ayrıca hurma yetiştiriciliği ve bağcılık da yapılmaktadır. Hayvancılıkta büyük baş hayvancılık önemli yer tutmaktadır. Göçebe aşiretler küçükbaş hayvancılık yapmaktadır. Konar göçerler için koyun vazgeçilmez bir öneme sahiptir.⁸¹ Kürkçü, Karakayalı ve Deliduman Aşiretleri koyun besleyerek geçimlerini sağlamaktadırlar. Bu aşiretler yazın Konya'ya yaylaya çıkmaktadır. Koyun sürüleriyle yaylaya çıkarken binek hayvanı olarak deve kullanılmaktadırlar. Bazen aralarında otlak anlaşmazlıkları olduğu, bu nedenle kavgalar olduğu belgelerden anlaşılmaktadır. Göçebe aşiretlerinin çevredeki ekili alanlara verdikleri zararlar Adana'nın ekonomik hayatında tarımdan elde edilen gelirin düşmesinde, aynı zamanda asayişin bozulmasında önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca binek hayvanı olarak beygir (at), merkep ve deve kullanılmaktadır.

---

⁷⁶BELGE NO: Değirmeci Karabet ve Şeyhzade Mahallesinden Süleyman bin Ahmed'in değirmencilik yapmaları bu mesleğin hem Müslümanlar hem de gayrimüslimler tarafından yapıldığını göstermektedir. 34-3/10,37-2/numarasız

⁷⁷ BELGE NO:73/172.

⁷⁸ BELGE NO:2/6.

⁷⁹ BELGE NO:27/90.

⁸⁰ BELGE NO:5/13.

⁸¹ BELGE NO:2/3.

Adana evleri ve bunların içinde bulunan eşyalar hakkında elde edilen bilgiler aşağıda açıklanmıştır:

Menzil tabir edilen konak iki katlı, ikinci katı dört kapılı, alt katı tek kapılıdır. Üst katta dört oda bulunmaktadır. Kiler bölümü bulunmaktadır. Konağın fiyatı 36000 kuruştur.⁸² Evlerde bulunan eşyalar da araştırılan dönemin ekonomik hayatı için önemli bir veridir. 73 Numaralı Şeri'yye Sicilinden elde edilen verilere göre evlerde şu eşyalar bulunmaktadır; mutfak eşyası olarak sahan, kazan, tencere, sofraya bezi, kahve fincanı, tas, bıçak, tabak, leğen kullanılmaktadır. Kullanılan diğer eşyalar ise şunlardır; sicim, çul, ip, kendir, yastık, yatak, yorgan, kilim, halı, çarşaf, hurç, çuval, ıbrık, güğüm, kova, hamam taşı, keser, zenbil, küp. Bazı terekelerde kara çadır bulunmaktadır. Bu durum ölen kişinin göçebe olduğuna işaret etmektedir.

73 Numaralı Şeri'yye Sicilinde kadınların giyim kuşamlarına ilişkin bilgi bulunmazken, erkeklerin kıyafetleri hakkında teferruatlı bilgiler yer almaktadır. Erkek kıyafetleri; ceket, fes, gömlek, aba, pantolon, entari, şalvar, çoraptır. Bazı erkekler kuşak bağlamakta, bazıları kemer takmaktadır. Mest kullanıp, tespih, yağlık (mendil) taşıdıkları, nargile içtikleri, tabanca ve tüfenk taşıdıkları sim (gümüş) yüzük taktıkları anlaşılmaktadır. Kadınlar ziynet eşyası olarak altın küpe, altın gerdanlık ve altın burma takmaktadırlar. Bazı terekelerde divit ve kalemtraş da çıkmaktadır. Bunlar çoğunlukla devlet memurlarına aittir.

---

⁸² BELGE NO:27/92.

II. BÖLÜM

DAVALAR

I) MÜSLİM - GAYRİMÜSLİM DAVALARI

Bu konu başlığı altında incelenecek davaları gayrimüslimlerle müslümanlar arasındaki davalar, gayrimüslimlerin kendi aralarındaki davalar olmak üzere ikiye ayırabiliriz.

A) GAYRİMÜSLİMLERİN KENDİ ARALARINDAKİ DAVALAR

Zimmiler arası münasebetlere ait bir tane belge bulunmaktadır. Denkli karyesi'nden Hacı Vasil adlı bezirgan aynı karyeden olup Der-Aliyye'de, Battal Paşa hanında mütemekkin, Vaktazi'den alacaklarının bir kısmını kardeşi Abraham bezirgana verdiklerini söylemiştir. Ancak kalan alacağını da istemektedir. Bu iş için kapucubaşlarından Hurşit Ağa'yı vekil tayin etmiştir. Bunu mahkemeye tescil ettirmiştir.⁸³

B) GAYRİMÜSLİMLERİN MÜSLÜMANLAR HAKKINDA AÇTIĞI DAVALAR

Kayseri Talas'ta oturan Mihail, Hüseyin Reis'in varislerinden Şaban'dan 27200 kuruşun Hüseyin Reis'in terekesinden alınıp kendisine verilmesini istemektedir. Ancak dinlenen şahitler Mihail'in, Hüseyin Reis'e borçlu olduğunu kendilerinin yanında söylediğini anlatmışlardır. Mihail'e 1600 kuruşu Şaban'a teslim etmesi ve 22742 kuruşluk davadan vazgeçmesi tenbih olunmuştur.⁸⁴

Zimmilerin, müslümanlara karşı açtığı başka bir dava da alım satım konusundaki anlaşmazlıkla ilgilidir. Karabet, Mehmed'den aldığı konağı, tekrar kendilerine kiraya verdiğini, vasilerinin konak bizim diye hak idida ettiklerini, söyleyerek dava açmıştır. Davayı şahitlerle ispat eden Karabet kazanmıştır.

Bu iki dava Adana'da, gayrimüslimlerle müslümanlar arasındaki ticari ilişkileri anlamakta bir örnek teşkil edebilir.

⁸³ BELGE NO: 56/142.

⁸⁴ BELGE NO:48/120 .

Yine müslümanlarla gayrimüslimlerin tarlalarının bile yan yana olduğu ve iç içe yaşadıkları mahkemeye yansıyan davalardan anlaşılmaktadır. Bu belgelere bakıldığında gayrimüslimlerin, müslümanlarla ilişkilerine dair ilginç örnekler görülebilir.⁸⁵

C) MÜSLÜMANLARIN GAYRİMÜSLİMLER HAKKINDA AÇTIĞI DAVALAR

73 No'lu Şer'iyye Sicilleri defterinde, müslümanların gayrimüslimlere açtığı dava sayısı ikidir. Birincisi, Karebet'in harman kaldırırken Ali'yi bıçakladığı iddiasıdır. Karebet olayı inkar etmiş ve taraflar sulh olmuştur.⁸⁶

Kuruköprü Mahallesi'nde Ermeni milletinden Mardiros, Hüsniye'nin evinin yanındaki kilerin üzerine giriş atarak ev yapmıştır. Hüsniye vekili aracılığıyla mahkemeye başvurmuştur.⁸⁷

II)MÜSLÜMANLARIN KENDİ ARALARINDAKİ DAVALAR

Bir insanın tek başına yaşayarak sevgi-mutluluk gibi duyguları hissetmesi, neslini devam ettirmesi mümkün değildir. İnsan sosyal bir varlık olarak toplum içerisinde yaşadığı zaman tüm bu ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir.

A) EVLENME

Evlilik hem kadına hem de erkeğe karşılıklı haklar sağlayan aynı zamanda yükümlülükler de getiren bir sözleşmedir. Yükümlülükler erkek açısından evliliğin sona ermesinden sonra da devam edebilir. Nikah akdinin Şer'iyye sicili belgelerine yansımaları, evlilik anlaşmalarının kadı tarafından kayıt altına alındığını göstermektedir.

⁸⁵ Müslim- gayrimüslim davaları için bkz., 3-1/7, 27/90, 27/92, 28/95, 48/120, 51/126, 51/12756/142 belgeler.

⁸⁶ BELGE NO:28/95.

⁸⁷ BELGE NO:27/92.

Ancak evliliklerin kadılar tarafından kaydedilmiş olması, tamamının sicillere kaydedildiği anlamına gelmez. Bunun nedenlerinden biri, nikah kıyma işlemlerinin kadıların izniyle, mahalle ve köydeki din adamları tarafından gerçekleştirilmesidir.

Taraflar evlilik için mahkemeye başvurmuştur. Kadılar evliliğe mani olup olmadığını araştırılıp, eğer mani yoksa, nikahın kıyılması hususunu köy imamına havale etmektedir. Kadı kendisine başvuran taraflara verdiği izinnameye “*Sultan bint-i Bacaksız Abdulah nâm seyyibenin mani’i şer’isi ve silk-i askeriyede nişanlısı yoksa talibi bulunan karye-i mezkûreden Abdalbaki bin Zülküf nam kimesneye velisi izni ve tarafeynin rızalarıyla i’nde’ş-şuhud mehrin tesmiyesiyle akd eylesin.*”⁸⁸ demektedir

73 No’lu Şer’iyye Sicilinde evlenme aktini içeren bir belge bulunmamaktadır. Yalnız üç tane kız kaçırma olayı belgelere yansımıştır. Bu üç olayın ikisinde kızlar zorla kaçırılmış olup, kaçırılan kızların ailesi tarafından öldürülmüşlerdir.⁸⁹ Diğer olayda ise, Yenitam Karyesi’nden Elif, Mustafa’ya “*beni al kaç*” diyerek gönüllü kaçmıştır.⁹⁰

Yine, 1262 tarihli bir belgede evli bir kadının, eşinden boşanmadan başka biriyle evlendiği görülmektedir. Dokuz yıllık evli Fatıma, dört buçuk yıl önce Tarsus’daki evinden kaçmış ve Adana’ya gelmiştir. Burada eşinden boşanmadan Abdullah’la evlenmiştir. Abdullah, kadının daha önce evli olduğunu bilmediğini söylemektedir. Mahkeme Fatıma’yı, Abdullah’tan ayırır. Fatıma’nın adet oluncaya kadar imamın evinde hapsedilmesini ve şahitlerin dinlenmesini ister. Şahitler olayı doğrularlar. Adet oluncaya kadar şahitlerden kardeşinin oğluna teslim edilir.⁹¹ Mahkeme, bu tür evliliklerde ikinci kocayı ayırmakta ve kadını ilk kocasının nikahlısı saymaktadır.

B) BOŞANMA

Aile boşanma durumunda sona ermektedir. 73 No’lu Şer’iyye Sicilinde boşanma davaları ile ilgili üç adet belge bulunmaktadır. Sicillerde evlilik bağının sona

⁸⁸ Özkan, a.g.e., s.70, b. Nu. I:368/A.

⁸⁹ BELGE NO:53/135.

⁹⁰ BELGE NO:3-2/numarasız.

⁹¹ BELGE NO: 52/130.

erdiği talak, talak-ı selase , talak-ı bain, hul, muhalaa ya da fesh-i nikah terimleriyle ifade edilmektedir.

91 numaralı belgede; Sofibağçe Mahallesi'nden Zeliha bin-i Yusuf mahkemeye başvurarak, zevci Ahmed bin İsrafil'in kendisine,(belgede okunamayan bir şeyi)sen çaldın demesi üzerine evet ben çaldım dediğini , Bunun üzerine Ahmed'in kendisine “*üçten dokuz kadar boş olasın*” diyerek kendisini boşadığını söylemiş ve Şer'an gereğinin yerine getirilmesini isteyerek zevcini dava etmiştir. Ahmed, söylediğini inkar etmiş ve mahkeme Zeliha'dan delil istemiştir. Delil getiremeyince, yemin etmesi istenmiş, o da yemin etmiş, mahkeme de şahitler huzurunda Zeliha'yı boşamıştır.⁹²

Zeliha, mahkemeye vekil aracılığıyla değil bizzat kendisi başvurmuştur. Burada mihr-i muaccele ve mihr-i müeccele konusunda herhangi bir açıklama yoktur. Dikkate değer başka bir nokta, kadının iddiasını delillendiremediği halde yemin ederek ayrılabilmesidir. “*Talak-ı bain ya da talak-ı selase*” denilen erkeğin karısını boşaması olayını kadın mahkemeye kaydettirmiştir.

Prensip olarak boşanma yetkisi kocaya verilmekle birlikte kadına da çeşitli veya sebeplerle boşanma hakkı tanınmıştır. İslam hukukuna göre kadın mahkemeye eşinden ayrılmak üzere müracaat ettiğinde ayrılabilmesi için, kocanın hastalık ve kusurlu olması kocanın nafakayı karşılayamaması, kocanın kaybolması veya evini terk etmesi, kötü davranma ve şiddetli geçimsizlik hali, kocanın iddia edip ispatlayamadığı eşi için zina iftirasında bulunması ve kocanın eşine yaklaşmama yemini sebep olarak kabul edilmiştir.⁹³

1264 senesinde Tarsus kazasına tabi' Baltalı Karyesi'nden Aişe, kocasının kusurlu olmasından dolayı mahkemeye başvurmuştur. Kocasını Mustafa bin Mehmed, bir seneden beri evli olduklarını ve “*zevce-i mu'ameleye ve kurbana kadir olmadığını*”, zevcesi Aişe ile “*ba- rıza-yı tarafeyn*” kendisinden alacağı olan 600 guruş mihr-i müeccele, bir altın küpe ve mihr-i muaccelesinden vazgeçtiğini, ayrıca kendisinin ödemiş olduğu 500 guruş başlık parasını da boşanmadan sonraki otuz bir gün içinde

---

⁹² BELGE NO :27/91.

⁹³ M. Akif Aydın, **İslam ve Osmanlı Aile Hukuku**, İst.: M.Ü.İ.F.V. Yay., 1985, s. 33.

geri teslim edeceğini söylemiştir. Aişe söylenenleri doğrulamış mahkeme tarafların karşılıklı boşanmalarını kayıt altına almıştır.⁹⁴

Muhaala ya da Hul'un anlamı ,nikah bağıını özel terimlerden birini kullanarak iptal etmektir. Bu tür boşanmalarda genellikle kadın bir bedel ödemektedir.⁹⁵ Aişe de mihr-i müeccelinden ve mihr-i muaccelinden vazgeçmekte, ayrıca bir altın küpe ve başlık parasını Mehmed'e otuz bir gün içinde geri vermeyi taahüt etmektedir.

Mahkemeye başvurup hücceti almaktaki amaç kadının tekrar evlenebilmesini sağlamak ve erkeği ileride ortaya çıkacak mehir davalarından korumaktır.

Aişe, mahkemeye zevciyle gelmesine rağmen kendisi konuşmamış, eşi durumu izah etmiş, kendisi de anlatılanları tasdik etmiştir. Boşanma nedenini kadının anlatmamasının nedeni ihtimal cinsellikle ilgili bir konuda yabancı erkeklerin yanında konuşmaktan kaçınmasıdır. Eşlerin anlaşarak boşandıkları bu tür bir boşanmada kadı yargıç konumunda değildir.

Akkoyunlu Aşireti'nden Mustafa bin Halil, zevcesi Şerife Hatun'u emrine itaat etmediği gerekçesi ile boşamıştır. Boşanmada kocası mehr-i mücceli olan 300 guruşla "iddet-i mu'ayyene" için 300 guruş, toplamda 600 guruşu Şerife Hatun'vererek onu boşamıştır.⁹⁶

Bu dava aile içi şiddetli geçimsizlik nedeniyle açılmıştır. Erkeğin bu boşanmayı mahkemede kaydettirmesinin nedeni ileride nafaka davasıyla karşılaşmak istememesinden kaynaklanmaktadır.

73 No'lu Şeriyye Sicili'ndeki üç boşanma davasının ikisi kadınlar tarafından açılmıştır. 91 numaralı belgedeki boşanma davasında, kadın delil getiremediği halde yemin ederek eşinden ayrılmıştır.

C) TEHDİT, YARALAMA VE CİNAYET

İncelenen şer'iyye sicilinde, tehdit dolayısıyla bir tane dava açılmıştır. Hacı Mahmud'un kayını, kız kaçırap kendisinin evine getirmiştir. Hacı Mahmud, kayını ve kızını alıp hükümete götürmek için yola çıktığında, kızın teyzesinin oğlu Halil'in, kızını ellerinden alarak kendisini silahla kovaladığını, yolculara rastlayarak

⁹⁴ BELGE NO: 68/13.

⁹⁵ Abacı, a.g.e , s. 154.

⁹⁶ BELGE NO:29/93.

kurtulduğunu, Halil'in kendisine”*bu gün olmazsa yarın seni mutlaka öldüreceğim*” dediğini iddia etmektedir. Halil ise cevabında “*kızı ellerinden aldım ama silahla tehtit etmedim*” demektedir.⁹⁷ Davanın sonucu ile ilgili herhangi bir karar kaydedilmemiştir.

Kanunnamelerde yaralama ile biten suçlara karşı verilecek cezalar organlara herhangi bir zarar vermemişse, para ile cezalandırılır.⁹⁸

Nogay muhacirleriyle Deliduman taifesi arasında, Deliduman taifesinin ekili alanlara zarar vermesi nedeniyle kavga çıkmıştır. Deliduman taifesi kadın, erkek, genç, yaşlı üç yüz kişilik bir gurupla Nogaylara saldırmış ve Onkay Ağa ve daha birçok kişi yaralanmıştır. “*Cürm-i meşrûhisi matlubumuzdur*” diyerek Deliduman taifesini dava eylemişlerdir. Onlarda bunu inkar etmişlerdir.⁹⁹ Kararın ne olduğu yazmamaktadır.

1280 tarihli bu olay, Fırka-i İslahiye'nin Adana'ya geliş dönemlerine rastlar. Kırım'dan getirilen Nogayların göçebe aşiretlerle sürekli çatışma halinde oldukları söylenebilir. Bunun en büyük nedenlerinden biri göçebe aşiretlerin ekili alanlara verdiği zarardır.

Osmanlı hukukunda cinayet davalarının yetkilisi öldürülen kişilerin varisleridir. Yenitam Karyesi civarında, Nogaylarla Deliduman taifesi arasındaki kavgada yaralanan Temurkay'ın ölümü üzerine ailesi, Aliyi dava etmiştir. Ali, o gün farklı bir köyde olduğunu söyleyerek olayla ilgisinin olmadığını söylemiştir. Melek ve Benaşir Onkay Ağa'yı vekil tayin eylemişlerdir.¹⁰⁰

Şehirli Karyesinde Mehmed, Mustan'ın kızını kaçıırıp, iğfal etmiştir. Mustan da Mehmed'i öldürmüştür. Mehmed, varislerle anlaşmış ve sulh olunmuştur.¹⁰¹

1263 yılında Tarsus'a tabi Tekfur Karyesi'nde, Ömer'i öldüren katil Deli Mehmed için fetvahaneden görüş istenmiştir. Gelen emirde, eğer katil Deli Mehmed'in lakabı deli ise kısas uygulanır ancak varislerden biri affederse o zaman kısas hükmü düşer, diyet ödenir. Yok eğer gerçekten mecnun ise hüküm değişir denilmektedir.

---

⁹⁷BELGE NO :3-3/8.

⁹⁸ Abacı, **a.g.e** , s. 187.

⁹⁹ BELGE NO :1/2.

¹⁰⁰ BELGE NO:1/1 hem kadınlar hem de erkekler yerlerine davada vekil tayin edebiliyorlardı.

¹⁰¹ BELGE NO 72/171.

Sonucun bir ilamla bildirilmesi istenir. Dava sonunda, varisler diyet karşılığı katili affetmişlerdir.¹⁰²

D) VASİ TAYİNLERİ

İncelenilen belgelerde, üç adet vasi tayini ile ilgili dava vardır. Bu belgelerde vasilik iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biri yapılması gereken işler ve malların kullanım ve harcamasından sorumlu kişiler atamaktır. Teke Sancağı'ndan İbrahim veledi İbrahim'in kardeşi Hüseyin, kardeşinin oğulları Hacı ve İbrahim ile zevcesi Aişe'ye ait malları Mülazım Ali Ağa zimmetinden almak için mahkemeye başvurmuştur. Mülazım Ali Ağa'ya sorulduğunda kendisinin, yetimler ve İbrahim'in zevcesi tarafından "vekil" tayin olunduğunu söylemiştir. İspat etmesi istendiğinde şahitler getirmiştir.¹⁰³

Çocukların bakımı ve gözetimi ile ilgili vasilik, eşlerden birinin ölümü ya da boşanma sonucu ortaya çıkar. İncelenecek olan ikinci belgede boşanma sonucu ortaya çıkmış bir vasilik davası söz konusudur. İncirlik Karyesi'nde oturan Erganili Mehmed Emin, eski eşi Şar Hatun ve kocası Mustafa'dan bir yaşındaki çocuğu Zülfü'nün alınıp kendisine verilmesini istemektedir. Dava, İstinaf mahkemesine havale olunmuştur.¹⁰⁴

---

¹⁰² BELGE NO: 62/152, 64/154.

¹⁰³ BELGE NO: 34-1/100.

¹⁰⁴ BELGE NO: 4/9.

III. BÖLÜM

TRANSKRİPSİYON VE BELGE ÖZETLERİ

I) 73 NO'LU ADANA ŞER'İYE SİCİLİNİN TRANSKRİPSİYONU

Sayfa No/Belge No: 1/1

Belgenin Konusu :Cinayet ve İnkâr

Belgenin Târihi :29 RA 1280/13 Eylül 1863

İsminde merkûm üzerine an inkâr ba'de'l-ibrâ ve'l-kabûl

13. S.....

Noğay muhâcirlerinden Klavuz Kabîlesi'nden Onkay Ağa cemaatinden olup Medîne-i Adana kuralarından Yenitam Karyesi civârında Ağba nâm mahâlde sâkin iken, bundan akdem katlen fevt olan, Totarak bin Temurkay bin Külbay nâm müteveffânın verâseti, zevce-i menkûha-i metrûkasi İncü Melek binti Sıddık bin Emir Ali nâm hatun ile li-ebeveyn er karındaşı Canpolat bin Elmernur Temurkay'a münhasıra olup, badehu mezbûr Canpolat dahi fevt olup verâseti zevcesi Benaşir binti Eyyub bin Kusay ile sulbi sağır oğlu İyde Yavil nâm kimesneye münhasıra fevti sonra zevcetan-i mezbûretân taraflarından vekîl-i şer'imizi ve sağır mezbûrun mansûb vâsisi Onkay, Medîne-i Adana mezbûr meclis-i kebîrine mahsûs da'irede akd olunan meclis-i şer'imizde Deliduman ta'ifesinden olup, sâlifü'z-zikr Ağba nâm mahâlde hayma-nişin bulunan Ali bin Ali muvâcehesinde ta'ife-i mezbûreden kezâlik mahâl-i mezbûrede sâkin diğerk Ali bin Mustafa hâzır olduğu hâlde, târih-i zabıttan dokuz yevm mukaddem yani; 1280 senesi Rebi'ül-evvelin yirminci Cum'a günü vakti asırda, gaib-i ani'l-meclis Onkay Ağa'nın mahâl-i mezkûrda Mey civârına cem' itmiş olduğu haşîşlerini, bi'l-cümle ta'ife-i mezbûr hayvanâtı ekl ve itlâf eylediklerine mebni, gaib mezbûr Onkay Ağa zikr olunan hayvanâtı ta'ife-i mezbûrenin sâkin olduğu mahâlde getirüp, münaza'a-i kelâma tasaddi itmeleriyle, bi'l-cümle ta'ife-i mezbûr münaza'a esnâsında zikr olunan haşîşin cem' olduğu mahâlde gelüb tarafeynden mudârebe ve muhâvereye kıyam olunmakla, içlerinden mezbûr Âli yedinde bulunan alet-i carîhadan olmayan ağaçtan masnu' çadır tokmağı tabir olunur tokmak ile mevrûsumuz müteveffâ-yı mezbûrun azıcık boynuna darb ve boynunun azmini kesr itmiş olan mezbûr diğerk Ali

dahi kezâlik alet-i carîhada olmayub yedinde bulunan asa mevrûsumuz müteveffâ-yı mezbûrun sağ küreğinin iki parmak aşağısına darb mahâl-i darbe kara bere olmuş olmağla ol vechle mezbûratın müteakiben darb-i müsemmene ile darblarından müteessiren sebt gecesini nisfide fevt olmağla ber-vechi şer'i matlûbundur deyu hazîre mezbûr İncü Melek Hatun ile ma'en da'vâ eylediklerinde mezbûrândan Ali cevâbında vech-i meşrûh üzere darb eylediğini tubben inkâr. Mezbûr maada müteveffâ mezbûr Totarak altı aydan beri esir-i firâş olup zikrolunan Cum'a günü vakt-i zuhûrda kable'l-münaza'a fevt oldu ve hâzır mezbûr hayvanı da külliye inkârından maada zikrolunan Cum'a günü medîne-i mezbûre kuralarından Büyükdikili Karyesine azîmet idüb karye-i mezkûrede avdetinden mahzar olan Ağba nâm mahâlle ferdası sebt günü vakt-i zuhûrda dâhil oldum.

29 Rebiülevvel (1)280

Melek ve Benaşir

Veche-i mezbûr İnci tarafından hâzırûnun tenbîh ve sulh ve ibrâya mutavakkıf olduğu umûrun küllisine benden Onkay'ı vekîl eylediğine .... iki sefer Ali ve Timur Bey bin Ali ve Hasan bin Bekir.

Keçelioğlu Mahmud, Şeyh İbrahim, Kasım, Şeyh Ali, Musto Yenitam'dan, Ahmed Araban, evvela istifâ kıldı. İcra.

Sayfa No/Belge No: 1/2

Belgenin Konusu :Aşiretler Arasında Çıkan Kavga

Belgenin Târihi :29 RA 1280/13 Eylül 1863

Nogay muhâcirlerinden Kılavuz Kabîlesi'nden olup Medîne-i Adana'da vâkî Ağba nâm mahallede sâkin Tülek Efendi ibni Aytimur'un karındaşı olup sâlifü'z-zikr Ağba'da sâkin Onkay Ağa ibni Bektaş ve Girayhan bin Elkaç'a isâl oldukları hâlde an asıl Malatyalı ahâlilerinden olup, mahâl-i mezkûrede hayma-nişin Deliduman mahâllesinden Hasan bin Mustafa, İsmail bin Hasan ve Hâil bin Yusuf muvâcehesindelerinde târih-i zabıttan dokuz gün (mukaddem) ta'ife-i merkûmanların hayvanâtları, hâzır-ı mezbûr Onkay Ağa'nın sâkin olduğu menzîli önüne cem' (ş) olduğu haşişlerini ta'ife-i mezbûr hayvanâtı ekl ve itlâf eylediklerinde Ağa-yı mezbûr dahi hayvanâtları dolayı ta'ife-i mezbûrenin sâkin oldukları mahâllerine getirüb, keyfiye itlâfı ta'ife-i mezbûreye ifâde ve ifham eylediğinde telefîyat ... tarafından

erbâb-ı vuku'f keşif ve muayenesine karar verdiklerine işbu mezbûrun ile ta'ife-i mezbûreden biri ma'lûmum olmayan rical ve nisa, kibar ve suğar üç yüz neferden ibâret olarak mahâl-i haşîşe vürûd eylediklerinde, Nogay muhâcirlerinden biri veya sâkinlerinden ibâret mahâl-i mezbûre vardığımızda esnâ-yı müzakerede munaza'a zuhûrunda içlerinden Yursil, hâzır-ı mezbûr Onkay Ağa'nın kalpağına ve kafasının ucuna bıçağı ile darb ve içlerinden bazı isimleri ma'lûmum olmayan kimesneler hâzır-ı mezbûr Onkay Ağa'ya taş ve değnek ile rast gelen mahâllerine darb idüb kezâlik isimleri ma'lûm olmayup, ismine hâzır-ı mezbûr Girayhan'ın burnuna ve yanaklarına ve sol kolunun dirseğine değnek darb ve cerh idüb ve benim sağ koluma merkûm Hasan ve İsmail yedlerinde tutulan lenkleriyle darb idüb ve başımın sol tarafına dahi ismi ma'lûm olmayan bir kimse darb itmekle cürm-i meşrûhisi mezbûrânlara icrâ olunmak matlûbumuzdur deyu hâzırın mezbûrân ma'en da'vâ eylediklerinde, anlar dahi cevâblarında külliye inkâr. 29 RA (1)280

Sayfa No/Belge No: 2/3

Belgenin Konusu : El Koyma ve Darp

Belgenin Târihi :Târihsiz

Adana'da vâkı' Ağba nâm mahâlde sâkin Deliduman ta'ifesinden Hasan bin Hüseyin, nâm ta'ife-i merkûm nisvânından Melek binti Mustafa nâm hatun hazîre olduğu hâlde, Ağba-i mezkûrede sâkin Nogay muhâcirlerinden Kılavuz Kabîlesi Reîsi Onkay Ağa ibni Bektaş ve Nölek Efendi ibni Beytimur muvâcehesinde târih-i zabıttan dokuz gün mukaddem hazîre mezbûre Melek Hatun'un 500 guruş kıymetli bir res kara ineği, mezbûr Onkay Ağa ve gaib ani'l-meclis Haydar zabt idüb ve hazîre-i mezbûre dahi zikr olunan ineğin zabh olunduğuna âlime olup mezbûr Onkay ile gaib-i mezbûr Haydar'ın yanlarına vardığında işbu Nölek Efendi sol ayağının dizlerinden birisiyle aşağısına kama ile darb ve cerh idüb ve hâzır-ı mezbûr Haydar dahi kürek ile sağ omzuna darb itdü, merkûm Onkay Ağa dahi benim sol kaşım yerinde bulunan değnek ile darb eyledi deyu hâzır-ı mezbûre ile ma'en da'vâ eylediklerinde, anlar dahi cevâblarında külliye inkâr.

Sayfa No/Belge No: 2/4

Belgenin Konusu :Şahitlik

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Keçelioğlu Mahmud Ağa'dan suâl-i malde olduğunda cevâbında, yevm-i munaza'a İbrahimlikde olan çiftliğimden ikinci vakti Yenitam'ta olan çiftliğime gelüp damın üzerine çıktım ki, Abdallar ile Noğaylar munaza'a eylediklerini gördüm ve mahâl-i munaza'a dahi olduğum mahâlle bir kurşun menzîli var idi.

Sayfa No/Belge No: 2/5

Belgenin Konusu :Şahitlik

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Hâcî Abdurrahman Efendi'nin şeriki Mustafa cevâbında, ben İlice'de idim. Yevm-i mezkûrda öğledenden sonra Yenitam'a geldim ve na-mizaç idim. Hanemde yatıyor idim, ol vechle munaza'alarına ma'lûmatım yoktur.

Araban ta'ifesinden Kasım ve Ahmed ve Âli ve İbrahim cevâblarında, bizim evimiz uzak olduğundan biz mahâl-i munaza'aya varmadık ve cârih ve gerek mecruh kim olduğunu bilmeyiz.

Sayfa No/Belge No: 2/6

Belgenin Konusu :Alacak- Verecek Davası

Belgenin Târihi :1 N 1277/13 Mart 1861

Medîne-i Adana mahâllâtından Ağcamescid mahâllesinde sâkin el-Hac Mehmed Ağa ibni el-Hac Ebubekir, meclis-i kebîrde ma'kud meclis-i şer'de Seracan mahâllesinde sâkin Yahya Ağa ibni Sâdık muvâcehesinde, yedimde olup işbu meclis-i kebîr-i eyâlette kıra'at olunan 1277 senesi Ramazan-ı şerîfi ğurresi târihiyle, muverrah varaka-i sâhiha üzerine muharrer bir kıt'a sened mucîbiyle nakden ve bilâ devr-i şer'i 27000 guruş ile hak-ı hakkım olub, alacağım olan meblâğ-ı mezbûrun târih-i mezbûrden işbu târih-i zabıt gelinceye değin bilâ devr güzeşte olan 8300 guruş ki cem'an 35300 guruş mezbûr Yahya Ağa'dan malın talep iderim deyu da'vâ itdikde ol dahi cevâbında müdde'i mezbûrun yedinde bulunan sened-i mezkûr kendi olduğunu ikrâr için meblâğ-ı mezbûrda 6000 guruş ba devr-i şer'i deynimdir. Bâkisi olan 21000 guruş bilâ devr ribâdır deyu.

Sayfa No/Belge No: 3-1/7

Belgenin Konusu : Ev Satın Alma Davası

Belgenin Târihi : 1 Ş 1280/1 Ocak 1864

Medîne-i Adana mahallâtından Sisli Mahallesi mütemekkinlerinden Bezdenoğlu Hevâce Karabet veled Arkes meclis-i şer’de Şeyhzâde Mahâllesi’nde sâkin iken bundan akdem fevt olan Mehmed bin Yahya bin Abdullah’ın verâseti, zevce-i menkûha-i metrûkaleri Elif binti Ahmed ve Fatıma binti Hâlil nâm hatunlar ile silb-i kebîr mecnûn oğlu Yahya’ya münhasır olduğu inde’ş-şer’ül-enver-i zâhir ve nümayân olduktan sonra zevcetân-ı mezbûretân taraflarından vekîl müseccel-i şer’ile ve mecnûn mezbûrun dahi husûs-ı ati el-beyânda nisviyye-i umûruna kıbel-i şer’den mansûb vâsisi İsmail Efendi ibni Mehmed muvâcehesinde yedimde işbu meclis-i şer’de kıra’at olunan fi 15 Rebiü’l-ahir sene 1275 târihiyle müverrah bir kıt’a sened-i natıka olduğu üzere, müteveffâ-yı mezbûr Mehmed bin Yahya bin Abdullah’ın taht-ı tasarrûfunda olup, bir taraftan Hasan menzîli ve bir taraftan tarîk-i âmm ve bir taraftan Tutu Hatun ve Küçük Osman menzîli ve bir taraftan yine tarîk-i âmm ile mahdûd dört bâb fevkani oda ve bir bâb tahtani odayı ve sâireyi müstemil bir bâb mülk menzîli 36000 guruş semen-i merfu’ ve makbuza bana bey’ ve temlik ve teslîm bunlar dahi yedinden ber-vech-i muharrer temellük ve tesellüm ve kabz ve kabûl etmemle menzîl-i mezkûr ol vechle mülk-i müşteram olup badehu menzîl-i mezkûru müteveffâ-yı mezbûra sal be-sal icâreye verir olmamla el-hâlet-i haze menzîl-i mezkûremi vereseleri bi-ğayri hak vaz’i yed ider olmalarıyla menzîl-i mezkûrdan kef-i yedlerine tenbîh olunmak matlûbumdur deyu da’vâ ittikte, ol dahi cevâbında müvekkilirim mezbûrânın mevrûsları müteveffâ-yı mezbûr Mehmed’in 31000 guruş ba sened-i deyn mukâbilinde menzîl-i mezkûru Hevâce merkûma rehnde vaz’ı teslîm idüb ol vechle Hevâce-i mezbûrun yedinde rehn olup ve deyni olan meblâğ-ı mezbûr 31000 guruştan 18800 guruş Hevâce merkûma hayatında def’ ve teslîm idüb bâki zimmetinde 12200 guruş deyni olmağla ber-vech-i muharrer Hevâce merkûmun 36000 guruş mukâbelesinde iştirâ’ ve temellük eylediği ma’lûmum değildir deyu bey’i mezkûru inkâr eylediği cihetle, müdde’i merkûm Hevâce Karabet ber-vech-i muharrer mudde’asını zeylde muharrer şâhidân 1 Şabân 1280 şehâdetleriyle bade’l-ısbât vâsi mezbûr cevâbında ,müteveffâ-yı mezbûr Mehmed’in gaib-i ani’l-beled İmam Bey’in li-kezelik sulh gaib ani’l-beled Çivioğlu’na olan elli bin guruş deynin edâsına bi’l-emr ve’l-kabûl kefil ve damin olup mezbûr İmam Bey’in edâ-i deyne iktidarı olmadığı cihetle kefiline müracaatla meblâğ-ı mekfulü bihi mezbûru müteveffâ-yı mezbûrdan gaib merkûm çivi mutâlebe ve muzayaka eylediği esnâda kezb üzerine bey’ idüb hatta kabz-ı semen dahi etmemiş idi deyu bade’l-def’ ve’s-suâl, merkûm Çivioğlu meblâğ-ı mekfuli bih mezbûru, mezbûr Mehmed dahi mutâlebe ve menzîl-i mezkûrun bey’ine meclis-i kebîr-i eyâlette ikdâm-ı tam eylediğinde, müteveffâ-yı mezbûr Mehmed bin Yahya mezkûru bir sene mukaddem Bizdakoğlu’na bey’ eyledim deyu ikrâr dahi eylemiş idi. Vekîl ve vâsinin ifâdesi vâkı’a nümayân olduğu.

Sayfa No/Belge No: 3-2/numarasız

Belgenin Konusu :Kız Kaçırma

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Medîne-i Adana’ya tabi Denizkuyusu sâkinlerinden Timur Ağa bin Ömer meclis-i şer’ide silbiye-i sagîre kızı olup ... makarr ve makarri fih olan Elif nâm bikri bâliğa

hazîre olduğu hâlde, medîne-i mezbûre mahâllâtından Hızırilyas Mahâllesi ahâlisinden olup, karye-i mezkûrede Safer Temaç Mustafa bin Hâcî Mehmed muvâcehesinde mezbûr Mustafa târih-i zabıttan altı gün mukaddem, yani mah-ı hâlin yedinci günü Pazartesi gicesi sabaha karîb kızım hazîre-i mezbûreyi, karye-i mezkûrede vâkı' menzîlimin meşigâhından alup, firâr itmeğe kızım hazîre mezbûreyi bana teslimi murâdımdır deyu hâzîre-i mezbûrenin tasdîkiyle da'vâ itdikte, ol dahi cevâbında ben leyl-i mezkûrde karye-i mezkûrede vâkı' Bıçaklı nâm kimesnenin hanesinde iken hazîre-i mezbûre yanıma gelüp beni al kaç deyu beni iğfâl itmekle ben dahi hazîre-i mezbûreyi karye-i mezkûreden alub, hem civâr bulunan Yeniköy karyesinde sâkin işbu hâzır-ı bi'l-meclis eniştem Osman bin Mahmud'un hanesine götürdüm deyu hazîre-i mezbûreyi kaçırdığımı ikrâr.

Sayfa No/Belge No: 3-3/8

Belgenin Konusu :Kız Kaçırma ve Tehdit

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Medîne-i Adana kuralarından Yeniköy Karyesinde sâkin Osman bin Hâcî Mahmud nâm, yine medîne-i mezkûr kuralarından Denizkuyusu Karyesinde sâkin Hâlil bin Mehmed muvâcehesinde, târih-i zabıttan altı gün mukaddem yani mah-i hâlin yedinci günü Pazartesi gicesi, ben menzîlimde sâkin olduğum esnâsında işbu hâzır-ı bi'l-meclis Mustafa bin Hâcî Mehmed nâm kimesne Timur Ağa'nın kerimesi Elif nâm bîkr-i bâliğa ile birlikte olarak menzîlime geldiklerinde, mezbûr Mustafa'ya niçin bu kızı getirdin haydi sizi hükümete götürüyüm deyu anları ma'iyetimde hükümete götürmek üzere iken mezbûr Hâlil gaib-i ani'l-meclis Yeğen Ağa'nın medîne-i mezbûrede kâ'in Ağba nâm mahâlde vâkı' tarlası önünde bana rast gelüp, bize hitaben kızı nereye götürüyorsun? diyerek mezbûr Hâlil yedinde bulunan tüfengini teşhir birle üzerime doğru hücum eylediğinde ben dahi korkumdan nâş-ı firâr eylediğimde mezbûr Hâlil dahi peşim sıra düşüp beni kovalâr iken yolculara tesâdüf idüb, haydi seni şu yolculara bağışladım, var git lakin bugün de olsa yarın dahi olsa seni öldürürüm deyu cevâb etmeğe mucîb-i şer'isini hep iderim deyu da'vâ itdikde, ol dahi cevâbında, teyzem kızı olan işbu hazîre-i mezbûreyi taharri eylediğim esnâda gaib muma-ileyh Yeğen Ağa'nın Ağba'da vâkı' tarlasına geldim. Ol mahâlde müdde'i mezbûr Osman'a

tesâdüf itdim. Elinden kızı alub kendi mahâllime gittim. Lakin müdde’i mezbûr Osman’ın üzerine teşhir-i silah eylemedim deyu inkâr idecek.

Sayfa No/Belge No:4 /9

Belgenin Konusu : Vasi Tayini

Belgenin Târihi :5 ....1280/1863-1864

Ergani Bucağı kuralarından Develi Karyesi ahâlilerinden olub Medîne-i Adana’da İncirlik ile sâkin Mehmed Emîn bin Mehmed nâm, zevcesi Şar Hatun zevci ve Mustafa bin diğêr Hasan hâzır olduğu hâlde, benim firâşımdan hâsıl ve mezbûre Şar Hatun’dan mütevellid bir yaşında silbi sagîr oğlum Zülfü’yü târih-i ... karye-i mezkûrede sâkine olduğu menzîlde bilâ zevce-i mezbûremi ve hâzır-ı mezbûr Mustafa’mı ve her kağnısı oğlum mezbûru hafî eylediğini bilmem ancak, el ... olmuş olmağla mucîb-i şer’ini mezbûre Şar Hatun ile hâzır-ı mezbûr Mustafa üzerine icrâ olunmak matlûbumdur deyu da’vâ.

İstinâfa havâle olunduğu.

Sayfa No/Belge No: 4/10-11

Belgenin Konusu :Cinayet ve Sulh

Belgenin Târihi :7 Ş 1280/17 Ocak 1864

Osman bin Musa dahi cevâbında, Karakayalı Aşireti’nden Mehmed bin Hâcî Mehmed hâzır olan ben hâzır-ı mezbûr Mehmed’in tutması bulunduğum cihetle hâzır-ı mezbûr Mehmed ile ben Kür nâm mahâlde hâzır-ı merkûm Mehmed’in koyununu ra’i ider olduğumuz hâlde, bundan altı gün mukaddem yani birinci hamis gecesi nisfi’l-leylde Kürkçü Aşireti’nden İbrahim ile işbu hâzır-ı bi’l-meclis Mustafa münaza’a itmek üzere ra’i eylediğimiz ağnâm sürüsü üzerine geldiklerinde maktûl-ı mezbûr İbrahim bir aded ... idüb refiki hâzır Mustafa’ya teslîm idüb bir dahi geldiği esnâda Mehmed gelme deyu sayhâ eylediğinde, sayhâya dahi iden saçması maktûl mezbûrun yüzüne ve göğsüne isâbet eylediğinde, ol dahi üzerimize hücum eylediğinde ben dahi alet-i carîhamiz kebîr bıçak ile başına ve sağ koluna darb ve cerh etmemle ikimizin müte’akîben darb ve cerhimizden müte’essîren fevt oldu deyu hâzır olan mezbûr Mehmed ile ma’en bade’l-def’ ve’l-inkar Karakayalı Aşireti’nden ... Süleyman ve Abdülkerim bin Mehmed şahâdetleriyle bivech-i mu’arazadan sulh. 7 Şabân 1280

Hâlil Ağa, Zabıta Hâcî Âli Ağa, Zenci Mehmed Zabıta, Zabıta Zeybek Mehmed.

Vekîl Eyyüb ...Hâzırü'l-mezbûr

Sayfa No/Belge No: 5/11(iki belgeye numara olarak 11 verilmiş)

Belgenin Konusu :Cinayet

Belgenin Târihi :7 Ş 1280/17 Ocak 1864

Adana'ya tabi Kürkçü Aşireti'nde sâkin iken bundan akdem kâtilen fevt olan İbrahim bin Ömer bin Hanek verâseti li-ebeveyn sagîr Hasan'a münhasır olup sagîr mezbûrdan ğayri vârisi olmadığı, bundan da'vâ-yı sâhiha zımmında muhzır hazım cahid ... ve subût-i verâsetine hükm-i şer'i lahak olduktan sonra, sagîr mezbûr Hasan'ın husûs-i ati ebyâtda ... kıbeli şer'den vâsi nâsb ve ta'yîn olunan aşiret-i mezbûre sâkinlerinden Mehmed bin Ali, Medîne-i mezbûre meclisinde akd olunan mahfel-i şer'imizde Sırkıntı Aşireti sâkinlerinden Osman bin Musa muvâcehesinde, Medîne-i mezbûre Eyâleti Tarsus Sancağı mülhakatından Karakayalı Aşireti sâkinlerinden Mehmed bin Hâcı Mehmed hâzır olduğu hâlde mezbûr İbrahim mah-i hâlin birinci Cum'a gecesi saat altı raddelerinde, mezbûr Osman ibni Hâcı Mehmed'in Köprügözü ve Eskici ve Sakalıağca Karyeleri meyanında vâkı' Köprügözü Karyesinde müteveffâ Kıbrıslı Hasan'ın .. ağnâm ra'i eyledikleri mahâlden geçer iken, mezbûr Mehmed saçmalı tüfengini endaht eylediğinde huruç iderek saçması maktûl mezbûrun yüzüne ve göğsüne isâbet itmekle, mezbûr Osman dahi alet-i carîhâdan kebîr bıçak ile maktûl mezbûrun başına ve sağ koluna darb itmekle, mezbûrânın müteakiben ve darb ve cerhlerinden naşi der akb-ı fevt olmağla, mucîb-i şer'isi matlûbumdur deyu da'vâ ittiklerinde. 9

Sayfa No/Belge No: 5/11

Belgenin Konusu :Kayıp Doru Kısırak

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Mihail Azar Trabluslu zımmî huzûr-i şer'de Uluylu Hacir Tâlib'in muvâcehesinde, dört sene mukaddem kısrağımın tevellüdünü, doru kısrağımı çayırda zayi etmemle, şimdi merkûmun yedinde bulmamla alıvirilmesi matlûbumdur didikte gıbbe's-suâl ... Hacir Tâlibe.

Sayfa No/Belge No: 5/12

Belgenin Konusu :Kayıp Deve

Belgenin Târihi :6 B 1266/18 mayıs 1850

Tekeli Aşireti'nden Korkara'nın oğlu Süleyman nâm kimesne, huzûr-i şer'de Karahaciblü Aşireti'nden Kılınç nâm kethüdası Abdal Kethüda nâm kimesne muvâcehesinde bundan iki sene akdem devam gevşegi olarak zayi olan ... gurus kıymetli bir res kırmızı derk devam işbu merkûmun yedinde olmağla aluvirilmesi matlûbundur. İş bunları el-da'vâ ve'l-istinkâf, müdde-i aleyh cevâbında, deve-i mezkûr devam gevşektir deyu da'vâ itmiş ise de bir nakıza-i muhâkeme müdde-i merkûmdan beyyine talep itmekte aşiret-i mezkûr-ı hâzırinden Karaoğlu Âli ve Abdulkadiroğlu Âli nâm kimesneler şehâdetleriyle iddiasını teyyit eyledikde bir vıfk-ı şer'i-i râfik merkûm Abdal kethüdadan beyyine talep olundukta.

6 B (Receb) 1266

Maraşlı Kasım

Sayfa No/Belge No: 5/13

Belgenin Konusu :Alacak-Verecek Davası

Belgenin Târihi :7 B 1266/19 Mayıs 1850

... Aşiretinden olup bundan akdem müteessiren fevt olan Hüseyin ibni Hâlil nâm müteveffânın verâseti, zevcesi ve zevce-i mezbûre tarafından bâkiyen vekil olan İbrahim ibni Abdulhâlim nâm kimesne, Ebubekir ile vâlidesi Cennet binti Mehmed ve li-ebeveyn karındaşları İbrahim ve Hâlil nâm kimesneler ... ve'l-rüb'ileri el-tahakkuku'ş-şer'i vâris-i merkûman huzûr-i şer'i şerîfde müteveffâ-yı mezbûrun işbu hâzır bi'l-meclis-i Menemenci Aşireti'nden Koca Bekir ibni Ahmed nâm kimesne mahzarında üzerine takrîr-i kelâm idüb, işbu merkûm Bekir bundan akdem mevrûsumuz merkûmu endaht ve hasta iderek, kurşun isâbet idüb ol darb ve cerhden ... olmağla bundan yedi sene akdem üç bin gurus deyn ile meclis muvâcehesinde olunub ve bedel-i sulhdan ez ibret-i makbuz 1300 gurus alacağımız kalmış ol ref'inden meblâğ-i mezkûru bu defa Adana vâlisi atûfetlü Vasfi Paşa Hazretleri'nin ma'rîfet-i atûfetleriyle ahz ve kabz eyledik. Bedel-i sulhdan kâtil merkûm ... bir akçamız kalmayub dem ve deyn da'vâsından zimmet-i merkûmu ibrâ-i âmm ile (ibrâ) ve ıskât-ı hak eyledik dediklerinde kâtil merkûm dahi ibrâ-i mezkûru kabul eyledi, kayıdır.

7 B 1266

Müzmincizâde Nabi Bey, Müketdebzâde Mehmed Efendi.

Sayfa No/Belge No: 27/90
Belgenin Konusu :Arsa Davası
Belgenin Târihi 19 RA 1281/22 Agustus 1864

Tekyezimyan Mahâllesi mütemekkinlerinden Ermeni milletinden Ağop veled-i Pedo meclis-i şer’de Hâcî Ahmed bin Âli muvâcehesinde Hankurbu Mahallesi vâkı’ .... binti Maksut bin ve bir tarafından Osman bin ve bir tarafından tarîk-i hasse ve bir tarafından ...mahdud on zira’ arsayı, garb ve şimal tarafına malından tarîk vaz’ itmek şartıyla vakf-ı mezbûre mütevellisi huzûrunda üç yüz guruş mukâbelesinde firağ ve tefvize ve bade’l-mesahe teslîm itmekle, ben dahi tefevvüz ve kabûl ve teslîm idüb ol vechle taht-ı tasarrûfumda iken arsa-i mezkûrde darb-ı mucîb kanûna şimal tarafından on zira’ mahâllini tarîk için terk ittirilmesiyle suâl olunup terk olunan iki zira’ arsanın mukâbili iki zira’ arsa-i bakıyesinden bana teslîme tenbîh olunmak matlûbumdur dedikte ol dahi cevâbında, ikrâr lakin ol vechle terk olunan mahâl mukâbelesinde teslîm eylediği arsayı kabûl eylemem diyor ise de firağın sıhate ve adem-i sıhhatiyle keyfiyetin .... 19 Rebiü’l-evvel (12)81

Bade’l-mesahe teslîm olunduktan sonra, kendi mülk-i müştera-yi a’ni müsteciri olan mahâlden iki zira’ terk ettirmeleriyle fariğa kendi tasarrûfunda olan arsadan ikmal da’vâya hakkı olmadığı.

Sayfa No/Belge No: 27/91
Belgenin Konusu :Hırsızlık Yapma Nedeniyle Boşanma
Belgenin Târihi :19 RA 1281 / 22 Agustus 1864

Sofibağçe Mahâllesi sâkinlerinden ma’rifetü’l-zat Zeliha binti Yusuf meclis-i şer’de zevci Ahmed bin İsrâfil muvâcehesinde, zevcim merkûm Ahmed ol .... semeni sen sirkat eyledin, ben dahi sirkat itdîm dedikte merkûm Ahmed, sen benden üçten dokuz boş olasın ki sen çaldığından tâlik-i talak itmekle mucîb-i şer’isi matlûbumdur deyu ba’de’l-da’vâ ve’l-inkâr ona beyine izhara acîzle edâ-yi tahlif .... mucîb mezbûre da’vâ-yı mezkûresiyle zevci mezbûr Ahmed’e bade’l-inkâr ..... 19 Ra 81 Kâleme havâle olundu.

Sayfa No/Belge No: 27/92

Belgenin Konusu :Arsa Davası
Belgenin Târihi : Tarihsiz

Medîne-i Adana mahâllâtından Kuruköpri Mahallesinde sâkin Hüsniye binti Mustafa bin Abdullah nâm hatunun er karındaşı Hıdır tarafından, husûsunu da'vâya vekîl Kavalâlı Âli Ağa ibni Âli ve Mehmed bin Abdullah nâm kimesneler şehâdetleriyle vekâleti sâbit olan Molla Mehmed bin el mezbûr Mustafa, mahâlle-i mezkûrede mütemekkin tabia-i Osmaniyeden Ermeni milletinden Mardiros veled-i Mesih muvâcehesinde müvekkilem mezbûre Hüsniye Hatun'un, vâsileri olduğu suğarların bâbaları müteveffâ Mehmed Ağa'dan müntakil ma'lûmül-hudûd ve'l-müştemilat bir bâb menzîlin cânib kilesinde .... müvekkilleri merkûm Mesih kiriş atıp, üzerine bir zira' bina inşa itmekle inşa-yı ....

(Alt kısımlar okunamayacak kadar bozuk)

Sayfa No/Belge No: 28/93
Belgenin Konusu :Kocaya İtaatsizlik ve Boşanma
Belgenin Târihi :Tarihsiz

Akkoyun Aşireti'nden Mustafa bin Hâلیل zevcesi Şerîfe binti Âli nâm hatun muvâcehesinde, mezbûre ... 300 guruş mihri mu'accel müteveffâ ve 300 guruş mihri müeccel tesvîyesiyle zevcem ...mezbûre Şerîfe Hatun benim emrime itaat itmemekle, mihri mü'eccel mezkûresi olan 300 guruşla nafaka-i iddet-i mu'ayyene 300 guruşuna dahi cem'an 600 guruş zevcem merkûm ifâ itmek üzere bir talak bayinle tatlik etmemle ....

Etmeğe mucîbine işbu mahâlle şerh verildi.

Sayfa No/Belge No: 28/94
Belgenin Konusu :Boşanma ve Mal Paylaşımı
Belgenin Târihi :Tarihsiz

Mezbûr Şerîfe meclis-i şer'de Mustafa bin Hâلیل muvâcehesinde, mezbûr Mustafa beni nefsine akd ve tezevvüc eylediğinde benim cihazıma yülenmek üzere bana bir kat yatak gönderip badehu ben menzîline mezkûre ile ma'en gitmiş idim. El-hâletü hazihi zevcim merkûm beni talak-ı ba'in ile tatlik haddinde olup, ... tamiyle medfu'u olan bir kat yatağı teslîmden imtina' itmekle mucîb-i şer'isi matlûbumdur dedikte, ol dahi cevâbında kazıye minvâl-ı muharrer üzere olduğunu ikrâr.

Sayfa No/Belge No: 28/95
Belgenin Konusu :Darp ve İnkâr
Belgenin Târihi :Tarihsiz

Sugediği Mahâllesi sâkinlerinden Osman bin Âli, Karabet veled-i Serkiz tarih-i zabıttan bir gün mukaddem Kaşoğlu'nun Mihmandar Karyesinde vâkı' çiftliğinde harman kaldırır iken merkûm Karabet beni karnımdan bi-ğayri hak darb eyledi deyu da'vâ itmekle, ol dahi cevabında külliyyen inkâr ve sulh oldukları.

Sayfa No/Belge No: 29-1/Numarasız
Belgenin Konusu :Zarar Eden Tüccarların Malları
Belgenin Târihi 24 R 1264/30 Mart 1848

Tarsus kurbunda Tekkelizâde Hasan Ağa'nın dükkanında sâkin iken zarar iden Erzurumlu tüccâr Abdurrahman ve Âli nâm kimesnelerin dükkan-i mezkûrde olan malları Tekkelizâde Hasan Ağa'nın yed-i malları olan. 24 R 64

İki tahta, hâzır mustamel, bir küp, hatab.

Sayfa No/Belge No: 29-2/numarasız
Belgenin Konusu :Tereke
Belgenin Târihi : 27 R 65/ 22 Mart 1849

Hızırilyas mahâllesinde sâkin iken bundan akdem bi-emrillâhi ta'ala bilâ verâset-İ zâhir fevt olan Rumili ahâlisinden Hâcî Âli nâm müteveffânın mulhakatı, beytü'l-mal me'mûru Hâcî Muhsin Ağa ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm ve emvâli sandığa teslîm olan kısm-ı cerîdesidir ki ber vech-i ati zikr ve beyân olunur. 27 R 65

...din zimem	5 zimem kisvesi	nakden
guruş	guruş	guruş
425	30	42

Cem'an _____ yekûn

guruş
459

Minhe'l

ihrâcât

Mâliye hazînesi rüsûmu	resm-i kısmet	kaydiye
guruş	guruş	guruş
20	13,2	1
Sahhu'l	_____bâki	

(Alt kısımlar okunamayacak kadar bozuk)

Sayfa No/Belge No: 30/96

Belgenin Konusu :Gülek Boğazı Madeninın İhalesi

Belgenin Târihi : CA 1265/Mart-Nisan 1849

Bismihi sübhanehu

Düstır-ı mükerrerem, müşîr-i mufahham, nizâm'ül 'âlem, müdebbru umûri'l-cumhuri bi'l-fikri's-sakıb, mütemmimu mehammi'l-enâm, bi-re'yi's-saib, mümehhidu bünyani'd-devleti ve'l-ikbal, müşeyyidü erkani's-sa'adet-i ve'l-iclâl, el-mahfufu bi-sunufi'avatifi'l-meliki'l-a'la âli Adana vâlisi vezîrim vezîr-i hamiyet Ali Rıza Paşa edâme'llahu te'ala iclâlehu ve kudretü'l-ebhar ve'l-ekârim ... el-vaye hümâyûnumdan Eyâlet-i mezkûre mal müdiri .... devlet-i âliyemden Gülek Boğazı nâm mahâlde ka'in kurşun maadeni hümâyûnum müdiri reşid zide necedehuma ve mefahir-ü imtisâ.... a'za-yı meclis ve vücûh-ı memleket zide kadrehum tevki'i refi'i hümâyûnum vâsıl olacak ma'lûm ola ki, mâliyye hazîne-i celîlesi tarafından idâre olunan, maaden-i hümâyûn-ı şâhânemden Adana Eyâletinde Gülek Boğazı nâm mahâlde ka'in kurşun maaden-i hümâyûnum müdirliğinin işbu iki yüz altmış beş senesine mahsûben ihâlesi vakti hulûl eylediğinden ve bi'l-cümle maaden-i hümâyûnumun şevketvaye-i şâhânemde yerine girmiş ise teksir hâsılatını mucîb esbâbın istihsâlı elzem ve mezid me'âliyle kurşun madem mukaddem ider ki ve sen ki müdir-i mumailihsin şimdiye kadar maden-i mezkûra müdirini hüsn u niyet ile ibrâz-ı sadakat eylemiş olan... o bâbda maaden-i hümâyûnum meclisinden bi't-tanzîm, cânib-i Nezâret-i Umûr-i Mâliyeden bi't-takrîr arz olunan mazbata ile mahâl-i mezbûre şer'i adliyem kararı ve muta'allık olan idâre-i seniyye-i mülûkânem muktezâ-yı münifi üzere maden-i mezkûrun ol kendi .....yle kilitli kurşun istihsâl ve teksir ve irsâlat ... istikalına nâsb-ı nefis ihtimâm, devlete emlâk .... birin emanet-i uhdene ihâle kılınmış olmağla maaden-i mezkûrun sene-i merkûme Martı ibtidasından Şubatı vech-i kürsiye imal ve idâre ile

husûle gelen kurşunun, pey der pey Darbhane-i Amire'm cânibine mucîbince irâd ... mübeyyin lâzım gelen defter-i temlik ba tanzîm-i mâliyye hazîne-i celîlesi .... Muğâyir-i mu'addele-i seniyyem amele madenciyan ve sâireye bir güne ta'addi ve kaddi getirüb, işbu emr-i celil el-kadrim isdâr ve i'ta olunmuştur. İmdi keyfiyet idâre ve bi mezid-i sa'i ve gayret eyleyesin ve siz ki vâli-i müşâr ve mal müdiri vesâir mumaileyhimsiz, merkûmeye mahsûben muktezâ olan kor ve kütüğün ve lâzıman-ı sâirenin..... ber vech-i meşrûh müdir mumaileyh ma'rîfetiyle hüsn-i i'mal ve idâresi ve bu bâbda .....maden-i mezkûrun teksir-i hâsılatı mucîb olur esbâb ve sa'ilin.... eylemeniz bâbında fermân-ı âlişânım sadır olmuştur. Buyurdum ki

Bu babda vech-i meşruh üzre şeref yafte südur olan fermân-ı vâcib el-etba' ve lâzımü'l-ımtisâlının zuhûrunda ..... şer'i şerîfe i'timâd kılasız. Hürre-i fi'l-yevm el-hadi aşere min şehri cümade'l-ula sene 1265.

(Alt kısımlar okunamayacak kadar bozuk)

Sayfa No/Belge No: 31-1/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi 13 B 1266 /25 Mayıs 1850

Bilâ vâris-i zâhir Camuscu Karyesinde fevt olan Mısırlı Arapoğlu İbrahim nâm müteveffânın muhâlefâtı, cânib-i beytü'l-male munhasira olan beytü'l-mal me'mûru Bağdatlı Hâcî Mehmed ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le kalan emvâli sandığa teslîm olan kısım-ı defteridir. 13 B (12)66

Ahmed'e zimem	Uzunoğlan'da zimem	Hızırlı'da zimem
guruş	guruş	guruş
122	300	54

Kel Hasan'da zimem	Fişekli Ahmed'de zimem	Musto'da zimem
guruş	guruş	guruş
83	25	9

Kötü Musa'da zimem	Osman Efendi'de zimem	Bıyıklıoğlu Musa'da zimem
guruş	guruş	guruş
5	300	80

Cem'an _____yekûn

guruş

978

Minhe'l _____ ihrâcat

Mâliyye hazînesi rüsûmu resm-i kısmet techiz tekfin kaydiye varak-ı siyah

guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
4 ...	30	155	3	.....

(Alt kısımlar okunamayacak kadar bozuk)

Sayfa No/Belge No: 32-1/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi :19 B 1266/31 Mayıs 1850

İmarette sâkin iken bundan akdem, bilâ vâris zâhir fevt olan Maraşlı Elif nâm hatunun muhâllefâtı, beytü'l-mal me'mûru Bağdatlı Hâcî Mehmed nâm kimesne ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm olan kısm-ı defteridir. 19 B (12)66

Kisvesi altun küpe çift

guruş	guruş
26	97

Cem'an _____ Yekûn:

guruş
123

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliyye hazînesi rüsûmu resm-i kısmet munhasır başlık kaydiye

guruş	guruş	guruş
35	42	2

varaka-i sâhiha

techiz tekfin

guruş	guruş
2	35

Sahhu'l _____ bâki:

guruş

(Alt kısımlar okunamayacak kadar bozuk)

Sayfa No/Belge No: 34-1/100
Belgenin Konusu : Vasilik Davası
Belgenin Târihi : Tarihsiz

(üst kısımlar okunamayacak kadar bozuk)

Teke Sancağına tabi Ortukası(?) Kazasında, İsmar Karyesinde Kayseriyeli Sarı .... İbrahim veledi İbrahim nâm kimesnenin büyük karındaşı Hüseyin da'va ider ki; müteveffâ-yı İbrahim'in .... olan karyede silb-i sagîr oğlu Hâcî ve İbrahim ile zevcesi Ayşe'ye münhasıra olmağla molla .... mülâzımı Âli Ağa zimmetinde olan nukut ve eşyâ'sı matlûbumdur dedikte gıbbe's-suâl mülâzım Âli Ağa .... itmekle beyyine talep olundukta yetimlerin ve zevcesinin taraflarından vekîl eylediğine Hüseyin'i şahâdet .... karye-i mezkûreden Abdullah bin Hâcî Âli, İbrahim bin Hâlil, asâkirden Hüseyin bin Âli.

Kıymet
100 nakden
060 mâliyyesi müstecil ....

Sayfa No/Belge No: 34-2/101
Belgenin Konusu : Tereke
Belgenin Târihi : Tarihsiz

.....Hâcî Hasan Efendi .....

Hâcî Âli'nin oğlu Molla Yusuf nâm kimesne muvâcehesinde taraflarında Hatice nâm hatun mezbûre bundan akdem işbu merkûman müteveffâ pideri Hâcî Âli .... zevcesi olmağla ber vech-i meşru' hatun mezbûrenin 3700 guruş mihri muhâllefâtından alı virilmesi .... olup ve işbu merkûm muhâllefâta vazi'el-yed olmağla .... meblâğ-ı mezkûrun muhâllefât-ı mezbûrdan alı virilmesi murâdımdır deyu lede'l-da'va ve'l-istintak ... külliyyen inkâr idecek müddei aleyh cevâbında müteveffâ pederinin akd-i mezbûru ikrâr eylediğine şâhid getirmek muraddır dedikte beyyine talep olundukta.

.....
700 altın
400 altın gerdanlık
2000 altın burma
3700 yekûn

Müteveffâ Hâcî Âli'ye Abdullah bin Yusuf.
Kayseriyeli Hâlil oğlu İbrahim'in Nikola zimmiden alacağı 1000 guruş otuz bir güne kadar nefsine kefil Sarıkaşoğlu .....

Sayfa No/Belge No: 34-3/102

Belgenin Konusu :Hane Satın Alınması Davası ve Sulh

Belgenin Târihi : Tarihsiz

Âlidede Mahâllesi;nden bundan iki mah mukaddem fevt olan Fatıma'nın kerimesi Şerife mahâlle-i mezbûrede vâlidemîn iştirâ eylediği hanenin 600 guruşu ben teslîm eyledim. 800 guruş vâlidem müteveffâya teslîm itmekle matlûbumdur dedikte gibbe's-suâl ve'l-cevâb beyyineye havâle olundukta, Hâlil bin Mehmed yetimlerin sulhu için şu şartla bir kat yatak ve müteveffiyenin mihrler mukâbelesinde sulh eyledikleri. Şâhidleri Cafer Ağa, Ömer Ağa ve Dilmanlı Cafer, Rüstem,

Fırıncı Hüseyin, Değirmenci Karabet.

Kıymet 1150

Sayfa No/Belge No: 34-4/numarasız

Belgenin Konusu :Tüfengin İade edilmemesi ve İnkâr

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Osman bin Mustafa Nabi bin Ahmed muvâcehesinde bundan beş sene akdem bir adet sicilli tüfek zevcemden emâneten .... matlûbumdur dedikte gibbe's-suâl merkûm Nabi inkâr itmekle beyyineye havâle olundu.

Tüfekçi Adanalı beyzâde ....

32

Sayfa No/Belge No: 35/103

Belgenin Konusu :Borç Tahsili

Belgenin Târihi : 21 Z 1262/10 Aralık 1846

Haciblü Aşireti ahâlilerinin ba ma'rîfet-i meclis-i sâbık mir aşiretleri Âli Bey'de tebeyyün iden matluplarından dolayı .... azamdan ta'yîn buyrulan mübaşir Kovacı Süleyman Ağa ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le mir merkûmun beyne'l-mevcudesi sadr-ı .... ve mir merkûmun tebeyyün iden deynine mahsup olmak üzere aşiret-i mezkûre ahâlisine verilen emvâl semeni cerîdesidir. Ber vech-i ati zikr-i ati beyân olunur. 21 Z

62

def'a
10

def'a
6

def'a
8

def'a
5

kazan
1

kilim
1

guruş
91

guruş
58

guruş
127

guruş
45

guruş
120

guruş
30

esb keçesi

keçe

def'a

def'a

kilim

def'a

def'a

1	1	1	1	1	1	1
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
23	27	152	26	71	115	91

def'a	def'a	def'a	zeyli	hâlı köhne	kilim	kartlı
1	1	1	8	8	2	1
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
95	55	82	68	50	40	75

sofra	seccade	deşme	müstamel kilim	köhne kilim
1	1	1	1	1
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
282	25	80	51	295

kilim	sicim	kehribar	kara çul	yarım kilim	yatak kat	def'a
1	1	1	1	1	1	1
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
352	33	25	22	41	32	29

yorgan yatak	yatak kat	kahve tabağı	def'a	minder	yorgan
1	1	1	1	5	1
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
50	322	45	22	26	50

sim bıçak	def'a	çuval maa hurda	seccade	fulan	def'a
1	1	1	1	8	1
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
40	30	28	232	75	60

hurda	seccade	.... fulan	deve takı	nalband maa kemler	demir tabak
1	1	1	1	1	1
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
30	182	7	130	37	69

eski çuval maa pembe	çuval maa ip	çuval	...maa ıbrık	tabanca tek
1	1	1	1	1
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
40	26	80	35	40
çuval çift	def'a	def'a köhne	def'a	def'a çuval
1	1	1	1	1

guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	
43	282	15	40	20	172	
def'a çift	def'a	def'a	def'a	hirar	çuval	çuval maan hırdavat
1	1	1	1	3	1	1
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
40	27	13	18	30	16	45
çuval maa hurda	çuval maa bulgur	çuval maa soğan	demir maa kanat			
1	1	1	1			
guruş	guruş	guruş	guruş			
28	30	14	20			
kara çadır	at heybesi	yatak futası	def'a	def'a	yastık döşek	
1	1	1	1	1	1	
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	
280	42	135	50	48	78	
yastık döşek	döşek yastık	mitil yastık	.....	def'a		
1	1	1	7	1		
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş		
30	50	10	56	77		
leğen ve ibrik	yük hıra'ı	tüfenk ve tabanca				
1	2					
guruş	guruş	guruş				
27	17	.....				

(Alt kısımlar okunamayacak kadar bozuk)

Sayfa No/Belge No: 36-1/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 25 Z 1262/14 Aralık 1846

Bundan akdem bilâ vâris zâhir fevt olan Hâcî Mustafa nâm müteveffânın muhâllefâtı, emîn-i beytü'l-mal Mehmed Ağa ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le Adana emvâli sandığına teslîm olunan kısım-ı cerîdesidir. 25 Z (12)62

Nakden: 1100

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliyye hazînesi rüsûmu	resm-i kıymet	kaydiye ve ihzâriyye
guruş	guruş	guruş
492	31	5
techiz	ücret-i tellâliye	

	guruş	guruş	
	75	20	
Sahhu'l	_____		bâki:
	guruş		
	919		

Sayfa No/Belge No: 36-2/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 4 RA 1263/20 Şubat 1847

Hasan Hakkı Paşa'nın ser süvariyan-ı hâzırden ..... Recep Ağa'nın neferâtından olup, bundan akdem fevt olan Hâlil İbrahim nâm müteveffânın zâhirde vârisi olmamakla, muhâllefâtı emîn beytü'l-mal Mehmed Ağa ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm ve Adana emvâli sandığına teslîm olunan kısım-ı cerîdesidir. 25 Z (12)63

Esp baha	tabanca baha	tereke	
guruş	guruş	kuruş	
200	32	37	
Cem'an	_____		yekûn:
	guruş		
	270		

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliyye hazînesi rüsûmu	resm-i kısmet	kaydiyye	ihzâriyye	
guruş	guruş	guruş	guruş	
13	9	1		
ücret-i me'mûrîn	deyn	bedel-i techiz	tellâliye	
guruş	guruş	guruş	guruş	
62	85	30	5	
Cem'an	_____			yekûn:

guruş
120 Recep Ağa ahfadından Ömer bin İbrahim'in ba-minnet 135 guruş
120 matlûbu ala vechi'l-fermân sandıktan virilmesi.
000 Mal müdiri Ahmet Ataullah Beyefendi Hazretleri tarafına ilâm ile
tahsîli. 4 Ra 63

Sayfa No/Belge No: 36-3/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 25 Z 1262/14 Aralık 1846

Adana Eyâleti Mutasarrıfı devletlü Hasan Hakkı Paşa Hazretleri'nin ser süvariyanından Mehmed Ağa'nın bölük başı olup, bundan akdem fevt olan Çerkezli Mehmed Ağa nâm müteveffânın muhâllefâtı cânib-i beytü'l-mal'a münhasıra olmağla emîn-i beytü'l-mal Mehmed Ağa ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm ve Adana emvâli sandığına teslîm olunan kısım-ı cerîdesidir. 25 Z (12)62

tabanca guruş	tüfek guruş	vaka guruş	kılınc guruş	simli tabanca guruş	silahlık guruş	beyaz şah guruş
....	...	.....	190	17	162	

dakiye guruş	hurda guruş	fes guruş	mest guruş	deşme guruş
60	38	38	4	30

(Alt kısımlar okunamayacak kadar bozuk)

Sayfa No/Belge No: 37-1/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 23 CA 1262/19 Mayıs 1846

Suczâde Mahâllesi sâkinlerinden bundan akdem fevt olan Mısırlı ..... vâris-i aheri olmamakla ..... mezkûrun muhâllefâtı canib-i beytü'l-mala .....terkîm ve ala bervechi şer'i taksîm olan kısım-ı cerîdesidir. 23 Ca 62

Revğan guruş adet	baha	gömlek	...takı guruş	gömlek guruş	ve	hırda'vat	leğen guruş
21		3	11	28			6

guruş

91

.... guruş	beyaz kisve guruş	siyah aba guruş	aba guruş	don ve gömlek guruş	iplik guruş
	26	27	9	15	3

....ve tas ve keser guruş	zeyt guruş	çorap guruş	döşek guruş	yorğan guruş	yatak guruş	bir küp guruş
20	22	3	30	30	13	5

	minder yatak guruş	köhne kilim guruş	keçe guruş
	9	10	80

Cem'an _____ yekûn

guruş
485

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliyye hazînesi rüsûmu guruş	resm-i kısmet guruş	kaydiyye ve ihzâriyye guruş
22	14	2

ücret-i tellal   ücret-i me'mûrin   mihr-i zevce-i mezbûre

	guruş 15	guruş 12	guruş 250	
Sahhu'l	<hr/>			bâki
	guruş 170			
	Hisse-i zevce		hisse-i beytü'l-mal	
	guruş 42		guruş 127	
	ve netice-i muamele.			

Sayfa No/Belge No: 37-2/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 19 CA 1262/ 15 Mayıs 1846

Derunkale'sinde sâkin iken bundan akdem, bi emrullâhi Ta'ala fevt olan, Süleyman bin Ahmet nâm müteveffânın verâseti, zevi'l-erhamdan rize zâdeleri ....., Şeyhzâde Mahâllesi'nden Ahmet Efendi ve Mehmed ve İbrahim ibni Mustafa nâm kimesne, munhasıra olduğu emîn-i beytü'l-mal mahzarında subût-i şer'iyye bulmakla müteveffâ-yı mezkûrun muhâllefâtı emîn-i mumaileyh ve vâris-i mezkûrlar ma'rîfetleri ve ma'rîfet-i şer'le terkîm ve vâris mezkûrlara teslîm olunan muhâllefâtın cerîde-i kısmıdır. 19 Ca 62

.....	güğüüm	kazan	leğen	kilim	bağ	menzil
32	1	1	1	1		
guruş 380	guruş 20	guruş 60	guruş 40	guruş 40	guruş 370	guruş 350
	hırda'vat		değirmen baha			
	guruş 40		guruş 1600			

(Alt kısımlar okunamayacak kadar bozuk)

Sayfa No/Belge No: 38-1/numarasız

Belgenin Konusu :Miras Davası ve Yalancı Şahitlik

Belgenin Târihi : 27 CA 1262/23 Mayıs 1846

..... er karındaşı Hafız Mustafa'dan vâlideleri müteveffiye Raziye Hatun terekesinden miras da'va eylediğinde, merkûm meclis-i şer'de da'va-yı mezkûresinden 650 guruş ve bir kat yatak ve dokuz kıyye nuhas (?) irsiyeme bade'l-... edâ-yı âmm sahih-i şer'i ile ibra ve iskat-ı hak eyledim deyu defa'at mezbûre hatun inkar itmekle vaki' ..... beyân eylediği şâhidlerden Âlidede mahâllesinden, Kuyucu İbrahim oğlu Âli husûs-i mezkûru şahâdet idüb, kable'l-tereke ..... huzûr-i şer'de ben esas da'va eylemem için merkûm Hafız Mustafa bana 50 guruş va'at idüb ol sûrette gelip şahâdet eyledim..... şahâdetimde gelirim ve şahâdet-i zorum deyu bi't-tav' ikrâr ve itiraf itmekle merkûm Âliye şer'an takrîr bi'l-teşbih lâzım gelen olmağla şâhid-i zor .....edâda seniyye-i cenâb-ı şehriyâri icrâ olacak mücazat-ı makarda iktizâ(nlı) üzere şâhid-i zor merkûmun yanına mahsûs bir kavas ism-i şöreti bi'l-hâl mahkemeye kayıt ve şâhid-i zor olduğu ilân ve meclisce müddet-i .....kılınarak vaz'ı murafaka

olunmakma'ruza-i muhâlefât-ı makruriden bulmuş olduğu huzûr-i lami' en-nur asâfânelerine ilâm olundu ..... el-emr ve lede'l-müslîm. 27 Ca (12)62

Sayfa No/Belge No: 38-2/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 1 C 1262/27 Mayıs 1846

Mutasarrıf-ı sâbık Eyâlet-i Adana devletli Arif Paşa Hazretleri'nin tab'asından olup, Paşa-yı müşârün-ileyh Hazretleri'nin eyâletinin .... inkizatında Yenihan'da sâkin iken, bundan akdem bilâ vâris-i zâhir fevt olan Zenci ta'ifesinden Bilâl nam müteveffânın muhtelifâtı, emîn-i beytû'l-mal Mehmed Ağa ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le fûruhte olan emvâli sandığına teslim olunan kısım-ı cerîdesidir. Gurre-i C (12) 62

Esb ve muhtelifât-ı sâire fûruhte olunan cem'an baha

guruş
622

Minhe'l	ihrâcat				
Mâliyye	resm	kaydiyye	ihzâriyye	ücret-i tellal	teckiz tekfin
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
28	28	3	24	95	

ücret-i me'murin

guruş
16

Sahu'l _____ bâki

guruş
438

Sayfa No/Belge No: 38-3/104

Belgenin Konusu :Evkaf Müdürünün Müstefi Sayılması ve Yerine Yeni Müdür Atanması

Belgenin Târihi : Tarihsiz

Bade'l-elkab ve'l-unvan tevki' refi' hümâyûna vâsıl olacak ma'lûm ola ki Adana Eyâleti Evkâf Müdürü mukaddemce hasbe'l-musalaha Dersaadete gelip, el-hâletü mahâl-i me'mûriyetine gitmemiş ve hizmet-i mezkûrenin hüsn-i idamesi me'mûrinin da'ima mesâlimi başında bulunmasından labud görünmüş olduğu beyânıyla hizmet-i mezkûreye aher ..... nâsb ve ta'yîn mahâllinden ba berat inha olunmuş olduğundan mefahirü'l-enâmil ve'l-akran el-hac Hüseyin'in bu husûsa ehil ve erbâb bulunduğu rivayet ve tahkik kılınmış olduğu Eyâlet-i Adana ve Liva-yı İçil'de vaki' evkâf-ı şerîfeye ber mucîb-i nizâm hüsn-i idâre itmek ve seleflerinin muhâsebâtı ba ma'rîfet-i şer'i şerîf ve mahâlleri meclislerinde ruyet ettirilerek tebeyyün iden zimmeleri ba

defter-i mümza cânib-i Hazîne-i Evkâf-ı Hümâyûnuma gönderilmek üzere mumaileyh el-Hac Hüseyin İçil Sancağı'yla Eyâlet-i Adana'ya evrâk müdiri nâsb ve ta'yîn kılınarak me'mûriyetini havi lâyihasıyla beraber işbu emr-i âlişânım isdâr ve tesyâr olunmuş olmağla ol vecihle ....ve hareket olunmak ve eyâlet ve liva-i mezkûrede ka'in bi'l-cümle evkâf-ı şerîfe husûsatı lâyiha-i mezkûrede münderiç şera'it ve nizâmâta tatbîkan müdir-i mezbûr ma'rîfetiyle hüsn-i idâre ve rüyet ettirilerek, sal be-sal lâzım gelen muhâsebât icâbiyeleri ba ma'rîfet-i şer'i şerîf bi'l-rivâye mürettebat-ı hazînesiyle maan..... müddet-i idârelerinde hasılât-ı evkâftan bi'l-cümle makbuz ve medfu'larının muhâsibesi kezâlik ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le mahâlli ..... başka doğruca hazîne-i celîle-i mezkûreye irsâle musara'at ve acilat ..... sarf-ı himmet ve mezid-i sa'i ve gayret olunmak bâbında Konya ve Adana Eyâletleri .....aza-yı meclis-i memlekete hi'taben şeref varid olan fermân-ı celil-i âli şânım sadır olmuştur.....

Sayfa No/Belge No: 39/105

Belgenin Konusu :Cinayet

Belgenin Târihi :14 M 1277/13 Agustos 1859

.... Abdurrahman ve ga'ip min ba'd Abdullah ile ma'en gelir iken sarık zannıyla mahâl-i mezkûrede birkaç nefer kesân üzerlerimize hücum eylediklerinde mücadele eylediklerini ikrâr, lakin müdde'iyun mezbûrunun ber vech-i muharrer kâtil müdde'alarını inkar itmekle, müdde'iyun mezbûrundan ber vech-i muharrer müdde'alarına mutâbık beyyine talep olundukta udul-i ahrar-i rical-i müslîmun .....mahâllatından Tekekırlı Mahâllesi ahâlilerinden Zenci Süleyman bin Ömer ve diğer Süleyman bin Âli nâm kimesne.....meclis-i ma' kud-ı mezkûra hâzırân olup istişhat olunduklarında fi'l-hakika müdde'iyun mezbûrunun mevrusların .... mezbûr Âli bin Ahmet bin Âli sene-i sâbıka yani 1276 zilhicce-i şerîfenin on üçüncü ..... mezkûre hâricinde kayıklı mezrasında ka'in müdde'i mezbûr Ahmed'in taht-ı tasarrufunda olan ma'lûmu'l-hudud bir kıt'a tarlası .... itmek üzere müteveffâ-yı mezbûr Âli refikleriyle harman-ı mezkûrda ka'imler iken mezbûr ..... aherden bi'l-meclis Zenci Sâlih bin Abdülaziz ve Abdurrahman bin Abdülhamid ve Hâcî Âli bin Cuma .... Adem ve gaib-i ani'l-meclis Abdullah nâm beş nefer .... leyle-i mezkûrun nisfında harman .... tabir olunur saman ile mahlut ....üzere harman ... duhullerinde müteveffâ-yı mezbûr Âli mezbûr Hâcî Ahmed refikleriyle beraber harman-ı mezkûre ....kalkıp tutmak için kendi ... eylediğinde mezbûr Hâcî Ahmet refikleriyle beraber firâr idüb, müteveffâ-yı.... tutmak için mezbûrunların arkalarına düşüp kovalâr iken Medine-i mezbûre kazalarından Camuscu Karyesi civarında karye-i mezbûre ahâlisinden gaibü'l-meclis Bekir Ağa'nın çiftliği tarîki üzerinde müteveffâ-yı mezbûr Âli .... mezbûr Hâcî Ahmet yedinde bulunan kurşun mamlu tabancasını, müteveffâ-yı mezbûr Âli'ye bi ğayri hak amaden endaht itmekle, tabanca .... derûnunda bulunan kurşun müteveffâ-yı mezbûr .....sol küreği altına isâbetle darb u cerh .... kesinden nüfuz birle, müteveffâ-yı mezbûr Âli, mezbûr Hâcî Ahmet'in cerh-i mezkûrunda .....destûrunda o mahâlde.... eylediğini bizler re'yü'l-ayn mu'ayene ve müşahede eyledik. Biz bu husûsa bu vech üzere şâhidleriz. Şahâdet dahi ideriz deyu her biri ber vıfk-ı müdde'a müttefik el-lafız ve'l-maani edâ-yı şahâdet-i şer'iyye eylediklerinde, her birerleri mahâllerinden bade'l-tadil ve'l-tezkîye şahâdetleri makbul olmağın mucîbince zevce ve üm hâzır mezbûrân Zühre ve Fatma Hatun .....Ahmet'in taleplerine huzûrlarında mezbûr Zenci Hâcî Ahmed'in kisasına hükm-i şer'i lahak olup kâtil

mezbûrun ....mücazâtı zımında irâdesi zuhûruna müterakkiben Medine-i Adana mahbesinde tevkîf olunduğu. 14 Muharrem 77

Sayfa No/Belge No: 40-41/106

Belgenin Konusu :Cinayet

Belgenin Târihi :27 ZA 1276/16 Haziran 1860

Vilâyet-i Anadolu'da Adana Eyâleti dâhilinde bulunan Bozdoğan Aşireti mahâllatından Kendel Mahâllesi ahâlisinden olup bundan akdem bilâ vâris-i zâhir fevt olan Abdurrahman bin Mehmed bin Abdullah'ın verâseti mahâlle-i mezbûrede kendi hâla zevce-i menkuha-i metrukesi Fatıma binti .... Musûl mezbûr Ahmet Âli'nin firaşından hasılları ve ber vech-i mezbûr Fatıma Hatun'dan mütevellitler.... silbi kebir oğlu Abdurrahman ve silbi sagîr oğulları Abdil ve Ömer'e münhasıra olduğu .... da'va-yı sahih şâhidin-i mu'adilin şahâdetleriyle ber vehc-i şer'i sabit ve subût-i verâsetlerine hükm-i şer'i lahak olduktan sonra verese-i mezkûr taksîminden asıl er karındaşları sagîran-ı mezbûrân Abdil ve Ömer'in tesvîye-i umûrlarına, kibel-i şer'den vasî nâsb ve ta'yîn olunan mezbûr Abdurrahman Medine-i mezbûre meclis-i kebirinde makud meclis-i şer'de zikri ati husûs zımında ba buyruldu (?) hazreti mutasarrıfı ihzar selefü'z-zikr Kendel mahâllesi sâkinlerinden Mahmut bin Mehmed bin Mahmud muvâcehesinde zati mahâlle-i mezbûre ahâlilerinden Mehmed bin Abdullah ve Ahmet bin Abdurrahman .... zevce-i mezbûre Fatıma Hatun hâzır olduğu hâlde işbu 1276 senesi şevvâl el-mükerremînin 19'unda mevrusûmuz bâbamız müteveffâ-yı mezbûr Ahmet Ali, Medine-i mezbûreye tabi üzerinde Karaçalık nâm mahâlde hayma nişin olduğumuz çadırı kurar iken mevrusûmuz bâbamız müteveffâ mezbûrun malı bir re's mahar devesi kâtil mezbûr Mahmut'un silbi oğlu ve kızı gaiban-ı ani'l-meclis Veli'eddin nâm sagîrleri kavğaladığı hinde kâtil mezbûr Mahmud'un zevcesi gaibe ani'l-meclis Fatıma nâm hatun bizlere değnek ile deve-i mezkûreye darb ve darbından naşi deve-i mezkûre yıkılıp mevrusûmuz bâbamız müteveffâ .... Ahmet Ali dahi deve-i mezkûrun bu hâlimi gördüğünde yerinde olan değnek ile gaibe-i mezbûre Fatıma birun ve yevm-i mezkûrdan bir hafta destûrunda yani mah-ı mezkûrun 27 Cuma günü saat on raddelerinde sâkinler oldukları haymaları önünde gaibe-i mezbûre Fatıma Hatun zevci kâtil mezbûr Mahmud'a ifâde ve'l-ilâm eylediğinde Mezbûr Mahmud zevcem mezbûre-yı bi-ğayri hak darb eyledin deyu mevrusûmuz bâbamız müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Âli ile tekellüm bulunan iki adet kurşun nâmlu tabancası hareket ider iken tabanca-i mezkûre, mezbûr Mehmed'in mezkûr yedine başı min gayri kast hata'en ateş alıp derûnunda bulunan kurşunlardan bir adet mevrusûmuz müteveffâ-yı mezbûr Ahmet Ali'nin arkasının sol tarafından isâbetle darb ve cerh ve derisini bir miktar yarıp geçmiş ve mevrusûmuz bâbamız müteveffâ-yı mezbûr Ahmet Ali, mezbûr Mahmud'un ber vech-i muharrer darb ve cerh mezkûrelerden naşi müte'essiren der akb vefat itmekle mezbûr Mahmud'dan şikayet olunup mucîb-i şer'isi .... ve bi'l-verâse ve bi'l-vesâye matlûbumdur deyu hâzire-i mezbûre Fatıma Hatun ile ma'en da'va eylediklerinde ol dahi cevâbında, farziye-i minvâl-i meşrûh üzere olunduğunu ikrâr ve itiraf etmeğin mucîbince tamam deyne ecel olan .... müteveffâ-yı mezbûr Ahmet Âli ile vakt-i mezkûrede husûs-ı mezkûr için birbirleriyle tekellüm iderler iken .... bulunan iki adet kurşun nâmlu tabancasını hareket ider iken tabanca-yı mezkûre fi'il-i mezkûremden naşi gayr-i kasd hata'en ateş alıp derûnunda bulunan kurşunlardan biri

müteveffâ-yı mezbûrun arkasının .... dirhem şer'i gümüşün sülüsü olan üç bin üç yüz otuz üç dirhem ve sülüs dirhemîni işbu tarih itibâren

Bundan bir sene tamamında ve diğer sülüsü olan üç bin üç yüz otuz üç dirhem ve sülüs dirhemîni, ikinci sene tamamında aher sülüsü olan üç bin üç yüz otuz dört dirhem ve sülüs dirhemîni, üçüncü sene tamamındaki Mehmed'den üç sene ..... müdde'i asil ve vasî mezbûr Abdurrahman ile hâzîre-i mezbûre Fatıma Hatun muvâcehe ve ..... edâ ve teslîme kâtil .... Mahmud'a tenbîh olunup, kâtil mezbûr hakkında ceza'i kanûniyesi idâresi zuhûruna değin medine-i mezkûre mahbesinde tevkîf olunduğu vaki' hâl bi'l-iltimas. 27 Za (12)76

3333

3333

3334

10000

sol tarafından isâbetle darb ve cerh, memesinin üzerinden bu'ud ve diğer kurşunları kolunun dirseği üzerinden isâbetle darb ve cerh ve dirseği bir miktar yarılıp ve hisler darb ve cerh mezkûrlarından naşi sâiren der akb ve kap (?) eylediğini tabi'an ve kâtiyen.

Sayfa No/Belge No: 42/107

Belgenin Konusu :Cinayet

Belgenin Târihi : Tarihsiz

Adana kuralarından Karayusuflu Karyesi sâkinlerinden iken bundan akdem ber vech-i ati kâtil ve fevt olan Âli .... verâseti ve veche-i menkuha-i metrukesi Zühre binti Hasan nâm hatun ve bâbası mezbûr Ahmed'e ve vâlidesi .... binti Âli nâm hatuna münhasıra olduğu bundan akdem da'va-yı sahîha zımnında şâhidin-i mu'adilin şahâdetleriyle ber nehc-i şer'i sabit ve subût-i verâsetlerine hükmi-i şer'i lahak olduktan sonra eb mezbûr Ahmet meclis-i kebirinde makud ve meclis-i şer'i nevire zikr-i ati husûs-ı zımnında ba buyruldu. hazreti mutasarrıfı imza olunan Medine-i mezbûre Karalar Mahallesi sâkinlerinden Zenci Hâcı Ahmed bin Habib bin İdris muvâcehesinde, zatları karye-i mezbûre ahâlilerinden Mehmed bin Âli ve diğer Mehmed bin Vahap nâm kimesneler .....ma'rîfetiyle ber vech-i dam mezbûrân Zühre ve Fatıma hatunlar hâzır olduğu hâlde mevrusûmuz müteveffâ-yı mezbûr Ali, sene-i sâbıka yani 76 senesi zilhicce eş-şerîfenin 13. gecesi karye-i mezkûre hâricinde, Kayıklı Mezrasında ka'in taht-ı tasarrufundan bir kıt'a tarlanın derûnunda vaki' buğday harmanımı muhâfaza itmek üzere oğlum müteveffâ-yı mezbûr Ali, iki nefer harman-ı mezkûrda nevm hâllerinde iken mezbûr Hâcı Ahmed ve işbu hâzırın bi'l-meclis Zenci Sâlih bin Abdülaziz bin Abdülhamid ve Mustafa bin Hasan ve Hâcı Bilâl bin Adem ve gaib ani'l-meclis Abdullah beş nefer refikleriyle leyle-i .... nisfide harman-ı mezkûrede mevcut bulunan meram tabir olunur saman .....harman-ı mezkûre duhullerinde oğlum müteveffâ-yı mezbûr Âli .... Ahmed refikleriyle beraber harman-ı mezkûre duhul vakif olduğu anda kalkıp tutmak için kendi refiklerin nida eylediğinde, mezbûr Hâcı Ahmed refikleriyle beraber firâr idüb oğlum mezbûr Âli tutmak için mezbûrunlarının arkalarına hücum idüb kovalâr iken Medine-i mezbûre kuralarından ..... karyesi civarında Medine-i mezbûre ahâlisinden gaib ani'l-meclis Yegen Ağa'nın çiftliği tarîk üzerinde oğlum müteveffâ Âli mezbûrun işitüb, mezbûr Hâcı Ahmed yedinde bulunan kurşun

nâmlu tabanca mevrusûmuz oğlum müteveffâ-yı mezbûr Âli amden endaht itmekle tabanca mezkûr derûnunda bulunan kurşun mevrusûmuz oğlum müteveffâ-yı mezbûr Ali'nin sol küreğinin altına isâbetle darb ve cerh ve kendinden nüfuz birle mevrusûmuz oğlum müteveffâ mezbûr Ali mezbûr Hâcî Ahmed..... cerh mezkûrundan naşi oğlum Âli derûnunda ol mahâlde müte'essiren vefat itmekle mezbûr Hâcî Ahmed'e .... olunması matlûbumdur deyu hâzır-ı mezbûrân Zühre ve Fatıma hatunlar ile ma'en da'va ittiklerinde, mezbûr Hâcî Ahmed dahi cevâbında.....Medine-i mezkûre kuralarından Yerdelen Karyesinden refikleri hâzırın mezbûrun ...

Sayfa No/Belge No: 43-1/108

Belgenin Konusu :Eslıha Hakkında Mektup

Belgenin Târıhi : 8 B 1263/22 Haziran 1847

İnayetlü atufetlü sa'adetlü efendim hazretleri asliha hakkında mektub-ı sami

Şevket me'ab-ı cenâb-ı mülûkânede, memâlik-i mahsura-i şâhânenin her bir mahâl ve mevaki'inde emniyet-i kâmilenin istikmâli zımnında .... ve tabi'adan esliha istimâli lâzım gelen kesânın küfelaya ve batılaya(?) hamil olduğu eslahanın cins ve adedini ve yine tezkire-i mahsûsa i'ta ve bu misilli kesane tesadüf iden harita me'mûrları tarafından dahi esliha tezkereleri ..... olunarak kefaletle tezkere ibraz edemediği hâlde serseri ma'kulesinden demek olacağından icâbının icrâ kılınması .... me'mûrin-i devlet-i âliye taraflarına mukaddemce bi'l-hâzırın işar olunmuş idi. Çünkü silah taşıma tamimem memnu hükmünde olduğundan esliha istimal iden şahıs her kim olursa olsun bulunduğu şehir ve kaza ve kura imam ve muhtarlarının kefaletlerini ..... memhur âlem ve haber getirerek kürsi-i eyâlet sekinesinden ise harita sergerdeleri tarafından ve ka'imakâm ve mahfil ve müdir ..... evliye ve kaza ahâlisinden ise me'mûrin mumaileyhim cânibinden mezkûr ilmühaber ahz ve senet hükmünde tevkîf hamil oldukları eslihanın cins ve adedini ve ashâbının esami ve eşkâli ve şöretini munzam tezakir i'ta içinde bir cerîde-i mahsûsaya kayıt ve imla olunup tezakir-i merkûmeye bir sene müddet tahsis olduğđu cihetiyle ticâret veyahûd ..... za'if ve maslahatla velhasıl musallah olarak taşraya gidenlerin her hangi şehir ve kazada tezkerelerinin müddeti munkaziye olursa ol mahâl me'mûru tarafından ahz ve sened makamında batılda hıfz olunarak mücerriden tezkire i'tasıyla şayet bu ma'kulelerden bir yerde bir gün uygunsuzluk zuhûr ider ise ol hâlde mes'ûliye mahfûz senede ki kefile racı olacağı ve hiç tezkere almayanlar kefil verebilir ise bulunduğu mahâlden tezkere virilmesi ve kefil bulamadığı ve etvar ve mişvarından bir güne efal-ı has olunmadığı sûrette fima bade tezkeresiz gezmemek ve mensup olduğđu mahâlden tezkere celp itmek üzere tenbîhat-ı mukarriziye ve tekidat-ı icâbiye ifâsıyla salıverilip mezinne-i sui .....el-ahval ise ba tetkik keyfiyeti layıkıyla tahkik olunmadıkça edâ-yı ruhsat olunmaması ve zikr olunan tezkereler zabıt me'mûrları taraflarından yoklanacağından ve bunların okuyup yazmaları olmayacağından .... bir alâmet-i farika olmak için evrâk-ı sahîhaya yazılması sûretleri tezkere ve tesbit olunmuş minvâl-ı muharrer icâb-ı hâl senaveriden me'mûrin-i müşârünileyhim taraflarına beyân ve işar kılınmış .....zat-ı atifileri dahi muktezâ-yi fetanet-i zâtiyeleri üzere bilâda gösterilen usûlun ....ittihazıyla zira dade-i behiyelerinde kâ'in mahâl ve mevaki'de .... hilâf-ı hâlet vuku'a getirilmesi ..... mukteziyesinin istikmalına i'tinâ ve himmet buyurmaları

sibakında ka'ime-i senaveri tahrîr ve savb-i zatilerine ba's ve tesyir kılınmıştır. İnşa'allahu taala lede'l-vusûl ber vech-i muharrer himmet buyurmaları .... senaveridir. 8 B (12) 63

Tarih-i kayıt 23 CA (12)63 .....

Sayfa No/Belge No: 43-2/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 29 C 1263/14 Haziran 1847

.... olup bilâ vâris-i zâhir mürd olan Karabet nâm mürdin muhtelifatı emîn-i beytü'l-mal Bekir Ağa ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm ve Adana emvâli sandığına teslîm olunan kısım-ı cerîdesidir. 29 C (12) 63

.....	bedel-i muhtelifât		
guruş	guruş		
903	30		
Cem'an	_____		yekûn
	guruş		
	933		
Minhe'l	_____		ihrâcat
Mâliyye hazînesi	resmi kısmet	kaydiyye ihzâriyye	tellal masrafı
guruş	guruş	guruş	guruş
42	27	4	30
Sahhu'l	_____		bâki
	guruş		
	830		

Sayfa No/Belge No: 44/109

Belgenin Konusu :Gülek Madeninın İhalesi

Belgenin Târihi : 26 B 1263/10 Temmuz 1847

Gülek Ma'deni Hakkında Fermân-ı Âli

Düstur-ı mükerrem müşîr-i mufahham nizâmü'l- âlem müdebbiru umûri'l-cumhuri bi'l-fikri's-sakıb, mütemmimu mehammi'l- enâm, bi'r-reyyi's-aib, mümehhidu bünyani'd-devleti ve'l-ikbal,müşeyyidü erkani's-sa'adeti ve'l- iclâl, el mahfufu bi sunufi avatıfı'l-meliki'l-ala hâlen Adana Eyâleti vâlisi Vezîrim Hasan Hakkı Paşa edâmallahu iclâluhu ve iftiharü'l-ekabir ve'l-ekârim camiü'l-mefahir ve'l-mekârim el-muhtazar bi-mezidi inayetü'l-mülkü'l-da'im rical-ı devlet-i âliyemden ..... mal müdiri Ahmed Bey zide uluvvuhu ve'l-iftihar el-emâcid ve'l-ekârim cami'i'l-mahamid ve'l-mekârim el-muhtazar bi-mezidi inayet ü'l-mülkü'l-da'im ma'lûm kapucu başlarından Tarsus ve tevabi'i ka'imakâmı Yakup dame mecîduhu ve küdvetü'l-ülemai'l-mu'ahhin umdetü'l..... el-mü'ahhidin na'ib ve müftizide ilmuhu ve mefahirü'l-emasil ve'l-akran aza-yı meclis ve vücuh-ı memleket zide kadrumum tevki'i refi'hümâyûnuma vâsıl olacak ma'lûm ola ki mâliyye hazîne-i celîlesi tarafından zabt ve idâre olunan Tarsus Sancağında Gülek Boğazı'nda kurşun madeni hümâyûnumun işbu (1)263 senesine mahsûben ihâle lâzım gelmiş olduğundan maden-i mezkûrun germiyet vechiyle hüsnü imal ve idâresine külliyetli kurşun istihsâline ve tekiye-i

vâridâtına nâsb nefis-i ihtimâm ve dikkat kılınmak şartıyla sene-i mezkûre mahsûben sen ki vâli-i müşârünileyhsin uhde-i hamiyetine ber-vech-i emanet ibka'en bi'l-visâle me'mûriyetini havi emr-i şerîfim ısdarı me'adin ....meclisinden ba-mazbata inha ve ol vecihle tesvîyesi vükela-yı fiham saltanat-ı seniyyemden bi'l-fi'il umûr-ı mâliyye nâzırı destûr-ı mükerrerem müşîr-i müfahham nizâm nizâmü'l-âlem müşîr-i sadakad bendem İbrahim Hadım Paşa edâmallahu ta'ala iclâlehu tarafından ba takrîr arz ve enabirle keyfîyet hakpa-yı hümâyûn-i şâhâneme istizân olunarak ol vecihle icrâsı husûsuna emr-i hümâyûn şevket makrun şâhânem şeref südur olmuş olmağla muktezâ-yı .... üzere maden-i mezkûru sene-i merkûme Martı iptidasından Şubatı gayetine değin tarafından ta'yîn olunan müdir ma'rîfetiyle .... kâmile ..... cevher ihrâc ettirerek germiye veçhiyle imal ve idâre birle husûsa gelen kurşunun pey der pey darphane-i ..... cânibine irsâline ve maden-i mezkûrun bir vıfk-ı matlup-ı şâhânem hüsnü idâre ve imarı husûslarına nisar nakdine gayret ... hi'tamında nizâmı mucîbince bi'l-cümle irâd ve masarifatını mübeyyen lâzım gelen defteri bi't-tanzîm mâliyye hazîne-i celîlesi tarafına irsâl ve takrîrine .... eylemek fermânım olmağın me'mûrin ki muhtevi işbu emri celil el-kadrim isdâr ve tesyâr olmuşlar imdi keyfîyet-i idâre-i seniyye-i şâhânem ma'lûm himmet melzumun oldukta ber minvâl-i muharrer amel ve hareket birle ifâ-yı lâzım meham-ı şinâs ve hamiyet-i mezid i'tinâ ve sarf-ı ruyet eyleyesin ve siz ki mal müdiri ve ka'imakâm vesâir mumaileyhimsiz .... emr-i şerîfim sizin dahi meczumunuz oldukta maden-i mezkûre muktezâ olan kömürü getirin velev ezman-ı sâirenin sürât-ı tertîb-i husûsa.... mezid-i ihtimâm ve dikkat eylemeniz bâbında fermân-ı âlişânım sadır olmuştur. Buyurdum ki:

Vusûl bulanda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref yafte-i sudûr olan fermân vacibü'l-etba' ve lâzımü'l-imtina mazmun i'ta'at makruniyle amel ve hareket eyleyesiz, şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfime itimat kılınız. 26 B 1263

Sayfa No/Belge No: 45/110

Belgenin Konusu :Kaimakamın Eşyaları

Belgenin Târihi : 19 M 1263/ 7 Ocak 1847

Ka'imakâm Mehmed Bey'in eşyasının ber vech-i ati kaydı.

19 Teşrinevvel (1)264

...140	arkam	iştirak-ı bargir	kısrâğ	esb	milûkat-ı makarridat
	4274	1	1	1	eşyâ'-yı mütenevvi
	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
	8013	4100	1300,	650	1368

İki mah zarfında
terakim itmiş....

guruş
2700

İmam nevade Abdullah
Efendi'den

guruş
1000

.....
15

guruş
85

.....
.....

Gerdan Karyesinden Nikola bezirgandan
tahsîl guruş

	guruş 50		guruş 8800		385
Yüzbaşı Yahya'dan	30	susam kile 67	 120	hinta kile 21	şair kile 29
	guruş 130	guruş 8040		guruş 1308	guruş 1305
darı	guruş 15	Kolağası Bekir Ağa'da guruş 2500	tahsîl için zirde muharrer mubayi' olunan bargir füruhat guruş 338		
Der Âliyye'ye sipariş itmiş olduğu harç bahası ta'yinat Yüzbaşı Refed Ağa	guruş 200		Mir mumaileyhin kırk günlük bedelinden ayrıca Bekir Ağa'ya teslimat guruş 970		
Gerdan Karyesinde saman yük	80	mir muma-ileyh mesarifi için Beyrut'dan ahz olunan guruş 1000			
Yekûn	guruş 54200				
Mumaileyhin etraf ve esnafa deyni ve masarifi:					
Hâcî İlyas	.... guruş 106	Bezılık Bezirgan deyni guruş 4830	tabur sandığına deyni guruş 6028	Evkâfçı Hoca'ya guruş 100	
Musûllu Abdullah Ağa'ya teneke ve hasır bahasından	guruş 552		Kolağası Bekir Ağa ma'rîfetleriyle harmana nanhuş ve lahm vesâir mesarif-i ba defter müfredât guruş 1064		
...İlyas ..... deyni		Abdullah hayati saat bahasından deyni guruş	füruht olunan hayvanât ve eşyâ'nın tellâliyesi guruş		

34	300	315
Nefer Ahmed'e Mushaf-ı şerîf için deyni guruş 40	Cerrahbaşı Mehmed Efendiye ceket bahası guruş 80	Tarsuslu Lütfullah bezirgan hâzire bahasından guruş 195
Menemenci ..... deyni guruş 104	....Ağa'ya Bekir Ağa akçe... 67	mu'arrıza-i Tarsus'da zuhûr iden deyni guruş 785
Tarsus'ta Yafalı Miha'il bezirgandan işтира itmiş olduğu erz urub 20 guruş 7918	mir muma-ileyhin nişânından dolayı sagîrmane olmağa ...müşîriye gönderilen guruş 550	
Adana'ya tabi Gerdan Karyesinden matlûbu için gönderilen çavuşlara ücretleri mekare, 11 guruş 149	Mumaileyhin şa'ir tahsîli için bey' olunan bargir deyni 1 guruş 370	
Bargir mezbûrun mezarif mesarif guruş 153	mekulâtı için nakl ve bahası guruş 14	torba susam mezbûrun kiyal ve hamâliyye guruş 69
salnâme guruş 12	fûruş olunan hayvanât ve eşyâ'-yi miri akçası guruş 194	
Hakim Efendi'ye resm-i kâlemiye virilen guruş 314	.....tacdîm olunan akçenin vazı' için	

guruş
8

zâhire vaz' için mağaza icarına guruş	20	Gerdan Karyesinden saman vaz' için icare guruş	150	dokuz külek susamın kirası guruş	6
---	----	---	-----	--	---

varaka-i sahîhaya verilen guruş	9	hakpa-yı müşîr-i efhamına takdîm olunan mebâliğ-i ücret-i posta guruş	609
------------------------------------	---	---	-----

Meblâğ-ı mezbûrun tahrîri için ücret-i posta guruş	21	Tarsus'ta fırıncı değirmenci deyni guruş	1000
--	----	--	------

Kolağası Bekir Ağa'nın mir mumaileyh terkikan Beyrut'a ve Beyrut'tan Der Âliyye'ye
nevliye-i sefine ve karantina masarifi ba defter-i müfredât

guruş
3851

Yekûn
41022

guruş	
54200 vâridât	20
<u>41022</u> mesarifât	<u>39</u>
13177	21

Sayfa No/Belge No: 46/111

Belgenin Konusu : Pazarcıoğlu'nun Zayi Olan Tezkiresi

Belgenin Târihi : Tarihsiz

Adana Eyâleti gümrük me'mûru Şakir Efendi varid olan arifesinde muharrer
husûsatın keyfîyeti.

Adana sâkinlerinden Pazarcıoğlu nâm zimminin Der Saadet'ten nakl eylediği
yitmiş bir bin üç yüz otuz sekiz adet lülenin icâb-ı .... olunan tezkireyi zayi eylediğini

...eylemiş olduğuna ve bu ma'kule reftiyye tezkiresi olmadığı sûrette resm-i gümrük mutâlebesi usûlünde .... mezkûrun icap iden reftiyye tezkiresini Der Saadet'ten getirmek için de mersûme yirmi bir gün mehil virilmesi müddet-i merkûme tekmîlinde otuz bin .... kusuru bulunan kırk bir bin dokuz adet bu senenin tezkiresi olduğundan icap iden rüsûmatın tezkiresinde izhar .... itmekte ...

Sayfa No/Belge No: 46/112

Belgenin Konusu :Adana Gümrüğü

Belgenin Târihi : Tarihsiz

.....iden emtia ve eşyâ'larından bazılarının ashâbı yedlerinde reftiyye tezkiresi olmadan ve bazılarının yedlerinde olan tezkirelerinde .... emtianın ber mucîb-i tarife iden rüsûmat-ı gümrüğü mutâlebe olunmakta ise de eşyâ'-yı mezkûrde darb olunan damgayı buruşte (buruşturarak) iderek rüsûm .... etmemekte oldukları.

Sayfa No/Belge No: 46/113

Belgenin Konusu :Basmadan Alınan Gümrük

Belgenin Târihi : Tarihsiz

Derûn-i Adana'da hasıl olup derûnunda sarf olunan sahtiyan ve basmadan gümrük ahz olunup fakat bir tüccâr yediyle taşraya giden basmanın mesarifiyenin ? çiftinde ötiden beri altmış pare alınmak mutâd-ı kadîmede bulunmuş ise de rüsûmat-ı mezbûrun el hâlet-i hazîhi tediyesinde ... olunmak.

Sayfa No/Belge No: 47/114

Belgenin Konusu :Evkaf Müdürlerinin Uyması Gereken Kurallar

Belgenin Târihi : Tarihsiz

Şerîfe mezbûre .... bilezik mesârifât-ı dammeye-i sâireleri zuhûrunda beş yüz guruşa kadar vâridât .... mezun olmak ve ziyâde masarifi olan zuhûrâta mesariflerini müdir bulunanlara, bi'l-ifâde anlar tarafından dahi bi'l-etraf olarak lüzûma göre nihayet 2500 guruş kadar ruhsat i'tasına müdir bulunanlar mezun olup daha ziyâde masarifi külliye ile vücuda gelecek ehem ve elzem olan husûsatı Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûna bi'-işmar ruhsat istihsâl iderek ma'rîfet ve nezâretine tesvîye ve icrâsına bezl ve hasıl-ı kudret ve bu sûrette mütevelliler taraflarından hud be hud masraf ruyetine cevaz gösterilmemek ve bu keyfîyetin cümlelerin ma'lûmu ve ilânından sonra .... ..leri olur ise bilâ ruhsat tanzîm itmiş olacağından hin-i muhâsebesinde kabûl kılınmak ve cevâmî'i şerîfe ve hayrat-ı sâire istihsâli husûslarına .... i'tinâ ve dikkatle nizâmât müessesenin kâmilen icrâ ve ifâsına mübâderet kılınması.

Sayfa No/Belge No: 47/115

Belgenin Konusu : Evkaf Müdürlerinin Uyması Gereken Kurallar

Belgenin Târihi : Tarihsiz

Ber-vech-i muharrer andan şerâ'it ve nizâmâtın harf be-harf icrâsına Evkâf-ı Hümâyûn ve Harameyn-i Şerîfeyn hazînelerinden mazbut ve gayri mazbut bi'l-cümle evkâf-ı şerîfenin mal icârâtlarından ve emvâl-ı makarre-i sâiresinden maada, hazîne-i

merkûmine a'id olan mahlûlât mu'amelâtı ve resm-i irâdı ve ferağ ve intikâlât ve maaş-ı muharrer ve harç-ı muhâsebâta vesâir kaffe-i vâridât-ı zuhûrât ve hasılât-ı vakı'adan nâsb ve ta'yîn kılınan evkâf müdirlerine tahsis kılınmış olan öşürleri mesârifât vakı'alarına gayri vâfi olacağından ba irâde-i seniyye-i mülûkâne bu defa humus hasılâtı müdir bulunanlara tahsis kılınmış olmasıyla hasılât-ı mezkûriden hüsn-i rızaları bi'l-ikrâr kûsûr hasılâtın hazîneteyn-i merkûmeteyn câniblerine tamamen ve kâmilen peyder pey irsâl teslîm olunması ve üç ayda bir defa hasılât-ı rafi'a-i mezkûrenin muhâsebe defterlerinin ba's ve tesyâr ve şerâ'it ve nizâmât müstahsene-i mezkûrenin mukâmir-i irâde-i seniyyenin hilâfı zinhar ve zinhar bir taraftan hareket vuku'a getirilmemesi husûsat-ı mezkûre hazîneteyn-i merkûmeteynin mesâlih manâsından olmak ve umûr-i hayriyeden bulunmak hasebiyle vulât-ı izâm ve defter-i darân ve hükkâm ve sâir taraflarından müdir bulunanlara mu'âvenât-ı icâbiyenin ifâsiyle icâbına göre cümlesinin vazife-i me'mûriyetlerinden ad olarak bir vakı'a-i matlûb-ı âli tesvîye esbâb ve vesa'ilinin istihsâlî husûslarına da'ima ve müsmeren bi'l-infak-ı mezid sa'iy ve dikkat kılınarak nizâmât-ı mezkûrun hâlelden vik'ayesi husûslarına cümle taraflarının i'tinâ ve dikkat olunması.

Sayfa No/Belge No: 47/116

Belgenin Konusu : Evkaf Müdürlerinin Uyması Gereken Kurallar

Belgenin Târihi : 5 CA 1261/12 Mayıs 1845

Bâlâ-i bülendde tezkâr kılındığı vecihle ba idâre-i seniyye taşralarda kâ'in bi'l-cümle evkâf-ı şerîfenin hüsn-i idâre ve ruyeti zımmında nâsb ve ta'yîn olunan müdirlerin yedlerine i'ta olunmak üzere cânib-i Nezâret-i Evkâf-ı Hümayûn'dan tebdilen ve müceddiden kâleme alınarak Meclis-i Valâ-yı Ahkam-ı Adliye'de bi't-tezekkür tensîp ve tasvîp kılınan tâlimnâme-i seniyye mucîbince İçil Sancağı'yla Adana Eyâleti'nde dahi evkâf-ı şerîfe husûsatı icrâ kılınmak üzere eyâlet ve livâ-i mezkûreye bu vakı'a ba emr-i âli nâsb ve ta'yîn olunan evkâf müdiri yedine i'ta kılınan layihâdır. 5 CA (1) 261

Habib es-Seyyid Mehmed

Sayfa No/Belge No: 47/117

Belgenin Konusu : Vakıfların Statüsü

Belgenin Târihi : 8 Z 1263/12 Kasım 1847

Bu vakı'a vürûd iden mektûb-i sami-i sûretiden Adana Vâlisi Osman Paşa Hazretlerine visâli

Efendim Hazretleri

Memâlik-i mahrûsa-i şâhânede kâ'in arazi ve sâiriden kadîm vakıf iken mü'ahharen ber takrip-i muhâkemden muhâsebe ahziyle mülkiyet sûretine konmuş olan mahâllerin şer'i şerîf ve meclis ma'rîfetiyle evkâf müdirleri oldukları hâlde keyfiyetleri gereği gibi bi't-tahkik olduktan sonra deyn verilen sahih ve sâirenin ahziyle ber mucîb-i nizâm-ı vakfiye vechiyle sened verilerek fakat bu vesîle ile zinhar tahkik olunmaksızın kadîm mülk olan mahâller hakkında vakıf mu'amelesi olunmaması ve geçen arazi-i miriye hakkında icrâ olunduğu misilli arazi-i vakfiyenin dahi bade zin anadan oğul ve kızına müsâviyen ve meccanen intikâliyle, ferağ ve intikâl harçlarının nizâmı üzere yüzde beş musakkafat harçlarının dahi kararları vechiyle ..... yüzde üç ve intikâlde

yüzde bir buçuk hisâbiyle alınması husûslarının evkâf me'mûrları yedlerinde bulunan lâyiha-i seniyyeye zeyl ve ilâvesi Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı devletlü Paşa Hazretleri tarafından ba takrîr beyân ve inha olunmasıyla keyfiyet Meclis-i Valâ ve umumide lede'l-tezekkür kadîmi ve hakîki vakıf olan mahâllere mülkiyet sûretinde hüccetler virilmek olmadığı gibi mülk olan mahâller için dahi evkâf me'mûrları tarafından muğâyir ta'limât temessük i'tası veyahud icâre ve mukata'a tahsis misüllü kılanlar hatta .... olmaması ve sâirenin istihsâlî varlığını vakfiyenin bâba ve anadan oğlu ve kızına meccanen ve mütesâviyen intikâliyle harç ve ferağ ve intikâl husûslarının ve kararlarının mezkûreye zeyl ve ilâve olunması muhassenût-ı arziye-i hazreti şâhânedan madud olacağından ber minvâl-i muharrer icrâ-yı iktizâsı bi't-tesbit lede'l-istizân seniyye-i cenâb-ı mülûkâne dahi ol merkezde ta'alluk ve şeref sudûr buyurularak mucîbince keyfiyet icâb iden me'mûrin-i Devlet-i Âliye'ye beyân be iş'ar kılınmış olmağla ...milleri dahi ber mucîb-i irâde-i seniyye iktizâ-yı mâlik-i icrâsı husûsuna himmet buyurmaları siyâkında şukka-i nisârdan terkîme ibtidâr kılındı. 8 Z (12)63 es-Seyyîd Mustafa

Sayfa No/Belge No: 47/118-119

Belgenin Konusu :Vasi Tayini

Belgenin Târihi : 2 B 1262/26 Haziran 1846

.... ahâlisinden olup ticâretle Adana'da sâkin iken bundan akdem fevt olan Derlamez(?)oğlu Seyyîd Ahmed Ağa'nın silb-i sagîr oğulları Yakub ve Mahmud'un bâbaları müteveffâ-yı merkûmdan muntakil mal muhafaza ve tesvîye-i umûrlarına ve ba Adana hakimü'ş-şer'i sağîran mezbûrânı infak ve eksaya ba hüccet-i şer'iyye vasî mansûbe vâlideleri Safiye Hatun'un işbu sene isnâ ve sittin ve mi'eteyn ve elf (1262) recebü'l-mürecceb guresinde muhâsebesi ma'rîfet-i şer' ile ve mezbûrenin vekîli ve ba hüccet-i şer'iyye nâzırı olan zevci Hamevi Abdullah Affan ve Musûllu Abdullah ve Arif Zahid fazîletlü Hüseyin Efendi hâzır-ı bi'l-meclis oldukları hâlde ber vech-i Hüseyin ruyet olundukda boş mahâl bi'l-emcedden sarf itmiş olduğu 1400 kûsür irâdından 500 gurusu harc-ı sahih virmiş olduğu kabûl ve maadası şer'an na-ma'kul (12)61 ve 2 senelerine mahsûben matlûb olan nafaka ve kisve ve bahaya mahsup olarak ol vecihle sağîran-i mezbûrânın ruyet-i muhâsebeleriyle sahu'l-bâki hisse-i irsiyeleri ve hâric .... dahi zuhûr idüb, kayd olunan eşyâ' ve zimemâtı ber vech-i ati zikr olunur. 2 B (12)62

120 sağîran mezbûrânın derûn-ı kısımda muharrer hisse-i irsiyeleri

018 meblâğ-ı mezkûrun ba devr-i şer'i bir senelik .... aşılmış olan

138

12140

00050

12090

Der zimmet Seyyîd Davud ba tahvîl

000 Aşıcıoğlu zimmiden ve Hamevi Mahmud'dan ba yed-i Abdullah'dan

Hamevi mehûz zimem

000 Dürzibaşı'dan ba yed-i seyyîd Davud mehûz zimem.

000 Murâd Bey'den ba yed-i Abdo Hamevi mehûz zimem.

155

010 altmış bir ve altmış senelerine mahsûben sağîran merkûmların nafaka ve kisve

130 bahâları vâlideleri hatun mezbûre ve zevci Hamevi Abdullah'a verilen minha. 000 Hakim Sâbık Efendi'ye hatun mezbûre ve nâzırları ma'rîfetiyle verilen harc-ı siyah minha.

130 der zimmet-i Seyyîd Davud.

010 altmış iki senesi receb-i şerîfe guresinden, bir sene-i kâmile ba der işâr ilzâm olunan murabahâsı zam olundu.

150 harc muhâsebe ve imza .... yetimlere bahş olundu.

15025 buçuk guruş sağîran-ı mezbûrânın hakları li-eb karındaşları muma-ileyh Seyyîd Davud zimmeti olup, meblâğ-ı mezkûr zimmetinde deyn-i sahîhası olduğunu beyân, işbu altmış iki senesi receb-i şerîfi guresi tarihiyle muvarrah bir kıt'a ve mumza ve memhûr tahvîl mumaileyh Seyyîd Davud tahrîr ve terkîm ve sağîran mezbûrânın vâlideleri ve nazîreleri Safiye Hatun ile ve diğere nâzır-ı atikleri .... yedlerine i'ta ve teslîm itmiştir.

.... bala iki senelik 1800 guruş nafaka-i mefruza ile 500 guruş harc-ı sahih mezkûru bi'l-tamam mezbûre Safiye Hatun ve merkûm Abdullah Affan hâla vasî-i sağîran-ı mezbûr Seyyîd Davud .... ve istibta-yı hak itmiş oldukları li ecli'l-beyân bu mahâle şerh verilmiştir. Fi şehri recebü'ş-şerîf.

.... mezbûrânın hâric-i ez kısâm-ı vâlideleri zimmetinde zuhûr iden eşyâlarıyla dâhil-i kısım-ı olunmayup, hariçde ve ğayride .... olan zimemâtları ber vech-i ati zikr olunur.

Kilim ..., çubuk gümüşlü bir mikdâr dirhem, maa kapak huşab tası,
2 2

kebir hamam tası su tası kazğan .... köhne fermâne bohça ...
1 1 1 1

Yorgan döşek yastık tesbih enfiye tabakası zenbur kıblenâme
3 2 3 1 1 1

Çuval sim yüzük Paşa Başer'iyye Ahmed Bey'de zimem
1 2 3000

Keşişoğlu Manuk zimide zimem
3400

Şuhûdü'l-hâl: Eşrâfdan hâzır-ı meclis bulunan şerâfetlü el-Hac Hamza Efendi, Arif Zâhid Fazîletlü Hüseyin Efendi, Musûllu Abdullah Ağa, Nâzır Abdullah Affan Hamevi.

Mezbûre sağîran .... vesâyâtan azl olunup yerine .... mumaileyh Seyyîd Davud ber vech-i şer'i vâsi nâsb ve ta'yîn ve üzerine hak-ı sağîrandan nafi .... mutala'asıyla mezbûre Safiye Hatun nazîre nâsb olunmuş ve merkûmâna nâzır olan Hamevi Abdullah Affan dahi .... nezâret-i mezkûre uhdesinde ibka ve takrîr kılınmış olduğu bu mahâle şerh verildi. Recep (12)62

Hurrire: es-Seyyîd Dervîş Ahmed Lûtîfi ğafare leh. el-mevla hilâfeti bi Medine-i Adana nâmakahu.

Sayfa No/Belge No: 48/120

Belgenin Konusu : Alacak- Verecek Davası

Belgenin Târihi : 12 B 1262/06 Temmuz 1846

Maruz-i da'i-i ....

Fi'l-asıl Kayseriye'de Talas mütemekkinlerinden Mihail veled-i İstel nâm zimmi Adana mahkemesinde huzûr-ı şer'de yine Talas mütemekkinlerinden .... eytâmlarının tesvîye-i umûrlarına taraf-ı şer'den mansûb vasîleri Tarsus sâkinlerinden işbu ba'isü'l-ilâm Şabân bin İbrahim ile tarâfîlerinde .... mersûm İstel'in kereste bahasından müteveffâ-yı merkûm Hüseyin Reîs zimmetinde yalnız 6240 guruş matlûbu olup bundan akdem Silifke ve Tarsus'da dahi merkûm ile huzûr-i şer'de lede'l-terâfi' ve'l-ısbât mebâliğ-i mezkûr bade'l-hüküm tereke-i müteveffâ-yı merkûmdan virilmesi vasî-i merkûme tenbîh olunmuş iken merkûm mahkûmi bih matlûbumdan 3500 guruş kıymetli Silifke'de dört adet hızar (?) ve Boğazağzı'nda olan kereste ve Taşucu'nda bulunan mağazayı bana temlik ve teslîm idüb sahu'l-bâki 22700 guruş alacağım kalmış olmağla meblâğ-ı mütebâki merkûme-i vasî merkûmun vazî el-yed olduğu tereke-i müteveffâ-yı merkûmdan alıvirilmesi murâdımdır deyu bade'l-da'va ve'l-suâl vasî-i merkûm cevâbında, fi'l-hakika müdde'i mersûm Silifke ve Tarsus mahkemelerinde huzûr-ı şer'de hâlik mersûmun kereste bahasından anifü'z-zikr 26242 guruş vasîleri olduğum eytâmın bâbaları müteveffâ-yı merkûm İskenderiyeli Hüseyin Reîs zimmetinde alacağı olduğunu bade'l-ısbât ve'l-hüküm meblâğ-ı mahkûmi bih merkûmdan yalnız 3500 guruş kıymetli Silifke'de dört hızar ve Boğazağzı'nda olan kereste ve Taşucu'nda olan mağazayı mersûma verilmiş ve bâki 22742 guruş matlûbu kalmış ise de müdde'i mersûm Mihail zimmi bundan .... müteveffâ-yı merkûm Reîs Hüseyin ile Tarsus'ta Mihail sud odasında vakt-i ruyet-i muhâsebelerinde bâbam hâlik mersûmun ve benim bey' eylediğim kerestelerin bahasını Hüseyin Reîs'ten tamamen ahz ettim ve merkûm Hüseyin Reîs bâki 1600 guruş deynim vardır deyu ikrâr ve eşhâd itmiş olmağla suâl olunup, mucîb-i şer'iden bi'l-vesâye murâdımdır deyu .... mersûm mematların lede'l-ıstintak külliyyen inkar itmekle dafi' vasî merkûmdan def' meşruasına mevakı'asına gelip üç... udul-i ahrar rical-i müslîminden Trabluslu İbrahim bin Musa ebi Şusi ve Hâlepli es-seyyîd Şeyh Mustafa bin Haşim nâm kimesneler li-ecli'-şahade meclis-i şer'a hâzırânın olup eser el-ıstışhad fi'l-hakika müddei mersûm Mihail zimmi geçen sene hâzırânın 20-21'i gününde Tarsus'ta Mihail sud odasında müteveffâ-yı merkûm Hüseyin Reîs muvâcehesinde vakt-i muhâsebelerinde bâbam hâlik mersûm Estelik ve benim bey' itmiş olduğumuz kerestelerin bahâlarını Hüseyin Reîs'ten tamamen ahz eyledim ve bâki Hüseyin Reîs'in 600 guruş deynim vardır deyu ikrâr ve itiraf idüb bizleri eşhâd eyledi. Bizler bu husûsa bu vecihle şahidleriz şahâdet dahi ıderiz deyu her birerleri vechi şer'i üzere edâ-i şahâdet-i şer'iyye eylediklerinde hafi ve celi lede'l-ta'dil-i ve'l-tezkîye-i şahâdetleri hayr-ı kabûle vaki' olmağın mucîbince müdde'i mersûm Mihail ber vech-i muharrer bâki 22742 guruş da'vasıyla vasî merkûm Şabân'a mudahâleden men ve def olunup mebâliğ-i mahkûmi bih merkûmeden temellük ve tesellüm itmiş olduğu 3500 guruş kıymetli kereste ve emlâk-i mezkûrenin vasî merkûme red ve teslîmine ve alâ mucîb-i ikrâr ve 1600 guruşu dahi vasî merkûma

edâ ve teslîme mersûm Mihail zimmiye tenbîh olunduğu ve mersûm zimmi mu'ahharen da'vaya ta'addi birle şâhidân-ı merkûman Hazirânın 20-21'inde üzerime üzerime ikrâr-ı şahâdet itmişler ise de ben ol vaki't Tarsus'ta bulunmayup, tarih-i mezkûrede ben Kayseriye'de olduğumu tevâtüren isbât iderim deyu iddia itmiş ise de müdde'asını isbâta beyyiniden şimdi acîz bulunmuş ve Kayseriye'den müdde'asına tevâtüren şâhid getürmek üzere istimhâl itmiş olup el-hak husûs-i merkûmede tevkîf-i meşru olmadığından mersûmun bilâ beyyine müdde'ası şer'an iltifâta şâyân olmadığı huzûr münîrânelerine ilâm olundu. Bâki el-emr ani'l-emr. 12 B (12)62

Sayfa No/Belge No: 48/121

Belgenin Konusu :Surre-i Hümayunun İhtiyaçlarının Karşılınması

Belgenin Târîhi : 25 B 1262/18 Temmuz 1846

Konya ve Adana ve Hâlep vâlilerine ve yol üzerinde vaki' mahâl ka'imakâmları ve nüvvâb ve müfti ve a'za-yı mecâlise hitâben emri âli kaydı.

Bi tevfkî ta'ala iska taraflarına hac-ı şerîf niyet-i hayriyesiyle memâlik-i mahrûsâtü'l- mâliki şâhânemden cânib-i Hicaz mağfîret tıraze zamle bend-i azîmet olan haccâc-ı müslîminin Şam-ı şerîf tarîkından Kabe-i maksûde i'zam ve izhâblarına ziyâde ikdam ve dikkat olunmak aksa-yı madeb-i mülûkânem olduğuna ve Harameyn-i Şerîfeyn ahâlisine ala vechü'l-mutâd irsâl oluna gelen surre-i hümâyûnum bu sene-i mübârekeye mahsûben vasî-i hazîne-i şâhânemden ihrâc ve rikâb-ı hümâyûn-i şâhânem kapucu başlarından bu defa surre-i hümâyûnum emîni nâsb olunan iftiharü'l- emâcîd ve'l-ekârim Dervîş Âli nâm müceddeye teslîmen haccac-ı hidayet minhaç ile beraber hemen Şam-ı şerîfe doğru i'zam olunmak üzere idüğüne binaen gerek surre-i hümâyûnum ve gerek haccac-ı müslîminin yollarda menâzil ve merâhilde gece ve gündüz muhâfazalarına dikkat olunmak ehemm meham vâcibü'l-ihimâmından olarak bu husûs-i hayriyet-i mensûsa zide kadruhuya mahsûs konakçı ta'yîn ve irsâl kılınmış olmağla siz ki vâli-i müşârünileyhim ve ka'imakâmlar vesâir mumaileyhim şer'iyye-i ta'ala surre-i hümâyûnum emîni mumaileyh ve kafîle mehâzım olan haccâc zevî'l-ibtihâc ebna-yı rahda ve menâzil ve merâhilde her kanğınızın zir-i idâresinde kâ'in mahâllere dâhil olur ise emîn ve mahfûz mahâllere kondurulup gecelerde muhâfazalarına sütun-i neferât ta'yîn olunarak gereği gibi muhâreselerine ve gider oldukta kezâlik neferât terfikiyle Şam-ı şerîfe kadar mashûben bi's-selâme bir birinize irsâl ve teslîm ve vusûllarını meş'ar-i cânib-i şer'den hüccet-i şer'iyyem ve surre-i hümâyûnumun emîni mumaileyhimden memhûr sened ahziyle der sa'adetime ba's taklarım bi'l-ittifâk ihtimâm ve dikkat eylemeniz fermânım olmağın tenbîhen ve ihtimâmen divân-ı hümâyûnumdan mahsûsen işbu emr-i celil el-kadrim isdâr ve konakçı mumaileyh ile tesyâr olunmuşdur. İmdi bilâda beyân olunduğu vecihle gerek surre-i hümâyûnumun ve gerek haccâc-ı müslîminin emnen ve sâlimen ve müreffehen ve müsterîhan Şam-ı şerîfe irsâl kılınması irâde-i âliyem muktezâsından idüğü ve bu vesîle ile muğâyir Tanzîmât-ı Hayriye-i Mülkiye ahâli ve taba'adan müft ve meccanen yem ve yiyecek mutâlebesi misüllü vaz'i dahâlet vuku''una rıza-yı hümâyûnum olmadığını ve surre-i hümâyûnumun dahi gerek yollarda ve gerek menâzil ve merâhilde muhâfaza ve muhârasası emrine takayyud ve ihtimâm olunmayup da muaz... musâmaha ve tekâsül vuku''una gelir ise bu bâbda vaki' olacak özür ve illet karin-i

kabûl olmayarak, müstelzim-i mes'ûliyet ve vahâmet olacağı ma'lûmunuz olduğda ana göre kemâl-i basîret ve intibah üzere hareket eylemesi bâbında fermân-i âlişânım sadır olmuştur. Buyurdum ki; vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref yafte-i sudûr olan fermân vâcibü'l- etba' ve lâzımı'l-ımtisâlin mazmun i'taat makruniyle amel ve hareket eyleyesiz. Şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe itimat kılasız. Tahrîren fi evasîti şehri cemaziyelâhir, sene isna ve sittin ve mieteyn ve elf

El-mahrusa-i Kostantiniyye,
ilâm olundu. Kayd-ı vaslî ileyna
25 B (12)62 23 B (12)62

Sayfa No/Belge No: 49-50/122

Belgenin Konusu :Gümrükler

Belgenin Târihi :2 RA 1262/ 28 Şubat 1846

Sûret-i gümrük

Hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki memâlik-i mahrûsa-i şâhânemden Dersaadetime tevârüd idecek emti'a ve eşyâ'dan nizâmi vechiyle hiçbir gümrükde resm-i gümrük tahsîl olunmayup .... rabt-ı birle hasbice tezkire verilerek sâir bi'l-cümle sevâhil gümrüklerde dahi birbirlerin tezkireleri muteber tutulması ve Derâliyyeme gelen eşyâ'dan gümrüğü .... zuhûr ider ise amel ve itibâr olunmaması ve senesi âherinde her bir vâridâtın başka başka olarak hasılât ve mesarifât vakı'asıyla her ne mikdâr temettü'ü .... bir akçası ketm ve ihfa olunmayarak defâtir-i sahîhası bi'l-takdîm sene-i âtiyesinde der-uhdesine tâlib oldukları hâlde bedel-i sâbika münâsibi mikdâr ...derlerine ve tâlib olmadıkları sûrette aher tâliblerine der-uhde olunması ve bir güne zarar ve ziyân iddia ve istida olunmaması .... ise havâle sem' itibâr kılınmaması ve muğâyir tasarrufa ve lâyiha ve teamül-i kadîm hareketle sizleri vuku'a getirilmemesi ve bir taraftan muğâyir-i .... âliyet hareketle iştikâ vuku'a gelüb ve vuku' bulunduğu ve bu bâbda mültezîmleri bulunanların muğâyir tarife ve lâyiha hareketleri .... irâde-i âliyet hüccetleri tebeyyün eylediği hâlde mes'ûl ve muateb olunması ve .... müfredesi vakit ve zamaniyle ta'ahhüdleri cânibinden ...nadiye ve ifâ olunması gümrükler hakkında kadîmi mü'essis olan şürûtu iktizâsından ve hububat yani hinta ve şa'ir ve alef ve kokoroz .... ve bunlardan mathun ve .... iskeleli bulunan şehir ve kasaba ve derûnunda rüsûmat-ı gümrük alınmadığı misüllü sâhilde vaki' olub .... kadîm olanlar bi'l-istisna fakat yine sâhilde bulunup, kara gümrüğü muhdes olan kazalara ahâli ve fukarânın mekûlat .... zarûriyeleri için bir mahâl-i aherden gelen ravğen-i sade ve zeyt ve şirğân ve susam ve pirinç ve asl ve pekmez ve penâyirden kadîm olan rüsûmat-ı ihtisâbiye ve rüsûm-ı atika-i sâirenin tahsîliyle rüsûmat-ı gümrük mutâlebe olunmaması ve rüsûm-i ihtisâbiye ve sâir ahzı na-mesbuk olan ...lar olduğu hâlde o ma'kule yerde rüsûm-i mezkûre talep kılınmaması ve rezak-ı mezkûre orada sarf ve fûrûhte olunmayub da ...cel el-ticâre bahren ve berren mahâl-i sâireye nakl-i emîn ve reftiye resm-i gümrükleri ber mucîb-i nizâm tahsîl olunup mukaddema hin ve devrinde semen olan rüsûm ihtisâbiyesi muhtesîbi tarafından ihmâli cânibine red kılınması ve bunlardan maada emti'a ve eşyâ'-yı sâire gümrüğünün .... vürud ve eşyâ'hurûcunda müessis olan nizâmât sâbıkası vechiyle istihsâl olunması husûsları Meclis-i Valâ-yı Ahkâm-ı Adliye'mde .... ol bâbda muta'allik olan irâde-i seniyye-i mülûkânem mucîbince te'sir kılınan nizâmi muktezâsından bulunmuş olduğuna binaen ol merkûme derûn emr-i

şerîfime lika'e i'ta olunan memhûr ve mumza bir kıt'a defterde muharrer olduğu üzere mâliyye hazîne-i celîlesinden .... İzmir meyve-i ter ve tevabi'i gümrüğüyle Ödemir ve Kemer Odmir ve Menteşe Sancağı'nda Köycegiz ve Burnaz ve Keleri .... ve Gökabad ve Birkiki ve Daraya ve Taraca ve Kerem ve Milas ve Burdem ve Nuliyân ve Karaabad ve Silenus ve Güzelhisar, Hamza kazaları ve Âliâğa Çiftliği gümrükleriyle zikr olunan Güzelhisar Kazası ihtisâb rûsûmu ve Küpcinez ve Burnaz Vaş ve Gökabad ve Birkiki ve Daviye ve Taraca ve Milas ve Sunulyan ve Karaabad ve Burdem ve Şernuy ve Ağerdus ve Üzümlü kazaları ihtisâb Ve Safla Sancağında vaki' Kuşadası ve tevabi'i ihtisâb ve kantar maa tevabi'i Söke Kazası ihtisâb-ı Vaş kazası damğa rûsûmatı ve maa Beyaz ve Tarsus ve İzmir gümrüğü .... ve lâyhâ ve te'amül-i sâbıkı vechiyle idâre olunmak ve maada gümrükleriyle rûsûmat-ı sâire-i mezkûre kezâlik .... ve lâyhâ teamül-i sâbıkı ve bu defa gümrükler hakkında karargir olan bilâd-ı muharrer nizâmî vechiyle zabt ve irâde kılınmak İzmir ihtisâb ve damğa rûsûmiyle İstanbul emenne gümrüğü mulhakatından olan İzmir efrenc gümrüğü ve mahâl-i sâire-i ma'lûma .... gümrükleri başkaca testir kılınan kılınan zabt-ı evâmîr-i âlişânımda münderic nizâmâtı mucîbince zabt ve idâre olunmak üzere .... sâbıkaları olan mebâliğ-i ma'lûmeye be her sene toptan vaki' olacak zemayimden her bir vâridâtın tahammülüne göre tahmîni isâbet idecek hissesinin limiti mahâllinde bi'l-tahkik ana göre müfredât defteri gönderilmek ve bir gün zarar ve ziyân iddia olunur ise hasbe'l-nizâm amel ve itibâr olunmayup reddiyle cevâb virilmek lâzım geleceği misüllü hilâf rıza-yı âlişânım ...gün hareketimin vuku'a geldiği ve hüsnü irâdeye muvafık olduğu hâlde çünkü gümrük ve rûsûmât-ı sâire-i mezkûrenin .... idâresi behemahâl evvelki ve belki ikinci senesinde haylıca masrafla vücuda gelerek bedel-i sâbıkından noksan bulacağı ihtimalına göre kendini zarardan ve bilâhare istirham ve tasdikdan rikabe-i müddet ihâlesi munkaziye olmadıkça bir gün zam teklifi ve sarf ve tahvîl ile ahire ihâlesi tecviz olunmayarak ve bu bâbda ta'ahhüdü dahi temîn olunmak için şerâ'it-i muharrere derciyle sarrafın tarafına ilmuhaberi virilmek ve .... kilitli olmasından dolayı güzeşte-i sâirinden vikâye-i musaadelice takasit ile ibkâsı tesvîye kılınmak şerâ'itiyle vâridât-ı mezkûrenin zaman zabıtlarına .... 62 senesinden itibâren üç sene-i kâmile ber vech-i maktu' zabt ve idâre olunmak üzere maa zam-i ma'lûm mikdâr bulan ve kompanya tarafatından kavi taraf idâresiyle sen ki muhassıl-ı mumaileyhsin, tarafınızdan talep ve kabûl olunmuş ve nizâm-ı ahir-i mezkûre nazaran marû'l-beyân gümrüklerden kadîm gümrük olduğu kayden dahi tebeyyün eylemiş ise .... sâire muharrerenin kara gümrüklerinin kadîm olup olmadığı bilinmemiş olduğundan eğerçi mezkûr gümrüklerde .... iskele olan mahâlde bilâd-ı muharrer olduğu üzere bir ekilden emti'a ve orada sarf ve fûruhte olanlardan resm-i gümrük alındığı ve kadîm kara gümrüğü olduğu hâlde erzak-i mezkûriden dahi İzmir ve sâir merkûme misüllü tarife ve lâyhâsı mucîbince resm-i gümrük istihsâl olunmak ve böyle olmayup ol mahâller 54 senesine değin rûsûmat-i gümrük alınmayup da müte'ahhiren ihdas olduğu hâlde gümrük ve mutâlebe olunmayarak rûsûmat-ı ihtisâb ve rûsûmat-ı ünfe sâiresi istihsâl kılmak lâzımeden idüğüne nisâr sûret-i defter-i mezkûrde ve bilâd-ı muharrer vâridât idâresi havi emri şerîfim isdârı bi'l-fi'il Umûr-ı Mâliyye Nâzırı düstur-ı mükerrerem müşîr-i mufahham nizâmü'l âlem .....şâhânemden istizâne olarak ol vecihle icrâ-yı iktizâ-yı tevessüle irâde-i seniyye-i mülûkânem .... ol bâbda şeref edâ-yı şerh ve sudûr olan emri hümâyûn şevket makrun şehriyârânem iktizâsı üzere keyfiyet-i Anadolu vâridât muhâsebesine kayd olunarak hazînece .... bi'l-icrâ vâridât için diğere edâ-yı şerîfim takdîri kılınmış ve

meblâğ bedelan mezkûre takasüm-i mu'ayyenesinde tamamen ve kâmilan tedîye ve teslîm olunmak üzere ahz olunan memhur ta'ahhüd senedi mâliyye hazîne-i celîlesinde hıfz ettirilen mezkûre dereceye taraf-ı mersûm tarafına ilmuhaberi verilmiş olmağla gerek olunan gümrüklerinden Adana ve Tarsus ve İzmir gümrüğüyle ol vecihle 54 senesine degin kara gümrüğü kadîm olanları taarrufe ve lâyiha .... sâbıkı ve maada ve evrâk dahi kezâlik taarrufe ve lâyiha ve te'amül-i sâbıkı ve bu defa ba irâde-i seniyyem bulan ni'tak tatbîkan ve tabi'a-i saltanât-ı seniyyemle düvel-i mutâhabe tüccârı haklarında mukaddemen tanzîm olan muahadeye tevfiķan sâlifü'z-zikr (12)62 senesinden itibâren üç sene-i kâmile tarafından hüsnü zabt ve idâre ve rivayet-i birle usûl ve nizâmının hilâfı ve taarrufe ve lâyiha-i seniyye menafi gerek ademlerin ve gerek tüccâr ve sâirleri câniblerine bir güna hâlat-ı tasarrufiye vuku'a getirilmemesi ve sâirenin istikmâline ikdam be-ğayret ve taarrüfe senedleri ziyâde gümrük ahzı caiz olmadığı misillü mücid-i ziyâde hasılât istihsâlına medâr olmak .... taarrüfe senedine noksan adede alınarak tüccâr bi'l-itma' mahâl-i sâire gidecek emtia ve eşyâ' bilâ mu'cib ol tarafa saydırılıb ber vech mahâl-i sâire gümrükleri hasılâtına kesr-i iras etdirilmesi dahi rıza-yı şâhânemîn muğâyiri olarak ol sûrete ber vech-i tecviz olunmayacağından mezid .... ve mubaadetle ana göre dirayetmendân ve müstakimane harekete ala'l-devam o ma'kule hâlat ğayri .... vuku'a gelmemiş mübâderet ilk fermânım olmağla zabıtla .... işbu .... el-kadrim isdâr ve i'ta olunmuşdur. İmdi keyfiyet mevsuk olarak zikr olunan gümrüklerden Adana ve Tarsus ve İzmir gümrükleri olup elli dört senesine degin kara gümrüğü kadîm olanları taarrufe ve lâyiha ve teamül sâbıkı ve maada vâridât dahi kezâlik taarrufe velâyiha ve te'amül sâbıkına ve bu defa meşk olan nizâm-ı seniyyem iktizâsına tatbîkan ve mu'ahadeye tevfiķan sene-i merkûme martı ibtidasından itibâren üç sene-i kâmile tarafınızdan ber vech-i maktu' hüsnü zabt ve idâresiyle eşyâ'-yı lâzıme-i kâr güzârı ve .... ihtimâm ve dikkat ve zinhar şerâ'it ve nizâm-ı muharrere ve taarrufe ve lâyiha ve te'amül-i sâbıkının hilâfı bir guna dahi ve hâlat-ı vuku''unu tecdiyiden Bedâyet tavakki ve muba'adet ve her bir vâridâtın tahmîne göre tahmîni isâbet idecek hissesinin geçiş mahâllinde bi't-tedkik ana göre müfredât defterini sürât irsâline mübâderet edesiz ve sizi muhatîbun müşâr ve sâir mumaileyhimsiz sâlifü'z-zikr vâridâtın sene-i merkûmiden itibâren şerâ'it-i muharrere üzere üç sene-i kâmile mumaileyh uhdesine ihâle olunduğu meczûbunuz oldukda umûr-i me'mûresinde tarafınızdan lâzım gelen saadetlü ve mezâhirinin kâmilan icrâsına ve fevr-i i'tinâ ve sarf-ı ruyet ve tearrüfesinden ziyâde ve noksan-ı resm-i gümrük alıvırlmemesi ve şerâ'it ve nizâm-ı muharrerenin biğayr-i icrâsına siz dahi nezâret ve dikkat ve muğâyiri hareketden tavakki ve biha niyet eylemeniz bâbında fermân-ı âlişânım sadır olmuşdur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref yafte sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittiba' ve lâzımü'l-imtisâlimin mezfûta ita'ata ve makruniyle amel ve hareket eylesiz ve şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timât kılasız. Tahrîren fi yevmi's-sani min şehri rebu'l-evvel sene isna ve sittine ve mieteyn ve elf

Mahrûsa-i Kostantiniyye

Sayfa No/Belge No: 50/123

Belgenin Konusu :Ramazan Ayı Başlangıcı

Belgenin Târihi : 1 N 1262/ 23 Augustos 1846

Ğurre-i Şabân-ı şerîf, Cuma gününden olduğu bade's-subûtu'ş-şer'i istikmâl-i iddet-i Şabânü'l-mu'azzam ile yevmi ihda aşere min Ramazan olup nâs-ı kadîm ile ilân olunduğu bu mahâle kayd ve beyân olundu.

An yevmi ahad Ramazan, sene 62

Sayfa No/Belge No: 50/124

Belgenin Konusu : Bayram

Belgenin Târihi : 1 L 1262/ 22 Eylül 1846

Ruyet ve subût olunamadığı cihetle tekmîl selâsin şehri siyâm ile ğurre-i Şevvâlü'l-mükerrrem yevm-i salı olup mübârek iydi şerîf fıtır Salı günü olduğunu nâsa ilâm ve ilân için ber ma'nen ve taraf-ı zâhirü'ş-şeref cenâb-ı asfâya ilâm olundu.

An yevmi Salı Şevvâl, sene 62

Sayfa No/Belge No: 51/125

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 5 S 1262/ 2 Şubat 1846

.... aşiretinden Rışvan Aşireti ahâlisinden olup Hâleb tüccâriyle, Hâleb'den .... derûnunda bi emrillahi ta'ala fevt olan Mehmed bin Hasan bin Hâlid nâm kimesne hâli hayatında iken muhâllefâtını cânib-i vilâyetde olan vârisleri zevcesi Gülistan .... Zeynep nâm kimesnelere isâl ve teslîme emmizâdesi Ömer bin İbrahim nâm kimesneyi vasi ta'yîn itmiş oduğu ber vıfk-ı şer'i emîn-i beytü'l-mâl Mehmed Ağa muvâcehesinde .... Muhâllefât-ı mezkûr Emîn mumaiyleh ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm ve vâris merkûma teslîm itmek üzere vasî merkûma aynen teslîm olan muhâllefât cerîdesidir. 5 S (12)62

celeb deve

adet

6

guruş

3500

Minhe'l _____ ihrâcat

Mâliyye hazînesi rüsûmu

guruş

1572

resm-i kısmet

guruş

100

kaydiyye ve ihzâriyye

guruş

15

karantinaya verilen

guruş

30

ücret-i me'mûrin

guruş

50

Sahhu'l _____ bâki

guruş

3105

Vasî merkûma teslîm olundu.

Sayfa No/Belge No: 51/126

Belgenin Konusu :Tuz Dükkanının Yağmalanması

Belgenin Târihi :9 Ş 1262/ 2 Agustus 1846

Maruz-i da'i-i devlet müşîrâneleridir ki

.... hâzır Mihail, Çobanoğlu Murâd kulları huzûr-i asâfânelerinde .... derûn-i arzihâlde muharrer el-isim Nezir Ağa bendeleriyle bi'l-muvâcehe terâfi'lerinde .... Beylan'de Payas nâm mahâlde vaki' tuz mağazamı merkûm Nezir Ağa beni kovup .... kaldırup fuzûli zabt idüb mağaza derûnunda mevcut olan yüz altmış üç kantar tuzumu bey' ve itlaf itmiş olmakla bundan akdem .... mezkûrde bundan akdem huzûr-i şer'de Ağa-yı merkûm ile bi'l-muvâcehe .... el-terâfi' ma'lûmü'l-kantar tuzdan elli kantar mikdârını mahâlleri .... aşâ'ire bey' ve fûruhte ile fuzûli istihlâk eylediğini ikrâr ve maadayı inkâr itmiş olduğundan ikrârı olan tuz bey'i mezkûrun kıymeti olmak üzere ma'rîfeti şer'le ve inzâr ve rey .... şira ile 2319 buçuk guruşu ba Mihail mahûzum olmuş ise de maadasını dahi tazmîn olunmasını murâd iderim. .... bade'l-da'va ve'l-istinkâf maadayı külliyyen inkâr itmekle husûs-i mezkûru li-ecli'l-ısbât-ı ityan eylediği şâhidleri Ocaklı Karyeli Kôr İbrahim bin Hâlil ve Çay Karyeli Hâlil bin Hâlil ve Ocaklı karyeli Hasan bin Âli nâm kimesneler müdde'i mersûmun da'vasına mutâbık şahâdet edemeyüp .... mikdâr tuz der mağazada olduğunu ve Mustafa Bey? muhârebesinde yağma olduğunu nakr nakr bırakmış oldukları ve şahâdetleri hin-i kabûlde olmadığı hasebiyle mudde'i aleyh mezbûr Nezir Ağa üzerine şer'an bir nesne lâzım gelmemiş ve müddei mersûm Murâd bilâ beyyine bade'l-yevm mezbûr Nezir Ağa'ya bi vechi şer'i mu'arazaya mudahâleden külliyyen men' ve def'olunduğu ve müdde'i mersûm istihlâfa dahi celb olmadığı bi'l-iltimas huzûr-i asâfânelerine ilâm olundu. .... fi emr limen lede'l-emr. 9 Ş 62

İnha olundu

Adana'da seyyîd nişin-i şer'i mübin fazîletlü efendim

Şer'le ruyet ve keyfiyeti bi'l-ilâm tarafımıza ifâdeye himmet eylesesiz. 7 Ş (12)

62

Sayfa No/Belge No: 51/127

Belgenin Konusu : Tuz Dükkanının Yağmalanması

Belgenin Târihi : 9 Ş 1262/ 2 Agustus 1846

.... devletlerine maruz-ı bendeleridir ki

Nezir Ağa kulları bundan mukaddem bi-ğayri hak 163 kantar tuzumun üzerinde ademimizi tutub mağazanın üzerine oturup fûruhte ve zayı' itmiş olmakla ber nehc-i şer'i altı kantarını ikrâr ve maadasını inkâr itmiş olmakla şer'an Nezir Ağa'nın vaz'i yed ettiğini ityan beyyine lâzım gelmiş olduğundan şâhidleri getürmüş olduğundan Nezir Ağa'da olan da'vanın şer'le görülmesi .... emir ve fermân buyurulması bâbında arzihâlde hasanât oluna.

Çobanoğlu Murâd

Sayfa No/Belge No: 52/128

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi :19 Ş 1262/ 12 Agustus 1846

... Hasan Hakkı Paşa ... kudemanından olup bundan akdem fevt olan ... müteveffânın muhâllefâtı cânib-i beytü'l-mâla aid olmakla muhâllefât-ı mezkûr emîn ... ve Adana emvâli sandığına takdîm olan kısım-ı cerîdesidir.

19 Ş 62

...baha Borlu Hâcı Abdullah Ağa'da emanet

guruş	guruş
393	400

Saraç Hâcı Süleyman'da

mâhiyesi

guruş	guruş
175	130

Yekûn: 1098

Mine'l- _____ ihrâcat:

Mâliyye hazînesi rûsûmu	resm-i kısmet	kaydiye ve ihzâriyye
guruş	guruş	guruş
49	31	5

ücret-i me'mûrin

guruş
20

Sahhu'l _____ bâki

guruş
992

Müteveffâ merkûmun Nevşehir kuralarından Duyede Karyesinde sâkin olan zevcesi Fatıma Hatun kebire kızları Âliye ve Fatıma ve sagîre oğlu Osman nâm kimesneler tarafından muhâllefâtını farıza-i ba hüccet vekîl eyledikleri Mustafa nâm kimesne emîn tarafından me'mûr Mehmed Ağa muvâcehesinde mantuk-i hüccet isbât olunarak muhâllefâtının sandıktan vekîle virilmesine ilâm olundu. 2 B 62

Sayfa No/Belge No: 52/129

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 9 B1262/ 3 Temmuz 1846

Bor ahâlilerinden olup ticâretle Günhanı'nda sâkin iken bilâ vâris-i zâhir fevt olan Debbâğ Mustafa nâm müteveffânın muhâllefâtı emîn-i beytü'l-mal Mehmed Ağa ma'rîfeti ve ma'rîfeti şer'ile terkîm olan kısım-ı cerîdesidir. 9 B 62

Döşek çift	sahtiyan deste	defa deste	defa deste
13	4	4	2
guruş	guruş	guruş	guruş
1012	70	68	40

meşin deste

muhâllefât

kulan

3	8	
guruş	guruş	guruş
18	60	11

Yekûn: 1280

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliyye hazînesi rüsûmu	resm-i kısmet	ihzâriyye ve kaydıyye
guruş	guruş	guruş
49	35	5
techiz ve tekfin	tellâliye	ücret-i me'mûrin
guruş	guruş	guruş
44	34	30

Sahhu'l _____ bâki:
guruş
1081

Müteveffâ-yi mezkûrun verâseti cânib-i vilâyetde karındaşı Mehmed'e ve zevcesi Ayşe ve sağîre kızları Hadice ve Hanife ve Şerîfe'ye munhasıra olduğu subût-i şer' bulmakla merkûm Mehmed bi'l-vekâle ve bi'l-asale ba hüccet-i şer'iyye zuhûr edüb emîn-i beytül-mâl Mehmed Ağa muvâcehesinde subût bulmakla ber mucîb kısm-ı muhâllefât Adana sandığından verilmesine ilâm. 21 N 62

Sayfa No/Belge No: 52/130

Belgenin Konusu :Kaçan Evli Kadın

Belgenin Târihi : 9 N 1262/ 31 Ağustos 1846

Maruz-i dai-i devletleridir ki

... âli bendeleri Adana mahkemesinde huzûr-i şer'i şerîfde Neccaran Mahâllesi'nde Çaylıoğlu Abdullah nâm kimesne ile terâfilinde dokuz seneden berü zevce-i mankûhum olup bundan dört buçuk mah mukaddem vatan-ı asliyem olan Tarsus Sancağında Burtan kazasından firâren Adana gelüp nefsinin merkûm Abdullah ma'rîfeti şer'le tezviç iden işbu hâzîrül-meclis Fatıma binti Âli nâm hatun el-hâlet-i hâzîre taht-ı nikahında zevcem olmakla suâl olunup mucîb-i şer'isi icrâ olunması matlûbumdur deyu bade'l-da'va ve'l-istintak müdde-i aleyh merkûm Abdullah mezbûre hatunu tezvîcini ikrâr lakin müdde-i merkûmun mukaddemen taht-ı nikahında olduğunu külliyen inkâr idecek mezbûre hatun cevâbında fi'l-hakika ben müdde-i merkûm Âli'nin dokuz senedir el-hâlet-i hâzîre taht-ı nikâhında zevcesi olup bundan dört buçuk mah mukaddem zaruret nafakam için bu tarafa geldim ve zevcim yokdur deyu söyleyüp nefsimi merkûm Abdullah nâm kimesneye tezviç ve ol dahi tezevvüç itmiş idi deyu ikrâr itmiş ise de müdde-i merkûm Âli'den da'va meşrûhasına mutâbık beyyine talep olundukda ahrar-ı rical-ı müslîminden ve Burtan kazası ahâlilerinden Karacaoğlu Mehmed ve Durmuş oğlu el-Hac Abdulhâlim nâm kimesneler şahâdetleriyle ber minvâl-ı muharrer da'va bade'l-isbât ve'l-hüküm mezbûre hatun zevc-i sani merkûm Abdullah'dan tefrik olunup adeti münkaziye oluncaya degin

mezbûre hatun imam-ı mahâlle Mehmed Efendi hanesinde hapis ve tevkîfi icap itmekle ol vecihle imam merkûme tenbîh-i şer'i olunduğu huzûr-i mekârim-i mevfûr-i âlilerine ilâm olundu. Bâki emir limen lede'l-emr.

9 N (12) 62

Maruz-i kullarıdır ki

Bundan akdem dört mahdan berü firâren taht-i nikâhımda iken Adana gelüp hilâf-ı şer' üzere bir zevce varup bu kulları arayarak bu mahâlde bulmuş olduğumdan ehlim cariyenizle şer'an da'vamızın ihkakdan ve ecr... olunmuş emir ve irâde beytü'l-mal niyâzım bâbında arzihâle cesâret kılındı. Bâki el-emr ve fermân .... efendimizindir.

Âli

Şâhid Karacaoğlu Mehmed, hatun-ı mezkûrenin karındaşı oğlu olmasına admen ... oluncaya değin hatun merkûm Mehmed'e teslîm olundu.

Mübaşır Tüfenkçi ... Mehmed

Sayfa No/Belge No: 53/131

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 11 N 1262/ 2 Eylül 1846

... karyesinden Verdizâde'nin çift şeriki iken bilâ vâris-i zâhir fevt olan ekrad .... Zeyd nâm müteveffânın mahlûfatı emîn-i beytü'l-mâl Mehmed Ağa ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm ve .... alacağı mukâbelesine alâ vechü'l-karar teslîm olan beyân. 11 N 62

Müteveffâ-yı mezkûrun hasıl olan hintadan hissesi	Verdizâde'nin ba (metibesi)
kile	guruş
3	1440

İşbu hinta-i mezkûr Verdizâde'ye matlûbu yerine verilib.

Sayfa No/Belge No: 53/132

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 12 L 1262/ 3 Ekim 1846

Sugediği Mahâllesi'nde müteveffiye olan İmhan binti Osman nâm hatunun terekesine Oturakçı Hâcı Yusuf Ağa emîn-i beytü'l-mâl .... muvâcehesinde iddia idüb ve iddiası vechi üzere İsmail Efendi ve İbrıkçı usta Hasan şahâdet- şer'a gelip .... lede'l-istifta cem'-i tereke merkûm Hâcı Yusuf Ağa'ya virilmesi lâzım gelmekle emîn-i beytü'l-mâl ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le merkûm ....teslîm olan bilen. 12 L 62 Hacı Yusuf Ağa'ya

Köhne gömlek	köhne zar	köhne don	köhne fermâne	köhne yuhçur
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
6	7	3	4	2

köhne yatak	tencere	lenger	hamam legencesi	herti	hamam tası
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
10	5	5	10	10	5

mahâlle-i mezkûrede menzil

1

guruş

300

Yekûn: 370 merkûme verilmiştir.

Sayfa No/Belge No: 53/133

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 16 L 1262/ 7 Ekim 1846

Kargılı Karyesinde bundan akdem fevt olan Harputlu Osman bin Süleyman nâm kimesnenin karye-i merkûmede sâkin Hâcî Bezirganın oğlu Durmuş zimmetinde bi'l-tahvîl matlûbu olan 2050 guruşu ma'rîfet-i şer'le merkûmdan tahsîl mal müdiri devletlü Ahmed Beyefendi'ye teslîm olunup tahvîl-i mezkûr merkûm Durmuş yedine i'ta olunduğunu mübeyyin bu mahâle kayd olundu. 16 L (12)62

Meblâğ-i mezkûrema'rîfet-i şer'le vereselerine i'ta olundu.

Sayfa No/Belge No: 53/134

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 17 L 1262/8 Ekim 1846

Karye-i mezkûrede fevt olmuş olan Harputlu Osman bin Süleyman nâm müteveffânın verâseti cânib-i vilâyetde vâlidesi Fatıma ve hemşireleri Zeyneb ve Züleyha ve Elif nâm kimesneler ile emmisi oğulları işbu hâzır bi'l-meclis Hüseyin ve karındaşı Yusuf'a munhasıra idüğü emîn-i beytü'l-mâl muvâcehesinde subût-i şer'iyye bulup ve müteveffânın vâlidesiyle hemşireleri tarafından hisse-i vecibelerini kabza ba hüccet-i şer'iyye vekîlleri Hasan bin Turan nâm kimesne olduğu subût-i şer'iyye bulub ve müteveffânın emmisi oğulları Hasan kendi tarafından asâleten karındaşı tarafından vekâleti dahi subût bulmakla cânib-i beytü'l-mâlde mahfûz olan 2050 guruş merkûmuna verilmiş mal müdiri devletlü Ahmed Beyefendi Hazretleri tarafına ilâm olundu. 17 L (12)62

Sayfa No/Belge No: 53/135

Belgenin Konusu :Kız Kaçırma ve Cinayet

Belgenin Târihi : 19 L 262/ 10 Ekim 1846

Derdevlet mekine arz-ı dai-i kemîneleridir ki Vilâyet-i Anadolu'da vaki' Adana eyâletinde kâ'in Karakayalı Aşireti ahâlisinden olup, bundan akdem kâtilen fevt olan Abdil oğlu Abdullah ibni Abdullah'ın verâseti li-ümm sagîr er ve kız karındaşları Ahmed ve Mehmed ve Fatıma ve kebir Âli ben Abdurrahman ile li-ebeveyn emmisi Âli bin Hâcî Süleyman'a inhisârı bade'l-tahakkuk eş-şer'i sagîrun mezbûrların sarf-i şer'i şerîfden mansûb vasîleri ahi el-mezbûr Âli ve amm el-mezbûr Âli nâm kimesneler Medine-i Adana meclisinde makud huzûr-i şer'i müşîr vâcibü'l-tevkîrde yine aşiret-i merkûme ahâlisinden Hâcî Hasan'ın oğlu es-Seyyîd Molla Âli bin Mustafa nâm

kimesne muvâcehesinde asâleten ve vesâyeten üzerine da'va ve takrîr-i kelâm idüb bundan iki buçuk mah mukaddem mevrusûmuz katl mezbûr Abdullah Konya Eyâleti'nde kâ'in Ereğli Kaza'sına tabi Tomlu yaylağında ğanem rai ider iken merkûm es-Seyyîd Molla Âli bade'l-ğurub üzerine gelüp tüfenk kurşunuyla mezbûr Abdullah'ı göbeyinden biğayri hak amden darb ve ceth ve katl itmekle şer'an mucîbi olan kısas icrâ olunmak bi'l-verâse ve bi'l-vesâye matlûbumuzdur deyu bade'l-da'va ve'l-istintak müddei aleyh merkûm es-seyyîd Molla Âli cevâbında tarih-i mezkûrede kâtil mezbûr Abdullah Kara Mehmed oğlu Abdullah nâm kimesneyi maiyetine alup,ben taşrada bulunmuş olduğum hâlde hanemize gelüp teşhir-i silah iderek hemşirem Emîne nâm bâkireyi vâlidemiz yedinden cebren ve kerhen alup sürüp götürmüş ise de altı saat destûrunda hemşirem mezbûre kâtil merkûm Abdullah'ın yed-i tasallutundan ber takrib hâlas ve firâren hanemize vâsıl olmuş ve 15 gün destûrunda yaylak mezkûrde rai olunmakta olan koyun sürümûze gidüp, mahâl-i mezkûreye vardığımda kâtil mezbûr dahi ol mahâlde koyun rai itmekde iken hemen kâtil mezbûr sel silah iderek üzerime gelüp sizler üç karındaşlarsınız üçünüzü dahi telef idüb hemşirenizi alacağım deyu tabanca endahtıyla beraber bıçağını çeküp katl kasdiyle üzerime hücum etdiğinde firâra mecal muhâl olup mezbûrun yedinden aher gün bir vecihle hâlas olmak mümkün ve mansur olmadığı muhakkak olmakla ben dahi muhâfaza-i nefsim için bi'l-mukâbele fi'l-vaki' tüfenk kurşunuyla mezbûr Abdullah'ı darb ve katl itdım deyu ba-tarîk-i def' tav'a ikrâr itmeğın kâtil merkûmun def'ine meşrûha-i mezkûresi müddeiyan-i vârisân-ı mezbûrlardan istintak olundukda cevâblarında fi'l-hakika mevrusûmuz kâtil mezbûr Abdullah kâtil merkûmun hemşiresini tarih-i mezkûrede vakt-i seherde hanelerinden kaldırup getürmüş ve bir saat mesafe bir mahâlde mezbûr Abdullah uykuda iken mezbûre firâre olup yine hanelerine gelmiş olduğunu ilmimiz lahık olmuş ise de kâtil mezbûrun mahâl-i mezkûrede kâtil merkûma tabanca endahtı ve bıçak çekerek üzerine hücum etdiği ma'lûmumuz değildir deyu inkâr etmeleriyle vaki' kâtil merkûmun ber minvâl meşrûh def' mudafa'asına mutâbık beyyine talep olundukda adul-i ahrar-ı rical-i müslîminden ve aşiret-i mezkûre sâkinlerinden olup mahâlleleri ahâlilerinden hafî ve celli ani'l-tadil ve'l-tezkîye adl ve makbulü's-şehâde idükleri ihbar olunan Hâcı Sarı'nın oğlu Abbas bin Hâcı Mehmed ve Hâcı Ahmed bin oğlu Mustafa bin Ahmed nâm kimesneler şahâdetleriyle vaki' kâtil merkûm Molla Âli minvâl-İ muharrer üzere def'i müddeasını huzûr-i şer'i ma' kud-i mezkûrde bi'l-muvâcehe vech-i vecihe-i şer'i üzere isbât etmeğın ketb-i feteviyeye lede'l-muracaat .... "iza şehru ala reculi silahe fe katelehu ev katlihi ğayrihi vakaa anhu fela yucibu bi-katlihi şeyün ve innema vecebe ve ennehu vakaa el-tazarreru an nafsıhi vâcibun" nakl-i şerîfesi mucîbince kâtil-i mezbûr Abdullah'ın demi hider olup kâtil merkûm Molla Âli üzerine şer'an dem ve diyete muta'allık bir nesne lâzım gelmeyüp müddeiyan mezbûrân bervech-i şer'i müddei aleyh kâtil merkûma mudahâle ve muarazadan men ve def olunduğu evhad-i vaki' el-hâldır bi'l-iltimas paye-i serir-i a'laya arz ve ilâm olundu. Bâki emr ü fermân hazreti min levü'l-emrindir. Hürrire fi'l-yevm el-tasi' ve'l-aşere min şevvâl el-mükerrerem sene isna ve sittine ve mieteyn ve elfün (19 Şevvâl 1262).

El-abdu'l-dai lil-devleti'l-âliye .... es-Seyyîd Derviş Ahmed Lütfi el-mevâli'i bi-medine-i Adana.

Husûs-i mezkûre için taraf-ı zi-şeref cenâb-ı asefiye dahi ilâm olundu.

Sayfa No/Belge No: 54/136

Belgenin Konusu : Tapu Rüsümü

Belgenin Târihi : 15 L 1262/ 6 Ekim 1846

Meclis-i muhâsebe müşîri devletlü .... Hazretleri tarafından tapu husûs-ı vurud iden sûret-i mektûb.

Devletlü atufetlü aleyhim mekâr...efendim Hazretleri

Tanzimat-ı hayriye olan mahâller kasaba ve kurasında mustahak tapu olan yerler ol kasaba ve karye muzafı ve yahud .... resm-i tapu ile virilmek kanûn-i kadîm ise de zikr olunan mahâllerde kâ'in zaamet ve tîmârat ve .... ..da kılup cümlesi müşîrân-ı izâm ve velât-ı kirâm ve sâire taraflarından bi'l-ta'şir .... ashâb ...ğından tapu rusûmâtı dahi sahib arz vekîli bulunacakları hasbiyle müşîrân ve velât-ı müşâr ve sâire .... alınmak Tanzîmât-ı Hayriye usûl muhâsebesi şumûlu iktizâsından ise de tîmârat mutasarrıfları bu usûlu bilmeyerek .... tîmârları dâhilinde vuku' bulan tapu rusûmâtı talep ve istida eylemekte olduklarına .... rusûmât ve mahsûlâtı beher sene vuku' buldur .... olmayup ara sıra vaki' olur şey olduğuna binaen .... hazîne-i celîleye a'id olup ashâb-ı tîmâratın mutâlebe ve iddiaya salâhiyyetleri olmayacağı der kenar bulunan .... bu ma'kulelere cevâb virilmesi meclis-i muhâsebe-i mâliyyede bi't-tezâkir tensîb olunmuş ve bi'l-istizân irâde-i âliye .... bu vecihle muta'allık buyurularak keyfiyet mahâl-i sâireye dahi tamimen iş'ar kılınmış olmakla zat-ı samîleri dahi ber vechü'l-muharrer icrâ iktizâsına sarf-ı himmet buyurmaları temennesiyle terkîm-i rakîme-i acîzime ibtidâr olunmuşdur ol bâbda idâre .....

Es-Seyyîd Abdurrahman 15 L (12) 62

Sayfa No/Belge No: 54/137

Belgenin Konusu : Sürgün

Belgenin Târihi : 29 Ş 1262/ 22 Agustos 1846

Düstur-i mükerrem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem müdebbiru umûri'l-cumhuri bi'l-fikiri's-sâkıb mütemmimu mehammi'l-enâm bi-reyi's-sâib mümeħhidu bünyani'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidü erkâni's-sa'adet ve'l-iclâl el-mahfufu bi-sunûfi avâtıfı'l-meliki'l-a'lâ Diyarbekir Vâlisi vezîr el-Hac İzzet Paşa edâme'llahu Te'ala iclâlehu ve kıdvetü'l-nüvvâbü'l-müteşerri'in Adana Na'ibi mevlâna zide ilmuħu tevki'i refi'i hümâyûn vâsil olacak ma'lûm ola ki Diyarbekir Eyâleti dâhilinde kâ'in Azazan Kazası Müdiri Derviş Beyzâde Abdulfettah Bey'in birâderi Abdal Bey kendü hâlinde olmayub, ihtilâl şirâze nizâm-ı memleketi mucîb harekât-ı nabecâye cür'et eylediği bi'l-ihtiyâr tahkik olunduğuna ve bu ma'kule tek durmayanların .... te'dib ve terbiyeleriyle emsâlinin terhibi usûl-i lâzîme-i meleke-i diden bulunduğuna mebani merkûmun .... li-ecli'l-te'dib Adana'ya nefi ve ta'zib olunması bâbında emri şerîfim isdârı Meclis-i Valâ-yı Ahkam-ı Adliye'mden ba zabt-ı ifâde ve beyân kılınmış ve ol vecihle ber merkûmun li-ecli el-tedüb Adana'ya nefi ve ta'zib olunması husûsuna irâde-i âliyem muta'allık olmuş olmağın, sen ki valâ-yı müşârünileyhsin vusûl-i emri şerîfimde ber merkûmu nizâmî vechle kaza be kaza Adana'ya nefi ve irsâle sarf-ı ruyet ve sen ki; na'ib-i mumaileyhsin vusûlunda ber merkûmu ol tarafda menfiyen mekes ve ikamet etdirüp bilâ fermân itlâkından ve hatve-i vahîde mahl-i ahere hareketine idame-i ruhsatdan meccaniyet ve vusûlunu der bar-ı şevket kura mülûkâneme ilâm ve iş'are musâra'at eylesesiz. Şöyle bilesiz, alâmet-i şerîfe i'timât kılasız.

Tahrîren fi evâhiri şehri Şabân el-mu'azzam sene isna ve sittin ve mieteyn ve elf.
Mahrûsa-i Kostantiniyye

Sayfa No/Belge No: 54/138

Belgenin Konusu :Sürgün

Belgenin Târihi : 15 ZA 1262/ 4 Kasım 1846

Der devlet mekine arz-ı dai-i kemîneleridir ki

Vilâyet-i Anadolu'da vaki' ve Diyarbekir Eyâleti dâhilinde kâ'in Azazan Kazası müdiri Derviş Beyzâde Abdulfettah Beyin birâderi Abdal Bey kendü hâlinde olmayub ihtilâl şirâze nizâm-ı memleketi mucîb harekât-i na-becâye cür'et eylediği bi'l-ihtiyâr tahkik buyurulduğuna mebanî .... ve emsâle merkûmun mucîb el-te'düb Adana'ya defi ve ta'zîbi husûsuna irâde-i âliye-i cihândadi muta'allık buyurulmuş olmakla ol bâbda .... vâli-i valâ şân vezîr bahirü'l-me'ani devletlü el-Hac İzzet Paşa Hazretleri'ne bu abd-i dailerine hi'taben şeref efza .... sudûr buyurulan fermân-ı cihân meta'ı âlişân mantuk-i menfi üzere vâli-i müşârünileyh Hazretleri bu merkûm kullarını nizâmî vechiyle .... nefî ve irsâl buyurmuş ve işbu sene-i mübârek Zi'l-kade eş-şerîfesi eva'ilinde Adana mahkemesine bi'l-vusûl tescîl olunarak han-ı cedid .... menfiyen mekes ve ikamet etdirilmiş olmağın ber mentuk-i irâde-i .... hazreti şehriyâri bu merkûm bilâ fermân-ı âli hatve-i vahide mahâl-i .... hareketine erae-i ruhsat olunmamasına ihtimâm ve dikkat kılınacağı ol ki vaki' el-hâldır bi'l-iltimas der derba-i nevâle arz ve ilâm olundu. Emir ve fermân hazreti min levü'l-emrindir. 15 ZA (12)62
El-abd el-dai lil-devlet olunduğu es-Seyyîd Derviş Ahmed Lütfi el-mevla-i hilâfet mahrûsa-i Adana

Sayfa No/Belge No: 54/139

Belgenin Konusu :Kefil Olma

Belgenin Târihi : 19 ZA 1262/ 8 Kasım 1846

Ber merkûmun bilâ emr mahâl-i ahere firâr eylememesi .... Diyarbekir aşiretlerinden Harzan Aşiretli olup, Kuruköpri Mahâllesi derûnunda sâkin olan Abraham veledi Evanis ve mersûm Abraham'ın oğlu Kazar ve Hacer veledi Serkü ve .... veledi Kazar ve Haçu veledi Nezer nâm zimmiler tüfenkçi .... meclis-i şer'e gelüp kefil olduklarının kaydı. 19 ZA (12)62

Sayfa No/Belge No: 55-1/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 29 L 1262/ 20 Ekim 1846

.... Hüseyin Ağa'nın .... iken bundan akdem bilâ vâris-i fevt olan Rumeli katran samalı İsmail nâm müteveffânın muhâllefâtı emîn-i beytü'l-mâl Mehmed Ağa ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm ve Adana emvâli sandığına teslîm olan kısm-ı cerîdesidir. 29 L 62

Tüfenk	bedel-i muhâllefât	yekûn
1		
guruş	guruş	guruş

60	30	90	
Minhe'l _____		ihrâcat:	
Maliyye hazînesi rusûmu	tellâliye	resmi kısmet	techîz
guruş	guruş	guruş	guruş
4	1	2	30
kaydiyye ihzâriyye	ücret-i me'mûrin		
guruş	guruş		
1	2		
Sahhu'l _____		bâki:	
	guruş		
	49		

Sayfa No/Belge No: 55-2/140

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 29 L 1262/ 20 Ekim 1846

Adana Eyâleti mutasarrıfı devletlü müşîr-i müfehham .... hazîne-i dâverileri kitâbetiyle müftehîr iken bundan akdem bi-emrillâhi Ta'ala bilâ vâris-i zâhir fevt olan Der-âliyeli Asım Efendi nâm müteveffânın muhâllefâtı cânib-i beytü'l-mâla a'id olmakla mütevva-yi mezkûrun muhâllefâtı emîn mumaileyh Mehmed Ağa ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm ve Adana emvâl sandığına teslîm olan kısm-ı cerîdesidir. 29 L 62

Hurç	don ve gömlek	def	fes	entari ve banful	sako	
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	
20	23	11	15	13	67	
yağmurluk	fener	fes	mest	seccade	ve yağlık	ve don
guruş	guruş	guruş	guruş		guruş	
87	27	30	12		25	
divit	yatak	mitil köhne	mıkras ve kâlemtraş			
guruş	guruş	guruş	guruş			
17	32	17	10			

Cem'an _____ yekûn:
guruş
329

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliyye hazînesi rusûmu tellâliye resmi kısmet kaydiyye ihzâriyye

guruş 22   guruş 9   guruş 14   guruş 2

techiz tekfîn   ücret-i me'mûrin 10,
guruş 75   guruş 10

Sahhu'l _____ bâki:
guruş 329

Sayfa No/Belge No: 55-3/141

Belgenin Konusu : Kız Kaçırma ve Cinayet

Belgenin Târihi : 1262/ 1845-1846

Vilâyet-i Anadolu'da vaki' Medine-i Adana Eyâleti'nde kâ'in Karakayalı Aşireti ahâlisinden olup bundan akdem kâtilen fevt olan Abdil oğlu Abdullah bin Abdullah'ın verâsetini li-üm sagîr ve kebir er karındaşları Ahmed ve Mehmed ve Âli ve Fatıma benü ve benin Abdurrahman ile li-ebeveyn emmisi Âli bin el-Hac Süleyman'a inhisârı lede'l-şer' el-enver-i zâhir ve mukarrar olduktan sonra suğğar mezbûrların tesvîye-i umûrlarını ruyete taraf-ı şer'den mansûb vasîleri .... el-mezbûr Âli bin Abdurrahman ve âmm el-mezbûr Âli bin el-Hac Süleyman nâm kimesneler medine-i mezkûre meclisinde makud huzûr-ı şer'i lâzımı'l-tevkîrde .... aşireti mezbûre ahâlisinden işbu rafi el-vasîka Hâcî Mestan oğlu es-Seyyîd Molla Âli bin Mustafa nâm kimesne muvâcehesinde asâleten ve vesâyeten üzerine bi'l-verâse şöyle da'va ve takrîr-i kelâm idüb bundan iki buçuk mah mukaddem mevrusûmuz kâtil mezbûr Abdullah Konya Eyâleti'nde kâ'in Ereğli Kazasına tabi Tumlu yaylağında ğanem rai ider iken merkûm es-Seyyîd Molla Âli bade'l-ğurub üzerine gelüp tüfenk kurşunuyla mevrusûmuz mezbûr Abdullah'ı göbeğinden biğayri hak amden darb ve cerh ve katl itmekle şer'an mucîbi olan kısas icrâ olunmak bi'l-verâse matlûbumuzdur deyu bade'l-da'va ve'l-suâl müddei aleyh Molla Âli cevâbında tarih-i mezkûrde kâtil mezbûr Abdullah Karamehmed oğlu Abdullah'ı ma'iyetine alub ben taşrada bulunduğum hâlde hanemize gelüp teşhir-i silah iderek hemşirem Emîne nâm bâkireyi vâlidemiz yedinden cebren ve kerhen alup sürüp götürmüş ise de, altı saat destûrunda, mezbûre Emîne kâtil mezbûr elinden ber takrib hâlas ve firâren hanemize dâhil olmuş ve 15 gün destûrunda ben sâlifü'z-zikr yaylak mezkûrda ra'i olunmakta bulunmuş olan koyun sürümüze vardığımda katl mezbûr dahi ol mahâlde koyun ra'i itmekde iken hemen sel silah iderek üzerime gelüp sizler üç karındaşsınız üçünüzü dahi telef idüb hemşirenizi alacağım deyu bana tabanca endahtıyla beraber bıçağını çeküp katl kasdiyle üzerime hücum etdiğinde firâra mecal muhâl olup mezbûrdan nefsi tarîk-i aher ile tahlis ve ber vecihle mümkün ve kusur olmamakla nefsimi muhâfaza için bi'l-mukâbele fi'l-hakikat tüfenk kurşunuyla mezbûr Abdullah'ı göbeğinden darb ve cerh ve katl etdim deyu ba-tarîkü'l-def ikrâr ve itiraf etmeğin kâtil merkûmun meşrûha-i mezkûresi müdde'iyân merkûmandan lede'l-istintak cevâblarında tarih-i mezkûrde katl mezbûr Abdullah'ın kâtil merkûmun hemşiresini cebren sürüp götürmüş olduğunu ikrâr lakin yaylak

mezkûrde merkûme katl kasdiyle tabanca endahtını ve bıçak çeküp üzerine hücum ettiğini külliye inkâr itmekle dafi' kâtil merkûm es-Seyyîd Molla Âli ber minvâl müharrer def'i müddeasını aşiret-i merkûme sâkinlerinden olup adul ehrar rical-i müslîminden mahâllerinde lede'l-tezkîye ve'l-tadil adl ve makbul eş-şahade oldukları bi'l-ihbar inde'ş-şer' ve'l-meclis tahakkuk olan Hâcı Sarı'nın oğlu Âli bin el-Hac Mehmed ve Hâcı Ahmed oğlu Mustafa bin Ahmed nâm kimesneler şahâdetleriyle meclis-i makud-ı mezkûrde bi'l-muvâcehe vech-i vechiye-i şer'i üzere isbât etmeğin .... ve inabede musarrıh "ıza şehru ala reculi silahen fekatelehu ev katlihi ğayrihi vaki'a anhu fela yucibu bi-katlihi şeyün ve innema vecebe ve ennehu vakaa el-tazarreru an nafsıhi vâcibun" nakl-i şerîfesi mucîbince kâtil mezbûr Abdullah'ın demi hider olup kâtil merkûm Molla Âli üzerine şer'an bir nesne icap etmemekle müdde'iyân-ı vârisân-ı mezbûrân ber vechi şer'i müddei aleyh kâtil merkûm ..... mudahâle ve muarazadan men ve def olundukları. Ma vaki'a bi'l-ibtina ketb ve imla olundu. ... 62

.... devletlü Abdulmennan Beyefendi, Paşa beyzâde Atufetlü Ahmed ..., Şeyh Ğaribzâde ma'rîfetlü Mehmed ..., Menemencizâde Ahmed Bey

Sayfa No/Belge No: 56/142

Belgenin Konusu :Alacak- verecek Davası

Belgenin Târihi : 7 ZA 1262/ 27 Ekim 1846

Vilâyet-i Anadolu'da vaki' Tekide? Kazası muzâfâtından Denkli Karyesi mütemekkinlerinden olup, Medine-i Adana'da han Tokiliyuz Milokılıyuz veledi Hacı Vasîl nâm bezirgan medine-i mezbûre mahkemesinde huzûr-i şer'de şöyle takrîr-i kelâm ve tabir anı'l-meram idüb karye-i merkûme mütemekkinlerinden olup Derâliye'de Battal Paşa Hanı'nda mütemekkin Hacı Muhail oğlu .... Vaktazi nâm zimmiler zimmetlerinde dört taksitle 56000 gurus alacağım olmakla mir bâliğ-i mezkûriden vekîlim olup Sünbülü Hanı'nda mütemekkin birâderim Abraham bezirgana teslîmatından mütebâki matlûbu lede'l-mersûman yine Vaktazi nâm zimmilerden talep ve da'va ve ahz ve kabze ve makbuzunu bana isâle mezkûr mutavakkıf Onrili umûrun küllisine tarafından vekâleten amme-i mutlaka-i sahîha-i şer'iyye ile der-âliyede mabeyn-i hümayûn kapucu kadarlığı me'mûriyete müstevcîb el-mafhâretiyle müseccel mübâhi rikab-i hümayûn-i şâhâne kapucubaşlarından işbu dafi el-kitab atufetlü Hurşid Ağa Hazretlerini kabûllerine mevkuf vekîl ve naib-i menab nâsb ve ta'yîn eyledim dedikte hafaza lil mekal bi'l-ibtiga ketb ve imla olundu. 7 ZA (12)62

Karciâlizâde Hafız Süleyman Efendi, Hâcı Ahmed bin İbrahim.

Sayfa No/Belge No: 56/143

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 11 ZA 1262/ 30 Ekim 1846

Adana Eyâleti Mutasarrıfı devletlü Hasan Hakkı Paşa Hazretleri'nin ser suvar başından Bekir Ağa'nın ensârından iken bundan akdem zâhir-i fevt olan Eginli Ahmed nâm kavas dimekle dimekle marufun terekesi cânib-i beytü'l-mal emîni ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terek fûruhte ve Adana sandığına teslîm olan kısm-ı cerîdesidir. 11 ZA (12)62

Tabanca

tüfenk

hırdavat

ceket

guruş 50   guruş 30   guruş 12   guruş 20

gömlek ve yelek ve entari ve dizlik ve sâire yalnız

guruş
35

mahiye ve Bekir Ağa ma'rîfetiyle zimem

guruş
600

Yekûn: 967

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliyye hazînesi rusûmu   resmi kısmet   kaydiyye ihzâriyye
guruş 43   guruş 26   guruş 32

ücret-i me'mûrîn

guruş
20

Sahhu'l _____ bâki:

guruş
874

yalnız sekiz yüz yitmiş dört guruşdur.

Sayfa No/Belge No: 56/144

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 29 ZA 1262/ 18 Kasım 1846

Adana Eyâleti Mutasarrıfı devletlü Hasan Hakkı Paşa Hazretleri'nin daire-i hidivânelerinde iç oğlanı iken fevt olan Rumelili İbrahim müteveffânın muhâllefâtı emîn-i beytü'l-mâl Mehmed Ağa ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm ve Adana emvâl sandığına teslim olan kısım-ı cerîdesidir. 29 ZA (12)62

Kılıç başlık ve silahlık   tabanca sako silahlık   setri ve banzul
guruş 61   guruş 200   guruş 30   guruş 66   guruş 170   guruş 36

gömlek ve don   kural ve fes ve hurç   kilim   esb baha   kısarak
guruş 13   guruş 17   guruş 36   guruş 1010   guruş 250

Ceman _____ yekûn:

guruş
1989

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliyye hazînesi rusûmu   resm-i kısmet   tellâliye

	guruş 892	guruş 56	guruş 39
kaydiyye ihzâriyye	guruş 7	ücret-i me'mûrin guruş 40	techiz tekfin guruş 125
Sahhu'l	guruş 1632		bâki:

Sayfa No/Belge No: 57/145

Belgenin Konusu :Gülek Boğazı Madenine Atanan Memura Maaş Tahsisi

Belgenin Târihi : 29 L 1262/ 20 Ekim 1846

Düstur-i mükerrerem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem müdebbiru umûri'l cumhuri bi'l-fikiri's-sâkıb mütemmimu mehammi'l-enâm bi-reyi's-sâib mümehhidu bünyani'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidü erkâni's-sa'adet ve'l-iclâl el-mahfufu bi-sunûfi avâtufi'l-meliki'l-a'lâ hâla Adana vâlisi olup bu defa Gülek maden hümâyûnumun emr-i idâresi uhdesine ihâle kılınan vezîrim Hasan Hakkı Paşa edâme'llahu ta'ala iclâlehu ve'l-emâcid ve'l-mekârim el-muhtasar bimezîdi inayetü'l-mülki'l-daim Adana Eyâleti Mal Müdiri Ahmed Bey dame mecduhu ve kudvetü'l-ülema ve .... ve umdeti'l-füdela el-mudakkikin maden-i metrukun tabi olduğu kazanın naib ve müftisi zide ilmuhuma ve mefahirü'l imtisâl-i ve'l-akran aza-yı meclis ve vücûhu memleket zide kadruhuma tevki' ve refi'i hümâyûn vâsıl olacak ma'lûm ola ki Adana Eyâleti'nde kâ'in Gülek Boğazı'nda vaki' Gülek maden-i hümâyûnumun cevânib-i erba'ası cevher-i dür olmasıyla sen ki vâli-i valâsın inzam rey-i nezâretin idâre olunduğu hâlde maden-i mezkûr müdiri bulunan kudvetü'l-emâcid ve'l-ekârim .... zide mecdehunun ebginede husûle getürdüğü kurşun bir senede istihsâl olunacağı ve mesârifâtında dahi .... mümkineye ri'ayet kılınacağı beyânına müdir mumaileyh mahsûs olan 2000 guruş müdirlik ma'aşının .... ta'yîn olunacak me'mûra tecehhüz ve i'ta olunmak ve maden-i mezkûr ol vecihle i'mal ve idâre kılınmak üzere iktizâ iden bir kıt'a emr-i âlişânımın isdâr ve tarafına tesyâri husûsu bu defa tarafından ba tahrîrat .... olunmakdan naşi iktizâsı me'adin-i hümâyûnumun meclisinde lede'l-mutalaa vaki'an maden-i mezkûr nezâretinle imal.... olduğu sûretde hasılâtının tezyîdine ve mesarifâtının taklîline badî olacağı anlaşılmiş olduğundan maden-i mezkûrun uhde-i hamiyetine ihâlesiyle bu bâbda me'mûrinin ki havi emri şerîfim isdâr ve müdirlik maaşı olan .... 2000 guruşun tarafından maden-i mezkûre ta'yîn idecekleri me'mûra virilmek iktizâ iden sûretinin tarafına .... lâzım geleceği meclis-i mezkûrden ba mazbata inha ve ol vecihle tesvîyesi bi'l-fiil emr-i mâliyye nâzırı düstur-i mükerrerem müşîr-i mufahham nizâmü'l- âlem müşîr-i sadakat mirim es-Seyyîd Abdurrahman Nafiz Paşa edemallahu ta'ala iclâlehu tarafından takrîr-i arz ve ebna olarak keyfiyet Meclis-i Valâ-yi Ahkam-ı Adliye'ye lede'l-havâle minvâli muharrer üzere dahi tensîb mucîbince icrâ-yı iktizâsı husûsuna irâde-i âliyem ta'alluk iderek ol vecihle keyfiyet-i me'adin .... defterlerine kayıdla lâzım gelen mahâllere ilmuhaberleri tahrîr ve i'ta ve ma'aş-i mezkûrun sûreti tarafına .... isra kılınmış olmakla muktezâ-yı sadakat ve istikametinin üzere maden-i mezkûrun ....

rey ve ma'rîfetinle .... üzere hüsnü amel ve idâresiyle husûle gelen kurşunun pey der pey darbhane-i âmireme irsâl ve tevsiline musâra'at ve ber minvâl muharrer hasılâtın tezâyüd ve mesârîfının taklîl husûslarında dahi dikkatli ve o hâlde ifâ-yi lâzîme-i mehâm şînâsı ve hâmiyeti (bezli celle mekenet) itmek fermânım olmağın me'mûri nigi havi işbu emri celil el-kadrim isdâr ve i'ta olunmuşdur. İmdi keyfîyet me'mûriyetin ma'lûm hâmiyet mebzulun oldukda bilâda beyân kılınan tenbîhat-ı seniyyemîn kâmilten icrâsı husûsuna mezid i'tinâ ve sarf-ı ruyet ve muğâyir .... ve rıza-yı şâhânem def ve hâlet vuku'unu tecvizden muba'adet eylesin ve sen ki mal müdiri naib ve müfti ve sâir mumaillehyimsiz mazmun emri âlişânım sizin dahi meczumunuz oldukda mucîb-i muktezâsının icrâsına siz dahi bi'l-ittihad kemâliyle ihtimâm ve sarf-ı mukadderet ve zinhar muğâyiri nesne tarafından bir güne harekât-ı nabeca vuku'unu tecvizden ittika ve meccanin eylemeniz bâbında fermân-ı âlişânım sadır olmuşdur. Vusûl buldukda bu bâbda vechi meşrûh üzere şeref yafta sudûr olan fermân vâcib el-ittiba' ve lâzîmü'l imtisallımın şimden i'taat ve makruniyle amel ve hareket eylesiniz. Şöyle bilesiz alâmeti şerîfe i'timât kılınız. Hürriye fi selhi şehri şevvâl el-mükerrem sene isna ve sebîne ve mieteyn ve elfün (Şevvâlın son günü 1262)

El-mahrûsa-i Kostantiniyye

Sayfa No/Belge No: 58/146

Belgenin Konusu : Gülek Boğazı Madenine Atanan Memura Maaş Tahsisi

Belgenin Târihi : 27 L 1262/18 Ekim 1846

Adana Eyâleti'nde kâ'in Gülek Boğazı maden-i hümâyûnun idâresi ba irâde-i âliye eyâlet-i mezbûre vâlisi devletlü Hasan Hakkı Paşa Hazretleri uhdelere buyurularak iktizâ iden .... emri şerîfi tasdir kılınmış olmakla maden-i mezbûrun müdirlik ma'âşî olan bilâd-ı muharrer ikibin muşarunileyh Hazretleri tarafından ta'yîn kılınacak me'mûre tahsis kılındığını mübeyyin işbu sûret kılındı. 27 L 1262

Mehmed Tahir

Sayfa No/Belge No: 58/147

Belgenin Konusu : Cizye Tahsili

Belgenin Târihi : L 1262/ Ekim 1846

Düstur-i mükerrem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem müdebbiru umûri'l cumhuri bi'l-fikiri's-sâkıb mütemmimu mehammi'l-enâm bi-reyi's-sâib mümehhidu bünyani'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidü erkâni's-sa'adet ve'l-iclâl el-mahfufu bi-sunûfi avâtıfı'l-meliki'l-a'lâ, Adana Eyâleti vâlisi vezîrim Hasan Hakkı Paşa edâme'llahu Ta'ala iclâlehu ve iftîhârü'l-emâcid ve'l-ekârim camii'l-mahamid ve'l-mekârim el-muhtasar bimezîd-i inayetü'l-mülki'l-daim rütbe-i sâlise nişâni zîşânını hamil eyâlet-i mezkûre mal müdiri Ahmed Bey ve Dergah-ı Muallam kapucubaşlarından Tarsus ve tevabii ka'imakâmı Yakub dame mecduhuma ve mefahirü'l-ülema .... meadin el-fezail ve'l-yakin naib ve müftiler zide ilmuhum ve mefahir el-emasil ve'l-akran aza-yı mecâlis ve vücuh-ı memleket zide kadrum tevfi' refi'i hümâyûn vâsıl olacak ma'lûm ola ki bi'l-cümle reaya-tı devlet-i âliyemîn müretteb zimmetleri olan cezibe-i şer'iyyelerinin cibâyet ve tahsîllere usûl-i himayet kârı ve raiye ber ruyetin kema yenbağî icrâsı zımında Dersaadetimde mutavattın sunuf-ı reaya ihtisâb nezâreti tarafından ve

memâlik-i şâhânemde mütemekkin olanlar mahâllezlerinin müşîr ve vâli ve mutasarrıf ve defterdar ve ka'imakâmları câniblerinden intihab ve ta'yîn olunan me'mûrlar ma'rîfetleriyle takım takım tahsis kılınan mahâle celb ile milletleri tarafından iktizâ idenler hâzır oldukları hâlde cümlesi icâb iden cizyeleri esnaf-ı selase itibâriyle ale'l-ruus cibâyet birle ala cizyeye mustahak olan reaya cizyeleri akçası 60 guruşdan muharrem içinde ve evsât-ı cizyeye şâyân olanların ğurre-i muharemden itibâren safer nümâyânına kadar otuzar guruşdan iki mah zarfında ve irsen cizyeye layık olanların dahi ğurre-i merkûmiden Rebiülevvel nihayetine değin on beş guruşdan üç mah müddetinde tahsîl .... pey der pey mâliyye hazîne-i celîlesine teslîm ve edâ ve cizyesini tediye iden efrâd-ı riayaya tekrar cizye akçası vermesi teklif olunmamak için matbu' makbuz senedleri yedlerine i'ta ve senedât-ı mezkûreye her birinin isim ve eşkâli tahrîr ve imla olunması ve sened-i matbudan maada terk ve sâire i'tası misüllü muğâyir nizâm vaz ve hâlet vuku' bulmaması ve ticâret ve yahud sâir cihetle aher mahâllerde bulunan reayanın cizyeleri mevsim-i cibâyetde bulunduğu mahâlde tahsîl olunarak yedlerine matbu makbuz kağıtları i'tasıyla o ma'kule badehu kendi memleketlerinde ve gerek sâir yerlerde zikr olunan makbuz kağıtlarını ibraz eyledikleri hâlde kendülerinden tekrar .... mutâlebe olunmaması ve fakat o misüllülerin yedlerine verilecek evrâk-ı matbu zahrına kanğı kazadan olduğu işâret ve tahrîr ve her bir mahâlden takdîm olunacak cibâyet defterlerinde yerlü ve yabancı başka başka terkîm ve tezkir olunan ve hilâf-ı şer'i şerîf sabi ve mûrahık hükmünde bulunanlardan cizye talep kılınmaması ve bazı mahâl me'mûrları bu tarafdandan gönderilen matbu kağıtlara reayanın isim ve eşkâlini doldurmaksızın i'ta itmekde ve li-ecli ticâre Dersaadetimde bulunanların dahi kendisi için hanelerine evrâk verüp akçasını almakda oldukları ve bazı mahâllerde asla evrâk tevzî' olunmayup icâbında mahâl-i ahere gidenlere virilmek üzere bir mikdâr kağıd tevkîf olup ve mal-ı cizye tamamen reayadan tahsîl kılınub me'mûr-i evrâk külliyyeten tevzî' nâmiyle Dersaadetime iade olunmağın ve biraz yerlerde dahi cizye evrâkı boğça takımıyla Fevcebaşılarna i'ta ve icap iden malı bedel-i sâbık yollu ahz ve istifâ kılınmakda ve muğalebe sûretiyle cizye emvâli istihsâl olunarak cizye defteri cildi koçanına nizâmi vechiyle reayanın ismi ve sâiresi yazılmakda fiat-ı muharreriden ziyâde akçe alınmakda ider ki tahkik olunmuş olduğundan fima bade hiçbir şahısa ismi açık kağıt virilmeyup ismi ve şekli her ne ise usûlü üzere derc ve tahrîr ve reayaya birren bir evrâk tevzî''ini ve malının fiat-ı mezkûre üzere tahsîliyle cizyeyi cildi koçanına ismi ve sâiresinin işâret tezbir kılınmasını ve diyar-ı ecnebiyede bulunan reayadan maada Dersaadetimde ve sâir mahâlde bulunanlar için dahi hanelerine kağıd virilmeyup o ma'kulelerin cizyesi mevsim-i cibâyetde bulunduğu mahâlde tahsîl olunması ve cizye-i mezkûrenin hin-i cibâyet ve tahsilde efrâd-ı reayaya bir güne zulm ve teaddi ve tekdir misüllü hâlat vuku'a getirilmemesi ve irğaba mustahak olanlara ve evsâta şâyân bulunanlara a'la teklifi misüllü mu'amelât ve bilâkis reaya tarafın dahi ketm ahval ve kudret ile tenakus emvâli mucîb hâlat-i merdiye vuku'a gelmemesi ve bi'l-cümle reaya-yı devlet-i âliyem dahi haklarında icrâ kılınan usûl-i himâyetkâri ve raiyet perverinin her hâlde kadr ve şükürünü bilüb terettüb-i zimmetleri olan cizye-i şer'iyyelerinin nizâmi vechiyle dikkat ve zamaniyle tamamen ve kâmilten tediyesine dikkat ve hilâf-ı rıza .... vaz' ve hareketden meccâniyet ve gerek emvâl-i mezkûre dikkat ile ve layığıyla cibâyet ve istihsâl ve pey der pey hazîne-i mezkûreye irsâl olunub zinhar bekaya bırakılmaması ve bir de Gümüşhane maden-i hümâyûnumun madenci reayasından kanğı mahâlde bulunur ise anda evsât ve edna itibâriyle mevsim-i

cibâyetde buldukları mahâlde cizye kağıdı verilerek emvâl-i cizyelerinin ol vecihle istihsâl kılınması ve Kıpti taife.... bulunan mahâllerde reayasının icâb iden cizyelerinin dahi usûl-i meşrûh üzere tahsîl ve istifâ olunması ve kağıdını zayi idenler numarası kaydından tebeyyün eylediği ve hüsnü rızasıyla tekrar kağıd almağa talep olduğu hâlde o ma'kule akçasıyla kağıd virilmesi ve Tanzîmât-ı Hayriye icrâsından müstesna bulunan mahâller cizyesi müşîr ve mutasarrıfları uhdelerine ba taahhüd havâle maktuan aded bulunmuş olduğundan fakat dâhil-i Tanzîmât olan mahâller cizye emvâli dikkat tahsitleri dâhilinde bi't-tahsîl .... celîlesine teslîm ve tavsîl olunmak üzere eyâlet müşîr ve mutasarrıfı ve cezireler ka'imakâmları tarafından.

Sayfa No/Belge No: 59-1/148

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 13 L 1263/ 24 Eylül 1846

Adana mutasarrıf-ı sâbık devletlü Hasan Hakkı Paşa Hazretleri'nin Kahvecibaşısı arkadaşı iken bundan akdem .... fevt olan Arapkirli Hâcî Hâlil Ağa bin Mıstık nâm müteveffânın muhâllefâtı emîn-i beytü'l-mâl .... ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm ve Adana emvâli sandığına teslîm olan kısım-ı cerîdesidir. 13 L (12)63

.... setri ve pantolon	gömlek ve don	setri ve pantolon	kabur
Guruş	guruş	guruş	guruş
29	10	150	130

şertlon	entari ve yelek	fes	entari ve yelek	uskuruk
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
15	25	20	65	20

gömlek ve don	çevre	çarşaf ve hurda	boyunbağı	tas ve mıkras
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
25	9	6	4	4

hurma	yorğan	yağmurluk	yelek ve gömlek	bargir baha
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
10	20	20	3	296

Cem'an _____ yekûn:

guruş
882

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliyye hazînesi rüsûmu	resmi kısmet	kaydiye ve ihzâriyye
guruş	guruş	guruş
40	24	3

techiz tekfin guruş 97	bezirgan Hacı'ya deyn guruş 26	Usta Abdullah'a deyn guruş 80
mirahora deyn 9, guruş 9	Mustafa'ya deyn guruş 10	... ve nakl guruş 40
sahhu'l	_____ bâki	
	guruş 625	

Sayfa No/Belge No: 59-2/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 17 ZA 1264/ 15 Ekim 1846

Çukurmescid Mahâllesi sâkinlerinden iken bundan akdem bilâ vâris-i zâhir müteveffiye olan Ayşe nâm hatunun muhâllefâtı emîn-i beytü'l-mâl Hafız Süleyman Efendi ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le fûruhte ve Adana emvâli sandığına teslîm olan kısım-ı cerîdesidir.17 Za 64

Köhne antari ve aba guruş 19	köhne kisveleri guruş 25	legen guruş 85	Kur'an guruş 114	şitarif ? top 1 guruş 67
------------------------------------	--------------------------------	----------------------	------------------------	--------------------------------

Ceman _____ yekûn
guruş
410

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliyye hazînesi rûsûmu guruş 140	resmi kısmet guruş 9	kaydiye guruş 1	tellâliye guruş 1
---	----------------------------	-----------------------	-------------------------

Sahhu'l _____ bâki
guruş
278

Sayfa No/Belge No: 60/149

Belgenin Konusu :Vali Tayini

Belgenin Târihi :30 N 1263/ 11 Eylül 1847

Adana Eyâleti müşîri ve devletlü Osman Nuri Paşa Hazretleri'nin nâsb emri

Düstur-i mükerrerem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem müdebbiru umûri'l cumhuri bi'l-fikiri's-sâkıb mütemmimu mehammi'l-enâm bi-reyi's-sâib mümehhidu bünyani'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidü erkâni's-sa'adet ve'l-iclâl el-mahfufu bi-sunûfi avâtufi'l-meliki'l-a'lâ, es-sâbık Konya vâlisi olup Bor(lu) Sancağı ilhakıyla Adana Eyâleti uhde-i istihâline ihâle ve tefviz kılınan vezîrim Osman Nuri Paşa edâmallahu iclâluhu tevki refi'i hümâyûn vâsıl olacak, ma'lûm ola ki sen ki vezîr ve (danişmîri) müşârûn ileyhîsin uhdenize Konya Eyâleti hâla Adana vâlisi bulunan düstur-i mükerrerem müşîri mufahham nizâm el-âlem vezîrim Hasan hakkı Paşa edâmellahu iclâlehuya ve Adana Eyâleti'nin dahi sana ihâle ve tevcih olunması nezdi hümâyûnumda bi't-tensîb ol bâbda işbu 263 senesi şehri Ramazan el-mübareğın 14. gününde mevhibet efza-yı .... ve sudûr olan emri hümâyûndan şevket makrun şehriyârânem mucîbince iktizâsı icrâ kılınmış olmakla .... fermân-ı celîlü'l-unvânımda meftur olduğun müdir-i mefam aşına yaver rayet muktezâsı ve me'mûrinin .... üzere hemen bulunduğın mahâlden hareket ve Adana'ya varub afakatlesinden(?) muntazır şâhânem olduğun vecihle himayet-i ahâli ve raiyet emr oluna sarf ve sa'i ve kudret ve sâlifü'z-zikir Tarsus Sancağının dahi tarafı(nızdan) mutedil ve muzaf ka'imakâm ma'rîfetiyle hüsnü idâresine ve ahâli ve aşayir ve sâiriden daire-i .... ve merkez-i sadakat ve istikametde sebât ve metânet idenleri da'ima taltîf ve tertîb ve şayed .... bulunanlar olur ise o ma'kuleleri dahi semt-i ita'at ve inkıyâda sevk ve tertîb ile .... eyâlet-i mezkûrenin kema yenbağı hüsnü inzıbât ahvâli esbâbının istihsâlına ve umûr-ı malı dahi me'mûru ma'rîfetiyle güzelce ruyet ve tesvîyesiyle emvâl-i hazîne-i şâhânemîn vakıt ve zamaniyle yerlü yerinden tahsîl ve tesbîline ikdam ve dikkat ve her hâlde bais-i selâmet dâdiye olan şeri'at-i mutahhara-i hazreti peygamberiye tevessül ve temessük iderek ve usûl-i mültezîmeye ma'delet ve hakkâniyeti icrâ eyleyerek taraf-ı müstecmi' el-mecîd ve'l-müşerref şehriyârânem için cümleden isticlâb-ı da'avat-ı hayriyeye bezl-i mazarret eylemek fermânım olmağın i'lâmen ve me'mûriyetini ifhâmen Divân-ı Hümâyûn'umdan mahsûsen işbu emri celil el-kadrim isdâr ve tesyâr olunmuşdur. İmdi keyfiyet ma'lûm .... olunan ber minvâl muharrer amel ve hareketle hakkında tezâyid-i teveccuhât mekarı manaya mülûkânemi mucîb olacak hâlat-ı merğubenin ifâ ve ikmâline sarf-ı sa'i bi şümar ve lâzımü'l-inha olan ahval ve asârı pey der pey der bar şevket kararına tahrîr ve iş'ar eylesin. Şöyle bilesin, alâmet-i şerîfe i'timât kılasın. Tahrîren fî evâhiri şehri Ramazanü21-mübârek sene selese ve sittin ve mieteyn ve elf (ramazanın sonu 1263). Mahrûsa-i Kostantiniye

Sayfa No/Belge No: 61/150

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 1 ZA 1263/11 Ekim 1847

Debbağhane Mahâllesi ahâlilerinden iken bundan akdem, bi emrillahi ta'ala fevt olan, Kilislioğlu Mustafa nâm müteveffânın verâseti zevcesi Fatıma Hatun'dan ğayri zâhirde vâris-i maruf ve marufesi olmadığından .... beytü'l-mâl ile zevce-i mezkûresine munhasıra olmuş ise de düyun-i meşiyetesi tereke-i mevcûdesine ...zid olmakla muhâlefât-ı mezkûr beytü'l-mal me'mûru Hâlıl Ağa ve zevce-i mezbûre ma'rîfetleri ve ma'rîfet-i şer'le bi'l-müzâyede fûruhte ve esmân-ı hasılları divân-ı meşiyesine ala vechi'l-ğurema taksîm olan kısım-ı cerîdesidir. Gurre-i Za 63

Ekmeççi Emîn'de zimem arpa fevze celli fi duhan baha batman
guruş 13 14
556 162 guruş 208 guruş 217

zadi kil lağır öküz
12 guruş 57
guruş 110

Cem'an _____ Yekûn:
guruş
1310

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliyye hazînesi rüsûmu resmi kısmet ihzâriyye ve kaydiye
guruş guruş guruş
59 37 6

Mustafa Ağa'ya deyn ğurema duhan gümrüğü Maraşlı Yakub'a deyn
guruş guruş guruş guruş
214 152 37 254

ğurema Hâcı Mehmed'e deyn ğurema Babakürdi İlyas'a deyn
guruş guruş guruş guruş
166 100 71 100

ğurema Erdelli Mehmed'e deyn ğurema Deli Fatıma'ya deyn ğurema
guruş guruş guruş guruş guruş
71 84 61 100 71

Besnili Ahmed'e deyn ğurema Hâcı Topçu'nun kerimesi Fatıma'ya deyn
guruş guruş guruş
100 71 300

ğurema külli... deyn ğurema Kör Âli'ye deyn ğurema mihri zevce
guruş guruş guruş guruş guruş guruş
192 55 35 15 92 150

ğurema guruş 93	hâzır zimmiye deyn guruş 100	ğurema guruş 71	Şamlı zimmi guruş 5	ğurema guruş 3
-----------------------	------------------------------------	-----------------------	---------------------------	----------------------

Ekmeççi Kanyor'a deyn guruş 6	ğurema guruş 3	canib-i miriye Süleyman guruş 66	techiz tekfin guruş 35
-------------------------------------	----------------------	--	------------------------------

Minhe'l _____ ihrâcat
guruş
1823

Sahhu'l _____ bâki:
Guruş
000

Sayfa No/Belge No: 61/151

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 4 L 1263/ 15 Eylül 1847

.... kazâsı ahâlilerinden olup Dalyancı ma'kulesinden Rum kenisesinde mürd olan Estiban veledi Feste nâm mürdün muhâlefâtı cânibi beytü'l-mâla munhasıra olmakla muhâlefât-ı mezkûr beytü'l-mâl me'mûru Hâlil Ağa ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm ve Adana emvâli sandığına teslîm olan kısım-ı cerîdesidir.

Antari guruş 11	yelek guruş 5	dizlik guruş 10	zenbil guruş 6	maa hurda guruş 10	kuşak guruş 9	bir mikdar duhan guruş 9
-----------------------	---------------------	-----------------------	----------------------	--------------------------	---------------------	--------------------------------

çegan ve melhafe ve şalvar
guruş
10

Bazarcıoğlu Ağop'da zimem
guruş
800

Cem''an _____ Yekûn:
guruş
861

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliyye resmi kısmet kaydiyye ve ihzâriyye laş mülafi Ömer Osman'a deyni guruş
guruş guruş guruş guruş guruş
39 25 4 50 5

Sahhu'l _____ bâki

guruş
738

Sayfa No/Belge No: 62-1/numarasız

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Tarihi : 3 ZA 1263/13 Ekim 1847

Bâbakürdi ahâlilerinden olup, Karasofî Mahâllesi sâkinlerinden iken, bundan akdem bi-emrillah-i te'ala fevt olan Mahmud nâm müteveffânın verâseti zevcesi Bazban Fatıma nâm hatundan ğayri zâhirde vârisi olmadığından muhâllefât-ı mezkûr zevce-i mezbûresiyle cânib-i beytü'l- male münhasır olmuş ise de düyun-ı sebtesi tereke-i mevcudesinden ezid olmakla muhâllefât-ı mezkûr beytü'l-mal me'mûru Hâlil Ağa ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'ile fûruht ve düyun-i sebtesi olan zevce-i mezkûri mihrine ala vechi'l-ğurema hatun mezbûre tarafından husûs-ı vaki''asını tevessübe ve kabze vekîl olan Bekir Kavas'ın oğlu Âli nâm kimesneye emîn mumaiyleyh ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le teslîm olan kısm-ı cerîdesidir. 3 Za 63

Döge ve tosun ve merkeb baha cem'an 602 guruş,

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliyye hazînesi rüsûmu resmi kısmet kaydiyye ve ihzâriyye
guruş guruş guruş
2 1 2

techiz tekfin mihr-i zevce
guruş guruş
35 300

Sahhu'l- _____ bâki
000

Sayfa No/Belge No: 62/152

Belgenin Konusu : Katil Deli Mehmed'in Emri

Belgenin Tarihi : 1 ZA 1263/ 11 Ekim 1847

Kâtil Deli Mehmed'in emri

Düstur-i mükerrer müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem müdebbiru umûri'l cumhuri bi'l-fikiri's-sâkıb mütemmimu mehammi'l-enâm bi-reyi's-sâib mümehhidu bünyani'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidü erkânî's-sa'adet ve'l-iclâl el-mahfufu bi-sunûfi avâtufi'l-meliki'l-a'lâ, Adana vâlisi vezîrim Osman Nuri Paşa edâme'llahu te'ala iclâlehu ve kıdvetü'l ülemâi'l- muhakkikîn Adana naib ve müftisi zide ilmuhûma ve mefâhirü'l emâsil ve'l-akran aza-yı meclis zîde kadrehum tevki' ref'i hümâyûn vâsil olacak ma'lûm ola ki Adana Eyâleti dâhilinde vakı' Tarsus Kazası muzâfâtından Tekfur Karyesi sâkinlerinden olup, bundan akdem kâtilen fevt olan Ömer bin Osman'ın hasren vârisleri bâbası Osman eliyle vâlidesi Emhan Hatun asâleten meclis-i şer'ide maktul merkûmun kâtili olmak üzere ihzar olunan Harputlu Deli Mehmed bin Âli nâm kimesne ile hini tarafî'lerinde merkûm Muhammed'in maktul merkûmu sagîr kama bıçağıyla boğazından bığayri hak amden kat' ve cerh idüp müte'essiren fevt olduğu ikrâriyle sabit ve verese-i merkûman huzûrlarında icrâ-yı kısasına hükmü şer-i la hik olduğu ba ilâm ve mazbata inha olunub mal-ı ilâma nazaran kâtil merkûm Deli Mehmed merkûmun mevrileri Ömer'i amden alet-i cârihe ile cerh ve kat' eylediğini tev'an ikrâr idüp vârisân-ı merkûman dahi kısas hâlinde olmalarıyla bu sûretde kâtil merkûm deli lafzının asla mecnûn manâsına olmayubda kendüsi akil olarak lakab tarîkiyle olduğu takrîrde vârisân merkûman dahi afv itmedikleri hâlde huzûrlarında ber vehc-i şer'i kısas olunmak lâzım geldiği Cânib-i fetvahâneden zuhûr-ı ilâm-ı mezkûre tahrîr ve işâret kılınmış ve ber vechi muharrer vârisân-ı merkûman kâtil merkûmu kısasdan afv itmedikleri ve kâtil merkûme deli lafzının itlakı mecnûn-ı manâsına olmayub da lakab tarîkiyle olduğu hâlde vârisler huzûrlarında icrâ-yı kısası ve eğer vârisler veyahud içlerinden birisi kâtil merkûmu kısastan afv ider veya sulh olur ise ol hâlde kısas sakıt ve mesele diyete münkâlib olunacağından ve eğer merkûm fi'l-hakika mecnûn ise hükmü değışeceğinden icâb-ı şer'iyyenin icrâsı için keyfiyet tekrar ba ilâm ve mazbata bu tarafa inhası bâbında lâzım gelen emri şerîfimin isdârı idâre-i seniyye-i mülûkaneme müteveffık idiği meclis-i Valâ-yı Ahkam-ı Adliye'nden ba mazbata ifâde ve enba olunmuş ve keyfiyet taraf-ı eşref-ı padişâhâneme arz ile lede'l-istizân ber vechi meşrûh iktizâsının icrâsı husûsuna irâde-i seniyye-i mülûkanem talıkıyla ol bâbda emr-i hümâyûn-ı şehriyârânem sunuh ve sudûr eylemiş olduğu, sen ki vâli-i müşârünileyh ve na'ib ve müfti ve sâir mümaileyhimsiz ber minvâli muharrer kâtil merkûme deli lafzının itlakı mecnûn manâsına olmayub da lakab tarîkiyle olduğu ve verâseler dahi afv itmediği hâlde huzûrlarında kâtil merkûmun icrâ-yı kısası ve eğer vârisler veyahud birisi kâtil merkûmu kısasdan afv ider veya sulh olunur ise ol hâlde kısası sakıt olur. Mesele diyete mütekallib olacağından ve eğer merkûm fi'l- hakika mecnûn ise hüküm değışeceğinden icâb-ı şer'isinin icrâsı için keyfiyetin tekrar bu tarafa ba ilâm-ı mazbata iş'arı irâde-i seniyye-i mülûkanem muktezâsından idüğü ma'lûmunuz oldukta ber minvâli meşrûh icrâ-yı ahkam şeri'at-ı garaya müsaberet ve ala küllema'l-takdîrden keyfiyetin deribar-ı ma'delet-karar mülûkaneme inha ve iş'arına mübâderet oluna ve şöyle bilesiz alâmet-i şerîfeye itimat kılâsız tahrîren fi evaili şehri zi'l-kade es-şerîfe sene selase ve sittine ve mieteyn ve elfün (zilkade ayının başı 1263)

El-mahrûsa-i Kostantiniyye

Sayfa No/Belge No: 63/153

Belgenin Konusu : Mal Müdürü Tayini

Belgenin Tarihi :13 L1263/ 24 Eylül 1847

Abdunnafi Efendi Hazretleri'nin müdirlik emri

Düstur-i mükerrerem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem müdebbiru umûrî'l cumhuri bi'l-fikiri's-sâkıb mütemmimu mehammi'l-enâm bi-reyi's-sâib mümehhidu bünyani'd-devleti ve'l-ikbâl müşeyyidü erkânî's-sa'adet ve'l-iclâl el-mahfufu bi-sunûfi avâtufi'l-meliki'l-a'lâ, hâla Adana Vâlisi vezîrim Osman Nuri Paşa edâme'llahu Te'ala iclâlehu ve'l-iftihârî'l-emâcidi ve'l-ekârim maa'l-mahâmid ve'l-mekârimi mahrûsa-i bimezîd-i inâyetü'l-mülkü'l-daim Adana hanedânından ve rütbe-i sâlise ashâbından olub bu def'a Adana Eyâleti Mal Müdirliği uhdesine ihâle kılınan Müftizâde Abdunnafi dam mecdehu ve mefahirü'l-ülemai'l-muhakkikin maadine'l-feza'il ve'l-yakin naib ve müftiler zide ilmuhûm mefâhirü'l-emâsil ve'l-akran a'za-yı meclis ve vücuh-ı memleket zide kadrehum tevki' ref'i hümâyûn vâsıl olacak ma'lum ola ki bu def'a hesâbu'l-icâb Adana Mal Müdirliğinin tebdiliyle yerine aher münâsibinin ta'yini lâzım gelmiş ve sen ki muma-ileyhsin dirayet ve istikâmetle insirâfın mervi ve bu ma'kule umûr-ı mâliyyenin hüsn-i idâresine liyakat ve iktidarın me'mul bulunmuş idüğünden müdirlik mezkûrun uhdene ihâlesi bi'l-tensîb me'mûriyetini havi emr-i şerîfim isdâr-ı husûsu vükela-yı fihâm-ı saltanat-ı seniyyemden bi'l-fi'il umûr-ı mâliyye nâzırı düstur-ı mükerrerem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem müşîr-i sadakat semirim İbrahim Hadım Paşa Ademe'allahu teala iclâlehu tarafından ba takrîr lede'l-arz keyfiyet .... hümâyûn-ı şâhânemden istizân olunarak mucîbince me'mûrinin hukûka irâde-i seniyye-i mülûkanem müte'allik ve şeref sûtude olmuş olmağla ol tarafa vusûlünde selefinin bidâyet-i me'muriyetinden infisâline değin gerek sinin-i atika bekâyâsından ve gerek müddet-i idâresi vâridâtından bi'l-cümle tahsilat ve makbuzât ve mesârifâtının meclisce muhâsebesi bi'l-ruyet tesbiti saniye defteriyle eyâlet-i mezkûrenin henüz vürûd itmeyan ikiyüz atmış üç senesi temmuz ve ağustos mahları cedvel defâtirinin bi't-tanzîm mâliyye hazîne-i celîlesine irsâline müsare'at ve eyâlet-i mezkûrenin altmış üç senesi cizyesi ma'lumu'l-mikdâr evrâk ve mal ile cibâyeti ba emr-i şerîfim .... ihâle olunmuş ve muaheren bi'l-inha Dokuz yüz aded edna cizye kağıdı i'ta kılınmış idüğünden sene-i merkûme cizye evrâkından .... mahâlline vusûlün gününe değin bilâ sarf esmani idhâl cedvel kılınanların meclisce hesaplarının ruyeti ve gayri ez tevzî' mevcudunun tarafına devriyle senesi tekâmînde tevzî'atını mübeyyin kaza ve sunuf süllesini tasrihiyle tob muhâsebesi cami' başkaca iktizâ iden memhur ve mumza icmal defteriyle eyâlet-i merkûme dâhilinde ka'in kazalarda mezkûr altmış üç senesi Mayısı intihasına değin sarf olunan evrâk sahîha-i mütenevvi'a destûr tezkirelerinin vürûd iden muhâsebe defâtiri mucîbince gayri ez sarf mevcud olan bir yük otuz sekiz bin yitmiş beş buçuk guruş on paralık, onsekiz bin dokuz yüz elli dört adet evrâk-ı sahîha-i mütenevvi'a ve otuzbeş bin yedi yüz yitmişbeş guruşluk yedi bin dokuz yüz elli adet destûr tezkireleri bahâları selefin muma-ileyhin zimmeti bulunmuş idüğünden sene-i merkûme Haziranı ibtidasından senin bidâyet me'mûrunun gününe kadar sarf olunub esmanı cedvellere idhâl kılınan ve gayri ez hırs mevcud olan evrâk-ı sahîha ve destûr tezkirelerinin ve mucîb-i nizâm mustahsene hesapları ru'yet ve gayri ez masruf mevcudları tarafına devr olunarak başka başka mufredât defâtirinin evvel be-evvel sür'at-i takdîmine münaberet ve müdirlik mezkûrun mü'essis olan Tanzîmât-ı cedide-i ta'diliyye ve emr ve rıza-yı şâhâneme tatbîkan hüsn-i idâresiyle müteferri'at-ı me'murunin olan mevadda usûl ve nizâmına menafi' ve rıza-yı padişâhânemîn hilâfi vazı' ve hâlet vuku'una getirilmeyerek husûsat-ı mâliyyenin mihver-i layıkında .... ru'yet ve tanzîmine mezid

ihitimâm ve gayret ve müdirlik mezkûrun uhdene tarih-i tevcihi olan ikiyüz altmış üç senesi Ramazan-ı şerîfinin yirmi beşinci gününde vakı' sene-i merkûma Agustosunun yirmi yedinci gününden i'tibaren ber-mucîb-i sûret-i mahsûs olan maaşının mahâlline vusûlüne kadar nisfî ve hin-i vusûlünde tamamını mahâll-i envâlî tahsîlatından ahz ve istifâ ve selefin mumaileyh dahi tarih-i infisâlî olan mezkûr Agustosun yirmi yedinci gününden senin mahâlline vusûlüne değin kendisine mahsûs dokuz bin guruş maaşın nisfini bi'l-i'ta ba'de ma takdîm olunacak aylık masraf defterlerine kast el yevm gösterilerek idhâl ve imla ve mezkûr altmış üç senesi hâzırından beru henüz vürûd itmeyen aylık masraf defterlerinin dahi müsareaten bi't-tanzîm irsâl ve isra olunması husûslarına mübâderet eylemek fermânım olmağın me'muriyetini muhtevi iş bu emr-i celil el-kadrim isdâr ve i'ta olmuşdur. İmdi keyfîyet-i irâde-i seniyye-i mülûkanem ma'lumun oldukda ber-minvâl muharrer amel ve harekete ihtimâm ve dikkat eyleyesiz ve sen ki vâli-i müşâr ve sâir mumaileyhimsiz mazmun emr-i şerîfim sizin dahi meczumunuz oldukta muhâsebe-i mezkûrenin meclisime güzelce ruyetile sâir mezkûrenin bir an akdem bi't-tanzîm-i sür'at irsâl ve takdîmi emr-i ehemde vesâir bi'l-cümle husûsât vakı'a da müdir mumaileyhe mu'avenet ve mutaheret-i icâbiyenin kâmilen icrâsı husûsuna müdir i'tinâ ve sarf-ı ru'yet eylemeğın bâbında fermân-ı âlişânım sadır olmuştur. Buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yafte sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittiba' ve lâzımü'l-ımtisâlimin mazmun-ı i'ta'at makruniyle amel ve hareket eyleyesiz. Şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timat kılasız. 13 L (12)63

Elmahrûsa-i Kostantiniyye

Sayfa No/Belge No: 64/154

Belgenin Konusu : Kâtil Deli Mehmed'in Affı

Belgenin Tarihi : 3 Z 1263/12 Kasım 1847

Kâtil Deli Mehmed'in ...afv olduğunun ilâmı.

Der devlitemkine arz-ı da'i-i kemîneleridir ki,

Adana Eyâleti dâhilinde vakı'' Tarsus Kazası muzâfâtından Tekfur Karyesi sâkinlerinden bundan akdem katlen fevt olan Ömer bin Osman'ın hisse-i vârisleri bâbası Osman ile vâlidesi Emhan Hatun asâleten Adana meclisinde huzûr-ı ser'i şerîfte kâtil mezbûrun kâtili olmak üzere ihzar olunan Harputlu Deli Muhamed bin Âli nâm kimesne ile hin-i tarafilerinde, merkûm Deli Mehmed vârisân mezbûrânın mevrusları Ömer'i alet-i cârihiden sagîr çakı bıçağıyla boğazından bi-ğayri hak umden kat' ve cerh idüb müte'essiren fevt olduğunu tev'an ikrâr eyleyüb vârisân mezbûrân dahi kısas talebinde olmalarıyla huzûrlarında kâtil merkûmun icrâ-yı kısasına hükm-i şer'i lahik olduğu mukaddemen deribar-ı ma'delet-karara ba ilâm ve mazbata arz ve inhaya ibtidâr kılınmış olub bu sûretde kâtil merkûme Deli lafzının ıtlakı mecnûn manâsına olmayub da kendüsi akil olarak lakab tarîkiyle olduğu takdîrde vârisân mezbûrân dahi afv itmedikleri hâlde huzûrlarında ber nehc-i şer'i kâtil merkûmun icrâ-yı kısası ve eğer vârisler veyahud birisi kâtil merkûmu kısasdan afv ider veya sulh olur ise ve eğer merkûm fi'l hakika mecnûn ise icâb-ı şer'iyyenin icrâsı için keyfîyetin be-tekrar der devletmedârı mülûkâneye ba ilâm ve mazbata ifâde ve isbâtı bâbında mehabet ifta-yı sahihi sadır vebah pira-yi ta'zim ve tevkir olan bir kıt'a fermân-ı âlişân Adana

meclisinde huzûr-ı şer'ide vârisân-ı mezbûrân ve kâtil merkûm hâzır oldukları hâlde muvâcehelerinde feth ve kıraet ve mazmun-i münifi tefhim ve işa'at olundukda daim mutava'ati bade'l-edâ kâtil merkûme Deli lafzının itlak-ı mecnûn manâsına olmayub lakab tarîkıyla olub kendüsi tam el-akıl olmağla vârisân mezbûrân bi'l-tav' ve'l-rıza deli lakabıyla mulakkab akil olan kâtil merkûm Mehmed'i kıyasdan meccanen afv idüb dem ve diyete müte'allika da'va ve mütalebiden merkûmun zimmetini ibra ve iskat itmiş oldukları ve kâtil merkûm Mehmed maktul-ı mezbûrun malından mehûzu olub zimmet-i sahîhası idüğü bu def'a ikrârıyla tebeyyün itmiş olan yalnız altı yüz guruşu vârisân mezbûrâna edâya müteahhid olduğu ve merkûm zuhûr-ı irâde-i adalet-sare-i Cenâb-ı cihân-bâkiye muterakkiben mücerred tevkîf kılındığı ol ki vak'ı el-hâldır bi'l-iltimas paye-i serir-i Saltanat-ı a'la-ya arz ve ilâm olundu. Bâki emr ü fermân hazreti min levü'l-emrindir.

3 Z (12)63, zilhicce-i şerîfe.

Derviş Lütfi

Sayfa No/Belge No: 64/155

Belgenin Konusu : Öşür Merasimi

Belgenin Tarihi :9 Z 1263/18 Kasım 1847

Ma'ruz-ı da'ilerinedir ki

Ki'tabu Rabbü şükûr hak-ı ahak bahir el-mustahak hidivânelerinde ve bi'l-cümle ibâd-ı müslîmin haklarında mübârek ve mürûr ve nice nice emsâl-i ehâsin-i iştimâl-i kesiresiyle müşerref ve mesrûr buyursun. İşbu iki yüz altmış üç senesi şehr-i zilhiccetü's-şerîfesi ğurre-i ğarrası yevmi salı i'tibar olunarak öşür olması yarınki yevmi perşembe günü mübârekiyd-i sa'id-i adha olmak üzere karar verilmiş olmağla adet-i belde merasiminden bulunmuş olan tob endahtı husûsunun bugün bade'l-asr icrâsı için taraf-ı eşref-i destûrânelerinden emr-ü fermân buyurulmak mutavakkıf irâde-i nisfi-sa'ade-i müşîrâneleri olduğu huzûr-i lami'el-nuri asâfânelerine ilâm olundu. 9 Zilhicce (12)63

Derviş Lütfi

Sayfa No/Belge No: 64-65-66/156-157-158

Belgenin Konusu : Cizyelerin Toplanması

Belgenin Tarihi :11 ZA 1264/9 Ekim 1848

Adana Eyâleti Vâlisi devletlü Osman Nuri Paşa Hazretleri'yle eyâlet-i mezkûre mal müdiri rütbe-i sâlise ashâbından Abdunnafi Efendi Hazretlerine ve Tarsus Ka'imakâmı Yakup Ağa'ya vesâire hat-i bi-emr vürûd iden cizye fermânı sûreti.

ma'lum ola ki bi'l-cümle re'aya-yı Devlet-i Âliyemîn müterettib zimmetleri olan cizye-i şer'iyyelerinin cibâyet ve tahsîlinde usûl-i himayetkari ve ra'iyet ve deynin kema yenbağî icrâsı zımnında bi'l-intihab ta'yin olunan me'murlar ma'rifetleriyle takım takım tahsis kılınan mahâlle celb ile milletleri tarafından iktizâ idenler hâzır oldukları hâlde cümlesinin icâb iden cizyeleri esnaf-ı selase i'tibariyle ale'l-ruus cibâyet birle a'la cizyeye müstahak olan re'aya cizyeleri akçesi altmış guruşdan Muharrem içinde ve evsât-ı cizyeye şâyân olanların ğurre-i Muharremden i'tibaren Safer ğayetine kadar otuzar guruşdan iki mah zarfında ve adına cizyeye layık bulunanlar gerek ğurre-i merkûmiden rebî'ül-evvel nihayetine değin onbeş guruşdan üç

mah müddetinde tahsîl ve istifâsiyle pey der pey mâliyye hazîne-i celîlesine teslîm ve edâ ve cizyesini te'diye iden efrâd-ı re'ayaya tekrar cizye akcesi virmesi teklif olunmamak için matbu' makbuz senedleri yedlerine i'ta ve senedât-ı mezkûreye her birinin isim ve eşkâli tahrîr ve imla olunması ve senedât-ı matbu'adan maada yazma tezkire ve sâire i'tası misüllü muğâyir-i nizâm vazı' ve hâlet vuku'' bulmaması ve ticâret veyahud sâir cihetle aher mahâllerde bulunan re'ayanın cizyeleri mevsim-i cibâyetde bulunduğu mahâlde tahsîl olunarak yerlerine verilen matbu' makbuz kağıtlarını gerek memleketlerinde ve gerek sâir mahâllerde ibraz eyledikleri hâlde kendilerinden tekrar cizye mütalebe olunmaması ve fakat o misâllülerin yedlerine verilecek evrâk-ı matbu'a zahrine kanğı kaza ahâlisinden olduğunu işâret ve tahrîr ve her bir mahâlden takdîm olunacak cibâyet defterlerinde dahi yerlü ve yabancı başka başka terkîm ve tezkir olunmasını ve hilâf-ı şer'i şerîf sabi ve mürâhık hükmünde bulanlardan cizye talep kılınmaması ba'zı mahâller me'murları bu taraftan gönderilen matbu' kağıtlara re'ayanın isim ve eşkâlini doldurmaksızın i'ta itmekde ve li-eclî'l-ticâre der sa'adetimde bulunanların dahi kendüsi için hanelerine evrâk virüb akçesini almakda oldukları ve bazı mahâllerde asla evrâk tevzî'' olunmayub icâbında mahâl-i ahere gidenlere virilmek üzere bir mikdâr kağıt tevkîf olunub ve mal-ı cizye-i re'ayadan tamamen tahsîl kılınub kusur-i evrâk-ı külliye na-tevzî'' nâmiyle Dersaadetime i'ade olunmakda ve biraz yerlerde dahi cizye evrâkı boğçesini takımıyla kapıcıbaşalarına i'ta ve icâb iden malı bedel-i sâbık yollu ahz ve istifâ kılınmakda ve mukayese sûretiyle cizye emvâli istihsâl olunarak cizye defteri cildi koçanına nizâmı vechiyle re'ayanın isim ve sâiresi yazılmamakda fiyat-ı muharreriden ziyâde akçe alınmakda idügi tahkik olunmuş olduğundan fima ba'd hiçbir şahsa ismi açık kağıd virmeyüb isim ve eşkâli her ne ise usûlü üzere derc ve tahrîr ve re'ayaya yiden ba-yed evrâk tevzî''i ve malının fiyat-ı mezkûre üzre tahsîliyle cizye defteri cildi koçananına isim ve sâiresinin işâret ve tezbir kılınması ve diyar-ı ecnebiyiden bulunan re'ayadan maada dersa'adetimde ve sâir mahâllerde bulunanlar için dahi hanelerine kağıd virilmemesi ve cizye-i mezkûrenin hin-i cibâyet tahsîlinde efrâd-ı re'ayaya bir güne zülüm ve te'adi ve tekdir misâllü hâlat vuku''a getirilmemesi ve ednaya müstehak olanlara evsât ve evsâta şâyân bulunanlara a'la teklifi misâllü mu'amelat ve bil'akis re'aya tarafından dahi ketm-i emvâl ve kudret ile nakıs emvâli mucîb hâlat-ı na-marziye vuku''a gelmesi ve bi'l-cümle re'aya-yı devlet-i âliyyem dahi haklarında icrâ kılınan usûl-ı himayetkarı ve raiyetperverinin herhâlde karar ve şükrünü bilüb müterettib zemînleri olan cizye-i şer'iyyelerinin nizâmı vecihle vaki't ve zamaniyle tamamen ve kâmilten te'diyesine dikkat ve hilâf-ı rıza-yı şâhânemi vazı' ve hareketten mucânebet iderek emvâl-i mezkûre vaktiyle ve layıkıyla cibâyet ve istihsâl ve pey der pey hazîne-i mezkûreye irsâl olunub zinhar bakaya bırağılmaması ve Kıpti ta'ifesi bulunan mahâllerde re'ayasının icâb iden cizyelerinin dahi usûl-i meşrûha üzre tahsîl ve istifâ olunması ve kağıdını zayi' idenler numarası kaydından tebeyyün eylediği ve hüsn-i rızasiyle tekrar kağıd almağla tâlib olduğu hâlde o ma'kulelere akçesiyle kağıd virilmesi ve bir de Gümüşhane ma'den-i hümâyûnunun ma'denci re'ayasından kanğı mahâlde bulunurlar ise anlara evsad ve edna i'tiyariyle mevsim-i cibâyetinde buldukları mahâllerde cizye kağıdı virilerek emvâl-i cizyelerinin ol vecihle istihsâl kılınması ba irâde-i seniyyem müessis olan şürûd ve nizâmı iktizâsından idüğüne iki yüz altmış dört senesi muharremîn dahi takarrüb itmekde olduğuna bina'en işbu sene-i cedidede dahi dersa'adetimde ve gerek memâlik-i mahrûsa-i şâhânemde mütevattin ve mütemekkin olub mezkûr Gümüşhane maadenci

re'ayasından maada kaffe-i sunuf re'ayaya-yı saltanat-ı seniyyemîn icâb iden cizye-i şer'iiyelerinin esnaf-i selase ve zikr olunan Gümüşhane-i hümâyûnum maadencilerine dahi evsad ve edna i'tiyariyle bi'l-tevzî'' bundan dolayı bir güne te'addi rencide vakı'a gönderilmemek üzere icâb ve iktizâsının icrâsı husûsu vükela-yı fehâm-i saltanat-ı seniyyemîn bi'l-fiil emr-i mâliyye nâzırı düstur-ı mükerrerem müşîr-i müfahham nizâmü'l-âlem müşîr-i sadâkat-mîrim İbrahim Hadım Paşa edâme'allahu Te'ala iclâlehu tarafından ba-takrîr ifâde ve beyân olunmuş ve keyfîyet-i .... hümâyûn-ı şâhânemden lede'l-istizân mucîbince tanzîm ve tesvîyesi husûsuna irâde-i seniyye-i mülûkanem ta'lîkıyla ol bâbda şeref-serir-i sûtude ve sudûr olan emr-i hümâyûn şevket-makrun-i şâhânem mantuk-ı münifi vechile hazînece icâbı bi'l-ecren lâzım gelen mahâllere ilmuhaberi i'ta ve minvâl-ı meşrûh üzere her bir mahâl cizyesinin cibâyet ve tahsîli bâbında iktizâ iden evâmîr-i şerîfim tasdir ve imla ve mukayyid olan nüfuslarına göre suver-i defâtiriyle lüzûmu mikdâr matbu' makbuz evrâkı tertîb ve imla kılınmış olduğu misâllü Adana Eyâleti dâhilinde kâ'in mahâllerde mütemekkin re'ayanın icâb iden cizye-i şer'iiyelerinin usûl-i meşrûh üzere cibâyet ve tahsîli zımında mâliyye hazîne-i celîlesi tarafından terkîm olunan bir kıt'a memhur ve mumza sûret defteriyle re'aya yedlerine virilmek üzere iktizâ iden ma'lumu'l-mikdâr evrâk bi't-tertîb sen ki mal müdiri mumaileyhsin tarafına irsâli tesrib olunmuş ve ol vecihle emvâl-i mezkûre vakt-i taksitlerinde tamamen hazîne-i mezkûreye teslîm olunmak üzere ber-mucîb-i nizâm tarafından iktizâ iden taahhüd senedinin celbi zımında müdir-i umûrundan sened ahziyle hazîne-i mezkûrede hıfz etdirilmiş olunmağla vech-i meşrûh üzere icâb ve iktizâsının hüsn-i icrâ ve tesvîyesine mübâderet eylemek fermânım olmağın ilâmen inha, iş bu emr-i celîle'l-kadrihim isdâr ve tesyâr olunmuşdur imdi keyfîyet-i irâde-i seniyye-i şâhânem ma'lumun oldukda ber mucîb-i sûret-i defter-i eyâlet-i mezkûrede mutavattın ve mütemekkin sunuf-i re'ayanın sene-i merkûmeye mahsûben cizye-i şer'iiyelerinin bilâd-ı muharrer olan şurûd ve nizâm ve usûl-i mukarresi vechile güzelce cibâyet ve tahsîle emvâl-i sâireye karıştırılmayarak ve zinhar bir akçe bakaya bırağılmayarak vakt-i taksitlerinde tamamen ve kâmilen mâliyye hazîne-i celîlesine tesbil ve teslîmi esbâbının istihsâline bi'l-ittifâk kemâliyle ikdam ve gayret ve ber vech-i muharrer emvâl-i mezkûre vakt-i taksitlerinde edâ olunmak üzere tarafından icâb iden taahhüd senedinin evvel ba-evvel mâliyye hazîne-i celîlesi tarafına ba's ve israsına mübâderet ve evrâk-ı mersûmiden sahîhan geriye kalan olur ise senesi tekmîlinde isim ve eşkal mahâlleri açık olduğu hâlde dersa'adetime iade olunmak üzere ol emirde sarf olunan evrâkın meclisce muhâsebesi bi't-tetik ruyet olunarak tuba(?) muhâsebesini cami' icâb iden icmal-i müfradat defâtirinin bu tarafa isbal veyahud irsâl olunan evrâk-ı matbu'a kifâyet itmediği hâlde tekrar ne mikdâr kağıt gönderilmek lâzım gelür ise inha ve iş'ar olunması ve'l-hasıl tebe'a-i saltanat-ı seniyyemîn asar-ı zulm ve ta'ddiden vikayesiyle beraber emvâl-i cizye-i şer'iiyenin ez her men'utluk ve iza'adan muhâfazası emir oluna mezid-i i'tinâ ve dikkat eylesin. Ve sen ki vâli-i müşâr ve ka'imakâm ve naib ve müftiler sâir mumaileyhimsiz mazmun-i fermân-ı âlişânım sizin dahi meczumunuz oldukda mucîb-i muktezâsının icrâ ve tesvîyesine kemâl-i i'tina ve sarf-ı ruyet ve muğâyiri vazı' ve hâlet vuku''unu tecvizden beğayet muba'adet eylemeniz bâbında fermân-ı âlişânım sadır olmuştur. Buyurdum ki, vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yafte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittiba' ve lâzımü'l-emsâlimin mazmun-i i'ta'at makruniyle amel olasız. Şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timât kılasız. 11 ZA (12) 64 Zilkade.

El-Mahrûsa-ı Kostantiniyye

Sayfa No/Belge No: 66/159

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Tarihi :5 S 1264/12 Ocak 1848

Mısırlı olub, Acem Hanı'nda bilâ vâris-i zâhir fevt olan; Âli nâm müteveffânın muhâllefâtı beytü'l-mal me'mûru Hafız Süleyman Efendi ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le terkîm olan kısım-ı cerîdesidir. 5 S (12)64

Nisf merkeb baha

guruş

85

Minhe'l

mâlîyye hazînesi rüsûmu,	resm-i kısmet,	kaydiye ve ihzâriyye,	techiz tekfin,
guruş	guruş	guruş	guruş
4	2	.....	35

Sahhu'l

guruş

43

Sayfa No/Belge No: 67/160

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Tarihi :5 M 1264/13 Aralık 1847

Rikâb-ı hümâyûn kapucubaşlarından atûfetlü Abdülmenâf Beyefendi Hazretleri'nin Harem Kethudâlığı'yla müstahdem iken vâris-i zâhir-i fevt olan, Cumalı Hacı İsmâ'il Ağa nâm müteveffânın muhâllefâtı beytü'l-mâl me'mûru Hafız Süleyman Efendi ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'ile terkîm olan kısım-ı cerîdesidir. 5 M (12)64 ayân-ı sarık köhne mustamel çuha şalvar mustamel Entari tüfenk köhne sarık

guruş

50

guruş

60

guruş

35

guruş

139

guruş

15

saat	aba ve ceket	aba ve gömlek ve entari	tabanca	fes ve dizlik
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
140	41	26	105	16

müferrede ve mendil vesâ'ire hurdalar	kısa entâri	köhne kakul ve şemsiye	mesh
guruş	guruş	guruş	guruş
22	6	26	18

kemer ve tencere fener	ceviz nargüle	tas ve suğluk	sim hatem	nakden
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
28	10	10	10	60

Abdo gilde zimem,

guruş

40

Cem'an _____ yekûn:

guruş

859

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliyye hazînesi rüsûmu	resmi kismet	kaydıyye ve ihzâriyye	techiz tekfin
guruş	guruş	guruş	guruş
39	24	3	112

katırcı Mustafa'ya deyni

guruş

150

Sahhu'l _____ bâki

guruş

531

Sayfa No/Belge No: 67/161

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Tarihi :1 ZA 1266/ 8 Eylül 1850

Camuscu Karyesinde bundan akdem fevt olan; Harputlu Musa nâm müteveffânın verâseti zevcesi Aişe nâm hatun ile cânib-i beytü'l-mâle münhasır olmağla muhâllefât-ı mezkûr zevce-i mezbûre ve beytü'l-mâl me'mûru Hâcı Samet Ağa ma'rifetleri ve ma'rifet-i şer' ile terkîm olan kısım-ı cerîdesidir. Ğurre-i ZA (12)66

İnek	Döge	öküz	mezru'u hinta	kisvesi	zimamat
1	1	1	güleğ		
			3		
guruş	guruş	guruş	guruş	guruş	guruş
122	65	120	90	92	168

Cem'an _____ yekûn

guruş

534

Minhe'l _____ ihrâcât

Mâliyye hâzinesi rusûmu	Resm-i kismet	kaydıyye	techiz tekfin
guruş	guruş	guruş	guruş
16	17	1	52

dellâliye mihr-i zevce-i mezbûre
Guruş guruş
9 50

Sahhu'l _____ bâki
guruş
419

Hisse zevce_i mezbûre hisse-i beytü'l-mâle
guruş
104

Sayfa No/Belge No: 68/162
Belgenin Konusu :Naip Atanması
Belgenin Tarihi : 1260/1844 -1845

Minnet billahi'l-âliyyü'l-azim, gevheri kemiyet feyz-i kerim, teveltü ala
Hayyü'l-Kayyum el-kadîm.

Bismillahirrahmanirrahim ve bihi neste'in, ya Âlim, ya Allah, ya Hâlim.

Arziye-i şeref-yab eşref-ı kuzâtdan Mevlâna es-Seyyîd Derviş Ahmet Nazif Efendi kamiyab, bade'l-tahiyetü'l-vafiye inha olunur ki: Ber-vechi mansıb mutasarrıf olduğum Adana Kazâsı'nın umûr-ı ahkâm-ı şer'iyyesi işbu sene-i erba'a ve sittin ve mieteyn ve elf muharrem el-haram ğurresinden zapt itmek üzere tarafımızdan cenâbına kemâkân ihâle ve ibka olunmuştur. Gerekdir ki kazâ-i mezbûri ğurre-i merkûmiden zabt ve tasarruf idüb beyne'l-ahâli icrâ-yı ahkâm-ı şer'i kadîm ve rafî olan muhâlefât-ı mevta-i askerriyye ba tahrîr ve beyne'l-verese ala ma faradallâhu'l-hakim tevzî'' ve taksîm eyleyüb ve ittihâz-ı evâmîr-i âliyye dahî musaaret iderek cadde-i şeriat-i garrâdan ... inhirafa cevaz göstermeyesin ve'sselâm. El-fakir Mehmed el-kadı-ı medine-i mezbûr.

Sayfa No/Belge No: 68/163
Belgenin Konusu :İktidarsızlık ve Boşanma
Belgenin Tarihi :7 ZA 1264/5 Ekim 1848
Baise'l-vesika oldur ki:

Tarsus Kazâsına tâ'bi Baltalı Karyesi sükkânından Mustafa bin Mehmed nâm kimesne Adana mahâllesinde huzûr-ı şer'de işbu baise'l-vesika Aîşe bint-i Ahmed muvâcehesinde takrîr-i kelâm idüb mezbûre Aîşe bir seniden beru taht-ı nikâhımda olub ben mu'âmele-i zevciye ve kurbana kadir olmadığımdan be-rıza-i tarafeyn mezbûre Aîşe zimmetimde olan altıyüz guruş mihr-i müeccele ve bir altın küpe ve hâle mihr-i mu'accesinden fârîga olub mukaddemen başlık nâmiyle benden mahuzları olan beşyüz guruşu dahî işbu târîh-i vesikâdan otuzbir gün duhulünde tamâmen bana red ve

teslîm itmek üzere muhâlefe-i sahîha-i şer'iyeye ile hâl' olduğunda ben dahi ber minvâl-i muharrer hâl'-i mezkûreyi bade'l-kabûl hukuk-ı zevciyete ve sâire mutallık da'va ve mutalebiden ahadehuma aherin zimmeti ibra-i am ile ibra ve iskat ve kabûl eyledik dedikde makar-ı merkûm Mustafa'yı vech-i muharrer üzere cemi'i kelimat meşrûhasında mezbûre Ayşe vicahen ve şifâhen tahkik ve tasdik ve kabûl eylediği ma vaka'a bi't-taleb ketb ve imla ve mezbûre Ayşe'nin yedine i'ta olundu. 7 ZA (12)64

Şuhud:

Âlidede Mahâllesi mütevellisi Hâcî Abbas, Paşânebi mahâllesinden Hâcî Hasan Efendi, Bekir Ağa uşağı Ahmed, Muhzır Deli Ahmed.

Sayfa No/Belge No: 68/164

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Tarihi :3 Z 1264/1 Ekim 1848

Dimitri mağazası civarında bilâ vâris-i zâhir mürd olan köşker Ohan nâm mürdün muhâleffâtı emîn-i beytü'l-mal Hafız Süleyman Efendi ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm olan kısım-ı cerîdesidir. 3 Z (12)64

Suk-i Sultân'da fûruhte olan tereke baha cem'i:

guruş
102

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliye hazînesi	rüsûmu	resmi kısmet	kaydiye ve ihzâriyye	raş	masrafı
guruş		guruş	guruş	guruş	
4		3	2		35

Sahhu'l _____ baki

guruş
00

Sayfa No/Belge No: 69/165

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Tarihi : 3 S 1264/10 Ocak 1848

Mihmandar Karyesi ahâlilerinden olup, bundan akdem medyunen fevt olup Kocaoğlu Ahmed Ağa nâm kimesne ve res zevceleri Fatıma ve Aişe nâm hatunları ile sülb-i kebir evlâdları Mustafa ve İbrahim ve kız evlâdları Fatıma ve Aişe nâmdan kimesnelere munhasıra olup sagîr merkûmları Abdulkâdir nâm kimesne vasî nâsb ve .... olunarak muhâleffâta mezkûr vasî merkûm ve varese-i kebirler ma'rifeti ve ma'rifeti şer'le suk-i sultânide bi'l-mezide fûruhte olunarak düyun-ı minhu ile'l-beyân

ala vechi'l-furkân taksîm olan kısm-ı cerîdesidir. Ber vech-i ileyye ala'l-esam zikr ü

beyân olunur. 3 safer (12)64

yatak guruş 55	kilim guruş 17	kazan guruş 65	Hıdar guruş 8	yatak guruş 61	bargir guruş 87	kendir guruş 22
Kilim 1 guruş 50	yastuk 2 guruş 11	ıbrık legen 1 guruş 40	kazma 3 guruş 13	kahve takımı 1 guruş 18	kulplu tas 1 guruş 7	keçe 2 guruş 27
Kilim guruş 19	..... guruş 25	..... guruş 360	kazan guruş 75	legence guruş 85	öküz guruş 320	kazan guruş 75

Sümbüloğlu'ndan intikâl iden mirâsı

	guruş 300					
İnek guruş 57	def'a inek guruş 230	minder ve döşek guruş 48	yastuk ve guruş 70	tencere	lenger ve sahan guruş 36	
kova guruş 10						

karyeyi mezkûrede va'kı dört bâb çift menâzil hâne ile

bu cilde _____ cem'an

guruş
3922

Minhe'l _____ ihrâcât

Resmi kısmet kaydiye ihzâriyye..... techiz tekfin mevta gezrabit için cânibi
beytü'l-mâldan

guruş 98	guruş 49	guruş 63	guruş 300
-------------	-------------	-------------	--------------

Süleymana ücret-i vasî düyun misüllü beyân tutma taş Deli Hasan oğlu Mehmed,

guruş 222	guruş 190	guruş 500 093	guruş 110 020
--------------	--------------	---------------------	---------------------

Kör Hüseyin deyn	Abbas deyn	Hâcî Mehmed deyn	Ahmed deyn
guruş	guruş	guruş	guruş
130	2250	570	150
024	0446	106	28
Hâcî Osman Efendi şeriki Hâcî Mahmud deyn		Hâlid oğlu Mehmed deyn,	
guruş		guruş	
250		570	
46		106	
Afif deyn	Mustafa Hoca deyn	Hâcî Gani oğlu Mehmed deyn,	
guruş	guruş	guruş	
70	2450	520	
13	0459	098	
Sünbülüoğlu Âli Ağa deyn	Yorgi deyn	Küçük Mehmed deyn	zevcesi Fatıma
guruş	guruş	guruş	guruş
1000	500	220	200
0187	093	047	037
Zevcesi Ayşe	Kolcu Mustafa zevcesi Zeliha Hatuna	Hacı İbrahim Ağa deyn	
guruş	guruş	guruş	
400	2000	600	
070	0370	112	
Totorun oğlu Tar...	Hâcî Niko	Hâcî Osman Efendi	İbrahim deyn
guruş	guruş	guruş	guruş
1000	250	600	70
0187	047	112	13
Hacı Yusuf deyn	Ayşe Hatun	Mehmed	hükm-i orta
guruş	guruş	guruş	guruş
180	60	50	300
033	11	08	055

Müteveffâ mezkûrun esman-ı muhâllefâtı ber mucîb-i kısm-ı ğarayimeten lede'l-taksîm teslîm olmak üzere vasî merkûme mebâliĝ-i mezkûr teslîm olmuştur.

Sayfa No/Belge No:70-1/numarasız
Belgenin Konusu :Tereke
Belgenin Tarihi :5 S 1264 /12 Ocak 1848

.... bundan akdem bilâ vâris-i zâhir fevt olan Ömer bin Hasan'ın muhâllefâtı beytü'l-mal me'mûru Hafız Süleyman Efendi ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm ve Adana emvâli sandığına teslîm olan kısım-ı cerîdesidir. 5 Safer (12)64

hınta baha	şair baha	koza baha
guruş	guruş	guruş
50	200	220
Cem'an	yekûn:	
	guruş	
	300	
Minhe'l		ihrâcat:
Mâliyye hazînesi rüsûmu	resm-i kısmet	kaydıyye ve ihzâriyye
guruş	guruş	guruş
13	8	1
Sahhu'l	bâki	
	guruş	
	277	

Sayfa No/Belge No:70-2/166
Belgenin Konusu :Tereke
Belgenin Tarihi : 5 S 1264/12 Ocak 1848

Çermik muzâfâtından Farto Karyesi ahâlilerinden İbrahim bin Ömer bin İbrahim müteveffâ-yı mezkûrun li-ebeveyn karındaşı olup mezkûrdan ğayri vâris-i aheri olmadığı huzûr-i şer'de beytü'l-mal Hafız Süleyman Efendi muvâcehesinde yedinde olan meclis-i şer'a mantukunca isbât etmegın te'diyesi ilâmı.

Sayfa No/Belge No:70-3/numarasız
Belgenin Konusu :Tereke
Belgenin Tarihi :5 S 1264/12 Ocak 1848

Mihmandar Karyesinde bilâ vâris zâhir fevt olan, Harputlu Abo nâm müteveffânın muhâllefâtı, beytü'l-mal me'mûru Hafız Süleyman Efendi ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm olan kısım-ı cerîdesidir. 5 Safer 64

nakden

	guruş 350		
Minhe'l	_____		ihrâcat:
Mâliyye hazînesi rusûmu	resmi kısmet	kaydiye ihzâriyye	
guruş	guruş	guruş	
15	9	1	
Sahhu'l	_____		bakı:
	guruş 323		

Sayfa No/Belge No:70-4/numarasız
 Belgenin Konusu :Tereke
 Belgenin Tarihi :5 S 1264 /12 Ocak 1848

Beylan Kazası ahâlilerinden olup bilâ vâris-i zâhir Paşa beyzâde konağında fevt olan Ömer Bey'in muhâllefâtı emîn-i beytü'l-mal Hafız Süleyman Efendi ma'rîfeti ve ma'rîfet-i şer'le terkîm ve Adana emvâlî sandığına teslîm olan kısım-ı cerîdesidir. 5 Safer (12)64

bargir	tabanca tek	çıksafî (?)	köhne kisveler
guruş	guruş	guruş	guruş
231	100	17	49

Yekûn: 397

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliyye hazînesi rüsûmu	resmi kısmet	kaydiye ihzâriyye	techiz tekfin ve devir
guruş	guruş	guruş	guruş
18	11	1	9

Sahhu'l _____ bâki:
 guruş
 270

Müteveffâ-yı mezkûrun verâseti kazâ-i mezkûrede zevcesi Fatıma Hatun ile silbi kebir evlâdları Âli ve Fatıma ve Hadice munhasire olduğu ve taraflarından muhâllefâtı karzen emmizâdeleri Faruk oğlu Osman vekîl olduğu şahâdet ile beytü'l mâl me'mûru

Sâlih ibni Hasan muvâcehesinde subût bulmağın muhâllefâtı mezkûrun vekîl merkûme teslîm olunması i'lâm olundu. 5 Safer (12)64

Sayfa No/Belge No:70-5/167
Belgenin Konusu :Tereke
Belgenin Tarihi :5 S 1264/12 Ocak 1848

Kara Hâzilzâde dükkanlarda bilâ vâris-i zâhir fevt olan Behesnili Âli nâm müteveffânın muhâllefâtı emîn-i beytü'l mâl me'mûru Hafız Süleyman ma'rifeti ve ma'rifeti şer'ile terkîm ve Adana emvâli sandığına teslîm olan kısım-ı cerîdesidir 5 Safer 64

Bargir	kisve baha	yekûn
guruş	guruş	guruş
135	17	152

Minhe'l _____ ihrâcat:

Mâliye hazînesi rüsûmu	resm-i kısmet	kaydiyye ve ihzâriyye	techîz tekfîn
guruş	guruş	guruş	guruş
6	4	1	35

Sahhu'l _____ bâki:
guruş
105

Sayfa No/Belge No:71/168
Belgenin Konusu : Alacak verecek davası ve Yalancı Şahitlik
Belgenin Tarihi :13 ZA 1264/11 Ekim 1848

Maruz-i da'i-i devlet müşîrâneleridir ki:

Mestanzâde Mahâllesi'nden zati tarif-i şer'i ile mu'arrefe Hadice Hatun huzûr-i şer'de Usta Osman nâm kimesne ile terâfi'lerinde bundan üç sene mukaddem merkûm Osman Usta zımmetinde cihet-i emânetden matlûbum olan bin guruşdan ez ğayri teslîm bâkî altı yüz yirmi guruş hakkım olub hatta bu vecihle olduğunu merkûm ikrâr dâhi itmekle meblâğı-ı mezkûrun alı virilmesi murâdımdır deyü ba'de'l-da'va ve'l-inkâr mudde'ye-i mezbûre bervech-i muharrer ikrâr müdde'asını Hurmalı Mahâllesi'nden Hasan bin Ahmed ve Yüksekdolap hefkeresinden (?) Süleyman bin Âli nâm kimesne şahâdetleriyle isbât itdiğinde şâhidân-ı mezbûrân tezkîye olunmak üzere iken müddei

aleyh merkûm Usta Osman cevâbında mezbûrenin bana husûmeti olmağla bundan akdem gerçi Usta Osman'da bir akçe alacağım yoktur lâkin ğarazen bu vecihle ikrâr itdi deyü da'va ve isbât iderim diyerek şâhidân merkûmani bulub akçe da'va eyleyerek da'va-yı kâzibesini tarif ve ol vechle kâziben üzerime îsbât eyledi deyü da'vasını ve şâhidân-ı merkûmanın şâhid-i zor olduklarını şâhidin-i müslümin ile bi'l-muvâcehe isbât eylediğinden mâ'adâ şâhidân-ı merkûmân Hasan bin Ahmed ve Süleyman bin Âli nâm kimesneler şahâdetlerinde kâzib olduklarını huzûr-ı şer'ide tav'an ikrâr dahî itmeleriyle âla mûcib ikrâruhuma merkûme şer'an takrîr-i bi't-teşhîr lâzım gelmekle şâhid-i zor haklarında mukaddemen vârid olan mucazat-ı müfrede lâyiha-i seniyyesi mantukunca merkûmân ba'de'l-teşhir müddet beyânıyla hapis ve def' ber anife olunmak icâb eylediği huzûr-ı lami' el-nur asafânelerine ilâm olundu. El-emrû limen lede'l-emrindir.

13 ZA (Zilkâde) (12)64

Sayfa No/Belge No:71/169-170

Belgenin Konusu :Yalancı Şahitlik Hakkında Çıkarılan Kanun

Belgenin Tarihi :25 B 1261/30 Temmuz 1845

Yalancı şâhid hakkında zuhûr iden kânûn.

Cümleye ma'lûm olduğu üzere beyne'n-nâs derkâr olan mu'âmelât-ı vaki'âdan dolayı ekseriyâ daâvi zuhûr ve hudusu emr-i zarûri olarak muhâkeme-i şer'iyede i'tirafı hak olunması iki sûrete mutevakkıf olub biri müdde'i aleyhin ikrâr ve i'tirafı ve diğeri inkârî takdîrinde şuhûd-ı udulun şahâdet-i sâbıkası olduğunun ve ikrâr-ı nâdir olub ikame-i beyyineye haceti nâs İtmekde bulunduğuna ve bir takım diyânet ve insâniyeti bilmez ve cenâb-ı Hak'dan korkmaz ve hâlkdan utanmaz ve her şeyden aziz olan ırz ve nâmûsu pareye değışir eşhas-ı rezile ve şerire kemâl-i tab' ve irtikâblarından naşi bizzat bilmedikleri vehîme vukû'unda hâzır bulunmadıkları da'vâlara yalan şâhidliğe cesâret iderek ibtâl-ı hakka ve inan-ı batıla olmakda olması ile bu yüzden nâhak yere itlâf-ı emvâl ve belki telef-i cân bile vuku' bula bileceğinden ve zaman ma'deletunvan hazret-ı mûlûkânede ihnak-ı hak madde-i mültezîmesine bir kan dahi dikkatle bu bâbda dahî ikmâl ve mesa'il-i emniyet ve himâyet ve siyânet-i ibâd niyet-i şefkat mu'tâdiyle bâ'de zin şâhid-i zor vukû'unda haklarında cezâ olunacak mucâzât-ı makarradır ki ber vechi ati herkese ilân oluna.

Yalan şâhitliği sûrette birkaç nev'i ise de hakîkatde bir olub mesela zân eylediği şeye akçaya tama'an huzûr-ı şer'ide bilür gibi şahâdet itmek adeta yalan şâhid olduğu misâllü kendüsi bilmez ise zu'mince mu'temid ad eylediği bir adamdan işitmiş olması sırdaşına şehâdet eylemek veyahûd bir şâhidin biri sahih olub ikincisi bulunmaması cihetiyle anın yerini doldurmak için maddenin hakîkâtini bilmediği hâlde gitmek veyahud da'va sahibine hüsn-i zan idüb bu adam elbet yalan söylemez müslîmin-i sahihdir ben her ne kadar vaktinde işin içinde bulunmamış isem de zararı yok şu adamın hakkı meydana çıksun yollu şeylere zahib olarak zu'münce ihkak-ı hak itmek ve hayırda bulunmak için şâhidlik itmek dahî ayniyle para ile şehâdet eylemek gibi yani şer'an ve aklen mezmûm ve memnu' olan adeta yalan şâhidliği olduğundan ve

bunların cümlesi muzır-ı ibâd oldukları cihetle müstehak-ı te'dib olduklarından tedkîkât-ı Şer'iyye ile bundan sonra huzûr-ı hâkimde şâhid-i zor olduğu inde'ş-şer'i tebeyyün iden şahsın teşhîr olunması ve yalancı şâhidi olduğu derûn-ı şehirde ve muhakemede bâliğası için yanına mahsûs kavâs ta'yiniyle mahkeme mahkeme gezdirüb isim ve şöhretini sicil-i mahkemeye kayıd itdirerek bu vecihle yalancı şâhidi olduğu i'lân kılınması ve hükkam ve zâbitanın takayyûdat ve nezâretleriyle yalancı olduğu tebeyyün iden eşhâs kezâlik bervech-i teşhîs nizâmen şahsına ve mâddesine göre bir mâhdan bir seneye kadar vâz'ı bir anıfi kürek ve hapis ve nefi ile mücâzât oluna.

Maddede şâhid-i zor olduğu tebeyyün iden şahsın ber vech-i muharrer hâl ve keyfîyeti cümle memâlikde ma'lûm olduğu cihetle ba'de ba'deniye ol maddeye şahâdet eyledikde bir vecihle kabûl olunmaya.

Ol adem diğeri bir maddeye sahîhan vakıf olmak ve evvelki ettiği fezahtan tayyib ve mustağfer olduğu inde'ş-şer' tahakkuk ider ise o maddeye şahâdeti kabûl olunup eğer bunda dahi şahâdet-i zor olduğu tebeyyün ider ise işbu habasete iki kere itibâr itmiş olacağı cihetle mücazâtı dahi iki kata olmak lâzım geleceğinden evvelkinde mesela bir sene beranifeye konulmuş ise sonrakinde iki sene müddetle beranifeye ve küreğe vaz' veya ol müddet hapis ve nefi ile mücazât icrâ kılın.

Bu iki defa mazhar olduğu te'diyatdan mütenebbih olmayupda üçüncü defa olarak yine yalan şâhidliğe mütecasir olur ise ısrar edilmesi olacağı cihetle te'dibi dahi teşdîd olunması lâzım geleceğinden mücâzât-ı sayıkası ne nev' ise yani evveli beranifeye konulmuş ise tekrar on sene müddet için beranife bend olmaklığına keşş olduğu hâlde kezâlik on sene nefi ve iclâ oluna.

Yalan şâhidleri hakkında bilâd-ı muharrer olan cezalar mukarrer olduğundan gerek damğa ve gerek sâir mulahâzaya mebni bilmediği şeylere şahâdet-i kâzib rezâletini irtikâbdan kemâliyle hazar ve mücânebet olana ve fakat bildiği şeyi taarruz-i ketm itmek veyahud kendisi sahih şâhid olup ve şahâdeti dahi kendüye munhasıra olduğu hâlde edâ-yi şahâdetden istinkâf eylemek dahi şer'an mezmum ol sûretle ketm-i aks ziyâdesiyle tevakkı ve hazar kılın.

Tereke-i şâhid maddesi bile dikkat idecek şeyi olup cânib-i şer'iden bir şâhid mahâllesinde tezkîye olundukda uygunsuz yalan şahâdetlikde bulunduğu mahâllenin ma'lûmları olduğu hâlde mücerred hatır ve gönül ile ri'ayeten veyahud i'tirazen fenalığını ketmden başka bilâkis bevech-i hüsnî hâlini haber vermekte olduklarına ve bu sûretle ahâli-i mahâllat dahi ibtal-i hakka sebebiyete müşterek olmakda bulduklarına binaen o misüllü bir şâhid mahâllesinde hakkane kana'at gelinceye kadar alenen ve sırren her ne sûretle tezkîye olundukda fi'l-hakıka hüsn-i hâl ashâbindan bulunanlar sükut ider ise de ber-vechle olan ahvâlini bilmem demeleri lâzım geleceğinden ana göre doğrusunu beyân edeler. Fi 25 B 1261

Sayfa No/Belge No:72/171

Belgenin Konusu :Cinayet ve Sulh

Belgenin Tarihi :25 S 1264 /1 Şubat 1848

Der-i devlet-mekine arz-ı da'i-i kemîneleridir ki:

Adana Eyâleti dâhilinde vaki'' Tarsus Kazası'na tabi Şahirli Karyesinde iskan iden Kalınlı Aşireti ahâlisinden bundan akdem kâtilen fevt olan Mehmed bin Mustafa nâm kimesnenin verâseti bâbası merkûm Mustafa ile vâlidesi Selvare binti Mustafa nâm hatun inhisârı tahkikinden sonra ab el-merkûm Mustafa medine-i Adana meclisinde ma' kud huzûr-i şer'i şerîfde yine aşiret-i merkûme sükkânından kayını Çolağınoglu Mustan bin Mustafa nâm kimesne muvâcehesinde üzerine şöyle da'va ve takrîr-i kelâm idüb merkûm Mustan tarih-i ilâmdan iki buçuk mah mukaddem yaylakda ve Nigar Karyes'inde Abdil Ağa değirmeni önünde hat-ı vârisi olduğum oğlum merkûm Mehmed'in başı beyni üzerine alet-i cerihadan kebir bıçak yüziyle bi gayri hak amden darb ve cerh idüb müteesiren bi'l-cerh el-mezkûr ol anda oğlum merkûm Mehmed fevt olmakla vâlidesi işbu hâzır-ı bi'l-meclis zevcem mezbûre Selvar Hatun'a cârih-i merkûmun kız karındaşı olduğu ecelden mucîbi olan kısasdan kâtil merkûmu afv idüb mucîb-i kısas diyete munkâlib olub ve kâtil merkûm oğlum merkûmu ber vech-i muharrer bi-yayri hak amden darb ve cerh ve katl etdiğini tav'an huzûr-i şer'i şerîfde ikrâr dahi itmekle mucîbince diyet rücül olan 10.000 dirhem şer'i gümüşden kâtil merkûmu kısasdan afv iden zevcem mezbûre Selvar Hatun'un sakıt olan sülüs hissesinden maada bâki kalan 6666 kûsür dirhem gümüş hisse-i şer'iyyem kâtil merkûmdan alı virilmesi murâdıdır deyu bade'l-da'va ve'l-suâl mezbûre Selvar Hatun vech-i muharrer üzere afvini i'tiraf idüb müddei aleyh kâtil merkûm dahi cevâbında katil merkûm Mehmed tarih-i mezkûrede ben taşrada bulunduğum hâlde gece menzilime gelüp bâkire kebre kızım Hadice'yi cebren alub dağa firâr itmiş olduğu mesmu'um oldukda keyfiyeti müddei merkûmun kebir oğlu işbu hâzır bi'l-meclis Mahmud Efendi'ye lede'l-ifâde kızımın bulunup getirülmesini matlûb etdikde efendi merkûmdahi li-ecli'l-taharri arkalarından gidüb dört gün destûrunda katil merkûm ile kızım mezbûreyi dağda bir yerde bulub tutub getirüb kızımı yedime teslîm edüb katil merkûmu sâlifü'z-zikr değirmende evvel gece tevkîf edüb ferdâsı ale'l-sabah zabıta tarafına liecli'l-tidüb gönderilmek üzere karındaşı merkûm Mehmed Efendi bıçak arkasıyla darb iderek değirmen derûnundan çıkardığında ben dahi değirmen hâricinde bulunup hemen merkûm Mehmed'i gördükde anifen zikr olunduğu üzere şu vakt-i ihtiyârlığımda merkûm ırz ve nâmusumu hetk itmiş ve kızım mezbûreyi cebren fiil-i şeni' eylemiş olduğundan ber vech-i sabr ve tahammül edemeyüp fi'l-hakika tarih-i mezkûrede değirmen önünde alet-i cârihadan kebir bıçak yüziyle merkûm Mehmed'in başını beyni üzerine bi-gayri hak amden darb ve cerh eyledikde müte'essiren bi'l-cerh el-mezkûre ol anda merkûm fevt oldu deyu bi'l-tav' ve'l-rıza ikrâr itmekle kâtil merkûmun ber vech-i muharrer def' tarîkıyle tasaddi itmiş olduğu iddiası ve irsen merkûman ile merkûm Mehmed Efendi'den bi'l-istintak ve'l-istiknah karziye minvâl,i muharrer üzere vuku'' bulmuş olub ancı katil merkûmun dağda mezbûre Hadice'yi fiil-i şeni' eylediği ma'lûmlarımız değıldür deyu cevâb etmeleriyle kâtil merkûmun ber vech-i muharrer serd itmiş olduğu kelâmı def'i sâlih bulunmamış olduğundan başka fetva-yı "asa ma'ahu saraha iza likatli retbi ala ruyeti'l- amdi bi'l-zina velem yucîd kasara kâtilen iyyahuma biğayri hak feyelmumu aleyhi mucîbü'l-katl" nakli şerîfesi mucîbiyle kâtil merkûmu icab iden kısasdan afv iden vâlidesi mezbûre Selvar Hatun'un sakıt olan sülüs hissesinden maada müddei mermum Mustafa'nın bâki kalan 6666 kûsür dirhem hisse-i şer'iyyesini ber vech-i te'cil şer'i merkûme edâ ve teslîm bade'l-hüküm kâtil merkûm Mustan'a tenbîh-i şer'i oldukdan sonra muahheren müddei merkûm Mustafa meclis-i şer'i münir lâzımı'l-tevkirde kâtil merkûm Mustan

muvâcehesinde anifü'z-zikr 6666 küsür dirhem diyet hisse-i şer'iyye matlûbundan ba vesâtât muslîhiye 4000 guruş bedel-i sulh medfu' ve makbuza kâtil merkûm ile bade'l-sulh ve'l-kabûl maada husûs-i mezkûre muta'alîka da'va ve mutalebeden kâtil merkûm Mustan'ın zimmetini ibra-i am ile ibra ve iskat eyledim dedikde kâtil merkûm dahi makarr-ı merkûmu tasdik ve kabûl itmiş olduğu ve kâtil merkûm sin ve ihtiyâr ehl-i ırz ma'kulesinden olup şimdiye değin bu misüllü ef'al-i reddiyede bulunmamış olduğunu erbâb-ı vuku'f- vüsukdan cem'i ğafir ve cem'i kesir-i müslîmin ihbar itmiş oldukları ve merkûm Mustan ceza kanûnnâme-i hümâyûnuna tatbîkan mahbesde tevkîf kılınmış idüğü olki vaki'' el-hâldir bi'l-iltimas paye-i serir-i saltanat-ı a'laya arz ve ilâm olundu. Bâki emr u fermân hazreti min levü'l-adl ve'l-ihsanıdır.

Fi'l-yevm el-hamis ve'l-işrin min şehri Safer el-hayr sene erbaine ve sittin ve mieteyn ve elf. (25 Safer 1264)

Sayfa No/Belge No:73/172

Belgenin Konusu :Alacak Verecek Davası

Belgenin Tarihi : 1 ZA 1264/29 Eylül 1848

Adana Eyâleti dâhilinde vaki'' Tarsus Kazası mahâllatından Zimyan Mahâllesi sükkânından Abdi'nin oğlu Musto nâm kimesne Medine-i Adana meclisinde ma' kud huzûr-i şer'de kaza-i merkûme mahâllatından Sofiler Mahâllesi sükkânından Dede Cuma oğlu işbu baisü'l-vasîka Mehmed Şükri bin Musto tarafından zikri ati da'vada vekîl-i müseccel şer'isi es-Seyyîd Mustafa Efendi nâm kimesne mahzarında üzerine şöyle da'va ve takrîr-i kelâm edüb müvekkil merkûm Mehmed Şükri'nin bâbası müteveffâ-yı merkûm Mustafa bin Mehmed bin İbrahim ile işbu 250 senesi martı i'tibariyle kasablık ticâretinde şerik olup her birimiz kendi malımızdan 25.000 guruş sermaye ifraz ve kasabhâne küşât ile mebâliğ-i mezkûre ile her birimiz hayvanât mütenevvi'a işira ve bey' ve sene-i mezbûre hi'tamında lede'l-muhâsebe re's malımızı ba'de'l-ihrâc ba fi zuhûr idecek fuzûli sermayemize göre beynimizde ala'l-seviye taksîm itmek üzere akd-i şirket inan edüb mal-ı şirketi i'mal ve ol vecihle bir sene-i kâmile kasablık etdikden sonra müteveffâ-yı merkûm Mustafa ile şirket-i mezkûre muhâsabelerimiz yekan yekan ruyet olundukda mal-ı şirketten her birimiz zimmetlerimize ikişer bin guruş geçüp on üçer bin beş yüz guruş dahi zararlarımız tebeyyün etdikden sonra müteveffâ-yı merkûm firâr eyleyüb tarih-i merkûmede Adana'da hükümdar-ı Misli'den Menemenli Ahmed Paşa'ya bi'l-iştikâ beni ihzar etdirüb muşarunileyhin huzûrunda benim kasablıkda şirketim yokdur deyu da'va va bilâ murâfa'atü'ş-şer' üzerime şâhid-i zor ikamesiyle biğayri hak fuzûli benden 18.000 guruş tahsîl etdirüb müteveffâ-yı merkûm ahz ve ol vecihle 20.000 guruş makbuzu olduğunu kable'l-vefât ikrâr dahi itmiş olmakla suâl olunub mucîb-i şer'isi icrâ ve meblâğ-ı mezkûre 18.000 guruş fuzûli mahûzunun istirdâdiyle beraber şirket-i mezkûreden ber vech-i muharrer ba'de ruyetü'l-muhâsebe tebeyyün itmiş olan zarardan hissesine isâbet iden 13500 guruşu dahi tazmîn ve tahsîli murâdıdır deyu bade'l-da'va ve's-suâl müddeialehy vekîl-i merkûm cevâbında müddei merkûm Mustafa tarih-i mezkûrede kasablık ider iken Tarsus Misli esbak Yakub Ağaya varub Devecioğlu'nu bize şerik ediver deyu iltimâsına mebni Müslîm Ağa-yı mumaiylehy müvekkil merkûmun bâbası müteveffâ-yı mezbûr Mustafa'yı nezdine celb ve ihzar ve Abdi'nin

oğluna kasablıkda şerik ol deyu icbar ve haps ve darb iderek mührünü alub şirket senedlerine temhirden sonra temhirden sonra yine merkûmu darb ve haps eyleyerek cebren ve kerhen 20.000 guruş ahz ve tahsîl ve merkûm Abdi'nin oğlu Musto yedine teslîm olduğunun on oniki gün destûrunda fi'l-hakika firâr eyledi ise de mebâliğ-i merkûmiden bade ruyetü'l-muhâsebe 2000 guruş zimmete geçdiği ve Paşa-yı müşârünileyh ma'rîfetiyle 18.000 guruşun bi'l-tahsîl ahz ve makbuzu olduğu ma'lûm değildir deyu ba-tarîkü'l-def' vekîl-i merkûmun ikrah ve icbar müddeası müddei merkûm Musto'dan lede'l-istintak cevâbında şirket-i mezkûrede müteveffâ-yı merkûma cebr ve ikrah olunmadı ve 20.000 guruş dahi asla ve kat'a ben ahz etmedim deyu külliyyen inkâr idecek dafi' vekîl merkûm ber minvâl-i meşrûh def' müddeasını udul-i ehrar-ı rücül-i müslîminden mahâllerinde lede'l-tezkîye udul ve makbûlü'ş-şahâde oldukları ihbar olunan kaza-i merkûmede Yeni Mahâlle'den Hasan bin Hasan ve Sofiler Mahâllesi'nden İsmail bin Hasan nâm kimesneler şahâdetleriyle ba vechi vecih-i şer'i üzere bade'l-isbât mucîbince şirket-i mezbûriden müteveffâ-yı merkûm mikerreh ve mecbûr olduğu ve mikerreh Müslîm mumaileyhin bi'l-ikrah müteveffa-yı merkûmdan fuzûli tahsîl itmiş olduğu 20.000 guruş müddei merkûm Abdi'nin oğlu Musto'nun mahuz ve makbuzu olduğu şer'an mübeyyen olub vekîl merkûm red ve teslîmi lâzım gelmiş ise de sâlifü'z-zikr müteveffâ-yı merkûm Musto ile bade'l-ruyet el-muhâsebe mal-ı şirketten zimmetine 2000 geçdiğini ve bade'l-firâr Paşa-yı müşârünileyh ma'rîfetiyle 18.000 guruş tahsîl etdirüb mahuzu olduğunu ve ol vecihle 20.000 guruş hakkını istifâ eylemiş idüğünü hayatında merkûm Devocioğlu Musto ikrâr ve itiraf eyledi deyu def'i müddeasını vekîl merkûm inkar itmiş idüğünden merkûm Musto'dan vech-i muharrer def' müddeasını muvafık beyyine talep olundukda merkûm ol vecihle müddeaya-yı mezkûresini ehrar-ı rical-i müslîminden lede'l-tezkîye makbulü'ş-şahâde idükleri ihbar olunan Güleklî Musto ve Zileli Mehmed oğlu Âli ve tâcir Molla Âli bin Mehmed ve Karahacılı Receb bin Danyal nâmun kimesneler şahâdetleriyle ber vechi şer'i üzere isbât etmeğın mucîbince müteveffâ-yı merkûm Musto dahi vechi meşrûh üzere 20.000 guruş hakkını istifâ itmiş olduğu berhi olmakla ahade humanın aher ahz zimmetinde hak ve mutâlebeleri kalmamış idüğü tebeyyün ve tahakkuk etdikden sonra müddei merkûm Musto bin Abdi tekrar cevâba tasaddi edüb sâlifü'z-zikr-yı şirket-i mahsûsda bizler dahi mecbûr ve mahbûs ve mekerre olub hatta mekerre mütesellim mumaileyh Yakub Ağa evvela müteveffâ-yı merkûm Devocioğlu'ndan 20.000 guruşu olub saniyyen yedinden ve diğér şerikim Kasab Ömer'den 25.000 benden, 40.000 guruş tahsîl ve bir birine mahlut idüb cem'an 60.000 guruşu bi'l-ta'adad müteveffâ-yı merkûm Devocioğlu'na teslîm etdüm deyu mütesellim Ağa mumaileyh emir itmekle bizler dahi mebâliğ-i mezkûreyi tamamen ve Devocioğlu'na teslîm etdik ol dahi ahz ve kabz edüb a'mal eyledi deyu da'va itmiş ise de merkûm anifü'z-zikr vekîl merkûmun bilâd-ı muharrer def' müddeasını külliyyen inkâr itmiş idüğünden mu'ahharen tasaddi itmiş olduğu da'va-yı mezkûresinde tenakûz vaki' olduğuna mebni iddiası mesmu'a ve iltifâta şâyân olmamağın da'vasıyla müvekkil-i merkûm Mehmed Şükri'ye izâfetle müddei aleyh vekîl-i merkûm es-Seyyîd Mustafa Efendi min ba'd mu'arızadan men' ve def' olunduğu ma vaka' bi't-taleb ketb olundu. Eva'ili ZA 64

Şuhûdü'l-hal

Mezun-i belde-i Konya fekahâtlı es-Seyyîd Abdurrahman ibni Konevi, Arıfzâde es-Seyyîd Hüseyin Efendi,

İmamzâde es-Seyyîd el-Hac Mehmed Sıdkı Efendi Hazretleri,
Paşabeyzâde es-Seyyîd Ahmed Bey,
Lazzâde Ömer Efendi,
Şeyh Garibzâde Mehmed Efendi.

Sayfa No/Belge No:73/173
Belgenin Konusu :Posta Tatarlarının Güvenliği
Belgenin Tarihi :Tarihsiz

Postaya cebelü ta'yîn olunarak muhâfazası emri.

Düstur-i mükerrerun-ı müşîrun müfahâmun-i nizâmü'l-âlem müdebbirü'l-umûru'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıb mütemmimu mehammi'l-enâm bi-re'yi's-saib, mümehhidu bünyâni'd-devleti ve'l-ikbâl, müşeyyidü erkâni's-sa'adet-i ve'l-iclâl, el-mahfûfu bi-sunûfi'avâtufi'l-meliki'l-a'la Anadolu'nun Adana kulu yemîn ve yesariyle nihâyetine varınca vaki'' vüzera-yı âzâm edâme'allahu Ta'ala iclâluhum ve mefâhirü'l-ümerâi'l-kirâm mu'tamedü'l-küberâ el-fiham ulu'l-kadr ve'l-ihtirâm .... el-izzu ve'l-ihtişâm el-muhtesun bimezîdi inayetü'l-melikü'l-a'la mirmirân-ı kirâmımdan dame ikbalehum ve .... kuzâtı müslîmin edâmi vilâtü'l-muvahhidin me'adin el-feza'il-i ve'l-yakin rafî'u ilâmü's-şeri'at ve .... daretu ulumu'l-enbiya ve'l-mürselin el-muhtesun bimezîdi inayetü'l-melikü'l-mu'in mevâli'i fihâm zidet fezailuhum ve .... el-emâcid ve'l-ekârim cami'u'l-mehâmid ve'l-ikrâm el-muhtesun bimezîdi inâyeti'l-melikü'l-daim .... ve ka'imakâmlar dame mecduhum ve mefahirü'l-ulemâ el-muhakkikin naib ve müftiler zide ilmuhum ve mefâhirü'l-emasil ve'l-akran .... müdirleri ve a'za-yı meclis ve vücuh-ı memleket zide kadruhum tevkî' refî' hümâyûn vâsil olacak ma'lûm ola ki mahrûsa-i şâhânemde işlemekte olan postaların aralık aralık yollarda önlerine kutta'ı tarîk ve eşkiya takımı çıkup posta tatarlarını katl ve emanetleri gasb ve ğaret itmekde ve bu keyfiyet .... mahâllelerden posta maiyetine cebelü terfik olunmamasından neşet itmekde olduğundan bu madde zımında eğerçi .... bi'l-defe'at icâb idenlerde pinhan lâzıme ve te'kidat mukteziye icrâr mutecâsir fezâhât olanlar dahi .... vaye-i mülûkânemde buldurularak te'dib ve terbiyelerine i'tina olunmuş ise de önü alınâmayarak .... bu uygunsuzluklar vuku'' bulmakda olduğu ve hatta Filibe postası iki defadır nehb ve ğaret kılındığı .... Bağdad'dan çıkarılân posta tatarına dahi Osmancık Kazası'ndan cebelü terfik olunmamasından dolayı .... eşkiya önlerine çıkup tatar ve sürücüsünü katl ve yanlarında bulunan emanet akçe ve eşyâ'yı gasb ve ğareta ictisâr itmiş oldukları cihetle eğerçi bunların dahi lede'l-taharri ele geçirilerek te'dib-i lâzımleri icrâ olunacağı derkar ise de bade zin bu ma'kule uygunsuzluk vuku'' bulduğu

II) BELGE ÖZETLERİ

Sayfa No/Belge No: 1/1

Belgenin Konusu :Cinayet ve İnkâr

Belgenin Târihi :29 RA 1280/13 Eylül 1863

Yenitam Karyesi civarında Deliduman taifesinin hayvanlarının ekili alanlara zarar vermesi üzerine Nogay muhacirlerinden Temurkay'la, Deliduman taifesinden Ali oğlu Ali arasında çıkan tartışma üzerine, haşışin (ot, haşhaş) toplandığı yerde çıkan kavgada Ali'nin, Temurkay'ı tahta tokmakla yaraladığına, Temurkay'ın altı ay sonra bu yaralama nedeniyle öldüğüne ilişkin eşi İncü Melek'in mahkemeye başvurusuna ve Ali'nin olayı inkarına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 1/2

Belgenin Konusu :Aşiretler Arası Kavga

Belgenin Târihi :29 RA 1280/ 13 Eylül 1863

1280 yılında Deliduman taifesi hayvanlarının, Nogay muhacirlerinden Onkay Ağa'nın haşışlerine verdiği zarar için keşif yapılmasına karar verildiğinde, Deliduman taifesinin 300 kişi ile Nogaylara saldırdıklarına , Onkay Ağa'yı ve cemaatından birçok kişiyi yaraladıklarına ilişkin Nogayların iddiasına ve Deliduman taifesinin söylenenleri inkarına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 2/3

Belgenin Konusu : El Koyma ve Darb

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Deliduman taifesinden Mustafa Kızı Melek'in 500 kuruş değerindeki kara ineğini, Nogay muhacirlerinden Onkay Ağa ve Haydar'ın zapt edip, kendisini darp ettiğine ilişkin iddiasına, Onkay Ağa ve Haydar'ın suçlamaları reddettiğine ve şahitlerin olayı görmediklerine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 2/4

Belgenin Konusu :Şahitlik

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Keçelioğlu Mahmud Ağa 'nın, Nogaylarla Abdallar arasındaki kavga ile ilgili şahitliğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 2/5

Belgenin Konusu :Şahitlik

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Nogaylarla Abdallar arasındaki kavga ile ilgili şahitliğine başvuru olanların, olayla ilgili bilgilerinin olmadığına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 2/6

Belgenin Konusu :Alacak Verecek Davası

Belgenin Târihi :1 N 1277/ 13 Mart 1861

Ağamescid Mahallesi'nde ikamet eden Hacı Mahmud Ağa'nın 1227 senesinde Seracan Mahallesi'nden Yahya Ağa'ya senet karşılığı 27000 kuruş verdiğine, bu paranın 8300 kuruş riba ile 35300 kuruş tuttuğuna ilişkin iddiasına ve Yahya Ağa'nın 6000 kuruş aldığını kabul ederek 21000 kuruşun riba olduğunu söylediğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 3-1/7

Belgenin Konusu :Ev Satın Alma Davası

Belgenin Târihi :1 Ş 1280/1 Ocak 1864

Sisli Mahallesi'nden Bezdanoğlu Hoca Karebet'in, Şeyhzade Mahallesi'nde ikamet ederken 1275 yılında senet karşılığında, 36000 kuruşa menzili (konağı) Yahya oğlu Mehmed'den satın aldığına ve ölmeden önce Mehmed'e icara verdiğine, şimdi ise onun varislerinin kendi mülkleri olduğunu iddia ettiklerine dair şikayetini; Yahya oğlu Mehmed'in varislerinin ise Karebet'in elindeki senedin borç karşılığı rehn verildiğini, 31000 kuruşun 18800 'ünün Karebet'e müteveffanın sağlığında geri verildiğini, 12200 kuruş borcu kaldığını söylediklerini içeren kayıt.

Sayfa No/Belge No: 3-2/Numarasız

Belgenin Konusu :Kız Kaçırma

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Denizkuyusu Karyesinden Ömer oğlu Timur Ağa, kızı Elif'in Hızırilyas Mahallesi ahalilerinden Hacı Mehmed oğlu Mustafa tarafından kaçırıldığını ve kızının kendisine teslimini istemektedir. Davalı Mustafa'nın, kızın kendisini alıp kaçması için yanına geldiğini, kendisinin de kızı alıp Yeniköy'e eniştesinin yanına götürdüğünü söyleyerek, Elif'i kaçırdığını itiraf ettiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 3-3/8

Belgenin Konusu :Kız Kaçırma ve Tehdit

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Yeniköy Karyesinde ikamet eden Hacı Mehmed oğlu Osman, Mustafa'nın Timur Ağa'nın kızı Elif'i kaçırdığını kendisine getirdiğini, kendisinin de onları hükümete

götürürken yolda kızın teyzesinin oğlu Halil'in silah çekerek kendisini tehdit ettiğine dair iddiasını ve Halil'in bu olayı inkarını içeren kayıt.

Sayfa No/Belge No: 4/9

Belgenin Konusu :Vasi Tayini

Belgenin Târihi :5 ....1280/1863-1864

Aslen Ergani Bucağı ahalilerinden olup, Adana'ya bağlı İncirlik Karyesi'nde ikamet eden Mehmed oğlu Mehmed Emin'in, bir yaşındaki oğlu Zülfü'nün, eski eşi Şar Hatun ve mahkemede bulunan Mustafa'dan alınıp kendisine verilmesi için mahkemeye başvurduğuna ve davanın, İstinaf Mahkemesi'ne havale olunduğuna dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 4/10-11

Belgenin Konusu :Cinayet ve Sulh

Belgenin Târihi :7 Ş 1280/17 Ocak 1864

Adana'ya tabi Kürçü Aşireti'nden İbrahim oğlu Osman'nın, Köprügözü nam mahalden geçerken, Tarsus Sancağı aşiretlerinden Karakayalı Aşireti'nden Hacı Mehmed oğlu Mehmed ve tutması Sırkıntı Aşireti sakinlerinden Musa oğlu Osman tarafından tüfeng ve ve bıçakla öldürüldüğüne ve davanın sulh yoluyla halledildiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 5/11: (11 iki belgeye numara olarak verilmiş)

Belgenin Konusu :Kayıp Doru Kısrak

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Trabluslu zımmi Mihail Azar'ın, dört sene önce kaybettiği doru kısrakının Uluylyu Hacir Talib'de bulunduğu, alınıp kendisine verilmesini istediğine ve durumun Hacir Talib'e sorulmasına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 5/12

Belgenin Konusu :Kayıp Deve

Belgenin Târihi :6 B 1266/18 Mayıs 1850

Tekeli Aşireti'nden Körkara'nın oğlu Süleyman iki sene önce kaybettiği devesinin Karahacüblü Aşireti'nden Abdal Kethuda da olduğunu ve alınıp kendisine verilmesini istemektedir. Devenin Abdal Kethuda'dan alınmasına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 5/13

Belgenin Konusu :Alacak –Verecek Davası

Belgenin Târihi :7 B 1266/19 Mayıs 1850

Menemenci Aşireti'nden Ahmed oğlu Koca Bekir'in, yedi sene önce Halil oğlu Hüseyin tarafından yaralandığı zaman yapılan sulhda, 3000 kuruşa anlaşılmıştır. Ancak varislerin 1300 kuruş alacağını Vasfi Paşa'nın araya girmesiyle ödendiğinin mahkemeye kaydettirilmesine dair belge.

Sayfa No/Belge No: 27/90

Belgenin Konusu :Arsa Davası

Belgenin Târihi :19 RA 1281/22 Ağustos 1864

Tekyezimyan Mahallesinde ikamet eden Ermeni milletinden Pedo oğlu Ağop'un, Ali oğlu Hacı Ahmed'e Hankurbu Mahallesinde bulunan on zira'(7 veya 9 metre) arsayı vakf-ı mezbur mütevellisi huzurunda 300 kuruşa sattığını söyleyerek terk ettiği iki zira arsa karşılığında, kendisine kalan arsadan iki zira teslim olunmasını talep ettiğine, Ali'nin söylenenleri kabul etmekle birlikte verilen arsayı beğenmeyerek kabul etmediğine ve Ağop'un davaya hakkı olmadığına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 27/91

Belgenin Konusu : Hırsızlık ve Boşanma

Belgenin Târihi :19 RA 1281/22 Ağustos 1864

Sofibağçe Mahallesinde ikamet eden Yusuf kızı Zeliha, eşi İsrafil oğlu Ahmed'in, (belgede okunamayan bir şeyi) çalması nedeniyle kendisine üçten dokuza boş ol dediğini bundan dolayı şer'an gerekenin yapılmasını istediğine, eşi Ahmed'in olayı inkarına , kadının yemin etmesiyle mahkemenin tarafları boşadığına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 27/92

Belgenin Konusu :Arsa Davası

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Ermeni milletinden Mardiros'un, Hüsniye Hanım'ın baba mülkü içindeki kilerinin üzerine kirış atarak ev yaptığı iddiasıyla mahkemeye başvurduğuna dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 28/93

Belgenin Konusu : Kocaya İtaatsizlik ve Boşanma

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Akkoyunlu Aşireti'nden Halil oğlu Mustafa'nın, zevcesi Şerife Hatun'un kendisine itaat etmediğini söyleyerek mihr-i mu'accel, mihr-i mü'accelini ve nafakasını vermeyi kabul ederek bir talakla eşini boşadığına ve mahkemenin boşanmayı onayladığına dair dayıt.

Sayfa No/Belge No: 28/94

Belgenin Konusu : Boşanma ve Mal Paylaşımı

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Şerife'nin, kendisini boşayan zevcinin çeyizindeki bir kat yatağı vermediğine dair iddiasına ve Mustafa'nın da bu durumu kabul ettiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 28/95

Belgenin Konusu :Darp ve İnkâr

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Sugediği Mahallesi sakinlerinden Ali oğlu Osman'ın, Kaşoğlu'nun Mihmandar Karyesi'ndeki çiftliğinde harman kaldırır iken, Karabet tarafından darb edildiğini iddia etmesine, Karabet'in olayı inkarına ve sulh olduklarına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 29-1/numarasız

Belgenin Konusu : Zarar Eden Tüccarların Malları

Belgenin Târihi :24 R 1264/30 Mart 1848

Tarsuskurbu'nda Hasan Ağa'nın dükkanında sakin iken zarar eden Erzurumlu tüccar Abdurrahman ve Ali'nin mallarının, Hasan Ağa'nın malı olduğuna dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 29-2/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi :27 R 1265/22 Mart 1849

Aslen Rumelili olup, Hızırilyas Mahallesi'nde sakin iken vefat eden Hacı Ali'nin, beytü'l mal memuru Hacı Muhsin Ağa tarafından Adana Emvali Sandığı'na teslim edilen terekesine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No: 30/96

Belgenin Konusu :Gülek Boğazı Madeninin İhalesi

Belgenin Târihi :CA 1265/Mart-Nisan 1849

Gülek Boğazı Kurşun Madeni Müdürlüğü'nün ihalesinin vakti geldiğini, Şubat ve Mart aylarında çıkarılan kurşunun pey der pey Darbhane –i Amire'ye gönderilmesi gerektiğini bildiren ferman.

Sayfa No/Belge No:31 -1/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi :13 B 1266/25 Mayıs 1850

Camuscu Karyesinde vefat eden Mısırlı Arapoğlu İbrahim'in, beytü'l mal memuru Hacı Mehmed tarafından Adana Emvali Sandığı'na teslim edilen terekesine dair belge.

Sayfa No/Belge No:32 -1/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi :19 B 1266/31 Mayıs 1850

İmaret'te(?) sakin iken vefat eden Maraşlı Elif 'in, beytü'l mal memuru Bağdatlı Hacı Mehmed tarafından yazılan terekesine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:33/Sayfa Adana ile ilgili değildir.

Sayfa No/Belge No:34-1 /100

Belgenin Konusu :Vasilik Davası

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Teke Sancağı'na bağlı Örtü (?) Kazasından Hüseyin'in , vefat eden kardeşinin eşi ve çocuklarına ait para ve eşyanın Ali Ağa'dan alınmasını talep ettiğine, ancak Ali'nin vasi olduğunu kanıtladığına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:34-2 /101

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Hacı Ali'nin vefatıyla eşi Hadice Hatun'un, mihrinin 3700 kuruş olduğunu iddia ederek bu paranın üvey oğlu Yusuf'tan alınarak kendisine verilmesini talep ettiğine, Yusuf'un ise Hadice'den bunu ispatlamasını istediğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:34-3 /102

Belgenin Konusu :Hane Satın Alınması Davası ve Sulh

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Alidede Mahallesinden Şerife ile Mehmed oğlu Halil arasındaki ev satın alma davasının sulh yoluyla halledildiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:34-4/numarasız

Belgenin Konusu :Emanet Tüfeng'in İade Edilmemesi ve İnkâr

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Mustafa oğlu Osman'ın zevcesinden beş sene önce tüfenk emanet alan Ahmed oğlu Nabi , tüfengi geri vermemiştir. Yüzleştirmede Nabi tüfengi aldığını inkar etmiş ve şahitlerin dinlenmesine karar verilmiştir.

Sayfa No/Belge No:35 /103

Belgenin Konusu :Borç Tahsili

Belgenin Târihi :21 Z 1262/10Aralık 1846

Haciblü Aşireti ahalilerin, mirleri(başkanları) Ali Bey'den alacaklarını Mübaşir Kovacı Süleyman Ağa aracılığıyla aldıklarına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:36-1/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi :25 Z 1262/14 Aralık 1846

Vefat eden Hacı Mustafa 'nın, beytü'l mal memuru Mehmed Ağa tarafından Adana Emvali Sandığı'na teslim edilen terekesine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:36-2 /numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi :4 RA 1263/20 Şubat 1847

Receb Ağa'nın neferatından olup vefat eden Halil İbrahim'in, beytü'l mal memuru Mehmed Ağa tarafından Adana Emvali Sandığı'na teslim edilen terekesine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:36-3 /numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi :25 Z 1262/14 Aralık 1846

Adana Mutasarrıfı Hasan Hakkı Paşa'nın baş süvarilerinden Mehmed Ağa'nın bölük başı olan, Çerkezli Mehmed Ağa'nın vefat etmesiyle Adana Emvali Sandığı'na teslim edilen terekesine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:37-1/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi :23 CA 1262/19 Mayıs 1846

Sucuzade Mahallesi sakinlerinden ... vefatı üzerine, terekesinin taksim edildiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:37-2/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi :19 CA 1262/15 Mayıs 1846

Derunkule'de sakin iken vefat eden Süleyman bin Ahmed'in verasetinin, varisleri arasında bölüştürüldüğüne dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:38-1/numarasız

Belgenin Konusu :Miras Davası ve Yalancı Şahitlik

Belgenin Târihi :27 CA 1262/23 Mayıs 1846

Miras davasında yalancı şahitlik yapan Alidede Mahallesinden, Kuyucu İbrahim Oğlu Ali'nin, yalancı şahit olduğunun mahkemeye kaydedilmesine ve adının ilan edilmesine dair ilam.

Sayfa No/Belge No:38-2/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi :1 C 1262/27 Mayıs 1846

Sabık Adana Mutasarrıfı Arif Paşa'nın te'basından ve Zenci taifesinden, Yenihan'da sakin Bilal'in vefatı üzerine beytü'l mal memuru Mehmed Ağa tarafından Adana Emvali Sandığı'na teslim edilen terekesine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:38-3/104

Belgenin Konusu : Evkaf Müdürünün Müstefi Sayılması ve Yerine Yeni Atama Yapılması

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Adana Eyaleti Evkaf Müdürü'nün İstanbul'a gelip memuriyetine gitmemesi üzerine Hacı Hüseyin'in bu memuriyete atandığına dair ferman.

Sayfa No/Belge No:39/105

Belgenin Konusu :Cinayet

Belgenin Târihi :14 M 1277/13 Ağustos 1859

Ali oğlu Ahmed 1276 senesinde Kayıklı Mezrasındaki tarlasında çalışırken, Abdulaziz oğlu Zenci Salih, Abdulhamid oğlu Abdurrahman, Cuma oğlu Hacı Ali, Adem ve Abdullah harmana geldiklerinde, Hacı Ahmed ortaklarıyla birlikte kaçmıştır. Camuscu Karyesi civarında Ahmed kendisini kovalayan, Ali'yi tabanca ile vurmuştur. Şahitlerde bu olayı doğrulamışlardır. Zenci Ahmed'in kisasına lahak olup, Adana'da hapsedilmek için tevkif olunduğuna dair belge.

Sayfa No/Belge No:40-41/106

Belgenin Konusu :Cinayet

Belgenin Târihi :27 ZA 1276/16 Haziran 1860

Bozdoğan Aşireti mahallelerinden Kendel Mahallesi'nde Mehmed oğlu Mahmud ve hanımı Fatıma ile Ahmed Ali arasında çıkan kavgada Mahmud'un silahı yanlışlıkla ateş alıp, Ahmed Ali'yi öldürmüştür. Katil Mahmud'a tenbih olunup, tevkif olunmuştur.

Sayfa No/Belge No:42/107

Belgenin Konusu :Cinayet

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Adana kuralarından Karayusuflu Karyesi sakinlerinden iken öldürülen Ali'nin hanımı Zühre ve validesi Fatıma'nın, katil Ahmed'i dava ettiklerine dair kayıt. (davanın devamı ve sonucu 39. sayfa 105 nolu belgededir)

Sayfa No/Belge No:43-1/108

Belgenin Konusu :Eslaha Hakkında Mektup

Belgenin Târihi :8 B 1263/22 Haziran 1847

Güvenlikleri için silah taşıyanlara tezkire verilmesi ve bunun nasıl olması gerektiğine dair mektup.

Sayfa No/Belge No:43-2/numarasız

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi :29 C 1263/14 Haziran 1847

Karabet'in vefatı üzerine, beytü'l mal memuru Bekir Ağa tarafından Adana emvali sandığına teslim edilen terekesine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:44/109

Belgenin Konusu :Gülek Madeninin İhalesi

Belgenin Târihi :26 B 1263/10 Temmuz 1847

Gülek Boğazı Kurşun Madeni Müdürlüğü'nün ihalesinin vakti geldiğine, Şubat ve Mart aylarında çıkarılan kurşunun pey der pey Darbhane-i Amire'ye gönderilmesi gerektiğine dair ferman.

Sayfa No/Belge No:45/110

Belgenin Konusu :Kaimakamın Eşyaları

Belgenin Târihi :19 M 1263/7 Ocak 1847

Ka'imakam Mehmed Bey'in eşyalarına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:46/111

Belgenin Konusu :Pazarcıoğlu'nun Zayi Olan Tezkiresi

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Pazarcıoğlu adındaki zımminin, Dersa'adet'den getirdiği yetmiş bir bin üç yüz otuz sekiz adet lüenin icabı olan tezkireyi kaybettiğine ve reftiyye tezkiresini geri getirmek için yirmi bir gün süre verilmesi hususunda Adana Eyaleti gümrük memuru Şakir Efendi'nin görürüşüne dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:46/112

Belgenin Konusu :Adana Gümrüğündeki Aksaklıklar

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Gümrük memuru Şakir Efendi'nin Adana Eyaleti Gümrüğü'nde yaşanan aksaklıkları bildirdiği belge.

Sayfa No/Belge No:46/113

Belgenin Konusu :Basmadan Alınan Gümrük

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Adana'da üretilen sahtiyan ve basmadan alınan gümrüğün ne kadar olacağı hakkında gümrük memuru Şakir Efendi'nin açıklamalarını içeren belge.

Sayfa No/Belge No:47/114

Belgenin Konusu :Evkaf Müdürlerinin Uyması Gereken Kurallar

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Önemli hususlarda yapılacak harcamalarda 2500 kuruşa kadar olanlarda müdürlerin yetkili olduğunu, daha büyük masraf gerektiren işlerde ise bu yetkinin Nezaret-i Evkaf-ı Hümayun'da olduğuna dair belge.

Sayfa No/Belge No:47/115

Belgenin Konusu :Evkaf Müdürlerinin Uyması Gereken Kurallar

Belgenin Târihi :Tarihsiz

Alınan vergilerin hasılatının toplanmasına müdürlerin yetkili kılındığına , beşte bir olarak alınan bu hasılatın pey der pey teslim olunmasına ve üç ayda bir muhasebe defterlerine kaydolması gerektiğine dair belge.

Sayfa No/Belge No:47/116

Belgenin Konusu : Evkaf Müdürlerinin Uyması Gereken Kurallar

Belgenin Târihi :5 CA 1261/12 Mayıs 1845

Nezaret-i Evkaf-ı Hümayun'da kaleme alınan, evkaf müdürlerinin uyması gereken kurallara dair layiha.

Sayfa No/Belge No:47/117

Belgenin Konusu : Vakıfların Statüsü

Belgenin Târihi :8 Z 1263/17 Kasım 1847

Kadim mülk olan mahaller için vakıf hücceti verilmemesi aynı zamanda kadim ve hakiki vakıf olan mahaller için ise mülkiyet suretinde hüccetler verilmemesi gerektiğine, aynı zamanda vakıflardan alınan harçların oranlarının düşürülmesine dair belge.

Sayfa No/Belge No:47/118-119

Belgenin Konusu : Vasi Tayini

Belgenin Târihi :2 B 1262/26 Haziran 1846

Adanada ticaretle iştigal ederken vefat eden Derlemezoğlu Seyyid Ahmed Ağa'nın küçük çocukları Yakub ve Ahmed'in vesayeti, valideleri Safiye Hatun'dan alınarak Seyyid Davud'a verilmiştir.

Sayfa No/Belge No:48/120

Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası

Belgenin Târihi :12 B 1262/6 Temmuz 1846

Kayseri'de ikamet eden Mihail'in , vefat eden Hüseyin Reis'ten alacağı olduğunu iddia ederek, bu alacağını Tarsus 'ta oturan vekil Şaban'dan almak için dava eder . Şahitler, Mihail'in borcunu aldığını ve Hüseyin Reis'e 600 kuruş borcum var dediğine şahid olduklarını söylemişler ve Mihail, Şaban'a müdahaleden men edilmiş olup, ayrıca Hüseyin Reis'e vereceği 1600 kuruşu ödemesi tenbih olunmuştur.

Sayfa No/Belge No:48/121

Belgenin Konusu : Sürre-i Hümayunun İhtiyaçlarının Karşılanması

Belgenin Târihi :25 B 1262/19 Temmuz 1846

Sürre-i hümayun ve hacıların yollarda güvenlik, barınma ve yiyecek ihtiyaçlarının karşılanması hususuna dair ferman.

Sayfa No/Belge No:49-50/122

Belgenin Konusu : G m r kler

Belgenin Târihi : 2 RA 1262/28 Şubat 1846

1262 senesinden itibaren muhatap olunan devletlerin tüccarlarından alınan vergi hasılatlarında yapılan deęiŐiklikleri açıklayan, vergilerin eksik alınmaması ve g m r klerde kurallara uyulması gerektiğine dair ferman.

Sayfa No/Belge No:50/123

Belgenin Konusu : Ramazan Ayı Başlangıcı

Belgenin Târihi : 1 N 1262/23 Ağustos 1846

Şaban ayının Cuma gününden baŐladıęının ve sonraki ayın Ramazan ayı olduğunun ilanına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:50/124

Belgenin Konusu : Bayram

Belgenin Târihi : 1 L 1262/22 Eylül 1846

Bayramın Salı günü baŐladıęının ilanına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:51/125

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 5 S 1262/2 Şubat 1846

Rışvan AŞireti ahalisinden olup vefat eden Hasan oğlu Halid'in terekesinin, varislerine verilmek üzere beytü'l- mal emini tarafından amcası  mer'e teslim edildiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:51/126

Belgenin Konusu : Tuz Dükkanının Yağmalanması

Belgenin Târihi : 9 Ő 1262/2 Ağustos 1846

Mihail'in, Beylan'daki tuz mağazasının Nezir Ağa ve adamları tarafından yağmalandığını  obanoğlu Murad'a Şikayet ettiğine ve bu Şikayet  zerine Nezir Ağa'nın, Mihail'i rahatsız etmekten men edildiğine dair ilam.

Sayfa No/Belge No:51/127

Belgenin Konusu : Tuz Dükkanının Yağmalanması

Belgenin Târihi : 9 Ş 1262/2 Ağustos 1846

Nezir Ağa'nın yüz altmış üç kantar tuzun altı kantarını aldığı kabul ettiğine ve kalan kısmı almadığını söylediğine, bunun üzerine Çobanoğlu Murad'ın davayı şer'i mahkemede görülmek üzere Adana'ya havale ettiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:52/128

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 19 Ş 1262/12 Ağustos 1846

Hasan Hakkı Paşa 'nın adamlarından olup vefat eden ... terekesinin, varislerine verilmek üzere beytü'l-mal emini tarafından vekil Mustafa'ya teslim edildiğine dair ilam.

Sayfa No/Belge No:52/129

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 9 B 1262/3 Temmuz 1846

Bor ahaliyelerinden olup Günhanı'nda vefat eden Debbağ Mustafa'nın terekesinin varislerine verilmek üzere, beytü'l- mal emini tarafından vekil Mehmed'e verilmesine dair ilam.

Sayfa No/Belge No:52/130

Belgenin Konusu : Kaçan Evli Kadın

Belgenin Târihi : 9 N 1262/31 Ağustos 1846

Tarsus Sancağı'ndan Fatıma'nın eşini bırakarak Adana'ya gidip orada Abdullah'la evlendiğine ve eşi Ali'nin de Mahkemeye başvurarak karısı ile ilgili karar aldirdığına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:53/131

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 11 N 1262/2 Eylül 1846

Verdizade'nin ortağı olan Ekrad Zeyd 'in vefatı üzerine terekesinin, beytü'l-mal emini tarafından Zeyd'in borcu karşılığında Verdizade'ye verildiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:53/132

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 12 L 1262/3 Ekim 1846

Sugediği Mahallesinde vefat eden İmhan Hatun'un terekesinden, Oturakçı Hacı Yusuf Ağa'nın hak iddia ederek 370 kuruş aldığına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:53/133

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 16 L 1262/7 Ekim 1846

Kargılı Karyesinde vefat eden Harputlu Süleyman oğlu Osman'ın terekesinden 2050 kuruşun, alacaklı olan Hacı Bezirgan'ın oğlu Durmuş'a verildiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:53/134

Belgenin Konusu :Tereke

Belgenin Târihi : 17 L 1262/8 Ekim 1846

Harputlu Süleyman oğlu Osman'ın verasetinin, varislerinin vekil tayin eylediği Turan oğlu Hasan'a verildiğine dair ilam.

Sayfa No/Belge No:53/135

Belgenin Konusu : Cinayet

Belgenin Târihi : 19 L 1262/10 Ekim 1846

Konya Eyaleti'nin Ereğli Kazası'nda çobanlık yapmakta olan Abdullah'ı, Molla Ali'nin tüfenkle vurduğuna, vasilerin vekiller aracılığıyla kısas isteyerek davacı olduklarına, Molla Ali'nin cevabında Abdullah'ın, kız kardeşini kaçırdığını, fakat kardeşinin geri kaçıp kurtulduğunu söylediğine, daha sonra Abdullah'ın, Molla Ali'nin kız kardeşini almak için silahla yanlarına gelip kendilerini öldüreceğini söylediğine, Molla Ali'nin de Abdullah'ı vurarak öldürdüğüne ve istenilen fetvaya gelen cevapta kısasa gerek olmadığına, vasilerin Molla Ali'ye müdahaleden men edildiğine dair ilam.

Sayfa No/Belge No:54/136

Belgenin Konusu : Tapu Rüsumatı

Belgenin Târihi : 15 L 1262/6 Ekim 1846

Zeamet ve tımarlarda tapu rüsumatının, müşiran-ı azam vesaire taraflarından alınması usulü, Tanzimat-ı Hayriye usul muhasebesinden olduğu halde, tımar mutasarrıflarının bu usulü bilmedikleri ve tımarları dahilinde tapu rüsumatı talep ettikleri belirtilmektedir. Tapu rüsumatı ve mahsulatının hazineye ait olduğunun tımar mutasarrıflarına yazılmasına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:54/137

Belgenin Konusu : Sürgün

Belgenin Târihi : 29 Ş 1262/22 Ağustos 1846

Diyarbakir Eyaleti 'ne bağlı Azazan Kazası Müdürü Abdulfettah Bey'in biraderi Abdal Bey'in düzeni bozan hareketleri dolayısıyla Adana'ya sürülmesine ve orada ikamet ettirilmesine dair ferman.

Sayfa No/Belge No:54/138

Belgenin Konusu : Sürgün

Belgenin Târihi : 15 ZA 1262/4 Kasım 1846

Diyarbakir Eyaleti 'ne bağlı Azazan Kazası'nın müdürü Abdulfettah Bey'in biraderi Abdal Bey'in düzeni bozan hareketleri dolayısıyla Adana'ya sürüldüğüne, orada ikamet ettirildiğine ve uygunsuz davranışlarının engellenmesi için özen gösterildiğine dair ilam.

Sayfa No/Belge No:54/139

Belgenin Konusu : Kefil Olma

Belgenin Târihi : 19 ZA 1262/8 Kasım 1846

Diyarbakir Eyaleti 'ne bağlı, Azazan Kazası'nın müdürü Abdulfettah Bey'in biraderi Abdal Bey'in firarını önlemek için Diyarbakir aşiretlerinden Harzan Aşireti'nden olup Kuruköprü Mahallesi'nde oturan zimmiler; Evanis, Kazar, Serkü, Nezer'in mahkemeye gelip kefil olduklarına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:55-1/numarasız

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 29 L 1262/20 Ekim 1846

Rumeli katran samalı İsmail'in vefatı üzerine, Adana Emvali Sandığına teslim olan terekesine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:55-2/140

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 29 L 1262/20Ekim 1846

Der Aliyyeli Asım Efendi'nin vefatı üzerine, terekesinin beytü'l-mala kaldığına ve Adana Emvali Sandığı'na teslim edildiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:55-3/141

Belgenin Konusu : Kız Kaçırma ve Cinayet

Belgenin Târîhi : 1262/1845-1846

Molla Ali'nin, Konya Eyaleti'nin Ereğli Kazası'nda çobanlık yapmakta olan Abdulah'ı Kız kardeşini kaçırmaması nedeniyle öldürdüğüne, varislerin vekiller aracılığıyla kısas isteyerek davacı olduklarına, İstanbul'dan istenilen fetvaya gelen cevapta kısasa gerek olmadığına, vasilerin Molla Ali'ye müdahaleden men edildiğine dair ilam.

Sayfa No/Belge No:56/142

Belgenin Konusu : Alacak – Verecek Davası

Belgenin Târîhi : 7 ZA 1262/27 Ekim 1846

Anadolu'da Tekide (?) Kazası, Denkli Karyesi'nden Hacı Vasil oğlu Tokiliyuz bezirgan mahkemede, Der Aliyye'de Battal Paşa Hanı'nda ikamet eden Onrili ve Vaktazi'den dört taksitte elli altı bin kuruş alacağı olduğunu, bu paraların bir kısmının vekil tayin ettiği kardeşi Abraham bezirgana verildiğini söyleyerek, kalan borcun alınması için Rikab-ı Hümayun kapıcıbaşlarından Hurşid Ağa'yı vekil tayin eylediğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:56/143

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târîhi : 11 ZA 1262/30 Ekim 1846

Adana Mutasarrıfı Hasan Hakkı Paşa'nın sersuvar başından Bekir Ağa yanında iken vefat eden Eğinli Ahmed'in, satılarak Adana Emvali Sandığı'na teslim edilen terekesine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:56/144

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târîhi : 29 ZA 1262/18 Kasım 1846

Adana Mutasarrıfı Hasan Hakkı Paşa'nın yazıcılarından olup iç oğlanı iken vefat eden Rumelili İbrahim'in, Adana Emvali Sandığı'na teslim edilen terekesine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:57/145

Belgenin Konusu : Gülek Boğazı Madenine Atanan Memura Maaş Tahsisi

Belgenin Târîhi : 29 L 1262/20 Ekim 1846

Gülek Boğazı Madenine atanan memura, Müdürlük maaşı olan 2000 kuruş verilmesine dair ferman.

Sayfa No/Belge No:58/146

Belgenin Konusu : Gülek Boğazı Madeni Müdür Maaşı

Belgenin Târihi : 27 L 1262/18 Ekim 1846

Adana Eyaleti 'nde bulunan Gülek Boğazı madenlerinin idaresine tayin edilen memura, Hasan Hakkı Paşa tarafından müdürlük maaşı olan iki bin kuruş tahsis edildiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:58/147

Belgenin Konusu : Cizye Tahsili

Belgenin Târihi : L 1262/Ekim 1846

Cizyelerin toplanması tasnif edilerek üç guruba ayrılmış olup; ala cizyeye müstahak olan reaya cizyeleri akçası almış kuruştan muharrem içinde, evsad cizyeye şayan olanlardan muharrem başlangıcından safere kadar otuzar kuruştan iki ay zarfında, irsen cizyeye layık olanlar muharrem başından rebiülevvel sonuna kadar on beş kuruştan üç ayda maliye hazinesine teslim edileceğine ve cizyesini ödeyenlerden tekrar cizye istenmemesi için matbu senet verileceğine dair ferman.

Sayfa No/Belge No:59-1/148

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 13 L 1263/24 Eylül 1847

Adana Mutasarrıfı Hasan Hakkı Paşa'nın Kahvecibaşısı arkadaşı iken vefat eden Arapkirli Hacı Halil Ağa bin Mıstık'ın, Adana Emvali Sandığı'na teslim olan terekesine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:59-2/numarasız

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 17 ZA 1264/15 Ekim 1848

Çukurmescid Mahallesi sakinlerinden iken vefat eden Ayşe'nin terekesinin, beytü'l-mal emini Hafız Süleyman tarafından satılarak, Adana Emvali Sandığı'na teslim edildiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:60/149

Belgenin Konusu : Vali Tayini

Belgenin Târihi : 30 N 1263/11 Eylül 1847

Sabık Konya valisi Osman Nuri Paşa'nın, Hasan Hakkı Paşa 'nın yerine Adana Eyaleti valiliğine atandığına dair emir.

Sayfa No/Belge No:61/150

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târîhi : 1 ZA 1263/11 Ekim 1847

Debbağhane Mahallesi ahalilerinden Kilislioğlu Mustafa 'nın vefatı üzerine zevcesi Fatıma Hatun ve beytü'l-mal memuru Halil Ağa tarafından müzayede ile satıldığına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:61/151

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târîhi : 4 L 1263/15 Eylül 1847

Feste oğlu Esteban 'nın ölümü ile verasetinin beytü'l-mala kalmış olduğuna ve verasetin beytü'l-mal emini Halil Ağa tarafından satılarak, Adana Emvali Sandığı'na teslim edildiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:62-1/numarasız

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târîhi : 3 ZA 1263/13 Ekim 1847

Babakürdi ahalilerinden olup, Karasofî Mahallesinde sakin Mahmud'un vefatı üzerine, verasetinin zevcesi Bazban Fatıma ve beytü'l-mal memuru Halil Ağa tarafından satıldığına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:62-2/152

Belgenin Konusu : Katil Deli Mehmed'in Emri

Belgenin Târîhi : 1 ZA 1263/11 Ekim 1847

Tarsus Kazası'na tabi Tekfur Karyesi'nden olup Harputlu Deli Mehmed tarafından öldürülen Osman oğlu Ömer'in varislerinin davacı olduklarına ve bu konuda İstanbul'dan gönderilen katil Deli Mehmed hakkındaki hükmün ne olması gerektiğine dair emir.

Sayfa No/Belge No:63/153

Belgenin Konusu : Mal Müdürü Tayini

Belgenin Târîhi : 13 L 1263/27 Eylül 1847

Müftüzade Abdunnafi Efendi'nin Adana Mal Müdürlüğü'ne atandığına dair ferman.

Sayfa No/Belge No:64/154

Belgenin Konusu : Katil Deli Mehmed'in Affı

Belgenin Târîhi : 3 Z 1263/12 Kasım 1847

Tarsus Kazası'na tabi Tekfur Karyesinden olup, Harputlu Deli Mehmed tarafından öldürülen Osman oğlu Ömer'in' varislerinin katili affedip diyet karşılığında anlaşmalarına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:64/155

Belgenin Konusu : Öşür merasimi

Belgenin Târihi : 9 Z 1263/18 Kasım 1847

Zilhicce ayında Salı günü başlangıç kabul edilerek, Perşembe gününden itibaren öşür alınmasına dair Merasim.

Sayfa No/Belge No:64-65-66/156-157-158

Belgenin Konusu : Cizyelerin Toplanması

Belgenin Târihi : 11 ZA 1264/9 Ekim 1847

Cizyelerin toplanması tasnif edilerek üç guruba ayrılmış olup; ala cizyeye müstahak olan reaya cizyeleri akçası altmış kuruştan muharrem içinde, evsad cizyeye şayan olanlardan muharrem başlangıcından safere kadar otuzar kuruştan iki ay zarfında, irsen cizyeye layık olanlar muharrem başından Rebiü'l-evvel sonuna kadar on beş kuruştan üç ayda maliye hazinesine teslim edileceğine ve cizyesini ödeyenlerden tekrar cizye istenmemesi için matbu senet verileceğine dair ferman.

Sayfa No/Belge No:66/159

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 5 S 1264/12 Ocak 1848

Mısırlı olup, Acemhanı'nda vefat eden Ali'nin , beytü'l-mal emini Hafız Süleyman tarafından Adana Emvali Sandığı'na teslim edilen terekesine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:67/160

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 5 M 1264/13 Aralık 1847

Rikab-ı hümayun kapıcıbaşlarından Abdulmenaf Beyefendi'nin harem kethüdalığı ile müstahdem iken vefat eden Cumalı Hacı İsmail Ağa 'nın, beytü'l-mal emini Hafız Süleyman tarafından Adana Emvali Sandığı'na teslim edilen terekesine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:67/161

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 1 ZA 1266/8 Eylül 1850

Camuscu Karyesi'nde Harputlu Musa'nın vefatı üzerine verasetinin, zevcesi Aişe ve beytü'l-mal memuru Hacı Samet Ağa tarafından satıldığına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:68/162

Belgenin Konusu : Naib Atanması

Belgenin Târihi : 1260/1844-1845

Adana kadısı Mehmed'in, yerine kadı ailesinden gelen Seyyid Derviş Ahmed Nazif Efendi'yi ihaleyle naib olarak atadığına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:68/163

Belgenin Konusu : İktidarsızlık ve Boşanma

Belgenin Târihi : 7 ZA 1264/5 Ekim 1848

Tarsus Kazasına tabi Baltalı Karyesinde ikamet eden Aişe'nin, eşinin erkeklik görevini yerine getiremediğini iddia ederek mahkemeye başvurduğuna, eşi Mustafa'nın da bu olayı doğruladığına ve çiftin boşanmasına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:68/164

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 3 ZA 1264/1 Ekim 1848

Dimitri mağazası civarında Köşker Ohan'ın ölümü ile verasetinin, beytü'l-mal emini Hafız Süleyman Efendi tarafından Adana Emvali Sandığı'na teslim edildiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:69/165

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 3 S 1264/10 Ocak 1848

Mihmandar Karyesi ahalilerinden borçlu olarak vefat eden Mehmet Ağa'nın verasetinin, borçlarından dolayı pazarda açık arttırmayla satıldığına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:70-1/numarasız

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 5 S 1264/12 Ocak 1848

Vefat eden Ömer bin Hasan'ın verasetinin, beytü'l-mal emini Hafız Süleyman Efendi tarafından Adana Emvali Sandığı'na teslim edildiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:70-2/numarasız

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 5 S 1264/12 Ocak 1848

Çermik'e bağlı Farto Karyesi ahalilerinden İbrahim oğlu Ömer'in, vefat eden Hasan oğlu Ömer'in tek varisi olduğunu isbat ederek, verasetini Hafız Süleyman Efendi'den aldığına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:70-3/166

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 5 S 1264/12 Ocak 1848

Mihmandar Karyesi'nde vefat eden Harputlu Abo'nun, beytü'l-mal emini Hafız Süleyman Efendi tarafından Adana Emvali Sandığı'na teslim edilen terekesine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:70-4/166

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 5 S 1264/12 Ocak 1848

Beylan Kazası ahalilerinden olup vefat eden Ömer Bey 'in, beytü'l-mal emini Hafız Süleyman Efendi tarafından Adana Emvali Sandığı'na teslim olunan verasetinin, Ömer Bey'in varislerinin vekil tayin ettiği Faruk oğlu Osman'a verildiğine dair ilam.

Sayfa No/Belge No:70-5/167

Belgenin Konusu : Tereke

Belgenin Târihi : 5 S 1264/ 12 Ocak 1848

Kara Halilzade'nin dükkanında vefat eden Behesnili Ali'nin, beytü'l-mal emini Hafız Süleyman Efendi tarafından Adana Emvali Sandığı'na teslim edilen terekesine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:71/168

Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası ve Yalancı Şahitlik

Belgenin Târihi : 13 ZA 1264/13 ekim 1848

Mestanzade Mahallesinden Hadice Hatun ile Usta Osman arasındaki alacak-verecek davasında kadının iftira ettiğine, şahitlerin yalancı şahitlik yaptıklarına ve bu yalancı şahitlerin teşhir edilerek hapis cezasına çarptırıldıklarına dair kayıt

Sayfa No/Belge No:71-/169-170

Belgenin Konusu : Yalancı Şahitlik Hakkında Çıkarılan Kanun

Belgenin Târihi : 25 B 1261/30 Temmuz 1845

Yalancı şahitlik yapanların adlarının mahkeme mahkeme dolaştırılıp sicillere kaydedilmesi, şahitliklerinin hiçbir suretle kabul edilmemesi ve yalancı şahitlik yapanların bir yıla kadar kürek ve hapis cezasıyla cezalandırılmalarına dair kanun.

Sayfa No/Belge No:72/171

Belgenin Konusu : Cinayet ve Sulh

Belgenin Târîhi : 25 S 1264/1 Şubat 1848

Tarsus Kazasına bağlı Şahirli Karyesi'nden olup öldürülen Mustafa oğlu Mehmed'in varislerinden Selvar Hatun'un, katil Musto'yu diyet karşılığı affetmiş olduğuna, ayrıca oğlu Mustafa'nın da katilden 6666 kuruş istediğine ve 4000 kuruşta sulh olduklarına dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:73/172

Belgenin Konusu : Alacak-Verecek Davası

Belgenin Târîhi : 1 ZA 1264/29 Eylül 1848

Tarsus Kazası Zimyan Mahallesinden Abdi'nin oğlu Musto ile Mehmed Şükri arasındaki alacak -verecek davasında Musto'nun, parayı Mehmed Şükri'nin babasına verdiği ispatlandığına ve Mehmet Şükri'nin davadan men edildiğine dair kayıt.

Sayfa No/Belge No:73/173

Belgenin Konusu : Posta Tatarlarının Güvenliği

Belgenin Târîhi : Tarihsiz

Posta tatarlarının eşkıyalar tarafından soyulup görevlilerinin katledildiğine, bunun önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasına rağmen başarılı olunamadığına ve bu nedenle posta tatarlarına cebelü tayin edilmesi gerektiğine dair ferman.

SONUÇ

Şer'iyye sicilleri tarihimizin vazgeçilmez kaynaklarıdır. İçerikleri çok zengin olduğundan çeşitli konulara ait bilgi ve belge bulunmaktadır. Bu Siciller, ait olduğu yerin sosyal ve ekonomik hayatını yansıtan mahkeme kararlarını, kadıların üst makamlarla yazışmalarını, mahalli idarelere gönderilen ferman ve hükümleri içermektedir. Şer'iyye sicilleri incelenmeden, Osmanlı Devleti'nin siyasi, idari, ekonomik ve sosyal tarihini tam olarak ortaya koymak mümkün değildir.

73 Numaralı Şer'iyye sicilinde geçen isim, unvan ve lakaplara bakıldığı zaman bölgenin ekonomik, sosyal, dini ve kültürel özellikleri hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir. Bu şer'iyye sicilinin farklı konularla ilgili belgeler içermesi, şer'iyye sicillerinin toplum yaşantısı ile ilgili ne kadar geniş bilgiler ihtiva ettiğinin delilidir. Mahalle ve köy isimlerinden o dönemdeki iskan yerlerine ait bilgilere ulaşabilmekteyiz. Şahıs isimleri ve aşiret isimleri Adana'nın demografik yapısı hakkında bilgiler vermektedir. 1845-1850 yıllarını kapsayan bu belgelerden elde edilen bilgilere bakarak, bu dönemde Adana'da gayrimüslim unsurlardan Ermeniler, Yahudiler, Kıptiler ve Rumların yaşadığına dair bilgilere ulaşılmaktadır. Cemaat ve şahıs isimlerinden, 1863 yılında Adana'da Kırım Tatarlarının yaşadığı anlaşılmaktadır.. “*Hacı*,” “*hoca*,” “*şeyh*,” “*derviş*,” “*molla*,” “*seyyid*,” ve “*dede*” gibi dini nitelikli ünvanlara sıkça rastlanması, toplum hayatında dini hassasiyetlerin canlı olduğunun işaretidir. Ramazan ayı başlangıcının ve bayram gününün halka ilan edilmesi devletin, halkın dini duyarlılıklarına önem verdiğinin bir göstergesidir. Yine bu kayıtlarda, kadınların da boşanmak için mahkemeye başvurduklarına dair bilgilere rastlamaktayız.

Bu döneme ait belgelerde vakıflara, vergilere ve ekonomik ilişkilere dair bilgilere de rastlamaktayız. Ayrıca bazı gümrük vergileri ve muhtelif vergiler ile ilgili belgelerde, Osmanlı vergi sistemi, vergi kanunları ve bu vergilerin taksim ve tevzii hakkında önemli bilgiler bulmak mümkündür. Aynı zamanda mali muhtevalı olan bu belgelerin mevcudiyeti devletin iç teşkilatını tanımada yardımcı olabilir.

Bu bölgenin 19. Yüzyıl ortalarında ekonomik bakımdan zengin bir bölge olduğu uğraşılan mesleklerin (debağlık, köşkerlik, Fırıncılık, kerestecilik, değirmencilik) çeşitliliğinden anlaşılmaktadır. Ekonomik ve sosyal hayatta

müslümanlarla gayrimüslümlerin etkileşim içinde oldukları, birbirlerinden faizle borç alıp verdikleri belgelere yansımaktadır. Gayrimüslim unsurların Adana'nın ekonomik canlılığına tuz, lüle, kereste, çivi ticaretiyle ve değirmencilik, fırıncılık ve köşkerlik mesleğiyle katkıda buldukları belgelerde ortaya çıkmaktadır. Bazı mesleklerde hem müslümanlar hem de gayrimüslimler çalışmaktadır. Müslüman isimlerinin önünde yer alan kasap, debbağ, ekmekçi, gibi lakaplar Müslümanların çalıştığı meslek grupları hakkında bilgiler ihtiva etmektedir. Ayrıca basma ve sahtiyân(işlenmiş ve boyanmış deri) üretiminin Adana'da yapılıp eyalet dışında tüccarlar aracılığıyla satıldığını belgelerin içeriğinden anlamaktayız. 73 No'lu Şer'iyye Sicili defterinde, eyalette yaşayan insanların refah düzeyinin iyi olduğuna dair kayıtlara rastlanmaktadır. Adana ekonomik hayatına canlılık katan Gülek Kurşun Madeni de bu dönemde üretime başlamıştır. Bu şer'iyye sicili kayıtlarında, Gümüşhane'den tecrübeli elemanlar getirilerek burada çalıştırıldıklarına dair bilgiler bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA

ADANA ŞER'İYYE SİCİLİ, (Yazma), Milli Kütüphane, nu. 73, Ankara.

ABACI, Nurcan, **Bursa Şehri'nde Osmanlı Hukukunun Uygulanması (17. Yüzyıl)**, Ankara 2001.

AHMET Cevdet Paşa, **Tezahir**, (Yay. Haz. Cavid Baysun), Ankara 1991.

_____, **Maruzat**, (Yay. Haz. Yusuf Hâlaçoğlu), İstanbul 1980.

AHMET Lütü Efendi; **Lütü Târihi X**, (Yay. Haz. Cavid Baysun), Ankara 1991.

AHMET Refik, **Anadolu'da Türk Aşiretleri**, İstanbul 1930.

AKDAĞ, Mustafa, **Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Târihi**, c. II, İstanbul 1979.

_____, **Türk Hâlkının Dirlik Düzenlik Kavgası**, Ankara 1975.

AKGÜNDÜZ, Ahmet, **Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukuk Tahlilleri**, c. I, İstanbul.

_____, **Şer'iyye Sicilleri**, c. I, İstanbul 1988.

AYDIN, M. Akif, "*Osmanlı'da Hukuk*", **Osmanlı Devleti Târihi**, cilt 2, İstanbul 1999.
1990.

BALTACI, Cahit, "*Şer'iyye Sicillerinin Târihsel ve Kültürel Önemi*", **Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu**, İstanbul 1985.

BAYINDIR, Abdülaziz, "*Osmanlı'da Yargının İşleyişi*" **Osmanlı**, cilt,

BİLGİSEVEN, Amiran Kurktan, **Genel Sosyoloji**, 4. bs., İstanbul 1989.

BURKE, Peter, **Târih ve Toplumsal Kuram**, Çev. Mete Tunçay, İstanbul 1994.

CİN, Hâilil, **Eski Hukukumuzda Boşanma**, 2. bs., Konya 1988.

_____, **İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme**, 2. bs., Konya 1988.

ÇADIRCI, Musa, **Tanzimat döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları**, Ankara 1991.

DEVELLİOĞLU, Ferit, **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat**, 13. bs., Ankara 1996.

EKİNCİ, Ekrem B.,” *Osmanlı Aile Kanunu*”, **Tarih ve Medeniyet Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 43.

ENER, Kasım, **Tarih Boyunca Adana Ovasına Bir Bakış**, Adana 1964.

ERGÜNEY, Hilmi, **Türk Hukukunda Lügat ve İstihlahlar**, İstanbul 1973.

ERTEN, Hayri, **Konya Şer’iyye Sicilleri Işığında Ailenin Sosyo-ekonomik ve Kültürel Yapısı (XVII. y.y. İlk Yarısı)**, Ankara 2001.

HÂLAÇOĞLU, “Yusuf, *Şer’iyye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru*”, **İÜEFTD**, İstanbul 1976.

_____, **XIV-XVIIYüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal yapı**, Ankara 1995.

İNALCIK, Hâilil,” *Mahkeme Maddesi*”, **İA**, c.VII, İstanbul 1991.

KANKAL, Ahmet -Kenan Z. Taş,**195 Nolu Mardin Şer’iyye Sicili Belge Özetleri ve Mardin**, İstanbul 2006,

KURT, Abdurrahman, **Bursa Sicillerine Göre Osmanlı Ailesi (1839-1876)**, Bursa 1998.

KURT, Yılmaz, **Osmanlıca Dersleri II**, Ankara 1997.

MARDİN, Ebul Ula, “*Kadı Maddesi*”, **İA**, c. VI, İstanbul 1977.

PAKALIN, M. Zeki, **Osmanlı târih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**,c II , İstanbul 1971.

ONAR, Mustafa, **Kurtuluşundan Kuruluşuna Bağlantıları ile Saimbeyli**, Adana 2002

ORTAYLI, İlber, **Osmanlı Toplumunda Aile**, 2. bs., İstanbul 2001.

_____, **Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı**, Ankara 1994

ÖZDEMİR, Rifat, “*Tokat’ta Ailenin Sosyo-ekonomik yapısı (1771-1810)*”, **Bellekten**, c. LIV, Sayı 211, Ankara 1991, s. 993-1051.

_____ **XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara**, 2. bs., Ankara 1998.

ÖZKAN, Osman, **138 Numaralı Adana Şer’iyye Sicili(H. 1323-1326/M. 1905-1908) Transkripsiyon ve Değerlendirme**,Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek lisans Tezi (basılmamış), Şanlıurfa 2004.

ÖZKAYA, Yücel, **18. Yüzyılda Osmanlı kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı**, İstanbul 1985.

Salnâme-i Adana 1309.

SÜMER, Faruk, “*Çukurova Tarihine Dair Araştırmalar*”, **TAD I / 1**, 1963, s.1-111.

ÜÇÖK, Coşkun, Ahmet Mumcu, **Türk Hukuk Târîhi**, Ankara 1976.

ÜNAL, Mehmet Ali,**Osmanlı Müesseseleri Târîhi**, Isparta 1999, s. 236

VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet, “*Kanunlaştırma Hareketleri ve Tanzimat*”, **Tanzimat** c 1 İstanbul 1999.

YURT ANSİKLOPDİSİ, “*Adana*”, İstanbul 1982.

YURTSEVER, Cezmi, **Ermeni Terör Merkezi Kilikya Kilisesi**, İstanbul 1983.

_____, **Kovgun**, Adana 2004

YÜKSEL, Hasan,**Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Hayatında Vakıfların Rolü(1585-1683)**, Sivas 1998.

EKLER

EK-1 Adana Şer'iyeye Sicilleri

Defter No	Hicri/Miladi	Sahife	Defter No	Hicri/Miladi	Sahife
1	1174 1761	170	23	1154-1155 1741-1742	128
2	1043 1634	154	24	1155-1156	100
3	1114-1115 1702-1703	116	25	1156	66
4	1157-1158 1744-1745	264	26	1159-1160	56
5	1184-1185 1770-1771	248	27	1160	50
6	1203-1204 1789-1790	138	28	1163-1167	218
7	1242 1827	200	29	1163	62
8	1245-1249 1830-1834	364	30	1169-1170	234
9	1198-1200 1784-1786	188	31	1124-1171	152
10	1254-1260 1838-1844	178	32	1171-1172	76
11	1290-1293 1873-1876	398	33	1172-1173	236
12	1141-1143 1729-1731	164	34	1175	84
13	1134-1135 1722-1723	168	35	1175	154
14	1143-1145 1731-1733	150	36	1175-1178	116
15	1151 1739	104	37		
16	1165 1752	92	38	1146-1181	256
17	1156-1157 1743-1744	220	39	1125-1158	208
18	1131 1719	272	40	1177-1179	174
19	1123-1124 1711-1712	268	41	1120-1127	118
20	1138 1726	42	42	1125-1128	146

21	1128-1130	150	43	1194-1195	78
----	-----------	-----	----	-----------	----

EK-1 Adana Şer'iyye Sicilleri

Defter No	Hicri/Miladi	Sahife	Defter No	Hicri/Miladi	Sahife
22	1124-1163 1712-1721	124	44	1195-1196	190
45	1197-1198 1783-1784	60	70	1235-1236 1820-1821	76
46	1191-1192 1777-1778	182	71	1237-1239 1822-1825	72
47	1186-1188 1173-1775	90	72	1243-1244 1828-1829	86
48	1187-1188 1774-1775	150	73	1262-1264 1846-1848	74
49	1183 1770	72	74	1265 1849	336
50	1181 1768	230	75	1273 1857	374
51	1186-1187 1773-1773	62	76	1278-1279 1862-1863	378
52	1176-1197 1763-1783	288	77	1284 1868	336
53	1124-1125 1712-1713	68	78	1284-1278 1868-1870	248
54	-	82	79	1285-1287 1869-1870	348
55	1212-1213 1798-1799	120	80	1287 1870	140
56	1210-1213 1796-1799	72	81	1287 1870	369
57	1215 1801	214	82	1287-1297 1870-1880	476
58	1213-1217 1799-1803	290	83	1287-1289 1870-1872	550
60	1137-1188 1725-1774	152	84	1289-1290 1872-1873	230
61	1205 1772	142	85	1289 1872	260
62	1208 1794	46	86	1280 1864	278
63	1207-1208 1793-1794	130	87	1281-1283 1865-1866	284
64	1202-1210 1788-1796	184	88	1286 1869	94

65	1202-1203 1788-1789	62	89	1283-1287 1848-1870	276
----	------------------------	----	----	------------------------	-----

Defter No	Hicri/Miladi	Sahife	Defter No	Hicri/Miladi	Sahife
66	1209-1210 1795-1796	84	90	1283-1288 1848-1870	498
67	1276 1860	368	91	1283 1848	128
68	1288 1871	114	92	1291-1314 1880-1897	780
69	1229-1230 1814-1815	44	93	1296-1299 1879-1882	420
94	1294 1877	380	118	1303-1304 1886-1887	266
95	1292-1293 1875-1876	164	119	1303-1305 1886-1888	188
96	1297 1880	778	122	1309-1311 1892-1894	374
97	1299-1300 1882	96	121	1309-1311 1892-1894	330
98	1290 1873	304	122	1308-1311 1891-1894	316
99	1295-1296 1878-1879	212	123	1312-1314 1895-1897	328
100	1295-1298 1878-1881	374	124	1313-1316 1896-1897	312
101	1111-1113 1878-1881	308	125	1136-1153 1724-1741	118
102	1125-1136 1713-1723	76	126	1139-1145 1727-1733	162
103	1134 1722	124	127	1144-1145 1732-1733	254
104	1117-1119 1706-1708	120	128	1145-1148 1733-1736	174
105	1115-1116 1704-1705	136	129	1143-1145 1731-1733	178
106	1127-1128 1715	152	130	1148-1149 1736-1737	130
107	1306-1318 1889-1901	782	131	1144-1151 1737-1739	164
108	1316-1322 1889-1901	568	132	1166-1171 1753-1758	168
109	1317-1319 1900-1902	184	133	1167-1169 1754-1756	210
110	1311-1316	534	134	1152-1153	174

	1894-1899			1740-1741	
--	-----------	--	--	-----------	--

Defter No	Hicri/Miladi	Sahife	Defter No	Hicri/Miladi	Sahife
111	1314-1315 1897-1898	308	135	1266-1267 1849-1851	112
112	1341-1317 1897-1900	526	136	1135-1139 1723-1727	136
113	1287 1870	90	137	1323 1905	510
114	1276-1278 1860-1862	372	138	1323-1326 1905-1908	200
115	1299-1300 1882-1883	200	139	1322-1323 1905-1905	396
116	1300 1883	280	140	1323-1325 1905-1908	396
142	1326 1908	392	147	1319-1320 1902-1903	286
143	1319-1323 1902-1905	294	148	1320-1331 1903-1913	472
144	1317-1319 1900-1902	756	149	1321-1322 1904-1905	364
145	1317-1318 1900-1901	314	150	1319-1320 1902-1903	-
146	1319 1902	1320	-	-	-

SÖZLÜK

A

- Ahz : Almak, kabz etmek, tutmak tesellüm
Atifetlü : Koruyan, acıyan.
Akid : Bağlama, rapt, 2.İki kişi veya iki tarafıda olacak bir işin tarafının, rızasıyla kararlaştırılıp taahhüt altına alınması.
Alemdar : Bayraktar, bayrağı elinde tutan.
Asaf-ane : Vezire yakışacak surette.
Asakir : Askeriye.
Atik : 1. Eski, 2. Azatlı, hür, 3. Güzel genç kız 4. Asil.
Azimet : Gitme,gidiş.

B

- Bâ : İle.
Ba'de : Sonra.
Ba'de's-selam :Selamdan sonra.
Baliga :Buluğa ermiş.
Bezirci : Tohum satan.
Bi-gayri : Başkasıyla.
Bikr : 1. Bozulmamış, erkek görmemiş kız, 2. kız oğlan.

C

- Carih :Cerh eden, yaralayan.
Cedvel : Yazma kitaplarda yazıyla kenarı, yani sahifenin yazılı ve yazısız kısımlarını birbirinden ayırmak için altına çekilen çizgilere verilen isimdir.
Cem' : 1) Birden fazla insan, hayvan ve eşyayı gösteren isim.2)Toplama,yığma.
Ceride : 1)Gazete 2) Zabıtname,tutanak.

D

- Dâm : Tuzak,ağ.
Dede : Alevi –Bektaşî tarikatının lideri.
Defterdâr : Vilayette maliye işlerine bakan kişi.

Dem : Kan.

Derviş : Bir tarikata girmiş, bir şeyhe bağlanmış kişi,

E

Emvâl : 1) Mülkler, para ile alınan şeyler. 2) Para, hediye gibi şeyleri dağıtma.

F

Fellah : Çiftçi.

Fevt : Bir daha ele geçirmemek üzere kaybetme, elden çıkarma, kaçırma.

Füruht : Satış.

G

Ganem : Koyun.

Gurre : Hicri ayın birinci gecesi veya günü.

H

Hallaç : Pamuk atan.

Hazire : Etrafında duvar veya çit bulunan ağıl, mezralık.

Huruç : Çıkış çıkma, dışarı çıkma, ayaklanma.

Hüsn : Güzel.

Hüsn-ü rıza : Güzellikle razı olmak.

İ

İcra : Bir işin yapılması.

İfham : 1) Ağız açtırmama, susturma. 2) Bir münakaşada karşıdakini ağız açamayacak duruma getirme.

İ'nde : Yanında, nezdinde.

İ'nde'ş-şûhûd : Şahidlerin huzurunda.

İnhâ : Yetiştirme, tebliğ etme.

İ'tâ : Verme, verilme, ödeme.

K

Kallavi : Büyük sarık.

Karye : Köy.

Karası : İdari olarak bir yerin hududları dahilinde olan yer.

Köşker : Ayakkabı tamircisi.

L

Li-ebeveyn : Baba ve ana tarafından, ana baba yoluyla.

Litoğraf : Taşbasma usûlüyle kitap basan kimse.

M

Ma'ârifet-i hazriye	: Bulunanların bilgisi dahilinde.
Mehir	: Evlilik sırasında kadına verilecek para, mal ve eşya.
Menkuha	: Nikahlı kadın.
Metruka	: Bırakılan şeyler, miraslar.
Menlâ (Molla)	: 1. Büyük hoca 2. medrese talebesi.
Mevrus	: Miras kalmış, anadan babadan geçmiş.
Münhasır	: 1)İnsihar edensınırlandırılmış, heryanı çevrili. 2) Yalnız bir kimseye veya bir şeye mahsus olan.
Muaccel	:Acele.
Muhtedi	: Hidayete ermiş, Müslüman olmuş.
Mukayyid	: Kayıtlı.
Muvacehe	:Yüzleştirek.
Müeccel	: Sonraya bırakılan.
Müstebân	: Meydanda olan, aşikâr olan.
Mülâzım derecesi, teğmen.	: 1. bir yere bir kimseye bağlı olan 2. Yüzbaşından aşağı rütbelerin
Müteveffâ	: Vefat etmiş olan.

N

Nafi'a	: 1. Bayındırlık. 2. Yol.
Naib	: Yardımcı, vekil, kadı vekili.
Nâtuk	: Konuşan, nutuk atan, hâtip.
Neccar	: Marangoz.
Nizâm	:1. Düzen, sıra, dizilmiş olan şeyler, 2.İcaba göre yapılan kanun
Nüfûs	: 1. Can, hayat, 2. Bir yerin merkezi.
Nümâyân	: Görünen, meydanda.

P

Perakende	: Bir yere bağlı veya mücavir olan yer.
-----------	---

R

Rai	: Çoban.
Redif alayı	: II. Mahmud döneminde Anadolu'da kurulan ve başlarında yerel idarecilerin bulunduğu askeri birlik.
Refetlü	: Merhametli.
Refik	: Arkadaş, yoldaş.
Rical	: Belli bir mevki sahibi olan kimse.

S

Sabık	:Eski.
Sagîr	: Buluğa ermemiş çocuk.
Sahiha	: Gerçek,doğru.

Sâkine	: Bir yerde meskûn olan, oturan.
Sami	: Yüce, yüksek.
Sayha	: Bağırma, nara atma.
Seb'a	: Yedi.
Sehavetlü	: Cömert, eli açık olan.
Selh	: Hicri ayın son günü.
Semen	: Baha, kıymet, değer, tutar.
Seyyibe	: Dul kadın.
Seyyid	: Hz. Muhammed'in torunu, Hz. Hasan'ın soyundan gelen.
Silk	: 1. Bir yola girmek, 2. Bir göreve girmek.
Silk-i askeriye	: Askerlik görevi.

Ş

Şerif	: H.Z. Muhammed'in torunu, H.Z. Hüseyin'in soyundan gelen.
Şeyh	: Tarikatta müritlerin lideri.

T

Tesmiye	: İsimlendirme.
Tereke	: Ölen kimsenin bıraktığı şey.
Tetkik	: Araştırma.
Tezkirât-ı Osmanî	: Nüfus cüzdanı, hüvviyet yerine kullanılır bir tabirdir. Bu tezkire cüzdan şeklinde olmayıp sıradan çizgili bir kâğıttır.
Tesdir	: 1. Satırdan 2. Satırlar teşkil edecek şekilde yazma.
Tevezcüd	: Evlilik.
Tis'in	: Doksan.

V

Vahid	: Bir.
Vasi	:1) Ölünün vasiyetini yerine getirmeye me'mur edilmiş kimse.2) Bir yetimin veya akılcıca zayıf ve hasta olan kimsenin malını idare eden kimse.
Vech-i şer'i	: Kanuni yol.
Vukuf	: Anlama, bilme, öğrenme, haberli olma, bilgi.

Y

Yed	:Mülk, kuvvet kudret.
Yevm	: Gün.

Z

Zahir	: Açık olan.
Zaim	: 1. Zeamet sahibi, 2. Kefil.
Zevc	: Erkek eş.
Zir-i defter	: Defterin altı

